

PKK Kısır Döngüsü

Dicle Fırat İttifakı

Suriye Devrimi ve
Gazze Soykırımı, 'Haçlı
Batı'yı Öldürdü

Kritik Bakış

AKIL-FİKİR-ERDEM

ŞUBAT 2025

*TAHA ÖZHAN *KEMAL ÖZTÜRK *AYŞE DOĞU *IMRAN KHALID
*ADNAN BOYNUKARA *LIZZA BOMASSI *DU YANYUN-ZHANG HUANG
*JOHN FOOT *RABAH ARZEKI-PARTA SEN *ABDULRAHMAN EİD *NADİR AŞÇI
*BEKİR GÜNDOĞDU *ROGER G. HARRIS-JOHN PERRY *YUSUF ASLAN
*SELÇUK KÜPÇÜK *HELEN BENEDICT *BERNA KAVUK *HU SHISHENG
*DOÇ. DR. İSMAİL SARI *RAMONA WADI *VIJAY PRASHAD
*KOOHAN PAIK-MANDER *PAUL CRAIG ROBERTS *CHRIS SMITH
*MERVAN KABALAN *DR. F. SÜMEYYE KILAÇ *MAO RUIPENK *JEFF HALPER
*NICOLAS JOUAN-ZDENEK ROD *MICHAEL KLARE
*AMER SULTAN *MELVIN GOODMAN *AHMET ÖZCAN *DAVID HEARST
*DR. SİKA SADODDİN *NECMETTİN ACAR *PROF. DR. EROL GÖKA
*R. LEVENT IŞIK *DR. ENSAR KIVRAK

Dergi Adı: Kritik Bakış

Sayı: Şubat 2025

Yayın Periyodu: E-Dergi

Yayın Türü: Siyaset, Jeopolitik, Felsefe

Yayın Ekibi

Genel Yayın Yönetmeni: Ahmet Özcan

Sorumlu Müdür: Bekir Gündoğdu

Yayın Danışmanı: Ramazan Yıldırım

Editörler:

Cengiz Sözübek

Cüneyt Güven

Abdullah Miroğlu

Yavuz Aslan

Ali Karakuş

Sanat Yönetmeni: Serkan Sarıkaya

Grafik-Tasarım: Abdullah Başyigit

Sosyal Medya yönetmeni: Nezir Doğan, Ömer Gündoğdu

Redaktör: Ayşe Doğu

Katkıda Bulunanlar:

Meliha Çelik

Sevranur Yetkin

Yaren Gündoğdu

Yusuf Arslan

M. Akif Yıldırım

Ahmet Özgür Mut

Berhan Altaş

Sena Balkan

Mustafa Ekici

Çevirmenler:

İngilizce: Ali Karakuş, Yavuz Aslan

Almanca: Meryem Ferah

Arapça: Aşur Çuha

Fransızca: Seda Nur

İspanyolca: Yasin Demir

Yayın ve İletişim Bilgileri

Yayıncı Kuruluş: Sencer Ajans

Yayın Yeri: İstanbul

E-posta: kritikbakisdergi@gmail.com

SOSYAL MEDYA HESAPLARI:

YOUTUBE:

TR : @kritikbakis

ENG : @kritikbakis_eng

X:

TR : @kritikbakis

ENG : @kritikbakis_eng

ALM : @kritikbakis_de

FR : @kritikbakis_fr

ARB : @kritikbakis_arb

İNSTAGRAM:

TR : @kritikbakis

ALM : @kritikbakis_de

ENG : @kritikbakis_eng

FR : @kritikbakis_fr

ARB : @kritikbakis_arb

WHATSAPP:

Kanalı Görüntüle

TELEGRAM:

Kanalı Görüntüle

FACEBOOK:

TR : @kritikbakis

ENG : @kritikbakis_eng

<u>TAHA ÖZHAN</u>	<u>PKK KISIR DÖNGÜSÜ</u>	<u>02</u>
<u>KEMAL ÖZTÜRK</u>	<u>DİCLE FIRAT İTTİFAKI</u>	<u>06</u>
<u>AYŞE DOĞU</u>	<u>SURİYE DEVRİMİ VE GAZZE SOYKIRIMI, 'HAÇLI BATT'I Yİ ÖLDÜRDÜ</u>	<u>08</u>
<u>IMRAN KHALID</u>	<u>TRUMP'IN GÜMRÜK VERGİLERİ ÇİN'İN UZUN OYUNUNA KARŞI</u>	<u>10</u>
<u>KRİTİK BAKIŞ-SÖYLEŞİ</u>	<u>MUSTAFA EKİCİ: PKK YOL AYRIMINDA</u>	<u>13</u>
<u>JOHN FOOT</u>	<u>BİR İTALYAN FAŞİZMİ UZMANINDAN; YENİ MUSSOLİNİ DİZİSİNİ NEDEN SEVDİM</u>	<u>20</u>
<u>RABAH ARZEKI-PARTA SEN</u>	<u>HİNDİSTAN'IN SANAYİLEŞME HİKÂYESİNİ ANLAMAK</u>	<u>22</u>
<u>ABDULRAHMAN EİD</u>	<u>OSMANLI SURİYESİ BİLAD-İ ŞAM</u>	<u>25</u>
<u>ADNAN BOYNUKARA</u>	<u>İŞİD BİR TEHDİT OLARAK ELDE DURSUN MU, BİTSİN Mİ?</u>	<u>28</u>
<u>LIZZA BOMASSI</u>	<u>ÇOK KUTUPLULUĞUN JEOPOLİTİĞİ: AVRUPA'NIN GÜNEYDOĞU ASYA'DA VARLIĞI</u>	<u>32</u>
<u>DU YANYUN-ZHANG HUANG</u>	<u>ÇİN'DEN STARLINK RAPORU: KÜRESEL İSTİKRARA TEHDİT</u>	<u>36</u>
<u>HELEN BENEDICT</u>	<u>SURİYELİ MÜLTECİLER İÇİN YENİ BİR GELECEK Mİ?</u>	<u>44</u>
<u>NADİR AŞCI</u>	<u>DİNYAKOS'UN KRAMPONLARI</u>	<u>48</u>
<u>ABDULLAH MİROĞLU</u>	<u>AMERİKA'NIN TRUMPVARI RESTORASYONU</u>	<u>50</u>
<u>BEKİR GÜNDOĞDU</u>	<u>TRUMP'IN GAZZE TEHDİDİ, TÜRKİYE'Yİ DE HEDEF ALIYOR</u>	<u>56</u>
<u>ROGER G. HARRIS-JOHN PERRY</u>	<u>ABD'NİN LATİN AMERİKA POLİTİKASI YİNE UTANÇ VERİCİ</u>	<u>58</u>
<u>YUSUF ASLAN</u>	<u>FİNANSAL PİYASALARIN REEL EKONOMİDEN KOPUŞU VE KÜRESEL EKONOMİ</u>	<u>62</u>
<u>HAFIZA ODASI</u>	<u>M.KEMAL DAHA BİR ÇOK MUHALİFİNİ ASMAYI VAAT EDİYOR</u>	<u>65</u>
<u>SELÇUK KÜPÇÜK</u>	<u>MÜZİK, ÖRGÜT İÇİ İNFAZ, YOK EDİLEN BİR AİLE VE KEKİLLİ'NİN KATLEDİLİŞİ</u>	<u>67</u>
<u>BERNA KAVUK</u>	<u>CİNSİYET HOŞNUTSUZLUĞU VE CİNSEL KİMLİK KARMAŞASI</u>	<u>70</u>
<u>HU SHISHENG</u>	<u>ÇİN-HİNDİSTAN EKONOMİK VE TİCARİ İLİŞKİLERİNİN DİNAMİKLERİ</u>	<u>73</u>
<u>DOÇ. DR. İSMAİL SARI</u>	<u>DONALD TRUMP'IN GAZZE PLANI VE İRAN STRATEJİSİ</u>	<u>78</u>
<u>RAMONA WADI</u>	<u>GHASSAN KANAFANİ: SEÇME SİYASİ YAZILAR</u>	<u>82</u>
<u>VIJAY PRASHAD</u>	<u>WASHINGTON'UN ÇİN'E KARŞI SAVAŞ FANTEZİSİ</u>	<u>84</u>
<u>SEVRANUR YETKİN</u>	<u>VATAN VE HÜRRİYET ŞAİRİ; NAMIK KEMAL</u>	<u>86</u>
<u>KOOHAN PAIK-MANDER</u>	<u>ÇİN-ABD YAPAY ZEKA KIYAMETİNE DOĞRU YARIŞIRKEN KİMİN KAZANDIĞI ÖNEMLİ Mİ?</u>	<u>88</u>
<u>PAUL CRAIG ROBERTS</u>	<u>TRUMP MÜESSES NİZAMA KARŞI: KİM KAZANACAK?</u>	<u>91</u>
<u>CHRIS SMITH</u>	<u>FBI ARTIK DİRENİŞİN FEDERAL BÜROSU MU?</u>	<u>93</u>
<u>MERVAN KABALAN</u>	<u>SURİYE'DEKİ GEÇİŞ SÜRECİNİN SINIRLARINA DAİR ÜÇ NOT</u>	<u>95</u>
<u>MAO RUIPENK</u>	<u>ÇİN RAPORU: ABD'NİN HİNT-PASİFİK STRATEJİSİNİN OLASI SEYRİ</u>	<u>97</u>
<u>DR. F. SÜMEYYE KILAÇ</u>	<u>GASSAL VE ÜÇ MESELE</u>	<u>102</u>
<u>JEFF HALPER</u>	<u>SON OYUN: BÜYÜK İSRAİL'İN NORMALLEŞTİRİLMESİ</u>	<u>104</u>
<u>NICOLAS JOUAN-ZDENEK ROD</u>	<u>RUSYA VE ÇİN ARKTİK'TE: GÖRÜNDÜĞÜNDEN DAHA AZ</u>	<u>106</u>
<u>MICHAEL KLARE</u>	<u>PENTAGON'DAKİ GİZLİ SAVAŞ</u>	<u>108</u>
<u>AMER SULTAN</u>	<u>BEŞAR ESED'İ BABASINA İNGİLTERE VARİS YAPTIRMIS</u>	<u>112</u>
<u>MELVIN GOODMAN</u>	<u>MUSK PENTAGON'U İŞGAL ETTİĞİNDE</u>	<u>115</u>
<u>AHMET ÖZCAN</u>	<u>MÜSLÜMAN ROMA; DEVLET-İ ÂLİYYE VE SENFONİK MİLLETLEŞME</u>	<u>117</u>
<u>DAVID HEARST</u>	<u>M. BİN SELMAN'I FİLİSTİN KONUSUNDA TAVIR ALMAYA MECBUR BIRAKTILAR</u>	<u>123</u>
<u>DR. SİKA SADODDİN</u>	<u>ÇİN'İN ORTA DOĞU'DA RAKİPLER ARASINDAKİ TAKTİKSEL DANSI</u>	<u>126</u>
<u>NECMETTİN ACAR</u>	<u>ROOSEVELT-İBN SUUD PAKTİ'NİN 80. YILINDA ABD-SUUDİ İLİŞKİLERİ</u>	<u>128</u>
<u>PROF. DR. EROL GÖKA</u>	<u>AHLAK DEVRİMCİDİR!</u>	<u>131</u>
<u>R. LEVENT İŞİK</u>	<u>CBDC: YENİ DÜNYANIN BEKLENEN KURTARICISI</u>	<u>134</u>
<u>DR. ENSAR KIVRAK</u>	<u>TİKA'NIN YENİDEN YAPILANMAYA KATKILARI; SOMALİ'DEN SURİYE'YE</u>	<u>136</u>

TAHA ÖZHAN

www.kritikbakis.com

PKK KISIR DÖNGÜSÜ

Türkiye'nin demokratikleşme sancıları derin bir kısır döngü oluşturmuş durumda. Verimli ve tarafsız bir kamu idaresinden hukuk devletinin tam tesisine, kabul edilebilir bir düzeyde serbest piyasa işleyişinden adil bir gelir dağılımına, kült sistemine dayalı eğitim sisteminden sahici bir sivil topluma sorunların merkezinde demokratikleşme sorunu bulunuyor. Bu meseleleri çözmek için tek yol olan siyaset ise, iktidar veya muhalefetteki konumundan bağımsız bir şekilde hem sorunlarla yaşamaya hem de asırlık tabuların konforuna oldukça alışmış durumda. Değişim yerine adaptasyon, siyaset yerine sorunların iletişimi ya da (çoğu zaman farkında olmadan) siyaset eleştirisi güçlenmeye devam ediyor. Bu kriz tabiatıyla yeni bir siyasetfobi üretmiş durumda. Hemen herkesin bu korkunun ve tabunun konforlu gölgesini tercih etmesiyle de siyaset yapımı yetim kalmış durumda. Hatta ne kadar siyasetçilik eksenine sadık kalınırsa o kadar zekice ve kurnazca davranıldığı bile düşünülüyor. Oysa toplumsal muhalefet ve siyaset, bu siyasetçilik atmosferi içerisinde, lidersiz ve yönsüz halde lümpen bir şekilde büyümeye devam ediyor. Bu siyasetçiliğin önemli araçlarından birisi de "PKK sorunu".

Yıllar içerisinde bir yönüyle dönüşen, bir taraftan da zamana, tarihe ve hayata karşı akıl almaz bir dirençle cenin pozisyonunu koruyan "PKK dünyası" da kendi kısır döngüsünü üretmiş durumda. 22 Ekim'den beri tekrar bir siyasi sorun olarak da "fark edilen" PKK'nın, aradan geçen onca yıldan sonra kendisine sunulacak olan fırsatı değerlendirip değerlendirmeyeceğini göreceğiz. PKK ve örüntüsü içerisinde yer alan bütün unsurlar açısından

sürecin özünde bir tek sorunu bulunuyor: PKK kısır döngüsünden çıkıp çıkmayacakları. Zira bu kısır döngüde kalmaya devam ettikleri sürece yeni bir açılım yapmaları zor görüyor. PKK kısır döngüsünün hemen fark edilebilen bazı özellikleri bulunuyor.

Siyaset Düşmanı Maksimalizm

Bunların başında siyaset dışı bir maksimalizm geliyor. Hayattan, dolayısıyla siyasetten kopuk bu maksimalizm, çoğu kez telmihlerle bezenmiş, tarih dışı bir anlatının ve sebep-sonuç ilişkilerini feci şekilde yanlış konumlandıran diyalektiğin üzerine kurulu, dünyaya ben-merkezci bir şekilde bakan bir yaklaşımın ürünü. PKK maksimalizmiyle uğraşmak, baştan kendisine zarar vermeye çalışan bir kişiyi ikna etme çabasına girişmeyi göze almayı gerektiriyor. Zira verili durumun, siyasal çerçevenin ve yaşanan değişimlerin bu maksimalizm karşısında fazlaca bir anlamı bulunmuyor. Kendi kehanetine fazlaca ikna olmuş bir keskin inanç dünyasının içerisinde, ortaya çıkmış ve çıkacak maliyeti zerre umursamayan bir ahlaki zeminde yürüyen bu aklın maksimalizmden kurtulup siyasallaşması ve rasyonelleşmesi kolay görünmüyor. Ancak her şeye rağmen belli katalizörler eşliğinde maksimalizmden kurtulmak PKK için bile mümkün olabilir. Bu katalizörlerin başında Öcalan'ın geldiği farz ediliyor. Örgütün ilk kurucu lideri, hayattayken, PKK kısır dünyasını kırabilecek potansiyele sahip olabilir. Bu potansiyeli siyasal bir iradeye ve perspektife büründürme sorumluluğu alıp alamayacağı, Öcalan'ın da gönüllü olarak durduğu PKK hapishanesinden ne kadar çıkmak istediğine bağlı olacak.

Nihilizm ve Teoloji

PKK kısır döngüsünü vücuda getiren bir diğer unsur ise ilk günden siyaset korkusunun sebep olduğu nihilizmdir. Zira PKK, doğuşu itibarıyla, ne yıllara sâri ve geleneği olan bir siyasi mücadelenin ne başı sonu belli bir fikri çizginin ne de ciddiye alınacak kadar geçmişi olan kadronun ürünüdür. Savaş veya silahlı mücadele ancak bir siyasetin aracıysa nihilizm üretmeyebilir. PKK, bu nihilizm içerisinde “silahlara sarılmıştır”. Üstelik bu silahlara PKK’nın eli mi uzanmıştır yoksa Soğuk Savaş dünyasında “başka ‘eller’ mi PKK’nın eline silahları vermiştir” sorgulaması da hiçbir zaman sahici bir şekilde yapılamamıştır. Zaten PKK nihilizmi içerisinde bunun hiçbir anlamı olmamıştır. PKK’nın, silahlı mücadeleye başladığı ilk gün silahla ne elde edeceğine dair ne kadar fikri varsa, 40 yıl sonra elindeki silahlarla ne edebileceğine dair o kadar fikri bulunuyor. Şu an hayatta olan lider kadrosu, 1970’lerin ortasından itibaren şekillenmeye başlayan PKK’nın doğuşu sırasında, 20’li yaşlarının başlarındaydılar. Bu yaş ortalamasında siyasal olgunluk ve naiflik düzeyi, tecrübe derinliği, Türkiye’yi ve dünyayı idrak kabiliyeti ne kadar olabilirse, o kadardı. Bugünden geriye doğru yeniden estetize edilen, entelektüel anlam giydirilen, siyasal tarih üretilen kadro buydu. Silahları gibi akılları ve kullandıkları dil ne kadar kendilerine ait olabilirse, o kadar aitti. 1970’ler ve 80’lerde, Soğuk Savaş ve Türkiye’nin siyasal sofistikasyonu vasatında, ergen bir siyasallaşmanın ötesine geçmesi mümkün olmayan entelektüel düzeyin etrafında şekillenen PKK aklı, neredeyse yarım yüzyıl sonra adeta tarihin ve zamanın içerisinde kayboldu. PKK nihilizminin inşa ettiği zırh sayesinde her türlü değişime ve siyasallaşma baskısına karşı dayanıklı hale geldiler, kısır döngülerinin duvarlarını olabildiğince tahkim ettiler. PKK kısır döngüsünün üçüncü unsuru ise Kemalizm taklidi yaparak icat ve inşa ettiği teolojisi oldu. Elbette gerek bu teoloji gerekse de kısır döngüyü inşa eden diğer unsurların oluşmasında en büyük yardımcısı vesayet rejimiydi. İlkel bir ırkçı sosyal mühendisliği bütün topluma dayatan bu rejim, PKK’ya her zaman can suyu olacak zemini hazırladı. Kendine özgü bir teoloji inşa etmeyi başaran PKK, Kürtleri ve Kürtlüğü bu dünya içerisinde yeniden icat etme girişiminden de geri kalmadı. Bambaşka dünyalardan devşirdiği, tercüme ettiği ve içindeki mezhepçi dinamiklerin örtülü dayatmasıyla feodalite mücadelesi altında Kürt Kemalizm’ini kendince hayata geçirmeye çalışan örgüt; Kürt yabancılaşmasının zeminine ciddi anlamda katkı verdi. PKK teolojisi kendi icadı tarihi, soyutlamaları ve diyalektiği ile oldukça konforlu bir alanda her türlü meşruiyet açığını kapatacak bahanelere ve argümanlara sahip oldu. Bu duruma kullanışlı ya da seçici bir PKK tarihi yazımı da eklenince PKK’nın günahsız maziye kavuşması mümkün oldu. Başka bir ifade ile Roboski’deki facianın devasa bir literatürü oluştu ama Dürümlü’de geriye kalan “60 kg”ın anlamını bu satırları okuyanların çoğunun da hatırlamayacağı şekilde unutturulması özenle sağlandı.

Hatasız, yanlışsız ve her daim mağdur olma imkânına bu teoloji sayesinde kavuşan PKK, yıllar içerisinde Kürt toplumsal muhalefetine iradesine ipotek koyarak, siyasetle ilişkilerinin neredeyse tamamen kopmasının teminatı haline geldi. Hatta bu teolojinin yazdığı ve dayattığı tarihe bakılırsa, tanıdık “olmasaydık, olmazdınız” düzeyi oldukça işlevsel bir sopa olarak yıllarca Kürtler üzerinde kullanıldı. Başka bir ifade ile binlerce yıllık Kürt tarihi ve kimliği, PKK parantezine alınarak, PKK’nın gölgesinde kalmayan her unsur ve yaklaşım yok sayıldı. Bu ret ve inkâr politikalarının huzurlu bir şekilde hayata geçmesi için başka başkentlerden memleketle konuşanlar, Türk solu ve liberalizmi de gereken hizmeti fazlasıyla verdiler. Hatta daha da ileri giderek, siyasallaşma krizini aşma adına icat ettikleri “Türkiyelileşme” stratejisiyle, Kürt seçmene ilk kayyum dalgasını da başarıyla hayata geçirdiler. Sonuçta PKK teolojisi muhafaza edildiği oranda kısır döngüsü de ömrünü uzatmış oldu. PKK’nın kısır döngüsünün son değilse de önemli bir unsuru da akışkan ittifak zihniyetidir. Var olabilmek adına, siyasetten hâlihazırda kopmuş olmanın verdiği ferahlıkla, adeta devre mülk bir yapı gibi, her türlü değişken işbirliğine sonuna kadar açık oldu. Bugüne kadar kaç başkent dolaştığını, kaç servis arasında mekik dokuduğunu ve aynı anda kaç merkezle nasıl işbirlikleri peşinde koştuğunu takip etmek zor. Akışkan ittifak dünyasında, her yeni ittifak güncellemesi, her yeni ihale o güne kadar herkesin bildiği vahim geçmişi sıfırlamaya yarayan, hedefsizliği örten ve hepsinden önemlisi siyasallaşmamanın sancısını tazmin eden bir vazife ifa etmektedir. Bugün de yıllarca bir tek Kürdün yaşadığını hatırlamadığı Suriye’de, Şam rejiminin kanatları altında serpiştiği ülkede, işbirliği içerisinde olduğu yıkılan Esed rejiminin enkazında imkânsız bir misyon için görev emri almış durumda. Suriye’de kelimenin tam anlamıyla “paralı asker” hatta sözleşmeli gardiyan fonksiyonuna indirgenmiş olan PKK’nın akışkan ittifaklar stratejisini artık aşikâr bir hale getirmesi birçok şeyi anlatmaktadır. Kaldı ki, Suriye’de ABD adına, uluslararası hukuka aykırı bir şekilde, Af Örgütü ve başka kurumlar tarafından da savaş suçlarının işlendiği tespit edilen, hukuki hiçbir zemini olmayan DAİŞ kamplarını ve cezaevlerini işletmek ana fonksiyonlarına dönüşmüş durumda. Suriye’de Guantanamo işletmeciliğinden ibaret olan bu fonksiyonu korumak için yıllardır farklı ülkelerin vatandaşlarını geri alma taleplerini bile kabul etmeyen bir yapıdan bahsediyoruz. Açıkça DAİŞ’i kendisine sermaye yaparak Suriye sürecini zehirleyen ve Kürtleri hak etmedikleri bir çıkmaza mahkûm eden bu fonksiyonun sürdürülebilir olması mümkün değildir. Haya edilmesi gereken bir pozisyonu jeopolitik kazanım, Kürtlerin kaderi gibi tanımlarla örtme kurnazlığının da gideceği bir yer bulunmamaktadır. PKK, kendisinden istenilenleri yapmanın ve kim isterse istesin, ne isterse istesin önünde sonunda “kan dökmekten” daha öte hiçbir fonksiyonu olmamasının sancısıyla yüzleşmektense kısır döngüsünün konforunu her zaman

ercih etti.

PKK Kısır Döngüsü Kırılır mı?

Bu kısır döngülerin içerisinde var olan ama var oluş amacının bidayetini de nihayetini de tarif edemez durumda olan PKK'nın bir siyasal sıçrama yapıp yapamayacağını konuşuyoruz bugünlerde. Zira PKK açısından, 40 yılın ardından, ilk gün yapmaması gereken şeyi bugün yapmasını bekliyoruz. Süreç diye konuşulan olgunun başka bir anlamı bulunmuyor. PKK teolojisinde artık bir retorik gevezelikten ibaret olan "Ne zaman silah bırakmalıyız?" sorusunun her zaman bir tek cevabı oldu: Stratejik olarak en doğru zamanda. Muhteşem teoriler, ütopyalar, komplolar ve mitolojiler eşliğinde hiçbir zaman gelmeyecek olan "doğru zaman" tartışmaları yerine, "dün bırakmalıydınız" cevabı en doğru yaklaşımdır. PKK silahla elde edebileceği hiçbir şeyi tarif edemeyen, silahsız, yani siyasal bir mücadeleyi ise telaffuz dahi edemeyen kısır döngüsünü kırmak için önemli bir fırsatla karşı karşıya. Ancak PKK aklı, bu cümleyi her duyduğunda sahici bir teklif yerine "sinsi bir tehdit" ya da "büyük bir komplo" olarak okuduğu sürece kısır döngüsünü kıramayacaktır. Bu durum en başta Öcalan için de geçerlidir. Zira Öcalan da önümüzdeki sürecin kendisi için son fırsat olduğunu görmek yerine PKK'ya vaziyet etmekten başlayıp bölgesel ütopyalar peşinde koşmayı tercih edebilir. Yeni bir akışkan ittifak imkânıyla, Suriye'nin kuzeyinde bir Amerikalı albayın uhdesi altında, kısa süreli bir jeopolitik anomaliden bölgesel eksen kurgusu, hatta gücü çıkarmaya varacak kadar büyük bir ütopyanın içerisine sürüklenen PKK aklının düştüğü çıkmaza Öcalan da düşecek mi göreceğiz. Öcalan açısından umut hakkının ne olacağı ne bu fikri cesaretle dile getirenin elinde ne de süreci ilerletmeye çalışan PKK dışındaki aktörlerin. Öcalan'ın kaderi neredeyse tamamen PKK'nın elinde. Ortada karmaşık bir durum yok. Kürt meselesinin yıllar içerisinde kördüğüm olmuş yapısı, siyasallaşamayan aktörler, jeopolitik dinamikler, Türkiye'deki ağır demokratik bakiye vs. bugün yaşanması beklenen süreç açısından pratik bir değer taşımıyor. Aktivist heyecanların ya da siyaset eleştirisinin siyaset zannedilerek bugünkü sürecin sarıh çerçevesini bozmaya çalışmanın takas değeri de bulunmuyor. Kısaca, PKK silah bırakırsa bir süreç olacak, bırakmazsa olmayacak. Başka bir ifade ile PKK, kurucu liderinin kaderinin ne olacağına kendisi karar verecek. Durumun bu kadar mekanik hale gelmesinde elbette birçok sebep var. Türkiye'nin demokrasi düzeyinin ne olduğu, demokratikleşmenin düzenli bir şekilde inkıta uğramış olması, 2008 sonrası PKK'nın siyasallaşma korkusunun maliyeti, Kürt siyasi hareketinin sahici bir siyasi parti üretememiş olması, son çözüm sürecinde yaşanan hayal kırıklıkları, bölgenin büyük ölçüde bir altüst oluş yaşaması vb. birçok sebep bulunuyor. Sonuçta, sokaklara çukur kazıp kurtarılmış özyönetim ilan etme trajedisinden Suriye gibi bir ülkede jeopolitik boşluktan ve karmaşadan ülkenin üçte birine varan bölgesinde kurtarılmış yönetim ilan etmeye kalkmaya varan bu

savrulmanın artık bir rasyonel sıçrama yaşaması gerekiyor.

PKK'nın Öcalan Kararı Ne Olacak?

Ancak PKK kısır döngüsü, kendi dünyası içerisinde elbette durumu bu şekilde okumuyor. Tam da bu sebepten Şam'da Ahmet Şara görüşmesine Amerikalı vasisiyle birlikte girmeye kalkan bir akıl görüyoruz. Şam görüşmesinde, medyaya sızdırılanlara bakılırsa, kendilerine önerilen tekliflerin hiçbirisine olumlu cevap ver(e)meyen bir siyasetsizlik ve iradesizlik, durumun vahametini açıklıyor. Kürtlerin kültürel haklarını anayasal teminat altına alma, yerele güç transferi sağlayacak âdem-i merkeziyetçi bir idare, SDG/YPG unsurlarının orduya entegre edilmesi teklifleri cevapsız kalmış durumda. Bu müzakere çerçevesine karşın dillendirilen ise fiili durumun tanınması. Başka bir ifade ile YPG'nin müstakil bir güç olduğu, bulundukları bölgelerin kontrollerinde kaldığı ve enerji kaynaklarını kullandıkları cari pozisyonun Şam tarafından teyit edilmesi. Bu iki yaklaşımın bir orta yolda buluşması oldukça zor görünüyor. Zira PKK dünyasının maksimalizmi bir kez daha devreye girmiş görünüyor.

Bu gerilimin nereye gideceğine dair çok fazla kafa karışıklığı beklenmemelidir. Zira bu sürecin çatışmayı başlatması kaçınılmaz olur. Aynı anda özgüveni kendisine gelmiş Şam'ı ve Türkiye'yi karşısına alan bir yaklaşımın nelere yol açacağına dair de bir fikrimiz olabilir. Ama PKK dünyasının olur mu? Bugüne kadar olmadı. PKK aklı, her zaman döneceği bir "dağ" olmaya devam ettiği sürece, bulunduğu hiçbir yerde bir ev sahibi sorumluluğu hissetmeyecektir. Tam da bu sebepten dolayı, yıllarca Kürtlerin ve Türkiye'nin ödediği hiçbir maliyeti umursamadığı gibi Suriye'de de sorumsuz davranmaktan çekinmeyecektir. Kaldı ki yıllarca Şam'da Muhaberat'ın gözetiminde örgütçülük yapanlar, aynı rejimin ağır zulümler yaptığı Kürtleri ve bütün Suriyelileri bir kez bile hatırlamamışlardı. Şimdi aynı şeyi yapmalarının önünde bir özel engel olacaksa bu İmralı'dır. Öcalan bu cesareti ve feraseti gösterebilir mi, bilmiyoruz. Ancak bildiğimiz, Öcalan'ın son fırsatını da değerlendirmede bir denklemin iki sonucu kaçınılmaz olacaktır. Birincisi, PKK Öcalan'ı ölüme terk etmiş olacaktır. İkincisi, Öcalan da PKK'nın kısır döngüsünü kırılmaz bir hale getirmiş olacaktır.

Bu sonucun ortaya çıkmamasını isteyen bir aktörün daha olması gerekiyor. O da DEM Parti'den başkası değil. DEM Parti'nin, Öcalan'la Kandil, kamuoyu, siyasi partiler, medya arasında bir kurye mi yoksa süreçte bir aktör mü olacağına karar vermesi gerekiyor. Bu süreç onlara da siyasallaşma fırsatı veriyor. Bugüne kadar pek ilgi göstermedikleri bu alanın açığını aktivizm ve PKK maksimalizmiyle doldurdular. Ancak bu iki yaklaşımın da yeni denkleminde bir kullanım değeri bulunmuyor. DEM Parti bunu fark ettiği oranda sürecin siyasetini üretebilir. Öcalan adına Öcalan'ı tefsir etmenin kimseye bir şey söylemediğini görmek gerekiyor. Bir kült lidere yönelik tazim diliyle "Bölgeyi dizayn eden, Türkiye'yi prangalarından kurtararak, Bahçeli'yle devlet aklını

buluşturan, bunları yaparken de kadın düşmanlığının önüne geçmeyi ihmal etmeyip, emekçinin alın terinin güvenlik politikalarına harcanmasını engellemek için yol haritası açıklayan” Öcalan tefsirinin bu sürece bir katkı sunmayacağı ortadadır.

Demirtaş’ın oldukça sade ve etkili bir şekilde kurduğu demokrasiyi önceleyen yaklaşımı bu noktada işlevsel olabilir.

Bir siyasi parti olabilmek için PKK dünyasının kısır döngüsünden ve silahlı vesayetinden çıkmanın demokrasiden başka bir yolu bulunmuyor. Zira PKK’yı, 40-45 yıl önce, bütün Türkiye’yi nefessiz bırakan ağır demokrasi açığı doğurmadı.

Aksine PKK, demokratik bir mücadeleye cesaret edemediği için eline verilen silahı kabul eden bir yapı oldu. Bugün kendisine ait olmayan silahları bırakarak yeni bir başlangıç yapma tercihiyle karşı karşıya. Sürecin selameti PKK’nın kısır döngüsünü kırıp kıramayacağı kadar Öcalan’ın da gerçekten böyle bir sıçrama isteyip istemediğine bağlı görünüyor. Bu döngüyü kırmanın ilk adımı Öcalan’dan gelmek zorunda. Öcalan’ın göstermediği cesareti PKK dünyasının diğer aktörlerinin göstermesi için özel bir sebep bulunmuyor. Kaldı ki diğer aktörlerle mukayese edince en özgür, vesayet altında ve tecritte olmayan tek isim de hapiste olan Öcalan zaten!

Dicle Fırat İttifakı

KEMAL ÖZTÜRK

www.kritikbakis.com

Cumhurbaşkanı Erdoğan konuşmalarında sık sık şairlerden alıntı yapar. Onlardan biri, belki de en çok altını yaptığı şair ve düşünür Sezai Karakoç'tur. 2021 yılında hayata veda eden Sezai Karakoç aynı zamanda Türkiye'deki İslam düşünce hayatının oluşumuna çok sayıda fikir kitabı yazarak katkıda bulunmuştur. Sezai Karakoç İslam birliğini savunan ve bunun için fikirler üreten, etkili şiirler yazan Diyarbakırlı bir düşünürdür. 1975 yılında yazdığı "Sur" isimli kitabında İslam birliği idealine ulaşmak için bölgesel federasyonlar kurulması gerektiğini savunur. Buna örnek olarak Türkiye, Suriye, Irak için "Dicle Fırat İslam Federasyonu" ismini önerir. Suriye devriminden sonra Sezai Karakoç'un yazdığı bu kitapta yer alan fikirler Türkiye'de tekrar gündem oldu.

AK Parti çevrelerine yakın entelektüeller Sezai Karakoç'un İslam birliği fikirlerini yeniden tartışmaya açtı ve makaleler yayınlıyor.

(bu konudaki İngilizce makaleye bu linkten ulaşabilirsiniz:

İngilizce:

<https://kritikbakis.com/en/the-dicle-firat-federation/>

Türkçesi:

<https://kritikbakis.com/dicle-firat-federasyonu/>)

BÖLGESEL BİRLİKLER KURULMA ZAMANI

Kuşkusuz “İslam birliği, ümmet birliği, Müslüman ülkeler birliği” gibi fikirler tüm coğrafyada ve tüm çevrelerde tartışılıyor. Bunun imkansız olduğunu, gereksiz olduğunu savunanlar olduğu gibi, birliğin kurulmasına inanların sayısı aslında çoğunluktadır.

Şahsen birlik fikrinin gerekli olduğuna, bunun yeni jeopolitik dönemde gerçekleşme ihtimalinin daha da güçlendiğine inanlardanım. Avrupa ülkeleri, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra, milyonlarca insanı karşılıklı öldürmesine rağmen, savaşın bitiminde hemen Avrupa Birliğini kurmuştu hatırlayın. Müslüman ülkelerin arasında kan davası daha az olmasına rağmen neden böyle bir birlik kurmasın ki? Bunun tamamen kötü propaganda sonucu oluşmuş psikolojik bir bariyer olduğunu düşünüyorum. Bu psikolojik bariyeri aşmanın yolunun da bölgesel ittifakları, birlikleri kurmaktan geçtiği kanaatindeyim. Bana göre iç içe geçmiş halkalar teorisini uygulamaya koymanın tam zamanı.

İÇ İÇE GEÇMİŞ HALKALAR

Şu andaki tabloya baktığımızda İran ve Fas’ı ya da Suudi Arabistan ile Sudan’ı nasıl birlik haline getireceğiz diye kara kara düşünenler olabilir. O zaman bu kadar geniş çerçeveden bakmadan daha küçük halkaya bakalım. Örneğin Türkiye, Irak ve Suriye üçgenine. Geçtiğimiz hafta Bağdat’ı ziyaret eden Türkiye Dışişleri Bakanı Hakan Fidan üç ülkenin ilişkilerinin gelişmesi için önemli adımlar attı. Hatta Irak, Türkiye, Katar ve BAE tarafında başlatılan Kalkınma Koridoru projesine Suriye’nin de eklenebileceği konuşuluyor Ankara’da. Üç ülkenin kendi arasında bir ittifak ya da birlik kurması çok mu zor? Eminim bir çoğunuz bunun gerçekleşmesini gayet mümkün görüyordur şu anda. Bu küçük halkadan başlayan birlik anlayışının sonra genişlediğini ve daha büyük bir halka oluşturabileceği size de mantıklı ve kolay gelmiyor mu? Bu halkaları oluşturma motivasyonunu kalkınma, ekonomik kazanç, savunma sanayi işbirliği olarak tamamen teknik alanda oluşturmak gerekiyor. Zira İslam dünyasında mezhep, itikat, fıkıh alanlarında anlaşmak daha zordur. O zaman bu alanı ilim adamlarına bırakıp, daha teknik ve halka faydalı alanda ittifaklar ve halkalar kurmak gerekiyor.

DİCLE-FIRAT İTTİFAKI

Türkiye’nin orta kesiminden doğan iki nehir güneye akarak bereketli topraklar ve şehirler oluşturur. Dicle Türkiye’de Elazığ şehrinde doğar, Batman, Diyarbakır ve Mardin şehirlerinden geçip Irak’a giriş yapar. Irak’ta Musul ve Bağdat’tan geçer ve Basra’da Fırat nehri ile birleşip Basra körfezine dökülür. Fırat nehri de Türkiye’nin en doğu ili (benim doğduğum şehir) Ağrı’dan doğar, Elazığ, Gaziantep, Urfa’dan geçerek Suriye’ye giriş yapar. Suriye içinde Ayn el Arap, Rakka ve Deyrizor’dan geçerek Irak’a geçiş yapar, Dicle nehriyle buluşur ve Şattül Arap ismini alarak Basra körfezine dökülür. İbni Haldun’un deyimiyle “Coğrafya kader” ise nehirlerin birleştiği, kaynaştığı, bir bütün olarak denizlere aktığı bir coğrafyada milletler, kültürler de benzer şekilde birleşir kaynaşır ve tek bir yere akar.

Bu yüzdendir ki Gaziantep’le Halep, Mardin ile Musul birbirine çok benzer şehirlerdir. Burada yaşayan milletler de birbiriyle kaynaşmış, birbirinden etkilenmiştir.

Sezai Karakoç’un üzerinde durduğu “Dicle-Fırat İslam Federasyonu” tam olarak bu fikir üzerine oturmuştur.

Şimdi nehirleri birleşen ülkelerin, siyasi olarak ittifaklar kurmasına engel ne olabilir? Aynı dinden, aynı kültürden, aynı tarihten beslenen bu ülkeler şimdi değişen yeni jeopolitik durumla “Dicle-Fırat İttifakı”nı kurmalı. Üç ülkedeki aynı sudan içen, aynı topraktan beslenen, aynı coğrafyada kaderlerini paylaşan milletleri birleştirmeli. Böylece küçük bir halka kurarak, daha büyük halkaların kurulmasına ön ayak olunmalı.

Bugün Dicle-Fırat ittifakı kurarız yarın Dicle-Nil ittifakına adım atarız. Bunu gerçekleştirmemizin önündeki tek engel psikolojik bariyerlerdir.

Bu bariyerleri, bu psikolojik barikatları, içimize sokulmuş anlamsız düşmanlıkları bitirmezsek ve birleşmezsek bu coğrafyada ayakta kalamayız.

Bu gerçeği devletlerimizi yönetenlerin anlaması gerekir artık.

Kaynak: <https://aja.ws/xvleac>

SURİYE DEVRİMİ VE GAZZE SOYKIRIMI, 'HAÇLI BATI'YI ÖLDÜRDÜ

AYŞE DOĞU

www.kritikbakis.com

Sömürgeci Haçlı güçler, kendi halklarını da katlettikleri 100 yıl, 30 yıl savaşları gibi ve en son 2. Dünya savaşı gibi birbirlerine düşecek ve iç istikrarlarını kaybedecekler. Sömürgeleri ellerinden çıktıkça pasta daha da azalacak ve kırk haramiler birbirine girecekler. Modernlik, çağdaşlık, ilericilik maskeli Haçlı Batı'nın ölümü, Roma'nın ölümünden daha trajik olacak gibidir. Yüksek teknolojileri, ölümcül kitle imha silahları ve insanlığa dayattıkları sapkın yaşam tarzları, bu sömürgeci güçlerin mezarlığıdır.

20.Yy. da sömürge ya da yarı sömürge konumuna düşen İslam ülkelerinde veya başka devletlerin vatandaşı olarak en çok saldırıya uğrayan kesimlerden biri olan Müslümanlara yönelik vahşi saldırılar topyekün bir haçlı saldırısı imajını pekiştiriyor. Haçlı güçlerinin 1948'de kurdurduğu İsrail işgal devleti ile başlayıp, 2020'lere kadar Cezayir, Irak, Afganistan, Libya, Tunus, Mısır, Bosna, Çeçenistan, Myanmar, Hindistan'da Müslüman halklara yönelik saldırıları, katliamları hiç bitmedi. En son, hemen yanı başımızda Suriye'de 2011 de başlayan iç savaş vesilesiyle Nusayri azınlık diktasının işkence ve katliamları ve Gazze'de İsrail'in soykırım ve işgali psikolojilerimizi perişan etti. Gazze'de Kiliseler, BM okulları ve hastanelerde siviller hedef alınmıştı ve buna rağmen batı ülkeleri müdahale etmedi. 8 Aralık 2024 tarihinde Esed'in Şam'dan kaçmasıyla hızlı bir şekilde sonuçlanan Suriye halk devrimi kalplerimize su serpti. Suriye'deki değişim Ortadoğu'nun geleceğini yönlendirecek sonuçlar doğuracak. Buna rağmen gönlümüzce bu tarihi devrimi kutlayamadık. Çünkü haçlı güçleri, bölgedeki Rusya ve İran gibi işbirlikçileri ve Türkiye'de haçlıların bıraktığı tohumlar, Suriye turnusolunda görüldüğü gibi, Müslümanlara asla iyi bir şeyi yakıştıramadığı gibi, içten içe daha fazla kin ve düşmanlık besliyorlar. İsrail'in Gazze'ye karşı giriştiği etnik temizlik ve işgal girişimi orada yaşanan katliamlar, her defasında bundan daha beteri olmaz dedirtti ama daha fecisi ve aşağılık olanları işlenmeye devam etti. Çocukların keskin nişancılar tarafından başlarından hedef alınması -ki muhtemelen en fazla çocuğun kasıtlı olarak hedef alındığı saldırılar oldu-, evlerin yıkılıp sivil halkın ve ailelerin tamamen ortadan kaldırılması, infazlar, tutuklamalar, her yaştan insana yönelik çocuklar da dahil işlenen işkence ve tecavüzler, su, yiyecek ve ilaç yardımlarının engellenmesi ve en kan dondurucu olan da hak ihlallerinin arşa çıkması ile uluslararası toplum tarafından bu denli sessizlik ve tepkisizlikle karşılanması; gönlümüzce Suriye'deki Fransa işgalinin bakiyesi mezhepçi Nusayri yönetimin yıkılması sonucu hissettiğimiz rahatlamayı dışa vurmamızı engelledi. Suriye ve Filistin halkının kırılmasına karşı uluslararası toplumun tepkisizliği işlenen cinayetlerden daha kan dondurucuydu. Ve insanlık vicdanını aynı oranda yaraladı. Bu 'hesap verilmezlik zırhı' İsrail'in hemen Suriye topraklarına işgaline meydan verdi. Şimdi bir haftadır, ateşkes sonucu evlerine dönen Filistinlilerin acı dolu hikayelere rağmen evlerine dönüşlerini bir bayrama dönüştürdüklerini izliyoruz. 15 aydır yaptığımız duaların ve emeklerin karşılığını verdiği için Allaha şükrediyoruz. Bu sevince ortak olalım derken İsrail, ateşkesin sebep olduğu aşağılanma ve başarısızlığın faturasını yine Filistinli sivillere kesti. Gazze'de yaptığı yıkımın ve saldırgan politikalarının aynısını Batı Şeria'ya taşıdı. Yine hem Gazzelilerin hem de dünya kamuoyunun sevinci kursağında kaldı. Ordan buradan toplama halkıyla İsrail'in bütün devletler ve vatandaşlar için tehdit oluşturan 'kokuşmuş' hiçbir kırmızı çizgisi olma-

yan (sadece konuşan hayvan ki bu tabir insan için, batı zihniyetinin insan olma melekesini anlamadığının bir dışa vurumudur) vahşi hayvanlardan farksız ucube bir topluluk olduğu görüşü büyük oranda kabul edildi. Bu vesileyle İsrail'i aklamak için öne sürülen; iki devletli çözüm bile artık geçersizleşti ve İsrailin bizatihi varlığının hiç bir meşruiyeti kalmadı. Siyonistlerin 7 Ekim'de Hamas'ın saldırganlığı, 40 bebek öldürme safsatası gibi argümanları İsrailin kuruluşundan beri devam eden zihniyetini örtmeye yetmedi. Altında haçlı zihniyetinin yattığı bütün bu saldırılar, batının bir müddet arkasına gizlendiği evrensel değerlere ihanetini ve ikiyüzlülüğünün derinlerdeki sömürge ve toprak gaspı tabiatının devam ettiğini ve hiçbir ilerleme kaydetmediğini bir kez daha ortaya koydu. Her şeye rağmen, insanlığın vicdanı, Gazze katliamında harekete geçmişti. Batıda hala insan kalmış milyonlar, küresel şeytanlara esir olmuş yöneticilerine ve devletlerine rağmen, Gazze halkının acılarını paylaşıp, Siyonizm'e tepkilerini ortaya koydular. 40 km'lik Gazze şeridinde yaşayan 2 milyon iki yüz bin kişinin en gelişmiş bombalara karşı kendi mütevazı silahlarıyla gerçekleştirdiği direniş dünya kamuoyunu da harekete geçirdi. Her dinden her görüşten, her ülkeden hatırı sayılır sağlam bir destekçi kitlesi oluştu. ABD, İngiltere, Kanada, Avusturalya ve Almanya'nın desteğiyle süren ve ayırım gözetmeyen bombalamalar sonucu binden fazla aile tamamen ortadan kalktı veya geriye yok edilmiş bir enkaz kaldı. Hem katliamlar hem de açlık, susuzluğa ve ilaçsızlığa mahkum etme ve soykırım, batı ve onun oluşturduğu kurumları bitirirken, Gazze soykırımı ve destansı Gazze direnişi insanlığı insani değerler etrafında birleştirdi.

El çabukluğuyla ABD ve Almanya'da çıkarılan antisemitizm yasaları sadece İsrail'e dokunulmazlık ve istediği yeri işgal etme, sivilleri öldürme ve kültürleri ve inançları boğma serbestiyeti anlamı taşımaktadır. Batılı devletlerin bu tavrı, kendi değerlerini kendi elleriyle ve bir avuç Siyonist barbar uğruna yok etmesi olarak tarihe geçti. Bu tavır, önümüzdeki on yıllarda batının kendi içine çökmesine, Ortadoğu, Afrika ve Güney Amerika'nın yükselmesine ve halkların bu sahte uygarlığın büyüünden kurtulmasına zemin hazırlayacaktır.

Daha sonraki aşamada bu sömürgeci Haçlı güçler, kendi halklarını da katlettikleri 100 yıl, 30 yıl savaşları gibi ve en son 2. Dünya savaşı gibi birbirlerine düşecek ve iç istikrarlarını kaybedecekler. Sömürgeleri ellerinden çıktıkça pasta daha da azalacak ve kırk haramiler birbirine girecekler. Modernlik, çağdaşlık, ilericilik maskeli Haçlı Batı'nın ölümü, Roma'nın ölümünden daha trajik olacak gibidir. Yüksek teknolojileri, ölümcül kitle imha silahları ve insanlığa dayattıkları sapkın yaşam tarzları, bu sömürgeci güçlerin mezarlığıdır.

Umudumuz odur ki, Batının işgal ve gasp amacıyla geliştirdiği 'teröre karşı savaş' teröründen dünya kurtularak bir nebze nefes alacaktır.

Sadece Gazze'deki 15 aylık sonuçlar bile bize gelmekte olanın ne olduğunu kanıtlamaya yeter.

Trump'ın Gümrük Vergileri Çin'in Uzun Oyununa Karşı

IMRAN KHALID*

www.kritikbakis.com

* Imran Khalid, jeostratejik analist ve uluslararası ilişkiler üzerine köşe yazarıdır. Çalışmaları, prestijli uluslararası haber kuruluşları ve yayınlarda geniş çapta yer almıştır.

Kaynak:

<https://fpif.org/trumps-tariffs-vs-chinas-long-game/>

“

Önerilen bu gümrük vergileri, görünüşte Pekin'i ABD'ye daha dostane bir ticaret politikası benimsemeye zorlamayı amaçlasa da, ironik bir şekilde Çin'in ihracatının—ABD'ye yapılanlar da dahil—son dönemde büyük bir artış gösterdiği bir döneme denk geliyor. Bu eğilim, Trump'ın Çin'in ekonomik etkisini dizginleme hedefiyle çelişiyor gibi görünüyor.

”

Manşetlere çıkacak hamlelerden asla kaçınmayan Donald Trump, 21 Ocak'ta Çin'den ithal edilen mallara %10 gümrük vergisi uygulamayı düşündüğünü açıkladı. Verginin 1 Şubat'ta yürürlüğe girmesi bekleniyor. Dünyanın en büyük iki ekonomisi arasındaki uzun süredir devam eden ticaret savaşındaki bu son hamle, hem şaşkınlık hem de birçok soru işareti yarattı. Önerilen bu gümrük vergileri, görünüşte Pekin'i ABD'ye daha dostane bir ticaret politikası benimsemeye zorlamayı amaçlasa da, ironik bir şekilde Çin'in ihracatının—ABD'ye yapılanlar da dahil—son dönemde büyük bir artış gösterdiği bir döneme denk geliyor. Bu eğilim, Trump'ın Çin'in ekonomik etkisini dizginleme hedefiyle çelişiyor gibi görünüyor. Yeniden seçilme kampanyası sırasında Trump, Çin mallarına %60'a varan gümrük vergileri getirme tehdidinde bulunarak tansiyonu daha da yükseltti. Ancak bu tür sert söylemler zaten alevlenmiş olan ticaret savaşını körüklemesine rağmen, Trump'ın istediği tavizleri henüz getirmedi. Peki, Trump'ın gümrük vergisi tehditleri stratejik bir hamle mi, yoksa sadece ekonomik üstünlüğü geri kazanmaya yönelik bir çaba mı? Trump, Çin'i bir kez daha ABD'nin ekonomik ve sosyal sorunlarının baş düşmanı olarak gösteriyor. Örneğin, Pekin'i ABD'nin komşu ülkelerine öncü kimyasallar sağlayarak fentanil krizini körüklemekle suçladı ve böylece bağımlılık salgınının gevşek sınır politikalarının ve uluslararası kayıtsızlığın bir sonucu olarak çerçeveledi. Ancak bu söylemler burada bitmedi. Trump, Meksika ve Kanada'dan yapılan ithalata %25'lik yüksek bir gümrük vergisi getirilmesini önererek, her iki ülkeyi de ABD'ye yasadışı göçü ve fentanil kaçakçılığını mümkün kılmakla suçladı. Buna ek olarak, gümrük vergileri ve yabancı kaynaklı gelirlerin toplanmasını merkezileştirecek bir "dış gelir servisi" kurma planlarını açıkladı. Böylece, tarifeleri ekonomik bir güç aracı olarak görmeye devam ettiğinin sinyalini verdi. 2024 yılının sonlarına doğru, Çin'in ABD şirketlerine ihracatı bir önceki yıla göre %4 artarak, Pekin'in cezalandırıcı ticaret önlemlerine karşı gösterdiği direnci ortaya koydu. Öte yandan, ticaret açığı hâlâ çarpıcı seviyelerdeydi: 2024'ün ilk 11 ayında Çin'in ABD'ye ihracatı 401 milyar dolara ulaşırken, ABD'nin Çin'e ihracatı yalnızca 131 milyar dolarda kaldı. Trump'ın Çin'e yönelik artan suçlamaları ve agresif gümrük vergisi stratejisi, küresel ticareti yeniden şekillendirmeye yönelik daha geniş kapsamlı bir çabanın parçası gibi görünüyor.

Ancak, bu yüksek riskli çıkmazda ilk kimin geri adım atacağı belirsizliğini koruyor. Küresel ticaretin satranç tahtasında gümrük vergileri iki ucu keskin bir kılıçtır ve Donald Trump bu kılıcı kullanmaya hiç de yabancı değildir. Trump'ın Çin'den ithal edilen tüm ürünlere gümrük vergisi getirme önerisi, günlük ihtiyaçlardan niş sanayi ürünlerine kadar akla gelebilecek her şeyi hedef almayı vaat ediyor. Trump, bu stratejiyi Amerikan çıkarlarını korumanın bir yolu olarak sunsa da, etkileri enflasyonu körükleyebilir ve yükü doğrudan ABD'li tüketicilere bırakabilir. Örneğin, ABD altyapısı için hayati öneme sahip olan ve tamamı Çin'den ithal edilen gemiden kıyıya vinçleri ele alalım. Bu vinçlere uygulanan %25'lik gümrük vergisi, Amerikan limanlarına şimdiden 131 milyon dolar ek maliyet getirdi. Yerli bir alternatif bulunmadığından, bu tür ithalata bağımlı olan sektörler kendilerini çıkmazda buluyor—talebi değiştiremiyor veya fiyat artışlarından kaçamıyorlar. Bu durum, korumacı politikaların çoğu zaman hedeflenen noktadan çok daha yakına vurduğunu sert bir şekilde hatırlatıyor. Öte yandan, Pekin hiç de sarsılmış gibi görünmüyor. Kuşak ve Yol Girişimi ve BRICS ülkeleriyle daha derin ortaklıklar, Çin'in ABD pazarına bağımlılığını azaltmaya yönelik daha geniş kapsamlı bir stratejisinin parçası. Çin ticaret ağını çeşitlendirdikçe, misilleme yapmadan gümrük vergisi darbesini absorbe etme ihtimali giderek daha düşük görünüyor. Şu soru akıllarda kalmaya devam ediyor: ABD, tüketiciler ve sektörler yeni bir strateji talep etmeden önce bu yüksek riskli ticaret savaşını ne kadar sürdürebilir? Trump'ın ticaret savaşını tırmanırken, Amerikan şirketleri Çin'den ithal edilen ürünlere alternatif arayışına girmiş durumda. Ancak bu arayış hiç de kolay değil. ABD, gümrük vergisi politikalarını Avrupa Birliği, Kanada veya Meksika gibi kilit ticaret ortaklarına genişletirse, bu ülkelerden yapılan ithalatın maliyetleri de fırlayabilir ve sonunda piyasada uygun fiyatlı seçeneklerin neredeyse tamamen tükenmesine yol açan bir zincirleme etki yaratabilir. Bu durumu daha da karmaşık hâle getiren unsur ise zaten yaptırım uygulanmış olan Rusya pazarıdır—bu da uygun tedarikçi havuzunu daha da daraltmaktadır. Önceki gümrük vergisi krizinde Kanada ve Meksika çeliğine uygulanan vergiler, demir ve çelik ürünlerinin yurtiçi fiyatlarını sadece sekiz ay içinde %17,7'ye kadar artırmıştı. Sonuç? Amerikan tüketicileri iki seçenekle baş başa kaldı: Daha yüksek maliyetlere katlanmak ya da temel mallara sınırlı erişimle yetinmek.

İster Çin'den ister başka bir ülkeden ithal edilsin, sonunda yük doğrudan onların omuzlarına biniyor. Artan gerilimin ortasında, Çin'in ekonomik direnci ABD için rahatsız edici bir gerçeği ortaya koyuyor: Ticaret savaşı, beklenildiği gibi gidişatı değiştirmiyor.

Çin'in geniş çaplı ticaret verileri ise daha da çarpıcı. Aralık ayı ihracatı, önceki yıla göre %10,7 artarak rekor kırdı. 2024 yılının tamamında Çin'in ihracatı, 2023'e kıyasla yaklaşık %6 artış göstererek 3,58 trilyon dolara ulaştı. Çin şu anda, bir önceki yıla kıyasla %21 artışla 992 milyar dolarlık rekor bir ticaret fazlasına sahip.

Çin'in ticaretteki yükselişi, kısa vadede her iki ekonomiye de fayda sağlasa da, giderek artan rekabet ve anlaşmazlıklarla kuşatılmış bir sistemin oynaklığını gözler önüne seriyor. Uzun oyun yeniden tanımlanıyor—ve bu, Washington'un lehine değil. Donald Trump ikinci başkanlık dönemine hazırlanırken, Beyaz Saray, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping ile dikkatle planlanmış bir

diplomatik telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Xi, kaçınılmaz farklılıklara rağmen, “karşılıklı temel çıkarların” saygıyla gözetilmesinin önemini vurgulayarak, Çin-ABD ilişkilerine “iyi bir başlangıç” yapma umudunu dile getirdi. Pekin'in odağı, içeride kalmaya devam ediyor gibi görünüyor.

Çin, Trump'ın değişken liderliğinin dönüşünden etkilenmiş görünmüyor.

Devlet medyası, Pekin'in dışarıdaki öngörülemez gelişmelere tepki vermektense istikrarlı bir yol izlemeyi tercih ettiğini yansıtan ölçülü bir ton benimsedi. Çin'in stratejisi, sabırlı ve kasıtlı olmuştur. Son dönemdeki gelişmeler, Trump'ın ilk hamleyi yapmasına izin verme ve eylemlerini hesaplanmış yanıtlarla dengeleme konusundaki istekliliğini gösteriyor. ABD, birçok alanda avantaj sahibi olsa da, zaman Çin'in lehine işliyor.

Trump, dört yıllık bir başkanlık süresiyle sınırlıyken, Xi uzun vadeli bir strateji yürütme lüksüne sahip.

MUSTAFA EKİCİ: 'PKK YOL AYRIMINDA, KÜRTLER İSE ÖRGÜT VESAYETİNDEN KURTULMAYI BEKLİYOR'

SÖYLEŞİ

-Bekir Gündoğdu:

Gazeteci yazar Mustafa Ekici konuğumuz, TRT-Kürdî eski koordinatörü."Sana benzemek" ve "Gerçek Ve Hayalin kavşağında Kürtler" kitaplarının yazarı.Bir yandan akademik çalışmalarına devam ederken, diğer yandan Kritik Bakış dergisinde de yazıları yayınlanıyor. Sayın Mustafa Ekici hoş geldiniz.

-Mustafa Ekici:

Hoş bulduk, teşekkür ederim.

-BG: Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli'nin açıklamasıyla başlayan ve PKK'nın silah bırakmasını talep eden süreci nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu çıkışın MHP'den gelmesinin anlamı ve önemi ne sizce?

-ME: Bekir Bey, malumunuz Türkiye 40 yılı aşkın süredir bir terör belasıyla boğuşuyor. 90'larda zaman zaman iç savaş olarak tanımlanabilecek görüntüler de oluştu. Ama son yıllarda Türkiye'nin aldığı tedbirlerle, sadece askeri değil, sosyal ve ekonomik tedbirlerle, PKK'nın ciddi güç kaybettiği, özellikle Türkiye'de ciddi askeri kapasite kaybı yaşadığı açık. Hatta bazı yöneticilerin ifadeleri var; Türkiye'de işte terörist sayısı 50'nin altına indi, 20'nin altına indi gibi. Dolayısıyla bazı çevrelerin Kürt meselesi diye tanımladıkları amorf dünya, belirsiz flu mevzuu artık bir sosyolojik, siyasal zemine oturmuş durumda. Ancak PKK'nın özellikle Suriye ve Irak başta olmak üzere Türkiye'de de hala bir terörist yapı olarak varlığı, kapasitesi düşmüş olsa bile bu mevzunun meşru siyasi zeminlerde ve sokakta özgürce konuşulmasında hala en büyük engel. Sayın Bahçeli'nin, Türk Milliyetçiliğinin temsilinde odak bir partinin başkanı ve bu alanda biraz da mitsel bir karakter olarak böyle bir açıklama yapması, PKK'ya 'silahı bırak gel, mecliste konuşma yap' düzeyinde açıklama yapması çok kıymetli gerçektir.

-Büyük bir risk aldı zaten.

-Tabii, büyük de bir risk aldı kesinlikle. 90'ların ortalarında o zaman İçişleri Bakanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü de yapan, Mehmet Ağar'ın, Ovada siyaset söyleminin daha gerçekçi, daha oturaklı, yeni bir versiyonu olarak okunabilir aslında. Sayın Bahçeli'den çıkmasının önemi şu; 40 yıllık terörle mücadele süreci boyunca Kürt coğrafyasında icra edilen faaliyetlerin, kimisi kriminal, gayri nizami, bir kısmı suç kategorisindeki faaliyetlerin büyük kısmı ülkücülere ya da ülkücü camiaya mal edildiği, onların adıyla yapıldığı, onlar içindeydi veya değildi bu ayrı bir tartışma konusu, ama toplumdaki algı bu, tarihsel olarak Sayın Bahçeli'nin temsil ettiği ideolojik aksı bu savaşın, bu çatışmanın tarafı olarak konumlanmış durumda. Dolayısıyla Sayın Bahçeli'nin bu çıkışı, bu işin bir tarafı olarak, sahibi olarak konuşmasına cevaz veriyor, anlamlı kılıyor. Ve çok kıymetli bir çıkış gerçekten. Çok ezber bozan bir çıkıştı. Grubu toplantısını canlı seyrettim. MHP grubunda Bahçeli'nin açıklamaları olduğunda grupta ilkin bir şaşkınlık oldu. Bir alkış kopmadı hemen ne dinliyoruz ne oluyor diye hakikaten belirgin bir şaşkınlık oldu MHP grubunda. Ama

görüldüğü kadarıyla sayın Bahçeli'nin akıl adam vasfı, devlet adamı karakteri ve Türk milliyetçisi bir lider olarak ağırlığı, muhtemel tepkileri kesmiş durumda. Yani kendi kitlesi buna ikna olmuş durumda görüldüğü kadarıyla. Türk Milliyetçiliği tabanı yukarıda bahsettiğim saiklerle sanırım şöyle düşünüyor; Devlet Bahçeli böyle bir açıklama yaptıysa bunun arkası doludur, bir bildiği vardır. Bu tavrın altında kitlesinin, Devlet bahçeliye duyduğu güven var kuşkusuz. Yani Sayın Bahçeli'nin toplumun genelinde ve kendi kitlesinde yarattığı, akıl adam, devlet adamı imajı mitsel olduğu kadar bir gerçekliğe de oturuyor doğrusu. Bu açıdan çok kıymetli Bahçeli'nin bu aşamaya gelmesi. Neye dönüşür konusu önemli. Çünkü benzer bir mitsel algı Kürt milliyetçisi tabanda Öcalan için de var aslında. Kayda değer sayıda insan üzerinde Öcalan'ın da böyle bir mitsel etkisi var. Öcalan çıtayı Sayın Bahçeli'nin koyduğu yere kadar, belki daha üstüne çıkaracak mı göreceğiz. Ben çıkaracağı kanaatindeyim. Çünkü aslında mevzu sadece teknik olarak PKK'nın silah bırakması değil. Zaten PKK'nın Türkiye'de eylem kapasitesi sınırlarda, kayda değer değil. Ama buradaki esas mevzu PKK'nın, bir terör örgütünün gölgesinin hala siyasetin üzerinde var olması, hala toplumu etkileyecek düzeyde varlık göstermesidir. Bu da sosyolojik ve siyasal bir meseledir. Dolayısıyla Öcalan'ın yapacağı açıklama ve o açıklamanın dozu ve içeriği, elbette PKK'nın silah bırakmasına dair çağrısı önemli olacaktır, ama esas önemli kısım bence, Sayın Bahçeli'nin kendi kitlesi üzerinde yarattığı etkinin bir benzerinin Öcalan'ın kendi kitlesi üzerinde de olacağı konusudur. Olumlu sonuçlanırsa, hayırlara vesile olacağını düşünüyorum. Her iki açıklamanın toplam sonucunun iyi bir yere çıkacağını düşünüyorum.

-Bahçelinin DEM'lilerle görüşmesi sonrası oluşan pozitif iklim, Abdullah Öcalan'ın yapacağı konuşmayla birlikte pekişecek gibi hocam ancak kamuoyunda ihtiyatlı bir hava var. Bir yandan önceki tecrübelerin akamete uğraması, öte yandan örgütün silah bırakmayacağına dair inanç oluşan bu pozitif havayı etkiliyor. Siz ne bekliyorsunuz? Bu süreç nasıl gelişir?

-Çok risk var, katılıyorum. Toplumdaki bu ihtiyatlı duruş haksız değil. Çünkü malumunuz bir önceki süreçte çok çıta oldukça yüksek tutuldu, çok cesur adımlar atıldı hem devlet tarafından hem de yetkili kurumlar tarafından ama günün sonunda örgütün bunu bir şova dönüştürmesi, farklı beklentilere yol açacak şekilde yorumlaması maalesef süreci akamete uğrattı. Ama bu sefer şöyle bir durum var; birincisi bir kere PKK'nın eylem kapasitesi hakikatten Türkiye'de dip seviyelerde. İkincisi siyasi alan daha güçlü, daha oturaklı ve devlet kadrolarında daha yekpare, daha yeknesak bir yaklaşım var. Bu kritik bir şey. Ama daha da önemlisi, Sayın Bahçeli gibi bir devlet adamının, bir karakterin topa girmiş olması, sahiplenmesi ve öncülük ediyor olması gelişmelerin karakterini hakikaten değiştiriyor ve dönüştürüyor. Dolayısıyla evet PKK içerisinde bir takım çatlak sesler çıkacaktır. Böyle bir gelişme şaşırtıcı değil kanımca. Çünkü PKK dediğimiz çok sponsorlu bir şirket artık. Bir terör şirketi.

Son tahlilde ideolojik meşruiyet zemini Kürt milliyetçiliği ama hepimiz biliyoruz ki bir yandan Batılılar, bir yandan Amerika, bir yandan işte yıkıldı ama Esad Suriye'si, İran faktörü ve diğerleri. Birçok farklı aktörün içinde etkin olduğu bir yapı bu. Dolayısıyla birbirleriyle çatışan ve çakışan birçok hesabın görüldüğü bir alan PKK alanı. O yüzden PKK'dan yekpare bir ses çıkmayabilir ya da çatlak sesler çıkabilir. Ayrıca Abdullah Öcalan 20 yıldır örgütle direkt bağlantısı olmayan biri. Örgüt üzerindeki etkisi mitsel bir etki bu artık. Dolayısıyla Öcalan'ın yapacağı açıklamaların da direk olarak askeri kadrolara yani örgütün askeri kanadına ne kadar etki edeceğini göreceğiz. O ayrı bir tartışma konusu. Teknik bir konu. Bence çok da önemli bir konu değil aslında. Konunun sosyolojik, siyasi ve psikolojik yönleri çok daha önemli.

-Yani örgütün kurucusu ve hala lideri olan bir şahsın örgüte silah bırakın dediği zaman bunun örgütte bir karşılığı olmayabileceğini mi düşünüyorsunuz?

-Yani yekpare bir etki olmayabilir, onu kastediyorum. Nedeni de şu; 2019'du galiba bir açıklaması vardı Öcalan'ın ama başta DEM olmak üzere örgüt o açıklamayı sümen altı etmişti. Zaten o günden beri Öcalan parti ve örgütle görüşmüyor. Her ne kadar örgüt kendi iç evreninde tecrit gibi bir propaganda argümanını sürekli canlı tutuyorsa da açık ki aslında parti ya da örgüt de 'hadi gidip görüşelim' demedi, Öcalan da onlara 'buyurun gelin' demedi, böyle bir ilişki uzun zamandır yoktu doğrusu. Öcalan uzun zamandır o teması kopardı. Çünkü o sümen altı edilmeyi, itibarsızlaştırılmayı, o önemsizleştirilmeyi gördü. Ama ben Öcalan'ın, Türkiye'de ve daha çok Suriye'de kendi kitlesi üzerinde, askeri kadrolar da dahil ama esas olarak toplum üzerinde mitsel bir etkisi olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla örgütün silah bırakması konusu kıymetli tabii. Ne derece etki edecek onu fiilen görmemiz lazım. Çünkü Cemil Bayık ve örgüt ileri gelenlerinin baştan beri Öcalan'ın konumuna dair yapageldikleri açıklama; 'sürecin muhatabı biziz,

Öcalan'ın içinde bulunduğu hapisane koşulları buna çok uygun değil' anlamındaki sözleri, muhtemel bir açıklamanın örgüt üzerinde ya da içinde yaratacağı etkiye dair ip ucu vermektedir kanımca. Ama dediğim gibi PKK'nın içinde tek bir kanat yok, birçok kanat var ve bu kanatların yekpare hareket edeceği tezi Öcalan'ın açıklamasıyla sınanacaktır.

-Örgütün tavanıyla tabanı arasında bir görüş farklılığı olabilir Öcalan'ın açıklamasına rağmen. Yani örgütün tavanının direneceğini mi düşünüyorsunuz?

-Direnenler çıkabilir evet.

-Bu bir menfaat ilişkisiyle alakalı bir şey midir?

-Şüphesiz. Unutmayalım yani, örgütün ilk nesil kadroları şu anda 70'li yaşlardalar. Yani Duran Kalkan'dan Cemil Bayık'a, Murat Karayılan'dan diğerlerine. Bunlar 70 yaşını geçtiler. Ve ayrıca 1970'lerin dünyasındalar. Çünkü 70'ten beri gerçek hayatla bağları yok bu adamların, dağda ve tamamen bir askeri çatışma ortamında izole haldeler. Ama aynı zamanda bu süreçte geliştirilen bir ilişkiler ağı içinde yaşıyorlar. İçinde ekonomi de var, siyaset de var, başka bir hayat tarzı var. Örgütün kendi kurduğu bir aurası var, bir dili var, bir dünyası var. O dünyanın yarattığı konfordan kurtulmak da zor bir şey. Çünkü siyaset dediğiniz şey gerçekte yüz yüze kalmaktır. Bunları hepimiz defalarca tecrübe ettik, Mesela Türkiye'de kayyum uygulaması buna dair çok şey söyler. Bunu muhtemelen ilk kez ben dile getirdim, HDP'ye oy verilir, belediyeler kazanılır ama kayyum atanır. Fakat bu atamalar karşılığında toplumda kayda değer bir tepki yoktur. O zaman yazdığım bir yazıda halkın buna dair yaklaşımını şöyle formüle etmiştim: HDP kazansın ama kayyum atansın. Nedeni şu, HDP'nin ve bugün ki DEM'in ya da PKK'nın işi çok büyük, çok maksimalist. Yani duruşu, yaklaşımları, argümanları, siyasetleri çok maksimalist. Dolayısıyla halkın gündelik sorunlarıyla, çöpüyle, suyuyla, asfaltıyla, yoluyla uğraşmak, bu evrende yaşayanlar için biraz zül konular.

-Yani devlet kurmaya uğraşırken çöpünüzle mi uğraşacağız gibi bir yaklaşım mı var ?

-Evet ama halkın da gerçeği var. Hayat devam ediyor, çöplerin toplanması lazım, iyi bir standartta hizmet almak istiyor insanlar. Belediye hizmeti almak istiyor.

Bu anlamda kayyum politikası, HDP'nin ya da PKK'nın beklediği oranda bir tepki oluşturmada Kürt Sokağı'nda. Nedeni de buydu. Yani HDP kazansın ama kayyum atansın. Halkın, gerek devletin asimilasyoncu, yok sayıcı bakışına gerekse PKK'nın maksimalist duruşuna karşı bulduğu yol buydu. Benzer şey bugün de olacak muhtemelen. Yani PKK tamam sahneden çekilsin, silahları bıraksın, feshedilsin, tamam. Ama Kürtlerin, bir siyasal talep olarak Kürt kimliğine, Kürt varlığına saygı, bunun yasal zeminde tesciline dair beklentisi sürüyor olacak. Aslında onu da ifade edeyim. Yani hem AK Parti, genel olarak sağ ya da sol Partiler hem Türkiye kamuoyu hem de PKK, DEM'e verilen oyu yanlış yorumluyorlar bence. PKK mesela Kürtlerin %70-80'lere varan oranda DEM'e veya HDP'ye verdiği oyu, PKK'nın silahlı çatışmasına, terör faaliyetine destek olarak yorumluyor ve öyle kullanıyor. Benzer şekilde sağ ve soluyla Türk kamuoyu da Kürtlerin HDP'ye veya DEM'e verdiği bu kadar yüksek oyu, PKK terörüne destek olarak yorumluyor. Halbuki ciddi bir yanlış bu.

-Aynı oranlardaki oyları daha önce AK Parti'de almış o illerde.
-Evet, onu söylüyorum. Yani yekpare bir Kürt sokağı yok. Ayrıca bu oyun bir anlamı var. Anlamı da şu, biz Kürt kimliğine, Kürt varlığına bir saygı bekliyoruz, yasal zeminde bir tescil bekliyoruz. Aslında devletin meşru gördüğü, meclise taşıdığı, resmi, tanınmış bir parti olarak oraya oy vermek, ben Kürdüm ve varım demektir. Başka bir anlamı yoktur. Sonra da gelin kayyum atayın, hizmetini yapsın demektir bu. Nitekim öyle de oluyor. Biliyorsunuz %70 oranında oy alıyor DEM'li başkan adayı ama 3 gün sonra kayyumla değiştiriliyor ve sokaklar yanmıyor. Halbuki 90'ları hatırlayın. Yani 90'lardaki olayları ve toplumun tepkisini hatırlayın. Sokaklar yanardı, insanlar, kitleler hareketliydi. Halbuki şimdi gerçekle yüz yüzeyiz. Gerçek nedir? Ekmektir, sokaktır, elektriktir, sudur, yoldur, iştir. Bu gerçekleri sağlamamız lazım. Ve şimdi hem hükümet hem devlet bu anlamda daha sağlıklı bir iletişim kuruyor toplumla. Dolayısıyla Sayın Bahçeli'nin ve ümit ederim terör örgütü lideri Öcalan'ın açıklamaları da bu seviyede, bu düzeyde gelirse, ben toplum düzeyinde bu meselenin daha siyasal, daha sosyolojik, daha barışçıl bir ortama taşınarak konuşabileceği bir zemin oluşmasına vesile olacağını düşünüyorum.

-Yani PKK devreden çıkıp silahlar susarsa, makul bir konuşma, tartışma zemini oluşursa, bu sorun çözülebilir yani diyorsunuz, öyle mi? Yani PKK'nın silah bıraktığı...

-Sorun diye tanımlıyoruz ya, orası çok amorf bir şey, çok flu bir alan orası. Çünkü Kürt sorunundan ne anladığımız konusu neredeyse yelpazenin bütün tayfalarına, bütün alanlarına yayılmış bir çeşitliliktedir. En sağından en soluna, en fanatiginden en liberaline kadar. Her anlamda yorumlanabilir bir amorf alandır Kürt sorunu alanı. Dolayısıyla biraz daha sosyolojik bakalım dememin nedeni o. Yani bu iş fanatiklerin elinde kalırsa, bu iş teröristlerin, maksimalistlerin eline, insafına kalırsa, işimiz zor. Onların elinden alınması lazım bu argümanların. Hepimizin toplumun

gerçekleriyle yüzleşmemiz lazım. 2019'da konu ile ilgili yayınladığım kitabın adını Gerçekler ve Hayallerin Kavşağında Kürtler koymuştum. Kürtlerin bir gerçekleri var, bir de hayalleri var. Üstelik bu gerçekler ve hayaller de asla yekpare değil, sınıfsal, bölgesel, ideolojik, sosyoekonomik vs. çok farklı temelde ayrışan hayal ve gerçekler var. Şimdi garip bir psikolojide yaşayan bir kitle var, sanki devlet işte bir Kürdistan kuracak ve onlara hediye edecek. Bu çok naif bir yaklaşım, çocukça, çok ergence bir yaklaşım. Ya da işte Kürtler bir devlet kuracak, bir Kürdistan kuracak, buna Türkiye engel oluyor. Bunlar çok çocukça yaklaşımlar, naif yaklaşımlar. Birincisi bu zihnin arka planda devletin varlığına, devlet kavramının, devlet mefhumunun yapısına dair ciddi bir bilgisizlik var. Devletlerin doğasını, yapısını anlamamaktır bu aynı zamanda. İşte Hendek olaylarında Kürtlere dayatılan, ucu nereye çıkacağı belli olmayan karanlık bir tünele sokulmaya çalışıldığını Kürtler gördü. Ve çok ciddi kayıplar verdi örgüt. Bekledikleri tepkiyi ya da desteği kendi tabanından bile bulamadılar. Çünkü toplum gerçekle yaşıyor ama örgüt bir maksimalist bir hayaller dünyasında yaşıyor.

-Yani halk örgütün yapmaya çalıştığını gördü ve oyunu bozdu.

-Evet, onu söylemeye çalışıyorum. Benzer bir tartışma bugün de olacak. Dolayısıyla Kürt sorunu nereye evrilir, nasıl çözülür konusu çok tartışmalı, çok amorf ve flu bir alandır. Dolayısıyla bunu siyasete taşıyarak, gerçek siyasetçilerin korkmadan, ürkmeden konuşulabileceği bir vasat yaratılması lazım. Açıkça bir vesayet düzeni var konunun üstünde. Geçmiş dönemde oligarşik baskının,

askeri vesayetin baskısı altında konuşamayan Türk siyaseti gibi, bugün de Kürt siyasetinde benzer boğucu bir vesayet var. Kandil'den talimat gelmeden konuşmuyorlar, konuşamıyorlar. Çünkü kendi fikirleri yok, bir siyasi argümanları yok. Flu bir alan orası, orada bir itaat kültürü var. Halbuki aradan silah çekildiğinde, örgütün silah ve baskıyla oluşan vesayeti çekildiğinde daha gerçekçi, daha makul düzeyde konuşabileceğimiz bir siyasi aktör tipi çıkacaktır. Bu da meseleyi daha konuşulabilir düzeyde tutar, ki zemini de açıklamalara yansıdığı gibi hakikaten meclistir ve tabii toplumdur, medyadır. Buralarda daha rahat konuşulabilir bir hale gelecek meselelerimiz. O zaman herkes çuvalındakini ortaya dökebilecek. Heybende ne var? Görelim. Yani şimdi herkes, karşılıklı niyet okumaya çalışıyor. Niyet okuyoruz yani. Peki ne yaparsak bu iş çözülür? Ne olursa Kürt sorunu çözülmüş olur? Bunlar çok flu alanlar, serinkanlılıkla çokça tartışılması gereken alanlar. Dedim gibi en fanatıgından en liberaline kadar bu alanda farklı görüşlere sahip, her meşrepten, görüşten insanı barındıran bir toplum Kürt toplumu.

-Kürtler arasında farklı inanç ve meşrepler, farklı unsurları var. Partiler, ideolojik çevreler. Bu bağlamda konuyu Kürtler diye bir kavrama indirgeyerek konuşmanın hem muhatapları hem de sorunları ve çözümlere dair farklılıkları da indirgemeci bir zemine döken boyutları var. Nasıl bir zeminde, nasıl bir usul ve usulü konuşmanın daha sonuç alıcı olduğunu düşünüyorsunuz?

-Bu kıymetli bir soru gerçekten. Biliyorsunuz bu bir tür entegrizm aslında. Yani her şeyi indirgeyerek, yekpare bir çuvalın içine doldurarak, herkes aynı, benzer ve bütünlümlü gibi hareket etmek faşizan bir yaklaşımdır. Kürtler uzun zamandır bu çift taraflı entegrist, faşizan baskı altında yaşıyor. Benzer şekilde Türk siyaseti bunu vesayet döneminde yaşadı. Yani neredeyse ihanet, sadakat ikileminde hareket eden bir siyaset dayatıldı Türkiye'ye vesayet döneminde. Vasilerin, askeri bürokrasinin ortaya koyduğu vizyonun dışında bir milim kaydığınızda hain oluyorsunuz ya da sadakatsiz oluyorsunuz gibi. Benzer bir dayatma Kürt siyasetinde de var, üstelik çift taraflı, bir yandan örgütün dayattığı bir makbul Kürtlük var diğer taraftan terör algısıyla oluşmuş tekinsiz Kürt. Bu da bütün Kürt toplumunu yekpare, tek parça, tek renk, faşizan bir algıya zorluyor. Bu doğru değil. Gerçek de değil. Yani Türk toplumu gibi, Kürt toplumu da Müslüman bir toplum, ama içinde ateisti de var, solu da var, sağı da var, dincisi de var, şeriatçısı da var. Var da var yani çünkü hayat böyledir, rengarenktir. Dolayısıyla Kürt toplumundaki bütün bu renkliliğin, bu farklı görüş ve yaklaşımların, bu farklı siyasaların ortaya çıkması, konuşabilmesi, kendi programlarını sunabilmeleri ve toplumdan onay almaları kıymetlidir. Böyle yaklaşması lazım. Dolayısı ile bu açıklamaların, bu iyi niyetli yaklaşımların meseleyi daha gerçekçi bir zeminde konuşulabilir hale getirmesi bile başlı başına çok büyük bir iyilik hencedir.

-Hocam PYD'ye gelelim mi? Suriye'deki PYD, YPG. Bunların silah bırakması ve yeni Suriye düzenine entegre olması gündemde. Bugün en çok konuşulan konulardan bir tanesi bu. Ahmet Şara yönetiminin Suriye'deki PYD'ye silah bırakması, bölgeleri Suriye Devleti'ne mevcut yeni sisteme devretmesi konusunda talebi var. Buradaki PKK sorunu aslında artık Türkiye, Irak, Suriye ülkelerinin ve bu ülkelerdeki Kürtlerin ortak sorunu durumunda. Suriye devrimi sonrası oluşan İransız, Rusyasız, ve muhtemelen Amerikasız -veya daha az etkili Amerikalı-yeni Orta Doğu denklemi Türkiye'nin attığı bu adımın hem bütün orta doğu ülkeleri hem de halkları açısından anlamı ne sizce? Nasıl bir gelecek içermekte?

-Bu Türkiye için hem bir sorumluluk hem de kaçınılmaz, yani gerçeklerin dayattığı bir kaçınılmazlık aslında, bahsettiğimiz bu vizyon. Bölge siyasetini üç ülkenin, Türkiye, Irak ve Suriye'nin ortaklaşa hareket edebileceği bir çerçeve içine oturtma vizyonu. Bilindiği gibi PKK uzun dönem Baas Yönetimi'nin Türkiye'ye karşı kullanmak üzere bir koruma sağladığı bir örgüttü. Bu koruma kalkması için bir şartı vardı Hafız Esad'ın; buradan militan devşirebilirsin ama asla Suriye'de Kürtler için de bir faaliyet yapmayacaksın. Nitekim PKK uzun yıllar, neredeyse 20-30 yıl orada barındı ama hiçbir şekilde Hafız Esad yönetimine bir eleştiri getirmedi. Orada bir siyaset yapmadılar. Kürtlerin önemli bir kısmının kimliği bile yoktu. Bir hakka sahip değillerdi. Baas nasyonal sosyalizminin ağır baskısı altında yaşıyordu Kürt toplumu ama PKK Suriye'de Baas rejimine karşı bir faaliyet yürütmedi. Buna karşı hem hem finansal olarak desteklendi hem de koruma sağlandı. PKK Karargâhı uzun yıllar Şam'daydı. Baştan beri Suriye Kürtleri PKK içinde önemli bir kanat olmuştur. YPG işte bu koruma şemsiyesinin altında kurulmuş biraz hormonlu bir yapıdır. Suriye'deki gelişmeler, Irak-Kürdistan Bölgesel yönetiminin, Amerikan işgali sonrası ortaya çıkan şartlarda bir tür federasyon olarak oluşmasına benzer bir territorial bölge beklentisini Suriye'de de yükseltti. Bilindiği gibi, iç savaşın başında köşeye sıkışan Esad yönetimi, PYD'yi bölgeye kayyum olarak atadı. PYD Esad rejimi adına kayyumdu aslında. Kayyum olarak yönetti bir süre. Ama Esad bir süre sonra zayıflayınca orada bir kanton sistemi kuruldu. Bir yerel meclisler yapısı kuruldu filan. Sonra bölgeye Amerika da gelip denkleme girdi ve orası Amerika'nın koruması altına girdi. Ve gelişmeler bambaşka bir yere evrildi. Günün sonunda geldiğimiz yer şudur; esas olarak Kürtlerin yaşadığı Türkiye sınırındaki kuşak parçalı durumda. Yani tamamı PYD'nin yönetiminde değil. Geri kalan bölgelerde de kürtlerin çoğunluğu oluşturduğu yerleşimler sınırlı. Genel olarak PYD'nin kontrolündeki bölgede Araplar çoğunluğu oluşturuyor. Afrin Türkiye'nin kontrol ettiği veya desteklediği güçlerin. Kontrolünde vesaire. Geriye Kamışlı, Haseke ve Irak'a doğru Dêrika Hemo/Melke'ye doğru uzanan bölge kalıyor. Bir de Rakka ve Deirizor'a doğru petrol bölgelerine inen bölüm kalıyor. Kabaca buradaki nüfusun da 2 milyondan az olduğu varsayılıyor.

-Buradaki PYD oranı ne?

-Şimdi buradaki esas Kürt nüfus PYD'nin kontrolündeki bölgede değil. PYD'nin kontrol ettiği bölgede Kürtler, toplumun belki yarısından daha azını oluşturuyor ama PYD Suriye'nin % 45'ine yakını, % 43 küsürünü kontrol ediyor. Doğal kaynaklarının neredeyse yüzde 100'ünü kontrol ediyorlar. Petrolün, gazın vesairenin. Irak tarafına doğru ana ticaret yollarının önemli kısmını kontrol ediyorlar. Tarım alanlarının önemli kısmını kontrol ediyorlar. Ama eldeki nüfusun büyük bir kısmı Arap. Ve bu Kürt nasyonal sosyalizm ideolojisiyle sürdürülebilecek bir yapı değil. Dolayısıyla PYD'nin Irak-Kürdistan bölgesel yönetimi gibi bir teritoryal yapı projesi gerçekçi değil. Bilindiği gibi Irak'ta Kürtler, coğrafi olarak Arapların yaşadığı Irak çöl bölgesiyle büyük farklılık arz eden bir coğrafi alanda, Arap toplumuyla çok fazla iç içe geçmeden, kaynaşmadan yaşadılar. Tarihsel olarak da böyledir, kaynaşmadılar. Dolayısıyla hem coğrafi hem demografik olarak hem de kaynak olarak Irak-Kürdistan bölgesinin varlığı anlamlı ve sürdürülebilirdir. Ama Suriye'de PYD'nin kontrolünde Irak-Kürdistan bölgesi gibi bir territorial bölge gerçekten çok naif, epey gerçek dışı bir tasarım yani. Burada İsrail benzeri çok yüksek düzeyde bir koruma kalkması lazım Amerika'nın veya başka güçlerin. Onlar da eğer Amerika giderse diye Fransa'nın gelip burayı korumasını talep ettiler. Benzer bir açıklama Fransadan da geldi malum, bunun üzerine Dış işleri Bakanı Hakan Fidan bir açıklama yaptı; 'Biz Amerika'yla muhatabız. Amerika'nın gölgesi altında hareket edecek küçük ülkelerle muhatap değiliz.' diye. Dolayısıyla bölgede PYD kontrolünde bir teritoryal bölge iddiası sürdürülebilir değil. Kürtler Suriye'de Türkiye'deki gibi çok iç içe bir yaşam sürmektedir. Şam'da iki mahallede, Şeyh Maksut'da ve Eşrefiye mahallelerinde ciddi bir Kürt toplumu var. Türkiye sınırındaki kuşakta yine Araplarla iç içe ciddi bir Kürt nüfus var. Dolayısıyla oradaki Kürtlerin demokratik bir ortamda, özgürlükçü, hakları tanınmış, tescillenmiş, saygı gördükleri bir devlet ortamında bir gelecekleri olacaktır diye ümit ediyorum. Ama bu haliyle yani bir PYD devleti şeklinde bir gelecek muhal duruyor.

-Hocam Türkiye'nin demokrasisini derinleştirmesi, hukuki düzenini eşitlikçi temelde geliştirmesi, beraberinde ekonomik refah ve dış politikada daha etkin bir ülke olabilmesinin bütün bölge ülkelerini örnek olacağı bir model olacağı söylenebilir mi?

-Olması gereken bu. Yani bölge gerçekleri bunu zorunlu kılıyor. Türkiye'nin bu zorunluluğa uyacağı görülüyor. Nitekim, Suriye'de oluşan yeni yönetimin Türkiye'ye müzahir bir yönetim olacağı açık. Benzer yaklaşımları, İran'ın bölgeden çekilmesiyle oluşan güç boşluğunda, Irak'ın da göstereceği açık. İki ülke arasında uzun zamandır müzakere edilen ve belirli bir mesafe de alınmış olan kalkınma yolu projesi var. Zamanında Esad yönetiminin Suriye'yi uzak tuttuğu bu projeye Suriye de dahil olacaktır kanımca. Güvenlik anlaşmaları yapıyor bir yandan. Her iki ülke de hem Suriye'nin yeni

hükümeti hem de şimdiki Irak hükümeti PKK'yı terörist olarak tanımlıyorlar ve önlem alıyorlar. Dolayısıyla her üç ülke de Türkiye'nin öncülüğünde yeni bir ekonomik kalkınma ve güvenlik mimarisi altında daha da yakınlaşacaklardır. Bunların daha derin ittifaklara dönmesi umulur. Ama ne kadar uygulanabilir onu göreceğiz. Çünkü bu Türkiye, Irak ve Suriye kadar, arka planda burada çıkarları olan ülkelerle de bağlantılı. Öncelikle Amerika bölgeden çekilecek mi? Göreceğiz. Rusya çekildi çünkü Ukrayna'da çok ciddi kapasite kaybetti. İran çekildi çünkü İsrail'le kapışmasında var olduğunu iddia ettiği kapasitesinin olmadığı ortaya çıktı. Dolayısıyla baş başayız burada. Esasında Irak'taki Şii nüfusun da İranlıların zannettiği gibi bir Şiilik, yani İran'a meftun bir Şiilik olmadığı, tersine İran'la rekabet içerisinde bir Arap Şiiliği, yani Araplığı önde bir toplum olduğu açığa çıktı. Benzer şeyi Azerbaycan'da gördük biliyorsunuz. Türk kimliği Şiiliğin önündeydi. Burada da aynı şey oluyor. Dolayısıyla tekrardan söylüyorum meseleye sosyolojik yaklaşmak lazım. Sosyoloji eğer ciddi zorlayıcı aktörler olmazsa su akar kendi yolunu bulur deyiminde olduğu gibi sosyoloji kendi hükmünü icra edecektir. Bu da bu üç ülkenin kendi aralarında ciddi bir ekonomik, sınai, güvenlik iş birliğini zorunlu kılıyor ve bu olacaktır. Ama bunun olmaması için çabalayan çok ülke var. Başta İsrail, Amerika ve bazı Arap ülkeleri istemez. Çünkü sonuç itibarıyla eğer Türkiye bahsettiğimiz düzeyde yüksek standartta bir demokrasi inşa edebilirse, bu Suriye'ye ve Irak'a etki edecektir. Ama aynı zamanda Arap monarşilerinin yapısına da bir risk teşkil edecektir. Nitekim Arap baharında bu gerici rejimlerin tavrı açıldı. Dolayısıyla onların da bazıları bunu istemezler. Suudi aydınların yorumlarını okuyorum hakikaten akla ziyan. Ama ne olursa olsun sonuçta güç oyunu bozuyor ve bütün bu bölgede adına devlet diyebileceğimiz cesamette bir varlık var; Türkiye. Türkiye, demokrasi deneyimi, sınai üretimi, siyasal ve toplumsal yapısı, askeri sanayi ve kapasitesiyle gerçekten bu işin temel aktörü olacaktır. Kısa zamanda üç ülke arasında beklendiğinden daha hızlı ve daha derin bir ilişkinin gelişeceğini ümit ediyorum.

-Bu öngörülen demokratik Modelin inşasında, Kürtlerin her üç ülkede pozitif bir rol oynaması, aktif bir aktör olmasıyla, Kürtler adına davranan örgütlerin inisiyatifinde İsrail ve Batı destekliği zoraki bir ulus devlet olma çabası arasında iki ana yol görünüyor gibi. Sizin **Gerçek ve hayalin kavşağında Kürtler** kitabınız bu tarihsel dilemmayı ve kritik seçenekleri analiz ediyor. Şimdi oluşan bu süreçle birlikte tekrar değerlendirirken neler söyleyebiliriz hocam? Hangi seçenek neden daha makul ve mümkün görünüyor sizce?

-Devlet dediğimiz şey bir etnik yapı işi midir? Devlet dediğimiz şey bir etnik yapıyla bağlantılı bir konu mudur?. Ya da devlet dediğin şey etnik bir yapı üzerine mi kurulmalıdır? Bu büyük bir tartışmadır. Bizim tarihimizde kerim devlet diye bir kavram vardır. Devlet dediğiniz şey bir bölgede bir demografiyi idare eder, bir ekonomik alanda bir kapasite oluşturur vs. Burada

insanların, o devletin içinde yaşayan insanların, vatandaşların kendilerinin huzurlu, güvenli, önemli, değerli hissetmeleri önemlidir. Ama bu şu demek değildir, Türkiye’de Türkler yaşar, Türkiye Türklerindir, Türkiye Türktür. Ya da Kürt diye bir devlet var, orası Kürtlerindir, orada Kürtler yaşar. Bu çok sınırlı bir devlet yaklaşımıdır, anlayışlıdır. Halbuki Türkiye, Türkiye’den çok daha büyük bir yerdir. Bakınız biz Osmanlı bakiyesi bir devletiz ve bizim devletimizden 63 tane devlet çıkmıştır. Bunların çoğuna devlet demek bile akla ziyandır. Birçoğu petrol şirketi düzeyindedir. 700 bin nüfuslu, 300 bin nüfuslu, dev paraları hükmeden şirketlerdir aslında. Devlet dediğimiz şey daha değer odaklı bir iştir. İçinde tabii ki ekonomi olacak, tabii ki demografi olacak. Ama değer odaklı bir mevzudur devlet dediğimiz şey. Dolayısıyla devletlerin değerleri olur. Yani Türkiye’de insanların güvende hissettikleri, değerli hissettikleri, ait hissettikleri bir değerler skalası lazım. Bunun da yolu demokrasidir dediğiniz gibi. İşlevsel bir hukuktur, gerçek işlevsel bir hukuktur. Oturaklı bir ekonomik yapıdır, özgürlükçü bir siyasal ortamdır. Türkiye bunları başarabilecek bir ülkedir. Geçmişimizde var, araya bir vesayet dönemi, darbelerle kurulan baskı dönemleri girmiştir o dönemin kalıntıları duruyor henüz ama aşılır bunlar. Açık ki Türkiye’nin öncülük ettiği bir vasatta artık etnikçi bir ulus devlet tanımı Türkiye’ye dar gelmektedir. Ülkücülük ya da Türkiye’de milliyetçilik bir mefkure milliyetçiliğidir, periferisinde ırkçı tonlar olsa da ne ülkücüler ne de diğer milliyetçi akımlar kendilerini ırkçılıkla tanımlamazlar, benzer şey yine Kürt milliyetçiliği için de geçerlidir. Bunun nedeni toplumun harcını karan İslam’dır. Bunu anlamamız lazım. Dolayısıyla ben Kürtlerin kendilerini ait hissettikleri, güvende hissettikleri, değerli hissettikleri bir Türkiye’nin bu temelde inşa edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu, Irak, Suriye ve Türkiye’nin ortak geleceğinde, Türklerin, Arapların, Kürtlerin ortak kaderini belirleyecek bir tanzim edici irade gerektiriyor. Bu irade Türkiye’dir. Bu vizyonda Kürtler muazzam bir enerji kaynağı olabilir. Hem Irak’ta hem Suriye’de hem Türkiye’de Kürtler çoğulcu, özgürlükçü bir demokrasinin, kalkınmanın, birlikteliğin motoru durumundadır. Tersine bu büyük enerjinin, 30 milyon, 40 milyonluk bir nüfusun yarattığı büyük enerjinin terör örgütlerinin eliyle emperyalistlere peşkeş çekildiği, onların eliyle kullanıldığı bir vasattır.

-Yani Türkiye, Suriye ve Irak ülkelerinin yönetimlerine ortak olmaları anlamında söylüyorsunuz.

-Elbette. Değil mi yani? Şunu söylüyorum, Kürtler Türkiye’nin demokrasisinin temel motorudurlar. Kürt sorunu dediğimiz şey bugün Türkiye’nin demokrasisinin derinleşmesi, hukukun işlevselleşmesi, ekonomik gelişiminin temel motorudurlar demografi olarak. Benzer bir şey, baskıyı, olumlu anlamda baskıyı Suriye’de de yapacaklardır. Yani yekpare bir örgütün, HTŞ örgütünün yönettiği bir Suriye’den ne bekleyebiliriz? Ama Kürtlerin demokratik talepleriyle, katkılarıyla, hatta baskılarıyla oluşmuş bir Suriye

çeşitliliği başka bir şeye dönüşecektir. Benzer bir şekilde diğer azınlıklar da öyle. Türkmenlerin, Nusayrilerin, Dürzilerin, gayri müslimlerin ve diğerlerinin hakları da böyle korunacaktır çünkü. Başka yolu yoktur. Dolayısıyla bütün bu çeşitliliklerin içinde yer alabileceği, kendini ifade edebileceği, kendini ait ve değerli hissedebileceği bir siyasal ortam ancak böyle oluşur. Bu aktörlerin sistemin içine girmesiyle oluşur. Benzer şey Irak’ta da geçerli. Irak’ın şu anda parçalı yapısı ancak Kürtlerin daha öne çıkmasıyla, sosyal, ekonomik, kültürel alanda sisteme daha müdahil olmasıyla çözülecektir. Aynı şey Türkiye’de de oluyor biliyorsunuz. Yani Türkiye’de biz şu anda neyi konuşuyoruz? Sayın Bahçeli’nin yaptığı açıklamanın anlamı, 40 yıllık kanlı bir terör mevzusunu günün sonunda meclise getirecek kadar, daha siyasal bir alana, daha konuşulabilir bir zemine taşıma arzusudur. Bütün bunlar Kürtlerin varlığıyla direkt bağlantılıdır. Kürtlerin ortaya koyduğu dirençle direkt bağlantılıdır. O direnci, o direnç enerjisini biz pozitif bir enerjiye dönüştürüp ülkeye katkıya mı çevireceğiz? Yoksa terör örgütlerinin elinde birer emperyalist maşaya mı terk edeceğiz? Veya ona izin mi vereceğiz? Tartışma budur tam olarak.

Dolayısıyla ben Türkiye, Suriye ve Irak arasında her 3 ülkenin, Türkiye’nin kesişen sınırlarında yaşamakta olan bu 30-40 milyonluk nüfusun yaratacağı olumlu katkının çok büyük olduğunu, muazzam olduğunu düşünüyorum. Ve Türkiye’nin de bunu gördüğünü düşünüyorum. Sayın Bahçeli’nin açıklamaları biraz da bu anlama geliyor aslında.

Türkiye dışarıda dev ve imparatorluk gibi davranıyor. Amerika’dan sonra dünyada en çok üs bulunduran, en çok asker bulunduran devlettir Türkiye. Ama içeriye döndüğümüzde küçük bir ulus devlet gibi davranmaya kalkışıyoruz. Hayır, dışarıda kurmakta olduğumuz bu büyük yapının Türkiye’de siyasal dilini kurmamız lazım. Sayın Bahçeli’nin yaptığı şey bu. Dışarıda imparatorluk gibi davranan bir devletin dilini kuruyor. Siyasal dilini kurmaya çabıyor, ön açıyor Sayın Bahçeli. Dolayısıyla Kürtler burada, bu denklemde çok önemli bir yer işgal ediyorlar. Çok kıymetli bir yer işgal ediyorlar. Ve ben devlet aklının bunun farkında olduğunu, bunu gördüğünü ve bunu devreye sokmak istediğini düşünüyorum.

-Sayın Mustafa Ekici şeref verdiniz. Ağzınıza sağlık. Çok teşekkür ederiz.

-Ben teşekkür ederim. Sağ olun.

BİR İTALYAN FAŞİZMİ UZMANINDAN; YENİ MUSSOLİNİ DİZİSİNİ NEDEN SEVDİM

YAZAR: JOHN FOOT*

KAYNAK: [HTTPS://THECONVERSATION.COM/](https://theconversation.com/)

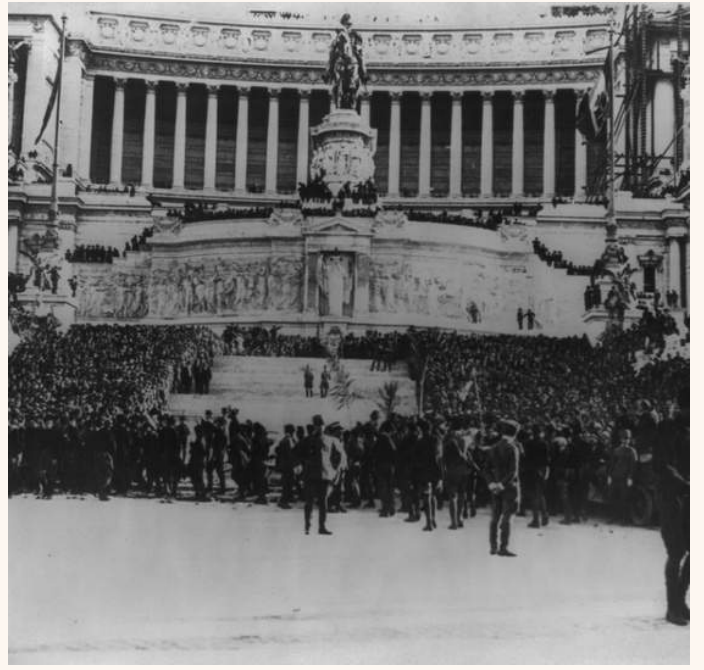
** John Foot, bu makaleden doğrudan fayda sağlayabilecek herhangi bir kuruluş için çalışmamakta, danışmanlık yapmamakta, hisse sahibi olmamakta veya herhangi bir fon almamaktadır. Akademik görevleri dışında ilgili herhangi bir bağlantısı bulunmamaktadır.*

ORIGINAL SERIES SOUNDTRACK

İtalyan faşizmi üzerine çalışmalar yapmış ve dersler vermiş bir tarihçi olarak, 1922'den 1943'e kadar ülkeyi yöneten diktatör Benito Mussolini'nin görüntülerini izleyerek ve konuşmalarını dinleyerek saatler geçirdim. Bu nedenle, Sky Atlantic'in yeni dizisi M: Son of the Century hakkında bir değerlendirme yazmam istendiğinde oldukça heyecanlandım. Dizi, İtalyan faşizminin yükselişine ve 1919'dan 1925'e kadar iktidarını sağlamlaştırmasına odaklanıyor. Sekiz bölümü art arda izlediğimde, en çok ünlü İtalyan aktör Luca Marinelli'nin performansı beni büyüledi. Marinelli, sekiz saatlik dizinin neredeyse tamamında ekranda ve çoğu sahnede yakın çekimde doğrudan kameraya bakıyor. Bu olağanüstü bir oyunculuk gösterisi. Fiziksel olarak Marinelli, Robert De Niro'nun Raging Bull filmindeki performansına benzer şekilde bu rol için ciddi miktarda kilo almış. Sonuç olarak, Mussolini'ye olan benzerliği ürkütücü. Ancak olay sadece fiziksel benzerlikten ibaret değil. İzleyici, Mussolini'nin gazeteciliğinden ve konuşmalarından doğrudan alınmış kelimeler, hitabet ve iç monologlarla karşı karşıya kalıyor. Marinelli, Mussolini'nin konuşmalarındaki kesinliği ve karizmatik doğasını yansıtmakla kalmıyor, aynı zamanda dile getirdiği birçok kavramın acımasızlığını da gözler önüne seriyor. Dizide bol miktarda barok İtalyanca küfür de var ve Marinelli, kaba saba bir demircinin oğlu olan Mussolini'yi ve onun ifade biçimlerini büyük bir keyifle canlandırıyor. Bu rolüyle kesinlikle ödül kazanmazsa şaşırırm. Gerçekten büyüleyici bir performans sergiliyor.

Yönetmen Joe Wright'ın dizisi, Antonio Scurati'nin aynı adlı çok satan tarihî romanına dayanıyor. Scurati'nin Mussolini'ye yaklaşımı, tarihî belgelerden faydalanmakla birlikte, aynı zamanda deneyimli bir romancı olarak hikâyeyi anlatmadaki ustalığını da yansıtıyor. Scurati'nin Mussolini hakkındaki bu kitabı ve serinin diğer üç kitabı, İtalyan faşizmi tarihçileri arasında tartışmalara yol açtı. Kimileri, kitapların bazı tarihsel hatalar içerdiğini ve tarihi fazla basitleştirdiğini savunuyor. Öte yandan, bazıları da bu eserleri tarihi anlamının ve yaymanın yeni bir yolu olarak görüyor. Kitaplar, genel okuyucu kitlesi arasında büyük ilgi gördü. Wright'ın dizisi, serinin ilk kitabını uyarlıyor. Dizi, Mussolini'nin 1919'da ilk faşist hareketi kurması ve sendika ile sosyalist hareketi bastırmak için Siyah Gömlekçiler adlı paramiliter grubu örgütlemesiyle başlıyor. 1922'de Mussolini'nin faşist ayaklanmayı yöneterek iktidara gelişini konu ediniyor. Ve 1925'te, Mussolini'nin diktatörlüğünü pekiştirmeye başladığı ünlü parlamento konuşmasıyla sona eriyor. Oldukça karmaşık bir hikâye olmasına rağmen, senaristler ve yönetmen, bu tarihi daha geniş bir kitleye ulaştırmak için başarılı bir iş çıkarmışlar. Beklenildiği gibi, geçmiş sık sık basitleştirilmiş ya da olaylar anlatıya uyacak şekilde değiştirilmiş. Bu tür bir sadeleştirme, genellikle dönemin atmosferini canlandırmada etkili oluyor. Ancak, dönemin tarihçileri birçok sahnenin gerçek olaylardan saptığını fark edecektir.

Örneğin, dizide merkezi bir rol oynayan bazı isimler, Mussolini'yi anlamının yolları olarak sembolik bir şekilde kullanılıyor. Bunların başında, Mussolini'nin sevgilisi, gazeteci ve yazar Margherita Sarfatti geliyor. Sarfatti, diktatör kültürünün inşa edilmesinde ve yayılmasında önemli bir figürdü. Wright'ın dizisinde Sarfatti, bir tür politik danışman olarak resmediliyor; Mussolini'nin zor zamanlarında başvurduğu biri ve siyasi stratejisine ilham veren bir figür olarak anlatılıyor. Dizide Sarfatti'nin rolü abartılmış olsa da bu tercih, anlatımın netliğini artırmak ve keskin bir hikâye örgüsü oluşturmak amacıyla yapılmış. Dizinin tonu, sürekli olarak karanlık atmosfer ile aşırı şiddet sahneleri arasında gidip gelirken zaman zaman komedi ve hiciv öğeleriyle dengeleniyor. Bu hassas bir denge ve genellikle başarılı bir şekilde uygulanmış. İzleyiciler, hangi sahnelerin sınırı aşıp aşmadığı ve şiddet ya da trajediyi nasıl ele aldığı konusunda kendi yorumlarını yapacaklardır. Özellikle 1922'deki Roma Yürüyüşü'nün oldukça komik bir şekilde işlendiği sahneler dikkat çekiyor. Wright ve senaristler, bence doğru bir şekilde, faşizmin şiddetini hikâyenin merkezine yerleştirmişler ve bu konuda nadiren geri adım atmışlar. Bu dizinin günümüzle olan bağlantısını görmezden gelmek imkânsız. Açıkça bir uyarı niteliği taşıyor: Demokrasi son derece kırılgandır ve korunmaya muhtaçtır. Bir sahnede Mussolini kameraya dönerek şöyle diyor: "Demokrasi güzeldir. Size onu yok etme imkânı bile verir." Trump'ın zaferi ve Elon Musk'ın siyasi yükselişiyle birlikte, bu dizinin öngörüsü, etkisi ve gücü daha da anlam kazandı. Hatta bir sahnede Roma selamı'nın anlamı ve faşizm sırasında nasıl kullanıldığı tartışılıyor; bu da Musk'ın son dönemdeki tartışmalı el hareketi bağlamında güncelliğini koruyan bir konu. Ancak nihai eleştiri, Mussolini'nin yükselişine izin veren ve onun kışkırtıcı dili ile taraftarlarının şiddetine göz yumanlara yöneltiliyor. Dizi, tek bir kelimeyle sona eriyor: "Sessizlik." Hiçbir şey yapmayanlar, bu acımasız diktatörün yükselişini destekleyenler kadar suçludur.

Hindistan'ın Sanayileşme Hikâyesini Anlamak

YAZAR: RABAH AREZKİ*-PARTHA SEN**

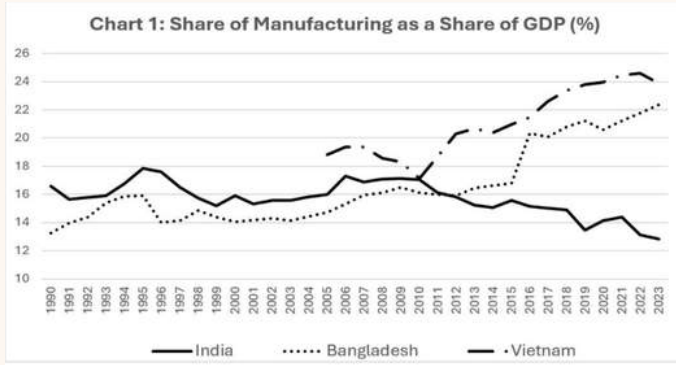
ÇEVİRİ: ALİ KARAKUŞ

YENİ DELHİ – İlk bakışta, Hindistan ekonomisi büyüyen bir ekonomi gibi görünüyor. 2000 yılından bu yana yıllık GSYİH büyümesi ortalama %6 olarak gerçekleşti ve bu büyüme büyük ölçüde hizmet sektörü tarafından desteklendi. Özellikle katma değeri yüksek hizmetler, ihracat ve GSYİH büyümesinin başlıca itici güçleri haline geldi.

Ancak bu etkileyici büyüme oranına rağmen, Hindistan, Çin gibi diğer yükselen ekonomik devlerin hızlı sanayileşmesinin bir benzerini gerçekleştiremedi. Hatta Grafik 1'in gösterdiği gibi, ülke son 20-30 yıldır önemli bir sanayisizleşme süreci yaşadı ve bu durum uzun vadeli büyüme beklentilerini tehlikeye attı.

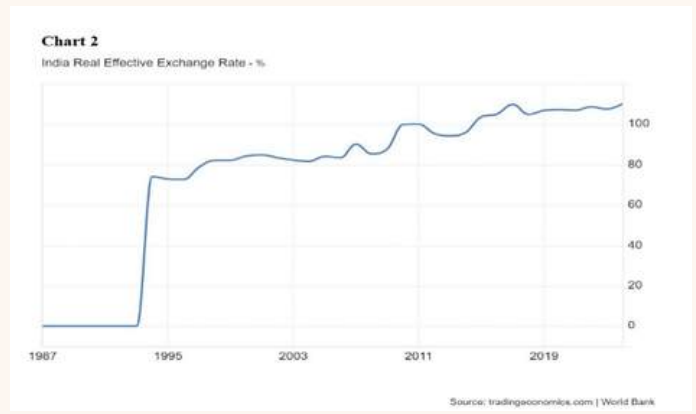
Grafik 1: İmalatın GSYİH'deki payı (%)

Tarım sektörünün, iş gücünün %43'ünü istihdam etmeye devam ederken, GSYİH içindeki payının istikrarlı bir şekilde azalması, sorunu daha da artırıyor. Bu eğilim, tarımda – özellikle büyük kayıt dışı sektörde – tarım dışı sektöre göre oldukça düşük işgücü verimliliğini yansıtıyor. Çin'de işçilik maliyetleri arttıkça, birçok analist Hindistan'ın sanayi altyapısında büyük bir genişleme olacağını öngörüyordu. Geniş iş gücü arzıyla Hindistan, daha düşük maliyetli üretim iş gücü arayan uluslararası yatırımcıları çekmeye hazır görünüyordu ve bu sayede ölçek ekonomileri gelişebilirdi. Ancak Bangladeş ve Vietnam gibi çok daha küçük ekonomilerin imalat sektörleri son yıllarda hızla büyürken, Hindistan geride kaldı. Yorumcular genellikle Hindistan'ın katı iş yasaları, yüksek sendikalaşma oranları, yetersiz altyapı ve toprak tapu sistemi gibi engelleyici faktörlere dikkat çekiyorlar. Ancak bu sorunlar şüphesiz belirli endüstrileri kısıtlamada rol oynamış olsa da, bu tür açıklamalar Hindistan'ın 28 eyaleti ve sekiz birlik bölgesinin emek, toprak ve altyapı politikaları üzerinde hatırı sayılır özerkliğe sahip olduğu gerçeğini açıklamada yetersiz kalıyor. Eğer işgücü düzenlemeleri veya sendikalaşma sanayileşmenin önündeki temel engeller olsaydı, bazı eyaletler politikalarını rekabet avantajı elde edecek ve endüstriyel güç merkezleri olarak ortaya çıkacak şekilde ayarlarlardı. Ancak eyaletler arasındaki önemli politika ve yapısal farklılıklara rağmen, böyle bir durum yaşanmadı. Bu durumun makul açıklaması, 1991 yılında sermaye hesaplarının serbestleştirilmesinin ardından Hindistan'ın reel döviz kurundaki değişimde yatmaktadır (bkz. Grafik 2). Ödemeler dengesi krizine tepki olarak uygulamaya konulan bu reformlar, rupinin

değer kazanmasına neden olarak Hindistan ihracatının rekabet gücünü aşındırdı ve tüm eyalet ve bölgelerde sanayileşmeyi yavaşlattı. Her ne kadar şu anda yüksek ABD faiz oranları nedeniyle portföy yatırımı akışlarında bir miktar tersine dönüş yaşansa da, bu da para biriminin değer kaybetmesine yol açıyor, ve bu da muhtemelen yine tersine dönecektir.

Grafik 2: Hindistan reel efektif döviz kuru-%

Dahası, Hindistan'ın sermaye hesaplarının serbestleştirilmesiyle tetiklenen sermaye girişleri yurt içi varlıklara olan talebi artırdı, borsadaki yükselişi körükledi ve emlak fiyatlarını yükseltti. Bu aşırı talep kısmen nominal değerlenmeyle dengelendi ve bu da yurt içi varlıkların yabancı para birimlerine göre yeniden değerlenmesine yol açtı. Elbette Hindistan'ın sanayileşmesinin durmasının arkasında birçok faktör var. Ancak ülkenin bu cephedeki zorluklarının çoğunun, agresif sermaye hesabı liberalizasyonu ile yetersiz ticaret reformları arasındaki dengesizlikten kaynaklandığı söylenebilir. Hindistan'ın yaklaşımı, ticaret politikalarında reform yapmadan önce sermaye hesaplarını liberalleştiren birçok Latin Amerika ülkesinin yaklaşımını yansıtıyordu. Buna karşılık Fransa, sağlam bir ticaret çerçevesi oluşturduktan sonra sermaye hesabını ancak 1989'da serbestleştirdi. Hindistan 1995 yılında Dünya Ticaret Örgütü'ne katıldıktan sonra bazı gümrük engellerini azaltmış olsa da, gümrük dışı engeller hâlâ yaygın. Bu ticari sürtüşmeler sermaye akışını portföy yatırımlarına yöneltmekle konut patlamasını körükledi ve tüketimi artırdı, dolayısıyla Hindistan'ın yapısal dengesizliklerini daha da kötüleştirdi. Başka bir deyişle, Hindistan'ın endüstriyel sıkıntıları, başlangıçta 1959'da Groningen gaz sahasının keşfedilmesinin ardından Hollanda'da para biriminin değer kazanmasının ekonomik etkisine atıfta bulunan bir tür "Hollanda hastalığı"yla açıklanabilir. Hindistan örneğinde ise, döviz kurunun değer kazanması, yerel tüketimde ithal malların payını artırarak yatırımları dışladı ve yerli üretime karşı çıkan güçlü ithalat tekellerine rant sağladı. İstihdam yaratmanın nüfusun büyük çoğunluğunun refahı için hayati önem taşıdığı düşünüldüğünde, bu "Hindistan hastalığının" maliyetleri muazzam olabilir. Ancak Hindistan'ın sanayileşme bulmacasını çözmek o kadar da kolay değil, çünkü ülkenin iş dünyası ve siyasi elitlerinin mevcut durumun sürdürülmesinde

menfaatleri var. Bu eğilimi tersine çevirmek, sermaye akışlarını doğrudan yabancı yatırıma yönlendirmek ve şu anda tekeli ithalatçıları destekleyenler de dahil olmak üzere ticaret engellerini kaldırmak konusunda sağlam bir kararlılık gerektirecektir. Ancak, sermaye hesabı kontrollerinin yeniden uygulamaya konması, finansal istikrarı baltalama ve uluslararası yatırımcıları caydırma riski taşıyor. Düşünceli ve stratejik bir yaklaşım, bu mübadeleleri yönetmek ve daha dengeli, sürdürülebilir bir ekonomiyi teşvik etmek için çok önemli olacaktır. Hindistan, spekülasyon sermaye girişlerini caydırmak için Tobin vergisine (ekonomist James Tobin'nin adı verilen ve kısa vadeli spekülasyon döviz işlemlerini engellemek amacıyla döviz işlemlerine konulan vergi) benzer bir sermaye kontrolü uygulayarak ve uzun süredir devam eden ticaret dengesizliklerini

ele alarak, küresel bir üretim gücü olma konusundaki kararlılığını net bir şekilde gösterebilir.

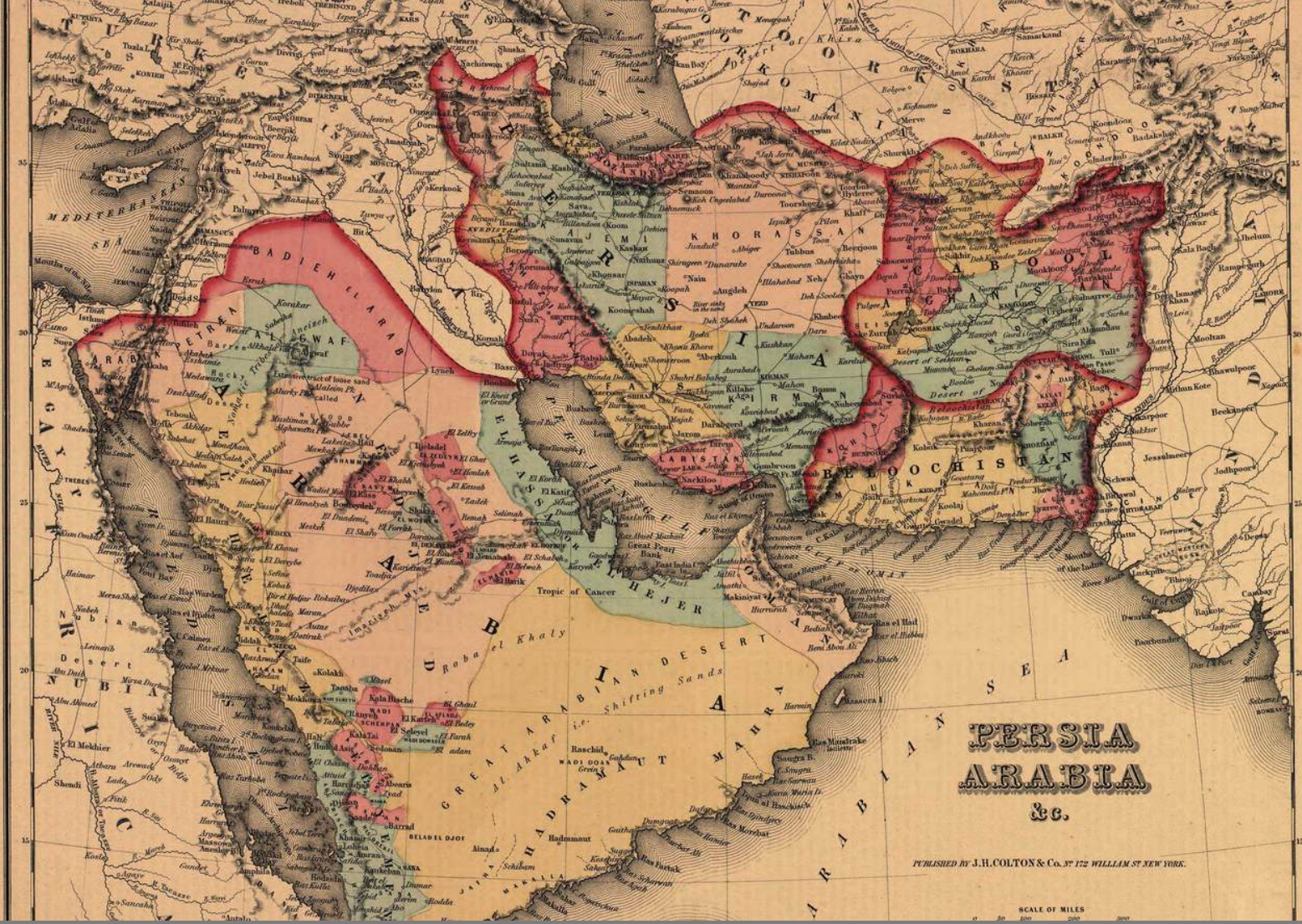
Hindistan ekonomisinin birçok başka zorluğu olsa da, bu adımları atmak hem yerli hem de uluslararası yatırımcılar için yeni fırsatlar yaratacak ve ülkesini bir sonraki Çin'e dönüştürmek isteyen milyonlarca Hindistanlıya yardımcı olacaktır.

Dipnot:

*2016'dan beri PS için yazar Rabah Arezki, Fransa Ulusal Bilimsel Araştırma Merkezi (CNRS) araştırma direktörü ve Harvard Kennedy School kıdemli araştırmacıdır.

**2025 itibarıyla PS için yazar Partha Sen, Delhi Ekonomi Okulu'nda emekli olarak ekonomi profesörlüğü yapmaktadır.

Tercüme: Ali Karakuş

OSMANLI SURIYESİ: BİLAD-I ŞAM

ABDULRAHMAN EİD

www.kritikbakis.com

Osmanlı'nın son dönemlerinde Ortadoğu'nun yüzü (A)

Dünyanın herhangi bir bölgesinde neler olup bittiğini anlamak için öncelikle o bölgenin tarihini bilmen gerekir. Çünkü başlangıçlar her zaman sonuçların habercisidir ve tarih, geleceği şekillendiren temel referanstır. Bu, özellikle de söz konusu bölge Ortadoğu olduğunda daha da büyük bir çaba gerektirir. Ortadoğu, yeryüzündeki en karmaşık, savaşların, anlaşmazlıkların ve çatışmaların hiç bitmediği bir coğrafyadır.

Sadece bu kadar değil; bu topraklar, bugün neredeyse tüm insanlığı kapsayan iki büyük dinin doğduğu yerdir. Ayrıca, bu bölgede dinle sıkı bir bağı olan kutsal mekânlar bulunmaktadır. Din, toplumlar ve hatta devletler için temel bir motivasyon kaynağıdır. Genel olarak bu durum böyledir, ancak konu sadece Ortadoğu değil de onun en önemli parçası olan Suriye olduğunda işler daha da karmaşık hale gelir.

Suriye, ne coğrafi politikalar açısından ne de önemi veya dünyanın ona olan ilgisi açısından, herhangi bir Arap ülkesi gibi değildir.

Suriye, Napolyon'un da dediği gibi "dünyanın kalbi" olarak kabul edilir. Napolyon, Suriye'ye hâkim olanın dünyanın kalbine hâkim olacağını söylemiştir. İbni Haldun da Suriye'ye dikkat çekmiş ve onu İslam dünyasının ve İslam ümmetinin kalbi olarak görmüştür.

Churchill ise Suriye'den bahsederken onu Ortadoğu'nun anahtarı olarak nitelendirmiş ve bir süper gücün, Şam ve Suriye'yi kontrol etmeden dünyaya liderlik edemeyeceğini belirtmiştir. Yine benzer şekilde, Kissinger de Suriye'yi "tarihin laboratuvarı" olarak tanımlamıştır.

Bu isimleri özellikle vurguluyorum çünkü bunlar Batı'nın tarih, politika ve strateji alanında önemli figürleridir. Suriye'ye bakış her zaman özel olmuştur ve hala da öyledir, çünkü o büyük bir projenin temel taşıdır.

Hikaye, 17 Ekim 1922'de başladı. Osmanlı Devleti'nin 36. padişahı VI. Mehmed, bir İngiliz gemisinin güvertesinde duruyordu ve yüzyıllardır Osmanlı'nın başkenti olan İstanbul'a bakıyordu. İstanbul, gözlerinin önünden uzaklaşırken, hüzün, acı ve kırgınlık içindeydi. Sultan, üç kıtaya yayılan, Viyana, Fas ve İran'a kadar ulaşan, Konstantiniyye'yi fetheden, denizlere hükmeden ve orduları yenilgiye uğratan bir devleti terk ediyordu. Sultan VI. Mehmed, tahttan ayrılmaya zorlandı ve İtalya'ya sürgüne gönderildi. Daha sonra vefat etti ve vasiyeti üzerine Şam'da defnedildi. Ancak gerçek şu ki, Osmanlı Devleti'nde padişah olduğu dönemde aslında devletin fiili hükümdarı değildi. Osmanlı'nın çöküşü de, onun döneminde gerçekleşmedi. Bu çöküş, yüz yıla yayılan bir dizi yıkımın ve yavaş bir ölümün hikayesiydi. Osmanlı Devleti'nin ya da Avrupalı güçlerin deyimiyle 'Hasta Adam'ın sonu, bölgede büyük ve köklü bir değişime yol açan bir dizi faktörün ve birikimin sonucuydu. Bu, kelimenin tam anlamıyla, bir çağın sonu ve yeni bir çağın başlangıcıydı... Özellikle "Ortadoğu" olarak adlandırılan bölgenin yeniden şekillenmesine neden olan kritik bir dönüm noktasıydı. Sadece bu da değil, Osmanlı Devleti'nin çöküşü, bugün bile hala etkilerini hissettiğimiz sorunlar yarattı. Peki, bu imparatorluk nasıl sona erdi? Arapların bu süreçteki rolü neydi? Bunun Suriye ve Suriye devrimiyle nasıl bir ilişkisi var? Ve 600 yıldan fazla hüküm süren bir imparatorluk nasıl oldu da birkaç yıl içinde çöktü?

19. yüzyılın başlarında, dünya hala Fransız Devrimi'nin (1789-1799) etkilerini yaşıyordu. İnsanlar arasında, halkların özgürleşmesi ve ulusal temelde bir araya gelmesi gibi yeni fikirler dolaşıyordu. Halklar, kendi kaderlerini tayin etme hakkı talep ederek öfkelenmeye ve huzursuzlanmaya başlamıştı. Bu durum, ulusal temelde devletlerin kurulmasına yol açtı. O dönemde Osmanlı Devleti, Kuzey Afrika'nın büyük bir kısmına, Arap Yarımadası'nın batı kesimine, Biladü's-Şam'a (Suriye, Lübnan, Filistin, Ürdün), Irak'a ve modern Türkiye'ye, ayrıca Avrupa'daki Balkanlar ve Yunanistan'a hükmediyordu.

Ancak bu son iki bölgede çok çeşitli etnik, ulusal ve dini gruplar bulunuyordu ve hepsi büyük ölçüde bir arada yaşıyordu. Bu, "millet sistemi" adı verilen bir yapı altında gerçekleşiyordu. Bu sistemde her dini grup, kendi kendini yönetiyordu; Ortodokslar Yunanistan ve diğer Balkan bölgelerinde, Yahudiler, Ermeniler ve diğer birçok grup kendi dini liderleri tarafından yönetiliyordu. Osmanlı İmparatorluğu, bu grupların iç işlerine karışmıyordu. Ancak bu sırada Avrupa kaynıyordu. 19. yüzyılın başlarından bahsediyoruz; Fransız Devrimi ve ardından Napolyon Savaşları yaşanmıştı. Avrupa'da büyük bir değişim gerçekleşiyordu. Eski düzen çöküyor ve yerini yeni bir düzene bırakıyordu. Tüm bunlar, Osmanlı Devleti üzerinde de büyük bir etki yarattı. Osmanlı, bu değişimden uzak değildi. Balkanlar ve Yunanistan'daki halklar arasında ulusal bilinç gelişmeye başlamıştı ve Osmanlı Devleti'nden ayrılma arzusu artıyordu. Zaten Osmanlı, bir önceki yüzyıldan beri

zayıflıyordu ve birçok yerde toprak kaybetmişti. İlk ayaklanan ve bağımsızlık savaşı başlatan unsur/halk, 1821'de Yunanlılar oldu. Yunanlılar, güçlü bir ulusal bilince sahipti. Kendilerini Avrupa medeniyetinin temeli olarak görüyorlardı. Antik bir halk olduklarını ve Ortodoks Hristiyanlar olduklarını düşünüyorlardı. Tabii ki, Ruslar, Fransızlar ve İngilizlerden destek aldılar. Zira Yunanistan'ın konumu, bu üç büyük güç için oldukça stratejikti. Özellikle de Çarlık Rusya'sı için. Rusya'nın tarihsel hayali, sıcak denizlere ulaşmak ve burada bir yer edinmekti. Bu durumun daha sonra Suriye'de de tekrarlanacağını göreceğiz ve bunu gelecek yazılarda anlatacağız. Ayrıca Rusya, önemli boğazları kontrol etmek istiyordu.

Bir dizi savaşın ardından, 1829 yılında Yunanistan'ın Osmanlı Devleti'nden bağımsızlığı ilan edildi. Yunanistan'ın yüzölçümü, Osmanlı Devleti'nin geniş topraklarına kıyasla küçük olsa da bazı tarihçilere göre bu ayrılış Osmanlı Devleti için ölümcül bir yara niteliğindedir. Bölgedeki (Balkanlar ve daha önce Yunanistan) birçok halk arasında yayılan milliyetçi ve ayrılıkçı duygularla başa çıkmak için Sultan I. Abdülmecid (1839-1861), Tanzimat adı verilen bir dizi reform paketi yayınladı. Bu reformlar, imparatorluk içindeki tüm unsurlar (Müslümanlar ve gayrimüslimler) arasında eşitliği öngörüyordu. Herkes aynı vergileri ödeyecek ve aynı yasalara tabi olacaktı. Ayrıca, askere alınma konusunda da eşitlik getirildi. Bu yasalardan önce, yabancılar devlete cizye vergisi ödüyor ve karşılığında koruma alıyor, ancak Osmanlı ordusunda hizmet etmiyor veya onun için savaşmıyorlardı. Tanzimat reformlarının amacı, bazılarına göre ayrımcılığı ortadan kaldırmak ve bir Osmanlı kimliği yaratmaktır. Böylece, imparatorluk sınırları içinde yaşayan herkes kendini Osmanlı hissedecek ve her şeyden önce devlete bağlılık duyacaktı. Ancak, Türk araştırmacı Hamit Bozarslan'ın da belirttiği gibi, bu reformlar için çok geç kalınmıştı ve iş işten çoktan geçmişti. Çünkü bu bölgelerdeki halklar arasında milliyetçi duygular kök salmış ve bağımsızlık kararı almışlardı. Yunanlar Yunanistan için, Sırp Sırbistan için, Bulgarlar Bulgaristan için mücadele ediyordu vs. Ayrıca, her bir unsurun kendi diline sahip olması,

milliyetçi duyguları güçlendirdi ve siyasi haklara sahip olma arzusunu artırdı. Daha sonra İstanbul'da, Sultan I. Abdülaziz (1861-1876) bir darbe ile tahttan indirildi. Yerine Sultan V. Murat (Mayıs-Ağustos 1876) geçti, ancak sadece birkaç ay tahtta kaldı ve akli dengesini kaybettiği söylendi. Onun ardından, Osmanlı İmparatorluğu'nun 34. padişahı olan Sultan II. Abdülhamid (1876-1909) tahta çıktı.

Sultan II. Abdülhamid tahta çıktığında, ülke genelinde bir kaos, isyanlar ve devlet içinde genel bir zayıflık hâkimdi. Sultan'ın ilk hedeflerinden biri, yabancı müdahaleleri durdurmaktı. Yabancı güçler, azınlıkların haklarını genişletme ve Osmanlı İmparatorluğu'nu idari olarak geliştirme bahanesiyle sık sık devletin iç işlerine karışıyordu. Yabancı güçlerin (Avrupa, Amerika ve Rusya) bu tür müdahalesi, günümüze kadar bölgemizde tekrar eden bir durum haline geldi ve Suriye devrimini konuşacağımız bölümde de karşımıza çıkacak. Sultan, bir dizi reform gerçekleştirdi. Bu reformlar arasında "yeni bir anayasa", "genel seçimler" (Birinci Meşrutiyet) ve "tüm unsurlar arasında eşitlik" yer alıyordu. Reformların amacı, Balkan isyanlarını yatıştırmak ve yabancı güçleri uzaklaştırmaktı. Ancak ertesi yıl, 1877'de, Rus İmparatorluğu Osmanlı İmparatorluğu'na karşı savaş ilan etti. Bu çatışma, varoluşsal bir nitelik taşıyordu çünkü Ruslar, tüm Slav halklarını (Sırplar, Bulgarlar ve diğer Balkan Slavları dahil) tek bir imparatorluk altında birleştirmeyi planlıyordu. Ayrıca Rusların kadim ve büyük bir hayali vardı; İstanbul'u fethedip adını Çargrad (Çar'ın Şehri) olarak değiştirmek. Bu hayal, Dostoyevski'nin en önemli eserlerinden biri olan "Karamazov Kardeşler"de de yer alır. Rus İmparatorluğu, haftalar içinde Osmanlı İmparatorluğu'nu yenerek kendi şartlarını dayattı. Ruslar, Kafkasya bölgesinde yeni topraklar ele geçirdi, Osmanlı İmparatorluğu ise, 1878 Berlin Antlaşması'nın sonuçlarını kabul etmek zorunda kaldı. Bu antlaşma, Romanya, Sırbistan, Bulgaristan ve Karadağ'a Osmanlı İmparatorluğu himayesi altında özerkliğe benzer bir statü verdi, ancak fiilen bağımsızdılar. Resmi olarak bağımsızlık ilan edilmese de bu dört ülke Rus nüfuzu altına girdi. Bosna ise Habsburg İmparatorluğu (Avusturya-Macaristan) tarafından işgal edildi. Sonuç olarak, Osmanlı İmparatorluğu, Avrupa kıtasındaki geniş topraklarının büyük bir kısmını kaybetti.

Balkanlar uzmanı İngiliz tarihçi Mark Mazower, bu bölgede yaşanan birçok değişikliğin sonucunda modern çağın ilk mülteci krizinin ortaya çıktığını söylüyor; Yeni bağımsız olan bu ülkelerdeki milyonlarca Müslüman, topraklarından sürüldü ve öküzlerin çektiği ahşap mülteci arabaları, o dönemin bir sembolü haline geldi. Osmanlı İmparatorluğu açısından ise, yenilginin ardından ve Berlin Antlaşması'nı kabul etmek zorunda kalındıktan sonra, Sultan II. Abdülhamid 1878'de anayasayı askıya aldı ve büyük ölçüde bireysel bir yönetim uygulamaya başladı. Bunun nedeni, anayasanın iç karışıklıklara yol açabileceği ve imparatorluğun merkezi otoritesini zayıflatabileceği korkusuydu. Bu

yüzden eski durumuna döndü ve tam kontrolü yeniden ele geçirdi. Ancak diğer yandan, imparatorluğun modernleşme sürecini devam ettirdi. Eğitim, adalet, yönetim ve altyapı genel olarak onun döneminde gelişti. Modern okullar imparatorluğun her yerine yayıldı, askeri okullar ve Hamidiye yüksek öğretim enstitüleri kuruldu. Paris'ten İstanbul'a trenle 3 günde ulaşım sağlandı. İstanbul şehri modern bir görünüm kazandı ve o zamanın standartlarına göre güzel ve çekici bir şehir olarak kabul edildi. Hatta moda açısından bile İstanbul, Batı'nın en son moda trendlerine ev sahipliği yapıyordu. Sadece bu da değil, en güzel tiyatro oyunları bile İstanbul'da sahneleniyordu. Dönemin en ünlü Avrupalı aktör ve aktrisleri İstanbul'a gelip tiyatrolarını sergiliyorlardı. O dönemin yıldızı, ünlü aktris Sarah Bernhardt (1844-1923), İstanbul'da birden fazla tiyatro oyunu sahneledi. Tiyatro, o zamanlar en önemli eğlence biçimiydi çünkü sinema ve televizyon henüz icat edilmemişti. Yani tiyatro, o zamanın trendiydi.

Bu gelişmelere paralel olarak, Osmanlı İmparatorluğu'nda iş adamları, memurlar ve tüccarlardan oluşan bir sınıf ortaya çıkmaya başladı. Bunların bir kısmı farklı etnik kökenlere mensuptu ve imparatorluğun geniş topraklarına yayılmış pazarların gelişmesinden faydalandı. Hatta Batılılar bile imparatorluğun istikrarından çıkar sağlıyordu çünkü bu, onların ürünleri için bir pazar anlamına geliyordu. Ancak buna tamamen zıt görüşte olan, devletin istikrarını istemeyen ve onun yok olmasını arzulayan tüccarlar, memurlar ve iş adamları da vardı. Bunların en ünlüsü, Dönmeler olarak bilinen Yahudi grupları.

Özellikle İngiltere ve Fransa, Osmanlı İmparatorluğu'nun altyapısına büyük yatırımlar yapmıştı. Demiryolları, elektrik hatları ve diğer altyapı projeleri gibi alanlarda yatırımları vardı. Ayrıca kültürel yatırımlar da yapıyorlardı. İmparatorluğun, Şam dahil, tüm vilayetinde şubeleri olan Osmanlı Bankası bile Fransız ve İngiliz sermayesiyle kurulmuştu. Ancak bütün bu yüzeysel iyileşmeler, imparatorluğun içinde bulunduğu siyasi çöküşü düzeltmeye yetmedi. Çünkü devlet borç batağındaydı ve Fransa ile İngiltere'ye olan borçlarını ödeyemez duruma geldiği için iflas etmiş bir devlet olarak görülmeye başlandı. 20. yüzyılın başlarında durum daha da kötüleşti. Bu sefer tehlike, Yunanistan'ın kuzeyinde yer alan Makedonya bölgesinden geliyordu. Öyle ki, Yunan milliyetçiliği, yayılmacı bir nitelik kazanmıştı.

Devam edecek...

ADNAN BOYNUKARA
www.kritikbakis.com

İŞİD BİR TEHDİT OLARAK ELDE DURSUN MU, BİTSİN Mİ?

Konu bir anlamıyla Soğuk Savaş sonrası tek kutuplu dünyanın ürettiği örgütler meselesi. Batılılar tarafından ‘üretilen’/yol verilen örgütlerin üzerinden yapılan temel faaliyet, sürekli bir tehdit tanımlaması üzerinden kendi toprakları dışındaki coğrafyaları teyakkuz halinde tutmaktır. Uzun yıllar komünizm tehdidiyle kontrol edilen halklar/ülkeler için yeni aparatlara ihtiyaç vardı. SSCB’nin yıkılması sonucu, küresel düzenin tek aktörü haline gelen ABD, ortaya çıkan yeni duruma ilişkin farklı kriz ve kaos testlerini devreye koydu. ‘Afganistan cihadı’ üzerinden Müslüman kitlenin nabızı kontrol edildi, ardından “küresel cihat” kavramı üretildi ve sonra “İslami terör” tanımlaması ile genelleme yapmanın yolu açıldı. Bu, milyonlarca Müslümana terörist demenin yoluydu. Hristiyanlık, Yahudilik veya diğer dinler için yapılmayan genellemeler Müslümanlar için yapılmaya başlandı ve Müslümanlar töhmet altına alındı.

İŞİD Terör Örgütü

Irak işgali ile bu süreç farklı bir evreye taşındı. İran ile iş tutan ABD, “terör konusu Sünni İslam’ın işi” propagandası üzerinden yeni bir kavramsallaştırma yaptı. Bunun karşılık bulması ve işgali meşrulaştırmak için ihtiyaç duyulan yeni örgütlerin kurulması amacıyla

Afganistan’dan Irak’a kimi isimler taşındı. İŞİD bu operasyonun ürünü. Aslında, 1990’lı yıllarda Afganistan’da ortaya çıkan örgütler, bahsettiğimiz 40 yılda izlenen kirli politikaların ‘meyveleri’. Bu örgütlere yüklenen anlam, Müslüman halkların yaşadığı coğrafyadaki düzenin bozulması, istikrarsızlaştırılması ve Arap coğrafyasındaki demokrasi dışı yönetimlere karşı ortaya çıkan doğal değişim taleplerinin bastırılması. Örgüt, bu süreçte yapılan testlerin ürünü olarak ortaya çıktı. Yani, işgalci unsurların ortak akıl ve tecrübeyle organize ettikleri asimetrik savaşın ürünü. Gladio koduyla tanımlamak gerekirse, Irak Baas kadroları, uyguladıkları politikalarla bu kadrolara alan açan Maliki-Esad desteği/lojistiği, coğrafya dışındaki kimi istihbarat örgütlerinin ‘kalifiye’ eleman nakli ve yönlendirici katkılarıyla yapılandırılıp yönetilen terör örgütü. Konuyu daha iyi anlamak isteyenler, örgüte ilişkin araştırma raporlarına bakabilirler. Kaba haliyle, İŞİD’i oluşturan iki toplumsal zeminden bahsetmek mümkün. Ağırlıklı grup, Afganistan’dan Irak’a transfer edilen isimlerin önderliğinde toplanan Irak Baas rejimi kadroları, Suriye, Arabistan ve Kuzey Afrika ülkelerinden katılanlardan oluşan ana kitle.

Diğer grup ise literatüre ‘yabancı savaşı’ olarak geçen ve 100’ü aşkın ülkeden bölgeye taşınan unsurlar. Bu gruba ilişkin birçok rapor yayımlandı. Bu konuda bakılabilecek ana raporlar, BM’nin raporu ve King’s College Uluslararası Radikalizm Çalışmaları Merkezi(ICSR) raporlarıdır.

Misyon Yüklenen Örgüt

Örgütü kuran aktörler IŞİD’e iki farklı misyon yüklemişti. İlki; örgütün ortaya çıktığı dönemde, bölgede süren halka dayalı doğal değişim süreçlerini sabote etmek, halkı terörize etmek ve küresel güçlerin kontrolü dışında ortaya çıkabilecek olası siyasal düzenlerin önüne geçmek. Bu misyon en çok Suriye’de karşılık bulmuştu. ABD, İran ve Rusya’nın ortak hedeflerine hizmet eden örgüt, Suriye muhalefetine terörle ilişkilendirilmesi için kullanıldı. Bir adım daha ileri giderek, bölgedeki devletler, halklar ve örgütler, IŞİD aracılığıyla formatlandı. Bölgede, herhangi bir aktörün üstün gelmeyeceği veya yenilmeyeceği kaotik bir denklemin devamı için asimetrik terörün en organize örnekleri oluşturuldu. Ayrıca, ihtiyaç halinde küçük bir müdahale ile harekete geçirilebilecek ‘uyutulmuş’ çatışma zeminleri/fay hatları da üretildi. Suriye iç savaşının on yılı aşkın bir süre devam etmesi bu dinamiğin ürünüydü. Örgüte yüklenen diğer misyon ise dini dönüşüm amaçlıydı. Yani, hariciliğin ve vahabiliğinselefilik adıyla yeniden kurgulanması ve bunun halkı Müslüman ülkelere transfer edilmesi. Bu ‘oyun’un amacı hem Müslümanlar arasında yeni fay hatları oluşturmak hem de Müslüman halkların terör sarmalına sokulması için zemin hazırlamak. Bu kirli politikayı; kriz bölgeleri oluşturma, sivil tahribatlar üzerinden dehşet salma, tepki olarak ortaya çıkanları daha radikaliyle bölüp işgali meşrulaştırma ve kaosu zamana yayarak sağlıklı bir düzenin kurulmasını öteleme olarak özetlemek mümkün. İşte, IŞİD üzerinden yürütülen kirli ve kanlı politikanın özeti bu. Gerekli tedbirler alınmadığı, hatta küresel güçler tarafından yön verildiği için bu politikalar şu an Afrika ülkelerine sıçramış durumda. Örgütün şu an Afrika’da Vilayet olarak adlandırdığı (Batı Afrika, Çad Gölü bölgesi, Demokratik Kongo Cumhuriyeti ve Kuzey Mozambik) şubesi var. Sonuç olarak örgüt, dünya genelinde yükseltilen İslam düşmanlığının yaygınlaşmasının ve bunun meşrulaştırılmasının aracı olarak kullanılmaya devam ediyor.

IŞİD’in Türkiye’ye Yönelik Saldırıları

IŞİD’in ortaya çıkmasıyla birlikte hedeflediği ülkelerin başında Türkiye gelir. Türkiye’ye yönelik saldırılar iki yönlüydü. Yıpratmaya dönük psikolojik saldırılar ve özel seçilmiş terör saldırıları. Psikolojik saldırılar, genellikle IŞİD ile Türkiye’yi ilişkilendirmeye yönelik propaganda saldırılarıydı. Türkiye ile IŞİD’i ilişkilendirmeye yönelik bu propaganda kampanyaları, kimi isimlerin yabancı medyaya konuşması, yabancı medyanın bunları isim vermeden servis etmesi ve sonra aynı kişilerin ”bakın uluslararası medyada Türkiye ve hükümet hakkında şunlar şunlar yazılmış” demeleri şeklinde cereyan

ediyordu. Oldukça kirli ve kara propaganda mekanizması işletiliyordu. Bu propaganda mekanizması PKK, FETÖ ve Esadçı/İrancı çevrelerce yürütülüyordu. FETÖ, PKK ve Esadçı/İrancı çevreler Türkiye ile IŞİD’i ilişkilendirmeye çalışırken, IŞİD Cumhurbaşkanı Erdoğan hakkında “kafir”, “tağut”, “mürted” gibi ifadeler üzerinden “ölüm fetvası” veriyordu. Bu durum; IŞİD, PKK, FETÖ ve Esadçı/İrancı çevrelerin aynı merkez tarafından yönetildiğinin işaretiydi. IŞİD’in diğer önemli saldırısı ise Türkiye içine yönelik ve özel olarak seçilmiş fay hatlarına ilişkin saldırılardı. Musul Konsolosluğu, Reyhanlı, Raina, Suruç katliamı, Süleyman Şah Türbesi, İstanbul havaalanı, Sultanahmet, Taksim, Gaziantep, Diyarbakır, Gar katliamı gibi terör saldırılarının tümü özel seçilmiş hedeflerdi. Bu saldırılar üzerinden Türkiye’deki temel fay hatlarının (Alevi-Sünni, Seküler-Muhafazakâr, Kürt-Türk, dış politika, ekonomi vb.) tahrip edilmesi, tetiklenmesi hedeflenmişti.

Suriye’de Tutulan IŞİD’lilerin Yakınları

IŞİD’e ilişkin bu genel çerçeveyi, Suriye’nin kuzeyindeki cezaevleri, toplama kamplarında tutulan ve örgüt elemanlarının yakınları olduğu iddia edilen insanların durumunu anlamak için tazelemek istedim. Uluslararası Af Örgütü’nü 17 Nisan 2024 tarihli raporuna göre, Suriye’deki el Hol ve Roj kamplarında toplam 56 bin kişi tutuluyor. 11.500 erkek, 14.500 kadın ve 30.000 civarında çocuk. Raporla, ABD’nin kamplarda kalan 11 vatandaşını ülkesine götürdüğü ve altı Kanadalının, dört Hollandalının ve bir Finlandyalının ülkelerine götürülmesine yardımcı oldukları da yazıyor. Rights and Security International raporuna göre; Maldivler 26, Ukrayna 31, Kanada 32, Finlandiya 36, Arnavutluk 37, İsveç 37, ABD 38, Belçika 45, Azerbaycan 56, Hollanda 66, Almanya 108, Fransa 223, Kosova 242, Rusya 294, Özbekistan 339, Tacikistan 384, Kırgızistan 454, Kazakistan 719 olmak üzere, 2019 yılından bu yana kamplardan alınan kişi sayısı toplam 3.167 kişi. Oplam rakamın içinde AB üyesi ülke vatandaşlarının 3 bin civarında olduğu ifade ediliyor. Ama ilgili ülkeler kendi vatandaşlarını geri alma konusunda istekli değiller.

Raporla, kamplarda tutulanların büyük bir kısmının Suriyeli ve Iraklı olduğu belirtiliyor. Bu iki ülke vatandaşlarının toplamının 50 bin civarında olduğu ifade ediliyor. Geri kalanlar ise 74 ayrı ülkenin vatandaşlarından oluşuyor. Irak hükümetinin vatandaşlarını alma talebi sürekli bir biçimde öteleniyor. Irak hükümetine, her ay 50 kişi teslim etme kararı alınmış. Bu durumda, 20-25 bin Iraklının nakli için 400-500 ay gerekiyor. Bunun adı nakil değil, bunlarınvarlığından yararlanma, istismar etme, kendi meşruiyeti için kullanmadır. Aynı durum Suriyeliler için de geçerli. Bu iki ana grup ülkelere döndüklerinde ve sorumluluk vatandaşı oldukları devlete devredildiğinde konu büyük oranda çözülmüş olacak. Yeni Suriye yönetiminin bu konuda izleyeceği tutum da önemli. Yeni yönetimin bu kampları kontrol etmesi, uygulamaları denetlemesi ve vatandaşlarını almak isteyen ülkelere kolaylık sağlaması önemli.

IŞİD'le ilişkisi olduğu değerlendirilen kişilerin ya kendi ülkelerinde ya da tutuldukları Suriye devleti yargısı tarafından yargılanmaları gerekir. ABD'nin öncülük ettiği süreç hem bu kişilerin yargısız bir biçimde yıllarca gözaltında tutulması açısından hem de terörle ilişkilendirilen kişilerin örgütle ilişkisi olmayan çocuklar ve kadınlarla aynı yerden tutulmasının üreteceği riskler açısından problemli. Bu tür toptancı yaklaşımların, küresel güvenlik açısından farklı sonuçlar üretmeleri kaçınılmaz. Bu konu IŞİD'le 'Mücadele' Koalisyonu'nun sorunu. Bu sorunu başka bir terör örgütünün insafına terk ederek sorumluluktan kurtulma imkânı yok. Maalesef bahsettiğimiz riskler, IŞİD'le 'Mücadele' Koalisyonu'nun gündeminde yok. Çünkü ana aktör, örgütü üreten aklın ve politikaların sahibi.

Af Örgütü ve BM'nin Tespitleri

Yıllardır kamplarda tutulan bu kişilerin maruz kaldıkları ihlaller raporda detaylıca anlatılmış. İşkence, öldürme, acımasız muamele, sağlık hizmetlerinden yoksunluk, asgari insani ihtiyaçlardan mahrumiyet, göz altında ölüm, hukuksuzca, yargılamadan zorla ve keyfi olarak alıkoyma gibi hukuk dışı uygulamalar raporda detaylıca yer almış. Af Örgütü Genel Sekreteri Agnès Callamard, raporda YPG/SDG'nin işlediği suçları, "Özerk yetkililerin işkence ve acımasız muamele, savaş suçlarını ve cinayet savaş suçunu işledikleri" şeklinde ifade ediyor. Ayrıca raporda bu işkence sisteminin kurulmasında ABD'nin sorumluluğuna vurgu yapılarak, "Bu gözaltı kamplarında ve tesislerinde tutulan çocuklar, kadınlar ve erkekler şok edici bir zulüm ve şiddete maruz kalıyor. ABD hükümeti, önlenabilir ölümlerin yüzlerce kişinin öldüğü bu sistemin oluşturulmasında ve sürdürülmesinde merkezi bir rol oynamıştır ve bunu değiştirmede rol oynamalıdır." değerlendirmesi yapılıyor. Raporun başka bir yerinde ise "ABD hükümeti bu sistemin oluşturulmasında ve sürdürülmesinde merkezi bir rol oynamıştır. ABD hükümeti, sistemik insanlık dışı ve aşağılayıcı koşullar, yasadışı cinayetler ve işkencenin yaygın kullanımı ile karakterize edilen büyük ölçüde yasa dışı bir gözaltı sisteminin kurulmasına ve genişletilmesine katkıda bulundu." ifadeleriyle ABD'nin rolünün altı çiziliyor.

Rapor, "Kuzeydoğu Suriye'de devam eden ihlaller sadece daha fazla şikâyet sağlıyor ve bir nesil çocuğun yalnızca sistematik adaletsizliği bildiği anlamına geliyor. Özerk yetkililer, ABD liderliğindeki koalisyon üyeleri ve BM, bu ihlalleri düzeltmek, istismar ve şiddet döngülerini sona erdirmek için harekete geçmelidir." ifadeleriyle ihlallerin düzeltilmesini talep ediyor. Raporda, gözaltı sisteminde tutulanlar arasında IŞİD mağdurlarının da olduğu yazılıyor. Kimi Yezidiler, örgüt üyeleriyle zorla evliliğin kurbanı olan kadınlar, onların çocukları ve çocuk yaşta örgüt tarafından alı konulan çocukların bugün suçlu olarak kamplarda tutulduğu ifade ediliyor. Raporda ABD tarafından kurulan sistemin YPG/SDG tarafından yönetildiği de ifade ediliyor.

BM destekli Uluslararası Bağımsız Suriye Araştırma Komisyonu, IŞİD örgütünün Suriye'de kontrol ettiği son

toprak parçasını kaybetmesinden sonra toplama kamplarına görülen kişilerin ve özellikle çocukların istismara maruz kaldığı belirtiliyor. Komisyon, istismara uğrayan çocuk sayısını yaklaşık 30 bin olduğuna söylüyor. Komisyon Üyesi Lynn Welchman durumu, "Bu çocuklar IŞİD'in yönetimi sırasında zaten mağdur edilmişlerdi, bir de yıllarca devam eden insan hakları ihlallerine ve istismarlarına maruz kaldılar." ifadesiyle açıklıyor. Welchman "Bu çocukların hepsi IŞİD'in hakimiyeti sırasında sadece 8-10 yaşında ya da daha küçüktü - hangi suçlar onların gözaltında tutulmaya devam edilmesini haklı çıkarabilir?" sözleriyle tepkisini ortaya koyuyor.

ABD-PKK Ortaklığı ve Yeni Misyonu

Af Örgütü raporunda belirtildiği gibi PKK ve türevlerinin insafına terk edilmiş ve IŞİD'lilerin yakınları olduğu iddia edilerek tutulan on binlerce insan üzerinden, farklı misyonlara ulaşmak istendiği açıkça gözleniyor. Bu anlamda iki ayrı misyondan bahsetmek mümkün. İlki, bu insanları, PKK/YPG'nin meşrulaştırılmasının aracı olarak kullanmak. Diğer misyon ise Esad rejimini yıkan yeni Suriye yönetiminin 'test' edilmesi ve yeni yönetimin tüm Suriye toprakları üzerindeki egemenliğini sınırlamaya çalışmak. Ortada, örgüt değil isim var ve isim ihtiyaca göre formatlanıyor. Sorun olan, örgüt elemanlarının yakınları olduğu iddia edilen binlerce insanın, yeni iki misyonun karşılanması amacıyla kamplarda tutuluyor olması. Bu iki temel misyonun yanı sıra, bu kişilerin varlığı, ABD'nin PKK ile ilişkisini meşrulaştırmak ve Suriye kaynaklarını sömürmek için de kullanılıyor. Bu misyonların devam etmesi için ise düzenli aralıklarla IŞİD tehdidinde vurgu yapan yayınlar çıkartılıyor. Kendi vatandaşlarını alan ABD, diğerlerinin ülkelerine dönmesine engel oluyor.

Bahsettiğimiz yeni misyonlar için binlerce kişi kamplarda tutuluyor. Af Örgütü raporuna göre yargılama yok, binlerce insan sadece yakınlarına atfedilen suçlardan dolayı bu kamplarda tutuluyor. Raporda, "Adil yargılama önlemlerinin olmaması nedeniyle, bir kişinin IŞİD'e bağlı olduğu suçlaması, onları yıllarca keyfi gözaltında tutulmalarına neden oluyor. Kadınlar ve çocuklar ise yakınlarına atfedilen suçlamalar nedeniyle kamplarda tutuluyor." değerlendirmesi yapılıyor. Raporun en ilginç bölümü ise "Suriye'nin kuzeydoğusunda gözaltına alınan kişilerin hiçbirisi savaş suçları, insanlığa karşı suçlar veya soykırım da dahil olmak üzere uluslararası hukuk kapsamındaki suçlardan kovuşturulmadı." değerlendirmesi kıymetli. Rapordaki ifadeler, değerlendirmelerin tümü bahsettiğimiz yeni misyonları teyit ediyor. Human Rights Watch uzmanları, Suriye'deki tutukluların durumunu "tırmanan insani kriz" olarak tanımlıyor. Özellikle çocukların durumunun endişe verici olduğu vurgulanıyor. BM Çocuk Hakları Komitesi, çocukların tutuklanmasına dikkat çekiyor. Konuyu detaylıca incelemek isteyenler International Crisis Group, Human Rights Watch The New Yorker değerlendirmesine ve BM İnsan Hakları Ofisi raporlarına bakılabilir.

İŞİD, Haşdi Şabi ve PKK İşbirliği

Bu noktada üzerinde durulması gereken diğer bir konu ise İŞİD ile coğrafyada var olan diğer terör örgütlerinin işbirliğidir. Öncelikle İŞİD ve Haşdi Şabi ilişkisine değinmekte yarar var. Bu iki örgütün yüklendiği misyonlar ve ortaya çıkardıkları sonuçlar dikkate alındığında, farklı mezheplere yaslanmakla birlikte iki örgütün de İran'ın bölgesel siyasetine hizmet ettiği görülür. İŞİD, coğrafyanın doğal yapısının ürünü olan Müslüman kitlenin içinde yer aldığı anaakım hareketlerin radikallik parantezine alınmalarına ve mahkûm edilmelerine hizmet etti. Özel olarak, Arap Baharı fikrini, idealini 'gayri meşrulaştırdı'. Örgütün diğer önemli bir fonksiyonu ise yaptığı vahşetle İran'ın bölgesel politikalarına ve bölgedeki devletlere nüfuz etmesine meşruiyet kazandırmasıydı. Örneğin, İŞİD'le mücadele söylemi, Haşdi Şabiörgütünün, Irak Başbakanlığına bağlı 'meşru' bir güç olarak kodlanmasına zemin hazırladı.

Benzer şekilde; İŞİD, yıllardır Türkiye'de terör faaliyetleri sürdüren, on binlerce insanı katleden PKK ve onun bölgesel ağının toplumsal ve uluslararası meşruiyetine de katkı sağladı. İŞİD'in devreye girmesinin bir sonucu da "Türkiye'nin en önemli toplumsal barış projesi" olan çözüm sürecinin akamete uğramasıdır. Aslında bu konu için PKK, İŞİD ve FETÖ ittifakından bahsetmek daha doğru olur. Bu üç terör örgütü hem Türkiye'nin İŞİD üzerinden uluslararası kamuoyunda suçlanması hem de çözüm sürecinin akamete uğramasında ortak çalıştılar.

Hasılı; İŞİD'in jeopolitik ve siyasal olarak nereye oturduğunu anlamak için örgütün İran, Haşdi Şabi ağı ve PKK ile etkileşimine ve kesişimine bakmak yeterli olur. Açık olan şu; bölgedeki doğal değişim taleplerini zehirleyen ve coğrafyayı terör merkezi haline getiren tüm örgütler, coğrafyada yaşayan halklar için tehdittir. Sonuç olarak İŞİD, özellikle ABD, Rusya, İran ve Avrupa'nın sorumluluktan kaçınmak için ürettikleri bilinçli kötülüğün veya ihtiyaç duyulan şeytanın adıdır.

Batı Koruması için İnsanları Kalkan Olarak Kullanmak
ABD ve YPG/SDG, çoğunluğu Iraklı ve Suriyeli olan binlerce insanı AF Örgütü'nün değerlendirmesiyle "esir almış" durumdalar. Yapılan muamelenin "savaş suçu" olduğu da Af Örgütü tarafından ifade ediliyor. Bu anlamıyla, bahsedilen insanların kobay olarak kullanıldığı söylenebilir. YPG/SDG alan hakimiyetini korumak için kamp bekçiliğini bir fırsat olarak görüyor. Suriye'nin toprak bütünlüğünü korumayı hedefleyen yeni Suriye yönetiminin bu duruma sıcak bakmadığı biliniyor. Bölgesel medyada yer alan haberlere göre, Ferhat Abdi Şahin, Suriye'nin geleceğini konuşmak için kendini Şam'a davet eden Ahmet Şara ile görüşmeye ABD'li vasisiyle birlikte girmeye çalıştı. Düşük rütbeli ABD'li asker ile birlikte Şam'daki görüşmeye katılma isteği, YPG/SDG'nin ne olduğunu, kime hizmet ettiğini ve kimin himayesine sığındığını anlamak için iyi bir örnek. "İlkel milliyetçiliğin" somut göstergesi.

Suriye Devrimi ve sonrasında kurulan yeni Suriye yönetiminin söylem ve politikalarına yansıyan demokratik ve üniter bir Suriye iddiası da Bahçeli'nin girişimiyle başlayıp Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın desteğiyle yürütülen "Öcalan üzerinden PKK'ya silah bıraktırma" süreci de bu çarpık durumu ortadan kaldırma irade ve kapasitesine sahip görünüyor. Esat rejiminin ürettiği otorite boşluğu dolayısıyla işlevsellik kazanan "bekçilik" ve ABD himayesi, Suriye Devrimi sonrasında anlamını ve geçerliliğini kaybetmiş durumda. Bölgede gelişen yeni jeopolitik durum, PKK/YPG'nin İŞİD'lilerin yakınları olduğu iddia edilen kişilerin bekçiliği ve ABD himayesi üzerinden mevcut koşullarını sürdürmesini imkânsız kılıyor.

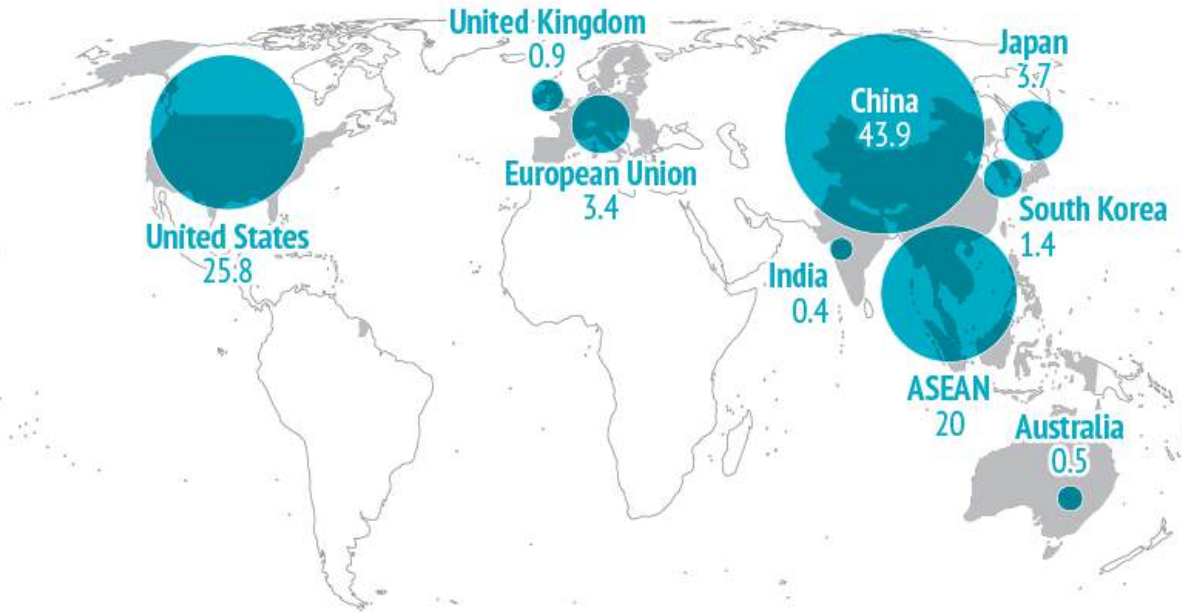
Bölgedeki gelişmelerden etkilenen bir ülke olarak, "İŞİD bir tehdit olarak elde dursun mu, bitsin mi?" sorusunun cevabı Türkiye için önemli. On binlerce insanın kötü koşullarda ve raporlara yansıyan haliyle işkence/şiddet ortamında kalmalarının, olası yeni örgütlere zemin hazırlayacağını herkes bilir. Doğru olan soruna çözüm bulmaktır. Ancak ABD, Fransa, İngiltere ve PKK türevlerinin ortak faaliyetler dikkate alındığında, örgütün bir tehdit unsuru olarak elde durmasının istendiğini söylemek mümkün. Yabancı ülkeler ayrı bir gündem olmakla birlikte, YPG için doğru olan, jeopolitik dinamiklerin değiştiğini, "bekçilik" ve ABD himayesi kartlarının miadını doldurduğunu görüp, Suriye'nin yeni yönetiminin bir parçası olma teklifini kabul etmesidir. Aksi bir karar, askeri operasyon ve çatışma senaryosuna davetiye çıkarmaktır. Bunun çatışmadan beslenen karanlık odaklar dışında bölgemizdeki hiçbir unsura fayda sağlamayacağı açık.

Çok Kutupluluğun Jeopolitiği: Avrupa'nın Güneydoğu Asya'da Varlığı

Strategic influence

% of respondents who think that country/regional organisation has the most political and strategic influence in Southeast Asia?

YAZAR: LIZZA BOMASSI

KAYNAK: [HTTPS://WWW.ISS.EUROPA.EU/](https://www.iss.europa.eu/)

Çok Kutupluluğun Jeopolitiği: Avrupa'nın Güneydoğu Asya'da Azalan Önemine Nasıl Karşı Koyabiliriz?

Belki klişe bir ifade ama yine de doğru: Hint-Pasifik, hızla dünyanın jeopolitik ve ekonomik ağırlık merkezi haline geliyor. 2025 yılında Malezya, Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN) başkanlığını devralarak bölgesel dinamiklerin merkezine yerleşecek ve bölgenin birbirine rakip öncelikleri nasıl dengelediğine dair bir vaka çalışması sunacak. Kendi hedeflerini – BRICS+’ya katılma olasılığı da dahil olmak üzere – şekillendirirken, Myanmar/Burma’daki kargaşa ve Güney Çin Denizi’nde tırmanan gerilimler gibi süregelen bölgesel krizlerle de başa çıkmak zorunda kalacak. Bu değişken dinamikler, Avrupa için bir uyarı niteliği taşımaktadır. Hint-Pasifik’teki ülkeler ittifaklarını aktif bir şekilde yeniden ayarlarken, bölge giderek daha fazla çok kutuplu hale geliyor. Ancak Avrupa, parçalanmış stratejiler ve yetersiz angajman nedeniyle geride kalma riskiyle karşı karşıya. Bu gerileme yalnızca bir algı meselesi değil. Avrupa’nın küresel krizlere, özellikle de

WWW.KRITIKBAKIS.COM

Gazze’deki savaşa (1), verdiği zayıf tepki, onu güvenilir bir küresel aktör olarak zayıflatmıştır. Hindistan Dışişleri Bakanı S. Jaishankar’ın keskin yorumu – “Avrupa, Avrupa’nın sorunlarının dünyanın sorunları olduğu, ancak dünyanın sorunlarının Avrupa’nın sorunları olmadığı zihniyetinden kurtulmalıdır” (2) – Hint-Pasifik genelinde giderek yaygınlaşan bir görüşü yansıtmaktadır.

Kayıtsızlık bir seçenek değildir. Avrupa’nın ekonomik ve güvenlik geleceği, kritik tedarik zincirlerine, kilit nakliye rotalarına ve Avrupa’nın yeşil dönüşümü için hayati kaynaklara (3) ev sahipliği yapan Hint-Pasifik’e derinden bağlıdır.

Bölge, Avrupa’nın büyük ölçüde bağımlı olduğu sektörler olan yarı iletkenler, nadir toprak elementleri ve gelişmekte olan teknolojilerin üretiminde baskın konumdadır. Avrupa yaklaşımını yeniden kalibre edemezse, yalnızca nüfuzunu kaybetmekle kalmayacak, aynı zamanda inşa etmeye çalıştığı ekonomik dayanıklılığı ve stratejik özerkliği de tehlikeye atacaktır.

Bağılantısızlığın Yeniden Canlanması

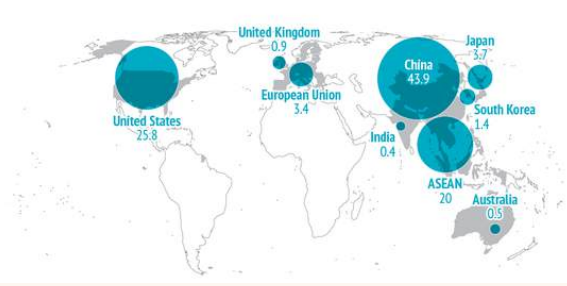
Günümüz Hint-Pasifik bölgesinin belirleyici özelliklerinden biri, bağlantısızlığın pasif bir duruş değil, aktif bir strateji olarak yeniden canlanmasıdır. Singapur ve Vietnam gibi ülkeler, tek bir güce aşırı bağımlılıktan kaçınmak için ortaklıklarını bilinçli bir şekilde çeşitlendiriyor. ASEAN ise, büyük güçlerin rekabet halindeki etkilerini yönlendirmek için merkezi konumunu kullanmaya devam ediyor. Bu değişimin işaretleri her yerde görülüyor. Endonezya'nın kısa süre önce BRICS+ya (4) katılması, Çin, ABD ve yükselen küresel oyuncular arasında dengeli bir pozisyon almak için bilinçli bir çabaya işaret ediyor ve kendisini belirli bir güce bağlanmak yerine dengeleyici bir aktör olarak konumlandırıyor. Öte yandan Hindistan, Rusya konusunda belirsiz (5) bir duruş sergileyerek, katı jeopolitik bloklara çekilmekten kaçınarak stratejik özerkliğini koruma arzusunu ortaya koyuyor. Aynı zamanda Tayland, Çin ile ilişkilerini derinleştirirken (6) bunu pragmatik ve işlemsel bir şekilde yürütüyor – Pekin'in stratejik yörüngesine tamamen girmeden ekonomik fırsatları değerlendiriyor. Bu gelişmeler, bölgesel aktörlerin çok kutupluluğa kendi koşullarına göre nasıl uyum sağladıklarını ve sabit ittifaklar yerine esnekliği tercih ettiklerini gösteriyor. AB, kendisini sıklıkla ABD ile Çin arasında bir 'üçüncü yol' olarak sunarken, bu çerçevelere giderek bölgesel gerçeklerle uyumsuz hale geliyor. Hint-Pasifik devletleri ideolojik bir uyum arayışında değil; deniz güvenliğinden ekonomik dayanıklılığa kadar acil kaygılara dayalı, pratik ve sonuç odaklı bir angajman istiyorlar.

Avrupa'nın Stratejik Zorlukları

Avrupa'nın Hint-Pasifik'te azalan etkisi yalnızca dış baskıların bir sonucu değil, aynı zamanda kendi sınırlamalarının da bir yansımasıdır. Bu sınırlamaların başında, Hint-Pasifik ile tutarlı ve sürekli bir angajman eksikliği gelmektedir. AB'nin Hint-Pasifik Stratejisi (7), doğru yönde atılmış önemli bir adım olmakla birlikte, en az beş Üye Devlet'in kendi bağımsız Hint-Pasifik stratejilerine sahip olması nedeniyle zayıflamıştır. AB'nin daha geniş yaklaşımıyla uyumlu olmakla birlikte, bu ulusal stratejiler dış ortaklar için kafa karışıklığı yaratabilecek farklı önceliklere işaret etmektedir. Örneğin Almanya'nın Çin ile olan ekonomik bağları (8), AB'nin genel çabalarını gölgede bırakırken, Fransa'nın Hindistan ile savunma ortaklıkları (9) büyük ölçüde AB çerçevesinin dışında faaliyet göstermektedir. Bu ikili yaklaşımlar değerli olmakla birlikte, çoğu zaman Avrupa'nın kolektif etkisini zayıflatmakta ve dış aktörlerin iç bölünmelerden faydalanmasını kolaylaştırmaktadır. Örneğin, Çin bunu ASEAN bağlamında ustalıklı yapmış (ve Avrupa'da da giderek artan bir şekilde yapmaktadır). Endonezya'nın kısa süre önce yaptığı ve münhasır ekonomik bölge (EEZ) topraklarını Çin'e bırakabileceğine dair kafa karıştırıcı açıklama (10), blok içindeki eski yaraları yeniden açmıştır. Avrupa için bu, önemli bir uyarı niteliğindedir. ASEAN'ın parçalanma ve sınırlı uygulama yetkisiyle

Strategic influence

% of respondents who think that country/regional organisation has the most political and strategic influence in Southeast Asia?

(Veri: ISEAS, Güneydoğu Asya'nın Durumu: 2024 Anket Raporu, 2024)

mücadelesi, kurumsal uyumun temel bir güvence olduğunu hatırlatmaktadır. AB'nin bürokratik karmaşıklığı da etkili bir şekilde yanıt verme kabiliyetini engellemektedir. AB, yeni girişimleri analiz etme, tasarlama ve başlatma konusunda başarılıdır, ancak zaman içinde bu taahhüt genellikle zayıflamaktadır. 2020 yılında, Asya ülkelerinde ve Asya ülkeleriyle angajmanı geliştirmek amacıyla Asya'da ve Asya ile Güvenlik İşbirliğinin Geliştirilmesi (ESIWA) (11) adlı ve 15 milyon avroyu aşan bütçeye sahip bir proje başlatılmıştır. Ancak 2024 sonunda projenin sona ermesinin ardından, oluşturulan tüm 'dinamik stratejik ortaklıkların' geleceğinin ne olacağı belirsizliğini korumaktadır (12). Gayriresmî raporlar, Hint-Pasifik'teki ortak ülkelerden gelen – sahil güvenlik veya siber güvenlik eğitimlerinin sürdürülmesi gibi – taleplerin bir sonraki duyuruya kadar askıya alınabileceğini göstermektedir. Bu tür olaylar, Avrupa'nın güvenilmez bir aktör olduğu algısını (belki de haksız bir şekilde) pekiştirmekle kalmıyor, aynı zamanda AB'nin bölgedeki ortaklarını hayal kırıklığına uğrattırıyor ve diğer güçlerin devreye girmesi için fırsatlar yaratıyor. Ekonomik rekabet, Avrupa'nın ayak uydurmakta zorlandığı bir diğer cephedir.

AB'nin 2023 Ekonomik Güvenlik Stratejisi (13), özellikle Çin'e olan bağımlılıkların 'riskten arındırılmasını' vurgulamaktadır. Ancak Avrupa, özellikle yarı iletkenler ve nadir toprak elementleri alanında Çin ithalatına büyük ölçüde bağımlı olmaya devam etmektedir. Çin devletine ait işletmeler, eski nesil yarı iletkenlerin üretimini hızla artırmaktadır (14) ve bu çipler daha düşük kalitede olsa da (15), üretim hacimleri Tayvan'ın üretimini geçerek Avrupa'nın tedarik zincirlerinde uzun vadeli kırılmalara yaratabilir.

Bu iç uyumsuzluk, aynı zamanda Çin'in Güney Çin Denizi'nde gri bölge taktiklerini yoğunlaştırdığı ve bölgesel yönetişimin kırılmalıklarını açığa çıkardığı bir dönemde yaşanmaktadır. Endişe verici bir örnek olarak, Çinli aktörlerin Filipinler'de stratejik olarak konumlandırılmış toprakları satın aldıklarını, bu bölgeleri yerel topluluklar için kullanılamaz hale getirerek onları korkuttuklarını ve aynı zamanda Çin'in toprak iddialarını sembolik olarak güçlendirdiklerini öne süren raporlar (16) gösterilebilir.

Avrupa için bu durum, kurumsal zayıflıkların beraberinde getirdiği kırılganlıkları vurgulamakta ve bölgenin yönetim yapılarını yalnızca büyük çapta değil, yerel düzeyde de desteklemeye devam etmesi gerektiğini hatırlatmaktadır.

Güvenlik endişeleri, Avrupa'nın Hint-Pasifik bölgesiyle olan bağlantısının altını bir kez daha çizmektedir. Kuzey Kore birliklerinin Ukrayna'da konuşlandırılması (17), Hint-Pasifik ve Avrupa güvenlik alanlarının birbirinden ayrı olmadığını keskin bir şekilde hatırlatmaktadır. Ancak güçlü bir bölgesel liderliğin eksikliği, bu riskleri daha da artırmaktadır. Japonya (18) ve Güney Kore (19) siyasi olarak bölünmüş durumdayken, ASEAN, Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki saldırgan tutumuna karşı birleşik bir yanıt oluşturmakta zorlanmaktadır (20).

Eğer Avrupa, bu güvenlik tehditlerinden kopuk olarak algılanmaya devam ederse, küresel düzenin yeniden şekillendiği bir dönemde kenara itilme riskiyle karşı karşıya kalacaktır.

Önemini Yeniden Kazanmaya Yönelik Adımlar

Avrupa'nın küresel etkisini artırma arzusu ile bölgesel angajmanın pratik gereklilikleri arasındaki çelişkiler, stratejisinin tamamen elden geçirilmesi gerektiği anlamına gelmez. Bunun yerine, angajmanını daha hassas bir şekilde ayarlamalıdır.

Birincisi, tutarlılık esastır. Hint-Pasifik'te varlık göstermek, izlenen politikalar kadar önemlidir. Avrupa'nın bölgedeki kilit forumlara dengesiz katılımı, ilgisizlik algısını pekiştirmektedir. Kaçırılan fırsatlar –örneğin AB'nin Endonezya'daki başkanlık yemin törenine minimal düzeyde katılım göstermesi (21) – 'yüz göstermenin' kültürel açıdan büyük önem taşıdığı bir bölgede karışık sinyaller göndermektedir. Bu nedenle kamusal diplomasının önceliklendirilmesi, AB'nin hem samimi hem de kararlı bir stratejik ortak olduğunu net bir şekilde ifade edebilmesi için kritik önemdedir.

İkincisi, uzun vadeli bağlılık kilit bir unsurdur. Ne yazık ki yeni girişimler başlatmak ve belirli bir süre sonra kendi kendini sürdürebilir hale gelmesini beklemek yeterli değildir. AB, uzun soluklu bir angajmana girmelidir. Sürdürülebilirliği en başından itibaren proje tasarımına dahil etmek çok önemlidir, ancak daha ılımlı bir 'az-çoktur' yaklaşımı da dikkate alınmalıdır. Örneğin, AB yüksek profilli ancak potansiyel olarak yüksek riskli girişimlere aşırı öncelik vermek yerine, yerel sahiplenmeyi teşvik eden ve hesap verebilirliği artıran sürdürülebilir kapasite geliştirme projelerine daha fazla odaklanabilir.

Üçüncüsü, Avrupa 'Avrupa Takımı' yaklaşımını daha etkili kullanmalıdır. Kaynakları, uzmanlığı ve ilişkileri bir araya getirerek Avrupa'nın kolektif etkisini artırmalıdır. Örneğin, Fransa'nın Hint-Pasifik'teki savunma ortaklıkları veya Almanya'nın bölgedeki kilit ekonomik bağları, daha geniş hedefleri tamamlayabilir. Bu yaklaşım yalnızca gereksiz tekrarları azaltıp sınırlı kaynaklar üzerindeki baskıyı hafifletmekle kalmaz, aynı zamanda daha geniş bir paydaş yelpazesıyla etkileşim kurma fırsatı da sunar.

Dördüncüsü, gayri resmi işbirliği somut sonuçlar verebilir. ASEAN Savunma Bakanları Toplantısı (ADMM-Plus) gibi çerçevelere resmi olarak dahil olmak uzun vadeli bir hedef olmaya devam etmelidir, ancak bağları güçlendirmenin acil ve daha düşük profilli yolları da vardır. AB-ASEAN ilişkilerinin 2020'de stratejik ortaklık seviyesine yükseltilmesinden (22) bu yana, bu tür fırsatlar daha da artmıştır. Avrupa'nın savunma direnci geliştirme (23) ve toplumsal hazırlığı destekleme (24) konusundaki deneyimini çeşitli ülkeler arasında paylaşmak gibi sessiz ama etkili girişimler, yüksek profilli inceleme baskısı olmadan güven inşa edebilir ve somut sonuçlar sağlayabilir.

Son olarak, bürokratik süreçlerin sadeleştirilmesi hayati önem taşımaktadır. Birçok Hint-Pasifik ortağı, özellikle ihale fırsatlarına erişirken AB'nin karmaşık kurumsal yapılarında yol bulmakta zorlanmaktadır. Net irtibat noktalarının oluşturulması ve prosedürlerin basitleştirilmesi, AB girişimlerini daha erişilebilir ve etkili hale getirecektir.

Sonuç

Hint-Pasifik, küresel düzeni yeniden şekillendiriyor ve Avrupa'nın bu yeni düzende sahip olduğu konum giderek daha kırılgan hale geliyor. Hayati ekonomik ve güvenlik çıkarları tehlikedeyken, Avrupa keskin bir seçimle karşı karşıya: bölgenin değişen gerçeklerine uyum sağlamak ya da ilgisizlik riskiyle karşı karşıya kalmak. Hint-Pasifik sadece uzak bir rekabet alanı değil; küresel ticaret, teknolojik yenilik ve güvenlik dinamikleri için kilit bir eksen. Avrupa, somut ve sürekli bir ortaklık taahhüdünde bulunarak pasif bir gözlemciden daha fazlası olduğunu göstermelidir. Bu kritik jeopolitik değişim anı, Avrupa ve Hint-Pasifik'in ilişkilerini daha ince ayarlarla güçlendirmeleri için bir fırsattır. Eylemsizliğin maliyeti yalnızca Avrupa için değil, küresel güç dengesi için de fazlasıyla yüksek olacaktır.

Referanslar

- (1) Jacqué, P., 'War in Gaza: The European Union's diplomatic failure', Le Monde, 5 June 2024.
- (2) Press Trust of India, 'Europe has to grow out of mindset that its problems are world's problems, says S Jaishankar', The Economic Times, 4 June 2022.
- (3) Borrell, J., 'The EU approach to the Indo-Pacific: Speech by High Representative/Vice-President Josep Borrell at the Centre for Strategic and International Studies (CSIS)', European External Action Service, 3 June 2021.
- (4) Jailani, A.K., 'Indonesia's entry into BRICS: Reshaping the global legal order' The Jakarta Post, 9 January 2025.
- (5) Kugiel, P., 'India's ambivalent stance on Russia's invasion of Ukraine', The Polish Institute of International Affairs, 3 March 2022.
- (6) Sato, J. and Yaacob, R., 'Is China replacing the US as Thailand's main security partner?', The Lowy Institute, 2 December 2023.
- (7) EEAS Press Team, 'EU-Indo Pacific Strategy', 30 January 2024.
- (8) Kratz, A. et al., 'Don't stop believin': The inexorable rise of German FDI in China', Rhodium Group, 31 October 2024.
- (9) French Embassy in New Delhi, 'India – France Joint Statement on the State Visit of H.E. Mr. Emmanuel Macron, President of French Republic, to India (25 – 26 January 2024)', 26 January 2024.
- (10) Darmawan, A.R., 'Has Indonesia fallen into China's nine-dash line trap?', The Lowy Institute, 12 November 2024.
- (11) European Commission, 'Enhancing Security Cooperation in and with Asia'.
- (12) ESIWA, 'Terms of Reference'.

- (13) European Commission, 'An EU approach to enhance economic security', 20 June 2023.
- (14) Shilov, A., 'Analysts warn China's aggressive chip fab expansion could lead to future price war', tom's Hardware, 16 January 2024.
- (15) Rühlig, T., 'Curbing China's legacy chip clout: Reevaluating EU strategy', Brief no. 21, European Union Institute for Security Studies, 13 December 2024.
- (16) Victoria, V., 'Four Chinese nationals arrested for acquiring assets in the Philippines using illegally obtained government-issued IDs and birth certificates', Taguig.Com, 2 April 2024.
- (17) Ng, K., 'What we know about North Korean troops fighting Russia's war', BBC News, 24 December 2024.
- (18) Lewis, L., 'Japan votes in closest election in years as LDP faces "major headwind"', Financial Times, 27 October 2024.
- (19) Davies, C. et al., 'The historical traumas driving South Korea's political turmoil', Financial Times, 9 December 2024.
- (20) Chap, C., 'ASEAN remains divided over China's assertiveness in South China Sea', Voice of America, 12 September 2023.
- (21) Paat, Y., 'Regional leaders attend Prabowo's presidential inauguration', Jakarta Globe, 20 October 2024.
- (22) European External Action Service, 'EU-ASEAN Strategic Partnership', 1 December 2020.
- (23) Andersson, JJ., 'Delivering together: Targeted partnerships for a secure world', Brief no. 7, EUISS, 23 May 2024.
- (24) Niinistö, S., 'Strengthening Europe's civil and military preparedness and readiness: Report by Special Adviser Niinistö', European Commission, 30 October 2024.

Çin'den Starlink Raporu: Küresel İstikrara Tehdit

YAZAR: DU YANYUN-ZHANGHUANG*

* (Du Yanyun), (Zhang Huang). "Starlink Militarization and Its Impact on Global Strategic Stability [CSIS Interpret: China, original work published in Journal of International Security Studies , September 19, 2023

Kaynak:

Journal of International Security Studies

<https://interpret.csis.org/>

STARLINK MİLİTARİZASYONU VE BU MİLİTARİZASYONUN KÜRESEL STRATEJİK İSTİKRARA ETKİSİ

Bu çalışmada, Çin Halk Kurtuluş Ordusu'na bağlı Ulusal Savunma Teknolojileri Üniversitesi'nden iki araştırmacı tarafından; açık askeri uygulamalara sahip olması, uzayda artan kaza ve çarpışma risklerini artırması ve SpaceX'in ABD ordusu ile yakın ilişkiye sahip

olması dolayısıyla Starlink projesinin küresel istikrara zarar vereceği ileri sürülmektedir. Yazarlar, ABD'nin geniş bir şekilde Starlink uydularını konuşlandırması dolayısıyla uzaydaki stratejik istikrarı bozmasına diğer ülkelerin tepki vermesi dolayısıyla giderek kötüleşen bir güvenlik çıkmazı öngörüyorlar.

Çalışmadan Çıkarılan Temel Sonuçlar:

- Ulusal Savunma Teknolojileri Üniversitesi'nden araştırmacılar, SpaceX'in internet uydu teknolojisinin amiral gemisi olan Starlink'in olası sonuçlarını stratejik istikrar açısından analiz etmektedirler. Tabiatının ikili kullanıma imkan vermesi ve SpaceX'in ABD ordusu ile giderek artan yakın ilişkileri dolayısıyla Starlink'in küresel istikrar için diğer teknolojilerden daha fazla risk oluşturduğunu ileri sürmektedirler.

- Yazarlar, Starlink gibi teknolojilerin öncesinde uzayın diğer alanlarda bir araç olarak kullanıldığını ve Starlink'in geniş olarak konuşlandırılması, ABD ordusunun projenin gelişimine dahil olması ve kullanılmasıyla uzayın başlı başına bir askeri alan haline geldiğini ileri sürmektedirler.

- Starlink'in geleneksel silah kontrol ve onay mekanizmalarına zarar vererek teknolojik bir silahlanma yarışı riskini arttırdığını iddia etmektedirler.

1. Uzayda Stratejik İstikrar: Sorunlar ve Araştırma

Stratejik istikrar kavramı uzunca bir süre soğuk savaş dönemi ABD-SSCB nükleer cephane dengesi çerçevesinde kullanıldı ancak uzaydaki gelişmeler, siber gelişmeler, yapay zeka, hipersonik araçlar, katmanlı imalat, radara yakalanmama, hassas yönlendirmeli teknolojiler gibi yeni gelişmelerle dünya yeni bir teknolojik dönemin eşiğinde olduğundan stratejik istikrar kavramının da kullanım alanı genişlemiştir.

Stratejik istikrar kavramı bağlamında yapılan araştırmalar askeri uzay teknolojisinin küresel stratejik istikrarı iki temel açıdan etkileyebileceğini göstermektedir. Bunlardan biri; uzay teknolojisinin, erken uyarı, askeri uzay unsurlarına sahip ülkenin kendi nükleer güçlerinin gözetim-keşfi, önleyici saldırı, düşmanın nükleer kapasitesinin değerlendirilmesi, keşif uydularının Soğuk Savaş döneminde kullanıldığı gibi kullanılarak balistik füze savunma ve saldırı sistemlerinin desteklenerek uzaya erişimi bulunan ülkeleri endişeye sevk ederek asimetrik önlemler almaya yönlendirerek stratejik istikrarı bozabileceğidir. Bu durum "hegemonik bir istikrar"dan çok stratejik istikrarın yıkımıyla sonuçlanacaktır. Uzay teknolojisinin istihdam edilerek önleyici nükleer saldırı gerçekleştirme hevesi, ilk saldırı istikrarını azaltarak bölgesel stratejik istikrarın altını oyacaktır. Uzmanlar; uzay temelli lazer silahları, uzay temelli füze savunma teknolojileri, siber anti-uydu teknolojileri ve nükleerle güçlendirilmiş

uydular gibi uzay araçları ve silah sistemlerinin üretimindeki son gelişmelerin mümkün kıldığı "nükleer-uzay-bilgi" üçlüsünden oluşan üçlü teknolojilerin ikame modeli içerisinde kullanımıyla insani kontrolün azalarak hem dış uzay hem de askeri stratejik istikrarın bilerek veya kazaen olumsuz etkileneceğini ifade etmektedirler. Uzay teknolojileri ve stratejik istikrar ile ilgili hatırı sayılır derecede araştırma olsa da hala dikkate değer eksiklikler bulunmaktadır bu alanda. Araştırmalar, ağırlıklı olarak orduların uzay çalışmalarına odaklı ve Starlink gibi "sivil" uzay teknolojilerinin gelişim süreçlerini göz ardı ediyorlar. Bu çalışmalarda görülen bir diğer eksiklik; sivil veya askeri bu teknolojilerin nükleer teknoloji, konvansiyonel silahlar ve siber veya yapay zeka gibi diğer teknoloji alanları ile ikameci bir model içerisinde stratejik istikrara verebileceği zararları görmezden gelmeleridir. Tarihsel olarak, herhangi bir teknolojinin stratejik istikrar üzerindeki derin etkisini basitçe değerlendirmek genellikle zordur. Starlink sivil bir alandan doğmuş olmasına rağmen ABD'nin dış uzayı askerileştirmesinde çok önemli bir rol oynuyor. Böylesi bir askerileştirme uzayda silah yarışını şiddetlendirebilir, uzaydaki varlıkların kırılganlıklarının yeniden şekillendirilmesini gerektirebilir, dış uzay çatışmalarını arttırabilir ve potansiyel olarak uzay savaşlarını tetikleyebilir. ABD tarafından Starlink projesinin artan bir şekilde askerileştirmesinden dolayı Starlink'in küresel istikrar açısından değerlendirilmesi yapılmaktadır bu çalışmada. Konunun küresel istikrar bağlamında değerlendirmesi üç açıdan yapılmaktadır: ilk saldırı istikrarı, kriz istikrarı, silahlanma yarışı istikrarı.

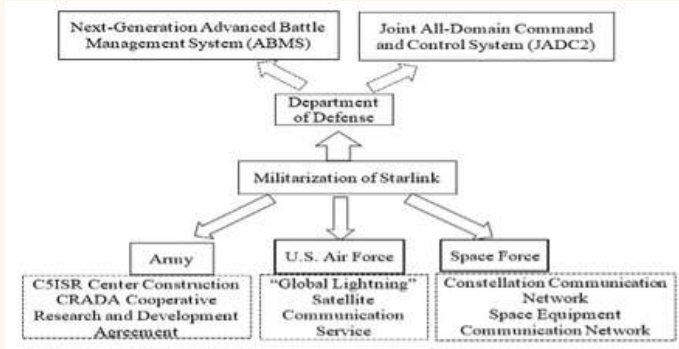
1. Starlink'in Militarizasyon Gelişim Eğilimlerinin Analizi

SpaceX'in, Starlink projesini uygulamadaki ilk niyetinin öncelikle sivil sektörü hedefleyen ticari bir girişim olması gerçeğine karşın geniş hizmet alanı ve askeri alan için potansiyel değeri dolayısıyla pek çok hükümet ve askeri kuruluşun ilgisini kendisine çekti. Ukrayna krizinde Starlink'in başarılı bir şekilde kullanılması ABD ordusunu Starlink'i askerileştirme sürecini güçlendirerek hızlandırdı. Starlink'in askeri kullanımı çok farklı alanlarda olmakla birlikte üç (3) temel askeri alanda potansiyel kullanıma uygundur:

(i) Starlink Aracılığıyla Çok Boyutlu Savaş Alanı Bilgi Ağı Oluşturulması

İkame modeli temelli bu yaklaşım; keşif, veri, savunma ve saldırı, düşmanın askeri-sivil unsurlarını her anlamda işlevsizleştirme gibi fonksiyon teknolojilerinin birbirlerini ikamesi sayesinde daha hızlı, büyük verilerin hızlı aktarımı, yeryüzünün doğal engellerine takılmama gibi meziyetlerle icrasını mümkün kılmaktadır. Söz konusu bu kabiliyetlerin SpaceX ve Starlink militarizasyonu ile ilişkisine bir örnek olması bakımından Mayıs 2020'de ABD Ordusu ve SpaceX arasında imzalanan, ordunun komuta, kontrol ve taktik iletişimde artan birbirine bağlı ağ ihtiyaçlarını karşılamak için bir İşbirliğine Dayalı Araştırma ve

Geliştirme Anlaşması (CRADA) gösterilebilir. Ayrıca Ağustos 2020’de SpaceX, Starlink’i Hava Kuvvetlerinin yeni nesil sensör ağına entegre eden “Global Lightning (Küresel Yıldırım)” girişiminin ön testi için ABD Hava Kuvvetleri Araştırma Laboratuvarı (AFRL) ile işbirliği yaptı.

Resim 1: Starlink’in Militarizasyonunun Modeli

(ii) Starlink Aracılığıyla Yok Etme Zincirinin Entegre İşlevselliğinin Geliştirilmesi

Geleneksel uzay araçları temel olarak yerdeki unsurları; iletişim, uzaktan algılama, navigasyon, konumlandırma ve stratejik füze erken uyarı konularında desteklemektedir. Ancak, ABD tarafından yeni nesil uzay silahı olarak konumlandırılan Starlink geleneksel bilgi hizmetlerinin çok ötesine geçerek entegre saldırı ve savunma kapasiteleriyle kapsamlı bir uzay muharebe platformuna evrildi. Savunma uzmanları, uydu kümelerinin savunmanın yanı sıra saldırı yetenekleri açısından değerlendirdiklerinde, küçük uyduların düşman uzay araçlarına yaklaşıp saldırılabileğine ve potansiyel olarak düşman uydularına zarar vermek veya onları yok etmek için uydu karşıtı silahlar olarak hizmet edebileceğine inanıyor. Ordunun, Starlink’in saldırı yeteneklerini genişletme ihtiyaçlarını karşılamak için SpaceX, 2022’de Starshield’ın (Yıldız Kalkanı) askeri açıdan yükseltilmiş versiyonunu piyasaya sürdü ve onun işlevini “barındırılan faydalı yük” olarak tanımlayarak hükümet ve askeri müşteriler için saldırı silah yüklerini taşıyabilen esnek bir mekansal işlevsellik platformu sağladı.

(iii) Starlink’in Operasyonel Savaş Uygulamalarının Aktif Olarak Teşviki

ABD ordusu, Starlink’in yalnızca çok boyutlu ağ bağlantısını ve entegre savaş yeteneklerini vurgulamakla kalmıyor, aynı zamanda üçü bir arada bir savaş eğitim sistemi kurarak Starlink’in savaş potansiyelini pratik savaş yeteneklerine ve gelecekteki stratejik avantajlara dönüştürmeyi hızlandırıyor. Bunlar; “tatbikat-eğitim-savaş uygulaması-geleceğin savaş konseptleri”dir. Aralık 2019’da Starlink, ABD ordusunun ve müttefiklerinin tüm alanlardaki askeri eylemlerinin gerçek zamanlı koordinasyonuna olanak tanıyan, tüm alanlarda ortak komuta ve kontrol (JADC2) sağlamayı amaçlayan gelişmiş savaş yönetim sisteminin (ABMS) yeni iletişim ekosistemi test tatbikatına katıldı. Nisan 2020’de SpaceX, ABD Deniz Piyadeleri tarafından düzenlenen büyük ölçekli gerçek atışlı bir tatbikata katıldı ve Starlink

sistemi aracılığıyla dronları ve seyir füzelerini engellemek için ABD kara kuvvetleri, hava kuvvetleri, denizaltılar, yüzey gemileri ve çeşitli uzay unsurları ile entegre ederek ABD ordusunun yeteneklerini güçlendirdi.

Ukrayna-Rusya Savaşı’nda SpaceX, Starlink üzerinden dronları yönlendirerek, iletişim ve büyük hacimli verilerin aktarımını sağlayarak Ukrayna ordusunun hem saldırı hem de savunma kabiliyetlerine büyük bir destek verdi.

ABD ordusu, 2019 yılında Starlink’i gelecekteki savaş konseptlerine entegre ederken, şaşırtıcı yeni yollarla savaş başarısı elde etmek için deniz, kara, hava, uzay, elektromanyetik ve siber kuvvetlerin kusursuz entegrasyonunu vurgulayan “Mozaik Savaş” konseptini benimsedi ve Starlink’i bu Mozaik Savaş konseptini işletecek bir işlemci olarak konumlandırdı.

III. Starlink’in İlk-Saldırı İstikrarına Etkisi

Önleyici saldırı istikrarı olarak da bilinen **ilk-saldırı istikrarı**, **stratejik istikrarın** çok önemli bir boyutu ve garantisidir. Kavramın teorik kökenleri, Thomas C. Schelling’in “Çatışma Stratejisi” adlı kitabında yer alan “karşılıklı sürpriz saldırı korkusu” kavramına kadar uzanabilir; Schelling, bu kavramı, rakibin, bizim saldırmak üzere olduğumuza inanarak sürpriz bir saldırı başlatabileceği korkusuyla ilk olarak bizim saldırmamız şeklinde tanımlar.

1961’de Daniel Ellsberg, önleyici saldırı riskini ölçmek için kullanılan ve önleyici saldırının fırsat maliyeti ile misilleme amaçlı saldırının fırsat maliyeti arasındaki oran olarak tanımlanan “kritik risk” kavramını tanıttı. Bunu temel alarak, Glenn A. Kent ve David E. Thaler ilk kez 1989’da “**ilk saldırı istikrarı**” kavramını ortaya attılar ve bunu hiçbir süper gücün diğerinin bir kriz anında nükleer ilk saldırıyı başlatmaya teşvik edildiğine inanmadığı bir durum olarak tanımladılar.

Christopher F. Chyba: “Yeni teknolojiler, krizde karar alma süreçlerini çeşitli şekillerde etkileyerek bu kararları nükleer savaşa doğru yakınlaştırabilir veya ondan uzaklaştırabilir.

Kilit faktörlerden biri, teknolojinin önleyici saldırı yeteneklerini önemli ölçüde geliştirip geliştirmediği ve böylece rakibi önce saldırmaya veya bir saldırı uyarısı aldığında daha hızlı misilleme yapmaya daha yatkın hale getirip getirmediğidir” demektedir.

Siber, uzay ve yapay zeka alanlarındaki teknolojik gelişmeler, Soğuk Savaş’tan bu yana küresel stratejik güçler arasında kurulan saldırı-savunma dengesini sürekli olarak zorlamakta ve “**ilk saldırı istikrarını**” “ilk saldırı istikrarsızlığına” kaydırmaktadır.

Starlink’in askeri amaçlarla kullanımı, ABD’nin hem stratejik saldırı hem de savunma boyutlarında savaş yeteneklerini ve caydırıcılık avantajını artırarak saldırı-savunma dinamiğinde, çatışma duruşunda ve ABD ile stratejik rakipleri arasındaki güç karşılaştırmasında artan bir dengesizliğe yol açmakta ve bu durum, **ilk saldırı istikrarını** önemli ölçüde etkilemektedir. (bkz. Şekil 2).

Şekil 2: Starlink'in İlk Vuruş Kararlılığı Üzerindeki Etkisinin Mekanizmaları

(i) Starlink ABD'nin Önleyici Stratejik Saldırı Yeteneklerini Güçlendirebilir

Öncelikle, Starlink, ABD'nin rakiplerinin stratejik hayatta kalma kabiliyetini zayıflatmasına yardımcı olarak “karşılıklı güvence altına alınmış hayatta kalma” ilkesine dayalı **ilk saldırı istikrarını** baltalamaktadır. Soğuk Savaş sırasında, “karşılıklı güvence altına alınmış hayatta kalma” kapsamındaki ikinci saldırı yeteneği, süper güçlerin önleyici saldırılar başlatmasını caydırmada kritik bir rol oynuyordu. Rakibin ikinci saldırısından kaynaklanacak kayıpların, ilk saldırıdan elde edilecek kazanımları fazlasıyla aşacağı korkusu, hem ABD'nin hem de Sovyetler Birliği'nin ilk saldırıyı başlatma isteğini dizginledi ve böylece **ilk saldırı istikrarı** sağlandı.

2019 ABD Füze Savunma Değerlendirme Raporunda şu ifadeye yer verilmiştir: “Uzay tabanlı sensörler önemli ölçüde hareket kabiliyeti sunar ve kara tabanlı sensörler gibi coğrafi faktörlerle kısıtlanmaz. Sürekli takip imkânı sağlayarak önemli avantajlar sunarlar.” ABD'nin nükleer strateji uzmanlarına göre, mobil fırlatma sistemine sahip kara konuşlu stratejik nükleer füzeler, Rusya ve Çin gibi ülkeler için ABD'nin önleyici nükleer saldırılarına karşı kritik caydırıcı unsurlardır.

ABD ordusu, Starlink tarafından inşa edilen devasa alçak dünya yörüngesi uydu kümesini kullanarak, dünya üzerindeki herhangi bir noktayı saatlik olarak metre altı çözünürlüğünde kapsayıcı keşif ve gözetleme yeteneklerine sahiptir. Bu, mobil balistik füzeler için her koşulda ve her yeri kapsayan bir izleme sistemi oluşturur. Bu durum, rakiplerin nükleer hayatta kalma kabiliyetini azaltırken ABD'nin önleyici saldırı niyetlerini güçlendirmektedir.

İkinci olarak, Starlink, ABD'nin önleyici stratejik saldırılarının verimliliğini artırmaktadır. ABD'nin stratejik saldırı sistemi ve öldürme zinciri içinde, Starlink'in sağladığı sürekli dinamik izleme yeteneği, tek başına çalışmak yerine yapay zeka görüntü tanıma, büyük veri analizi ve hipersonik silahlarla derinlemesine entegre edilmiştir. Bu durum, ABD'yi potansiyel rakiplerine karşı stratejik silahları önleyici olarak kullanmaya teşvik eder, stratejik güçlerin kullanımını tamamen kontrol etmesini sağlar ve böylece **ilk saldırı istikrarını** azaltır.

(ii) Starlink, ABD Uzay Savunma Sisteminin Dayanıklılığını Artırıyor

Savunma amaçlı askeri yeteneklerin geliştirilmesi de saldırı-savunma dinamiğini ve **ilk saldırı istikrarını**

önemli ölçüde etkilemektedir. Saldırı tarafında, Starlink, ABD'nin mutlak stratejik üstünlük arayışındaki önleyici tedbirlerini daha da güçlendirmektedir. Savunma tarafında ise, yüksek yoğunluklu alçak dünya yörüngesi uydu kümesinin benzersiz konuşlanma yapısından faydalanarak, Starlink, ABD'nin uzay tabanlı füze savunma sisteminin dayanıklılığını ve savunma kabiliyetlerini önemli ölçüde artırmaktadır. Bu, stratejik düşmanların saldırı yeteneklerini ve caydırıcı güçlerini zayıflatırken, stratejik saldırı kuvvetlerinin hayatta kalmasını sağlar ve “saldırı savunmadan daha kolaydır”dan “dengeli saldırı ve savunmaya” doğru bir paradigma değişimi sağlar. Böylelikle bir taraf başarılı füze savunma sistemlerine sahip olduğunda, önleyici bir saldırı gerçekleştirme isteği artar ve bu da ilk saldırı istikrarına zarar verir.

Starlink'in ABD uzay güvenliği paradigması üzerindeki yıkıcı etkisi, onun benzersiz dirençli savunma yapısından kaynaklanmaktadır. Tarihsel olarak uzay varlıkları savunma, görünmezlik ve hareketlilik kusurları yüzünden düşmanların caydırıcılıklarının öncelikli hedefi durumunda idiler. 2015 yılında Rusya, ABD'nin alçak Dünya yörüngesi (LEO) ve jeostasyoner yörüngedeki (GEO) uydularına saldırma yeteneğini gösterdi. 2016 yılında ise Rusya, ABD uydularıyla buluşma ve yakın manevralar yapma yeteneğini sergileyerek, çatışmanın başlangıcında ABD'nin uzay varlıklarına yönelik önemli saldırıları değerlendirme kapasitesine ve istekliliğine sahip olduğunu açıkça belirtti. Askeri uydu ağına duyduğu bağımlılık atıkça ABD, Rusya ve diğer milletler tarafından geliştirilen anti-uydu teknolojilerinin istikrarsızlaştırıcı etkilerini hafifletmek için farklı strateji arayışına girmiştir.

Bu arayış Starlink'in askerileştirilmesini hızlandırmıştır. Starlink ayrıca uzay tabanlı müdahale yeteneklerini geliştirerek ABD füze savunma sistemini de geliştiriyor. Uzay tabanlı füze savunma sistemi, ABD ulusal füze savunma sisteminin önemli bir bileşenidir. Tarihsel olarak ABD, balistik füze önleme yeteneklerini geliştirmek için uzay tabanlı silahları kullanmaya çalıştı. 1980'lerde Yıldız Savaşları, Baba Bush döneminde “Akıllı Kayalar” merkezli Küresel Koruma Sistemi finansal baskılar ve dönemin teknolojik yetersizlikleri nedeniyle başarısız oldular. Ancak, profesyonel savunma araştırma kurumları tarafından yapılan bilgisayar algoritma simülasyonlarında Starlink, 350'den fazla kıtalararası balistik füze için yörüngede önleme simülasyonları gerçekleştirdi ve bunların tümü başarılı oldu. Bunun gerçekte uygulanması ABD ordusunun uzay çalışmalarının öncelikli hedeflerinden biri haline gelmiş durumdadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nin bu güvenilir aktif savunması; önleyici saldırı istekliliğini daha da güçlendirecek, teknolojik olarak avantajlı olan tarafa saldırı başlatma özgürlüğü verecek ve teknolojik olarak dezavantajlı olanlar arasındaki paniği artıracak ve sonuçta **ilk saldırı istikrarında** sürekli bir düşüşe yol açacaktır.

1. Starlink'in Kriz İstikrarı Üzerindeki Etkisi

Stratejik istikrar teorisinin önemli bir bileşeni olarak kriz istikrarı, Soğuk Savaş döneminde bir kriz ortamında bile nükleer bir çatışmanın olmamasını temin eden, karşılıklı gerginliğin olmamasına atıfta bulunan, özellikle de gerginlikten, savaştan ve silahlı çatışmadan kaçınırken ülkelerin herhangi bir kriz ortamında kapsamlı bir şekilde politik, ekonomik ve askeri güçlerini nasıl kullandıklarını anlatan bir kavramdır. Nükleer bir kriz ortamında, kriz istikrarının sağlanması büyük ölçüde “karşılıklı garantili yıkım” ve “karşılıklı garantili hayatta kalma” yapısal özelliklerine bağlıdır; bu da kriz istikrarı tartışmalarının siber ve uzay alanlarındaki benzer yapısal özelliklere doğru genişlemesine yol açmaktadır.

Günümüzde uzay ile ilgili teknolojik gelişmelerin askerileştirilmesi, Soğuk Savaş dönemi nükleer silah geliştirme sürecine benzer bir “karşılıklı savunmasızlık” sergilemektedir. ABD öncülüğündeki büyük askeri güçler, uzayın askerileştirilmesini ve silahlandırılmasını güçlü bir şekilde teşvik ederek askeri güçlerini uzay varlıklarına büyük ölçüde bağımlı hale getirmektedir. Ancak uzay varlıklarının operasyonel savunma konusunda doğalarında bulunan savunmasızlık ve bağımlılık, ABD'nin uzay caydırıcılığının gelişimini kısıtlayan yapısal bir çelişki haline gelmektedir. ABD'nin bu yapısal kusurları gidermeye yönelik çalışmaları; uygulanabilirlik, etkinlik, maliyet ve makullük kusurlarıyla malul olmaya devam ediyor.

Uzayda “savunmadan daha kolay saldırı yapılabilir” şeklindeki yapısal özellik, uzun süredir uzaydaki askeri rekabete nükleer silahlanma yarışına benzer bir kriz istikrarı kazandırmıştı. Uzay varlıklarının saldırılara karşı savunmasız olması, uzay krizlerinin büyük çaplı uzay savaşlarına dönüşmesini zorlaştırmaktaydı. Ancak ABD'nin Starlink'i askeri alanda kullanması, yalnızca önemli bir önleyici saldırı avantajını daha da güçlendirerek ilk saldırı istikrarını azaltmakla kalmaz, aynı zamanda uzaydaki saldırı-savunma yapısını belirli ölçüde yeniden şekillendirerek uzayda kriz istikrarını sağlayan yapısal özellikleri bozar. Starlink, uzay saldırılarına karşı yüksek dayanıklılık ve yedeklilik sergileyerek uzaydaki saldırı-savunma yapısının ve caydırıcılık yeteneklerinin yeniden şekillenmesini tetiklemektedir. Sonuç olarak, ABD'nin uzay kriz istikrarı teorisi yeniden inşa edilecek ve bu durum, caydırıcılık sinyallerinin iletilmesini, caydırıcılık kırmızı çizgilerinin belirlenmesini ve uzay krizlerinde caydırıcılık yöntemlerinin seçimini değiştirecektir. Bu da şüphesiz uzaydaki kriz istikrarını etkileyecek, uzay ve nükleer alanlarda çeşitli ulusal askeri güçler arasında oluşan “hassas dengeyi” istemeden bozacak ve “kriz istikrarını” “kriz istikrarsızlığına” doğru iterek uzay savaşına daha da yaklaşılmasına neden olacaktır.

(i) Starlink Uzayda “Kazara Savaş” Riskini Artırıyor

“Kazara savaş” kriz istikrarsızlığının önemli bir göstergesidir. Thomas Schelling, sık sık kazara savaştan ve bunun kriz istikrarsızlığı yaratmadaki rolünden

bahsetmiştir. “Kazara savaş, kasıtlı bir planlamadan ziyade ihmalkârlık, panik, yanlış anlama veya asılsız alarmlar sonucunda ortaya çıkan bir savaştır.” “İnsan ve mekanik faktörler nedeniyle bir kriz sırasında kazara savaş olasılığı artar.” Starlink uydu sisteminin muazzam karmaşıklığı, askeri sistemlerle karmaşık etkileşimleriyle birleştiğinde, “kazara savaşların” patlak vermesine yol açabilecek belirsizlik faktörlerini daha da artırıyor. Rekabetçi operasyonel ortam göz önüne alındığında, stratejik komuta ve kontrol sistemleri daha hızlı operasyonel ve önleyici zaman avantajları elde etmeye yönelme eğilimindedir; tüm bunlar kazara olayların gerçekleşme ve risk tırmanması olasılıklarını artırır. Bu nedenle, Starlink'in iç kazalardan kaynaklanan kriz olaylarına yol açma konusundaki savunmasızlığı kaçınılmazdır.

Örneğin, Starlink'in askeri uygulamalarının önemli bir yönü olarak, uzay tabanlı erken uyarı sistemleri giderek balistik füzelerin sürpriz saldırılarını önlemenin kritik bir aracı haline gelmektedir. Buna bağlı olarak, düşmana ait uzay tabanlı erken uyarı uydularına saldırmak, stratejik sürpriz saldırı hedeflerine ulaşmanın temel adımlarından biri olup, genellikle savaşın başladığının bir işareti olarak kabul edilmektedir. Özellikle saldırı yöntemleri arasında lazer imhası, lazer kör etme, elektromanyetik müdahale, kinetik imha ve nükleer imha zincirinin uzay tabanlı bileşenlerinin yok edilmesi yer almakta ve farklı yöntemler farklı seviyelerde tırmanma sinyallerini temsil etmekte ve iletilmektedir. Ancak, mevcut Starlink kümesinin büyük ölçeği ve giderek kalabalıklaşan uzay ortamı göz önüne alındığında, bazı akademisyenler şu noktaya dikkat çekmektedir: “Uydu arızaları meydana geldiğinde, bu arızaların doğal veya tesadüfi nedenlere (örneğin uzay hava olayları, uzay enkazı çarpışmaları), istem dışı girişimlere veya kasıtlı saldırılara bağlı olup olmadığını kesin olarak belirlemek son derece zordur.”

Ayrıca, Starlink'in yapay zeka tanıma sistemleriyle birleştirilmesi “otomasyon yanlılığı”na yol açabilir ve bu da “kazara savaş” riskini daha da artırabilir. “Otomasyon yanlılığı,” geniş veri bilgisi ve son derece belirsiz savaş alanı ortamlarında, operasyonel komutanların yapay zeka sistemlerine aşırı güvenme ve kriz karar alma süreçlerinde bu sistemlerin hesaplama sonuçlarını sorgulamadan takip etme eğilimini ifade eder. Bu nedenle, bu “otomasyon yanlılığı” uzay askeri krizlerinde düşmanca motivasyonları, kanaat hatalarını ve riskli davranışları daha da şiddetlendirecektir. Eğer Starlink tarafından toplanan görüntü bilgileri, karşı taraf tarafından önleyici saldırı istihbaratı olarak yanlış yorumlanırsa, kuvvetlerin hızlı bir karşı saldırı başlatmasına yol açacak ve bu durum kazara bir nükleer savaşın patlak vermesine neden olabilecektir.

(ii) Starlink'e Yönelik Alınacak Karşı Tedbirler Uzayda Krizin Hızla Yükselmeye Neden Olabilir

Kriz tırmanması, çatışan taraflar arasındaki karmaşık stratejik etkileşimlerden kaynaklanır. Bir tarafın, diğer tarafın güvenlik çıkarlarını göz ardı ederek askeri

avantaj elde etmek amacıyla tek taraflı eylemlerde bulunması kaçınılmaz olarak misilleme niteliğinde karşı önlemleri tetikleyecek ve risk ile gerginliğin artmasına yol açacaktır. Kontrol edilebilir bir krizden kontrol edilemez bir krize hızlı tırmanma sürecinde, bir “başarısızlık kritik noktası” bulunur; askeri gelişmeler bu kritik noktayı aştığında, caydırıcılık başarısızlığı ve karşı tarafın misilleme saldırıları gerçekleşebilir, bu da nükleer savaşı tetikleyebilir.

Amerika Birleşik Devletleri’nin Starlink’in askeri uygulamasını teşvik etmesi, füze savunma yeteneklerini geliştirmede önemli bir temel olarak görülebilir. Başlangıçta uzay caydırıcılığını artırmayı ve rakibi saldırgan niyetlerinden vazgeçmeye zorlamayı amaçlamaktadır. Ancak, Starlink diğer ülkelerin misilleme kapasitesini dengelemede “kritik başarısızlık noktasını” aşarsa, caydırıcılığın başarısız olmasına yol açacaktır. Bu durum, rakiplerin Starlink’e karşı önlemler geliştirmeye zorlanarak anti-uydu silahlarının hem yumuşak hem de sert imha yeteneklerini arttırmalarına, bu da ABD’nin paniklemesine ve karşı misilleme tedbirleri almasına neden olacaktır.

Sonuç olarak, uzay silahlanma yarışı ve nükleer silahlanma yarışı hızlanacak ve **stratejik istikrar** giderek zayıflayacaktır. Soğuk Savaş dönemindeki nükleer krizlerde, insani karar verme süreci, krizin nükleer savaşa dönüşmesini kontrol altına almak için son “güvence” olarak hizmet etti. Eğer kontrol edilemeyen bir tırmanma riski varsa, hem Amerika Birleşik Devletleri hem de Sovyetler Birliği’nin siyasi liderleri, krizi sonlandırmak ve büyük çaplı insani felaketleri önlemek için yeterli kapasiteye, bol zamana ve çeşitli yöntemlere sahipti. Ancak, hızın, algoritmik otomatikliğin neden olacağı kontrol kaybı kriz sonlandırma mekanizmalarını devre dışı bırakarak büyük felaketlere yol açabilir.

(iii) Starlink’in Stratejik Alanlardan Geleneksel Alanlara Yayılan Kriz İstikrarına Meydan Okuması

İlk olarak, “istikrar-istikrarsızlık paradoksu” altında, Starlink’in getirdiği teknolojik avantajlar konvansiyonel savaşın katalizörü haline gelebilir. Starlink gibi mega küme projelerini gerçekleştirebilecek çok az ülke olduğu düşünüldüğünde, diğer ülkeler önemli bir bilgi dezavantajıyla faaliyet göstermek zorunda kalacaklardır. 2022 Ukrayna Krizi sırasında Starlink cihazlarının sağladığı bilgi avantajı, bunun tipik bir örneğidir. “Güçlü olanın daha da güçlenip zayıf olanın ise daha da zayıfladığı” bu kutuplaşmış senaryoda yerel savaşların ve jeopolitik krizlerin riski daha da artacaktır.

İkinci olarak Starlink, Rusya gibi ülkelerin asimetrik karşı tedbir faaliyetlerini provoke edebilir. Asimetrik karşı tedbir faaliyetleri; nükleer caydırıcılık, uzay caydırıcılığı, siber caydırıcılık, ve konvansiyonel caydırıcılık yöntemlerinin esnek kombinasyonlarını ve birbirini tamamlayan avantajlarını içerir. Starlink’in ABD’nin stratejik saldırı güçlerine kapsamlı istihbarat keşif, gözetim, erken uyarı ve kinetik saldırı yetenekleri sağlaması göz önüne alındığında, rakiplerin tek bir

nükleer yetenek çatışmasında stratejik dengeyi koruması zorlaşmaktadır.

Siber uzay, asimetrik dengeleme önlemlerinin uygulanması için önemli bir alan olarak kabul edilir. Siber uzay doğası gereği saldırıya açık ancak savunulması zor bir yapıya sahiptir. Kısa vadede kapatılması zor olan nükleer saldırı yeteneklerindeki boşlukla kıyaslandığında, siber yeteneklerin geliştirilmesi daha az kaynak gerektirir ve hızla ilerletilebilir, bu da asimetrik dengeleme önlemlerinin uygulanabilirliğini daha da artırır. Starlink’in askeri uygulamaları derinleştikçe, ABD ordusunun ticari sektörler tarafından sağlanan uzay kaynaklarına bağımlılığı artıyor ve bu da onu siber saldırılara karşı daha da savunmasız hale getiriyor.

Ayrıca, potansiyel stratejik rakiplerin ABD’ye kıyasla uzay varlıklarına çok daha az bağımlı olması nedeniyle, aynı alan içindeki caydırıcılığın etkinliği oldukça düşüktür. ABD, Starlink gibi uzay askeri varlıklarına yönelik dengeleme önlemlerine karşı koymak için “alanlar arası saldırılar” ve “alanlar arası caydırıcılık” stratejilerini benimseyebilir. ABD Savunma Bakanlığı’ndan üst düzey yetkililer, “ABD’nin uzay karşıtı saldırılara tepkisi, uzay alanı dışında gerekli ve orantılı yanıtları içerebilir” şeklinde açıklamada bulunmaktadırlar. Amerika Birleşik Devletleri, bir rakibin komuta, kontrol, iletişim, bilgisayar, istihbarat, gözetleme ve keşif (C4ISR) bağlantılarına saldırı tehdidinde bulunarak, karadaki ve siber alanlardaki kritik altyapıyı hedef alarak alanlar arası “cezalandırıcı caydırıcılık” sağlayabilir. Ancak bu, kaçınılmaz olarak Rusya gibi uzayda yolculuk yapabilen diğer ulusların güvenlik çıkarlarını ihlal etmekte ve uzay politikası oluşturma ve kaynak tahsis hakları konusunda anlaşmazlıklara ve çatışmalara yol açmaktadır.

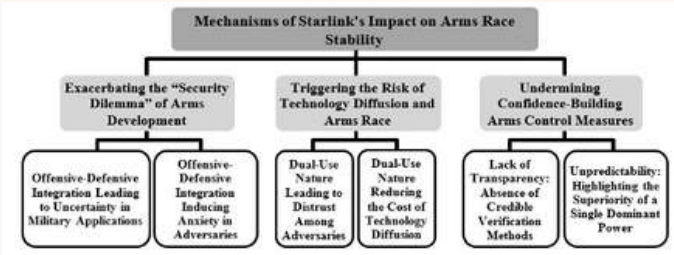
Amerika Birleşik Devletleri, uzay unsurlarına saldırı olması durumunda misilleme yapacağını açıkça belirtmiş ve alanlar arası saldırıları önemli bir misilleme seçeneği olarak görse de, hangi tür alanlar arası saldırıların kullanılacağını, misillemenin şiddetini, hangi alanlar arası yöntemlerin seçileceğini veya bunların nasıl birleştirileceğini netleştirmemiştir. Ayrıca, Starlink’e yönelik saldırılar için güçlü bir “kırmızı çizgi” de belirlememiştir. Bu durum, kriz koşullarında diğer ülkeler tarafından yanlış değerlendirme yapılması ve çatışmaların tırmanma riskini daha da artırabilir.

1. Starlink’in Silahlanma Yarışı İstikrarı Üzerindeki Etkisi

Kriz istikrarı kavramına benzer şekilde, **silahlanma yarışı istikrarı** da Soğuk Savaş döneminde ABD-Sovyet nükleer silahlanma sürecinin tarihsel gelişiminden kaynaklanmaktadır. Silahlanma yarışı istikrarı kavramı çerçevesinde; karşılıklı nükleer korku, nükleer çatışma, nükleer caydırıcılık ve karşılıklı savunmasızlık düzenlemelerine dayanarak, çarpık, aşırı doymuş ve sürekli tırmanan nükleer silahlanma yarışlarının nasıl önleneceğini araştırılmaktadır.

Uzun bir süre boyunca, dış uzay alanındaki silahlanma yarışı istikrarı bağımsız bir araştırma alanı olarak ele alınmamıştır. Bunun nedeni, ABD'nin uzay silahlanmasının nükleer caydırıcılık güçlerine bağlı ve onlara hizmet eden bir yapıdan bağımsız olarak gelişmeye başlamasıdır. "Nükleer teknoloji-uzay teknolojisi-bilgi (yapay zeka) teknolojisi" üçlüsünden oluşan yeni stratejik caydırıcılık sistemi altında, uzay silahlanma güçleri ile nükleer güçler arasındaki ilişki, bağımlı bir yapıdan paralel bir yapıya evrilmiş ve uzay silahlanma yarışı istikrarı sorununu ön plana çıkarmıştır.

ABD'nin Starlink'i askerileştirme çabalarının ortaya çıkardığı güvenlik zorluklarına yanıt vermek için diğer uzay yolculuğu yapabilen ülkeler, kaçınılmaz olarak hedeflenen silahlanma gelişim stratejileri benimseyecek ve bu da bir "sarmal" silahlanma yarışına ve uzayda "güvenlik ikilemi"ne yol açarak dış uzaydaki **stratejik istikrarı** etkileyecektir. Nükleer silahlar gibi stratejik silahlardan farklı olarak, Starlink özel sektör tarafından geliştirilmekte ve ABD ordusunun saldırı ve savunma savaş sistemlerine kapsamlı bir şekilde entegre edilmektedir. Ayrıca, çift kullanımlı ve entegre saldırı-savunma özelliklerine sahiptir. Bu teknolojik özellikler, Starlink sisteminin şeffaflığını ve öngörülebilirliğini azaltarak, geleneksel silah kontrolü ve doğrulama mekanizmalarının uyum sağlamasını zorlaştırmakta ve güven artırıcı silah kontrolü önlemlerinin uygulanmasını engellemektedir. Starlink'in **silahlanma yarışı istikrarı** üzerindeki etkisi temel olarak üç açıdan yansımaktadır (bkz. Şekil 3).

Şekil 3: Starlink'in Silah Yarışı İstikrarı Üzerindeki Etkisinin Mekanizmaları

(i) Starlink'in Entegre Saldırı-Savunma Özelliği, Silah Geliştirmenin "Güvenlik İkilemini" Ağırlaştırıyor

Klasik silah kontrolü teorisinin özü, ülkelerin silahlanma yapısını ayarlayarak savaş başlatma maliyetini artırmak ve böylece çatışma başlatma isteğini zayıflatmaktır. Teknik açıdan bakıldığında, bazı silahlar belirgin saldırı özelliklerine sahipken, diğerleri açık savunma özelliklerine sahiptir. Bu nedenle, silah kontrolüne yönelik önemli bir yaklaşım, silahların saldırı ve savunma özelliklerini hedef almak ve silahlanma yapısını buna göre ayarlamaktır. Nükleer silah kontrolü açısından, silahların saldırı ve savunma özellikleri genellikle nettir. Örneğin, kıtalararası balistik füzeler belirgin saldırı özelliklerine sahipken, füze savunma sistemleri açık savunma özelliklerine sahiptir. Buna dayanarak, ülkeler saldırı silahlarının geliştirilmesini

azaltarak veya sınırlandırarak stratejik istikrar sağlayabilir. 1979 ABD-Sovyet Stratejik Silahların Sınırlanması Anlaşması (SALT II), ABD-Sovyet nükleer silahlardan tarihinde bir dönüm noktası belgesi olmuştur. Ancak Starlink, nükleer silahlardan farklı olarak sahip olduğu kapasitelerle hem savunma hem de saldırı fonksiyonları icra edebilir. Silahlanma yarışı istikrarını koruma açısından, Starlink'in hem saldırı hem de savunma özelliklerine sahip olması, askeri uygulamalarını belirsiz ve potansiyel olarak olasılıklarla dolu hale getirmekte, bu da silahlanma gelişiminde bir "güvenlik ikilemi"ne yol açabilmekte ve silahlanma yarışı istikrarını azaltmaktadır.

(ii) Starlink'in Çift Kullanımlı Doğası Teknolojik Yayılımı ve Silahlanma Yarışı Risklerini Kolayca Tetikliyor

Starlink'in **silahlanma yarışı istikrarına** yönelik bir diğer zorluğu, çift kullanımlı doğasından kaynaklanmaktadır. Bir silahlanma yarışında, avantaj elde etmek için rekabet etme motivasyonu ve rekabetten çekilmenin rakibe fayda sağlayacağı korkusu birbirine bağlıdır. ABD'nin Starlink'i stratejik avantaj sağlamak amacıyla askerileştirme motivasyonu, diğer uzay çalışmaları yapan ülkelerin geride kalma korkusuyla iç içe geçerek, küresel sivil uydu küme projelerinin askerileştirilmesini hızlandıracak ve bu da ilgili silahlanma yarışı alanlarında bir kısır döngüyü tetikleyecektir.

Ukrayna krizi patlak verdiğinden bu yana, Amerika Birleşik Devletleri Starlink'i askeri operasyonlarda açıkça kullanmış ve bu durum Rusya'dan güçlü bir hoşnutsuzluk yaratmıştır. Rus yetkililer, "Batı'ya havacılık ve uzay alanında asla güvenmemeliyiz. Starlink başlangıçta tamamen sivil olarak ilan edildi, ancak Rusya'nın Ukrayna'daki özel askeri operasyonu sırasında Elon Musk, Starlink'ile ortaya çıktı." şeklinde bir açıklamalar yaptılar. Starlink'in askerileştirilmesi, uzay silahlanma yarışlarının "eylem-tepki" döngüsünü yeniden başlatabilir ve bu da diğer yetenekli ülkeleri geride kalma korkusuyla benzer adımlar atmaya zorlayarak dış uzaydaki istikrarsızlığı daha da artırabilir. Son yıllarda dikkat çeken bir şekilde, Avrupa'da Airbus, Kanada'da Telesat ve Anglo-Hint ortak girişimi olan OneWeb gibi şirketler, küçük uydu kümelerinin geliştirilmesi ve üretimi alanına girdi. **Silahlanma yarışı istikrarı**, silah kontrolüne katılan aktörlerin sayısı ile ters orantılı olduğundan çok sayıda özel şirketin bu sürece dahil olması, silah kontrolü sürecinin ilerletilmesindeki belirsizliği daha da artırıyor.

(iii) Starlink Teknoloji Sisteminin Şeffaf Olmaması ve Öngörülemezliği, Silah Kontrolünde Güven Artırıcı Önlemlerin Uygulanmasını Zorlaştırıyor

Silahlanma alanında güven artırıcı önlemler, ülkeler arasındaki güvenlik ikilemlerinin hafifletilmesi, silahlanma yarışı risklerinin önlenmesi ve **stratejik istikrarın** sağlanması açısından hayati öneme sahiptir. Soğuk Savaş sırasında ABD ve Sovyetler Birliği, nükleer silahlanma yarışlarının potansiyel risklerini yönetmek

için bilgi alışverişi, yardım hatları kurma, test bildirimleri, büyük askeri faaliyetleri gözlemlene ve silah kontrol anlaşmaları imzalama yoluyla nükleer silahlanma eylemlerinin şeffaflığını ve öngörülebilirliğini artırdı. Starlink'in militarizasyonunun tetiklediği mevcut silah kontrolü sorunları için, güven artırıcı önlemler, şeffaflık ve öngörülemezlik gibi zorluklarla karşı karşıyadır. Starlink'in askeri uygulaması açısından çift kullanımlı yapısı, silah doğrulamasının zorluğunu artırıyor. Örneğin, Starlink uyduları veri iletimi, ağ iletişimi, fotoğraf çekimi, kızıltötesi görüntüleme, radar ve diğer çift kullanımlı yükleri taşıyabilir; bu da hangi uydu yüklerinin tamamen ticari amaçlara yönelik olduğunu ve hangilerinin askeri yeteneklere sahip olduğunu doğrulamayı zorlaştırır.

Silahlanma gelişiminin öngörülebilirliği analiz edildiğinde, dış uzay silahlanma gelişiminin mevcut dengesiz durumu, uzay silahlarının kontrol anlaşmalarına varma olasılığını ve silahlanma gelişiminin öngörülebilirliğini azaltmaktadır.

ABD, uzayda mutlak bir hegemonya istediğinden Rusya ve Çin tarafından sık sık önerilen Uzaya Silah Yerleştirilmesinin Önlenmesi Antlaşması, Uzaydaki Nesnelere Yönelik Tehdit veya Güç Kullanımı, Uzaya İlk Silah Yerleştirilmemesi Girişimi ve Uzayda Şeffaflık ve Güven Artırıcı Önlemler gibi anlaşmalara yanaşmamaktadır.

Uzaya ilişkin mevcut muğlak uluslararası düzenlemeler ve belirsiz küresel yönetim paradigması göz önüne alındığında, uluslararası toplum, ciddi derecede yetersiz arz kapasitesiyle birlikte, uzayın militarizasyonunu sınırlandıracak yeterli derecede ortak üründen yoksundur.

Starlink'in gelecekteki militarizasyon sürecinin öngörülemezliği ve kontrol edilemezliği de buna bağlı olarak artıyor.

Sonuç

ABD, Starlink'i askerileştirerek başlangıçta muhtemelen stratejik istikrarı kalıcılaştırma ve genişletme niyetiyle uzay varlıklarının özünde taşıdıkları kırılabilirlikleri ortadan kaldırma, dış uzay caydırıcılık kapasitesini geliştirme ve stratejik düşmanlarını saldırma niyetlerini terk etmeye zorlamaya girişmiştir. Ancak ABD, Starlink teknolojisini düşmanlarına karşı stratejik bir avantaj elde etmek için askerileştirirken diğer ülkeler giderek artan bir şekilde Starlink'i nükleer, uzay ve siber alanlarda bir güvenlik tehdidi olarak düşünmektedirler. Sonuç olarak, uzayda silahlanma yarışının derinleşmesini şiddetlendiren ve mevcut stratejik istikrar çerçevesini etkili bir şekilde zayıflatan ilgili teknik takip veya karşı strateji önlemlerini benimsiyorlar. Starlink'in militarizasyon yönü ve eğilimlerinin öngörülemezliği göz önüne alındığında, gelecek için sürdürülebilir güvenlik yönetimine bağlı kalmak çok önemlidir. Starlink'in askeri amaçlarla kullanıma geçirilmesinin stratejik etkilerini ve risklerini değerlendirme ve öngörme yeteneğini artırmak, Starlink'in askeri alandaki geliştirilme, konuşlandırma ve kullanım sürecini yakından izlemek ve yeterli araştırma, test ve risk değerlendirmesi yapılmadan Starlink'in askeri hale getirilmesinin neden olabileceği "kazara savaş" risklerini öngörmek kritik önem taşımaktadır. Bu tür bir "kazara savaş" ihtimalini ortadan kaldırmak için; temel kritik veri kaynaklarının transferini sıkı bir şekilde kontrol etmek, uzay teknolojisinin yayılmasını veya kötüye kullanımını önlemek ve tespit etmek için izleme yöntemleri geliştirmek, Starlink'in askeri amaçlarla kullanımının getirdiği belirsizliklere karşı güvenlik risk yönetimini sağlamlaştırmak, uzay silahlanma yarışını sürdürülebilir bir şekilde kontrol altına almak ve uzay güvenliğinin gelecekteki gelişim trendini en iyi şekilde yönlendirmek gereklidir.

Suriyeli Mülteciler İçin Yeni Bir Gelecek mi?

YAZAR: HELEN BENEDICT*

KAYNAK: [HTTPS://TOMDISPATCH.COM](https://tomdispatch.com)

* Helen Benedict, Columbia Üniversitesi'nde gazetecilik profesörü ve en son *The Good Deed* (İyi İş) adlı romanın yazarıdır. On yılı aşkın süredir savaş ve mülteciler hakkında yazılar yazmaktadır. 2021 PEN Jean Stein Edebiyat Sözlü Tarih Bursu ve Ida B. Wells Gazetecilik Cesaret Ödülü sahibi olan Benedict, ayrıca 13 başka kurgu ve kurgudışı kitap kaleme almıştır.

Altı yıl önce, Trump yönetiminin ilk Müslüman yasağı ve göçmen karşıtı sert politikalarının başladığı dönemde, Avrupa'nın kendi göçmen ve mülteci sorunlarını nasıl ele aldığını görmek için Yunanistan'ın Samos adasındaki bir mülteci kampını ziyaret ettim. Bir gün içinde, Beşar Esad'ın acımasız diktatörlüğünden kaçmış ancak kendilerini istemeyen bir ülkede, kirli ve aşırı kalabalık bir kampta, öngöremedikleri bir gelecekle karşı karşıya bulan iki Suriyeli, Eyad Awwadawnan ve Hasan Majnan ile tanıştım.

Bu haziran 2018'deydi ve o zamandan beri her ikisiyle de iletişimde kaldım. Bu nedenle, modern dünyanın belki de en kanlı diktatörlüğünü temsil eden iki nesillik Esad rejimi 8 Aralık 2024'te sona erdiğinde, Eyad ve Hasan'a ulaşarak ne hissettiklerini öğrenmek istedim.

"O gün WhatsApp üzerinden Hasan'a nasıl hissettiğini sordum. 'Nasıl mı hissediyorum?' dedi. 'Gökyüzünde uçuyorum! Son 24 saattir haberleri izliyorum. Gurur duyuyorum. Tarihin doğru tarafındaydım. Sonunda kazandık! Aslan düştü!'

Arapçada 'Esad' kelimesi 'aslan' anlamına geliyor, ancak bu onun gerçek ismi değildi.

Beşar'ın babası Hafız, güçlü görünmek için bu ismi benimsemişti.

Hasan, 2011'deki devrim ve iç savaştan 18 yıl önce, yaklaşık 580.000 sivilin hayatını kaybettiği ve en az 13 milyon insanın yerinden edildiği bu trajediden önce, Suriye'nin kuzeydoğusundaki Menbiç şehrinde doğmuştu."

Menbiç, Türkiye sınırına yakın stratejik bir konumda bulunduğu için, devrim işaretleri sokaklarında belirmeye başladığı anda birden fazla güç arasında bir savaş alanına dönüştü. İlk olarak Esad'ın kontrolündeydi ve ordusu 2012 yılına kadar şehri işgal etti. Ardından devrimci Özgür Suriye Ordusu'nun eline geçti ve bu ordu 2014 yılına kadar şehri elinde tuttu. Daha sonra Irak Şam İslam Devleti (İŞİD) şehri ele geçirerek 2016 yılına kadar kontrol etti, ancak sonrasında şehir Suriye Demokratik Güçleri'nin eline geçti.

Onlar da daha sonra şehri tekrar, Rusya'nın desteğini almış olan Suriye Ordusu'na kaptırdı. Yakın zamanda ise Menbiç, Kürt milisler ve müttefiklerinin kontrolüne geçti. Bu, şehrin acı ve karmaşık tarihinin yalnızca kaba bir özetidir.

Hasan için, böyle bir siyasi çekişmenin ortasında büyümek hayatının her alanını etkiledi. Yine de iç savaş öncesi Suriye'ye dair anılarının birçoğu oldukça tatlıydı. Bana, "Okulumda Hristiyanlar ve Müslümanlar vardı, Kürtler, Araplar ve Türkmenler vardı," dedi. "Arkadaştık, aynı sınıfta aynı öğretmenden ders alıyorduk. Suriye'nin tekrar böyle olmasını istiyorum. Farklı dinlerin, bir kardeşimizi ya da arkadaşımızı kaybettiğimiz için birbirimizden nefret etmesinin istemiyorum. Bunların hiçbirinin aramıza girmesini istemiyorum. IŞİD'in galip gelmesini de istemiyorum. Eski günlerdeki gibi, hatta daha iyi yaşamak istiyorum. Barış içinde yaşamak, Suriye'yi birlikte inşa etmek, mutlu olmak ve birbirimize yardım etmek istiyorum."

2013 yılında Hasan ve tek yumurta ikizi Hüseyin, Beşar olarak adlandırmayı tercih ettikleri Esad'a karşı savaşmak ve Suriye'yi onun elinden kurtarmak için Özgür Suriye Ordusu'na katıldılar. Daha sonra Hasan, IŞİD tarafından yakalandı; tavana asıldı ve herkesin önünde kırbaçlandı. Üç hafta süren bu muameleden sonra, onlardan af dilemesi, 15 gün boyunca şeriat derslerine katılması ve ardından bir savaşçı olarak onlara katılmayı kabul etmesi koşuluyla serbest bırakıldı. Kimliğine el koydular ve eğer reddederse ya kendisini ya da ailesinden birini tutuklayacaklarını söylediler. Hasan, bu zalimlikleri ve dar ideolojileri karşısında dehşete kapıldı ve annesinin de onayıyla Türkiye'ye kaçmaya karar verdi.

Kısa bir süre sonra, kardeşi Hüseyin, IŞİD ile girdiği bir çatışmada öldü. İkisi de o zaman sadece 21 yaşındaydı ve Hasan, bugün bile ikiz kardeşinin ölümünü tam olarak atlatamamış değil. Bana, tabuttaki Hüseyin'in bir fotoğrafını gösterdi. Ona bakmak, Hasan'a kendine bakıyormuş gibi geliyordu.

Türkiye'de birkaç yıl boyunca kıt kanaat bir yaşam sürdükten sonra, Hasan, aşırı kalabalık ve dayanıksız bir şişme botla Yunanistan'a geçti ve tanıştığımız Samos kampına ulaştı.

O zamanlar Hasan, yaşadığı zorluklar nedeniyle o kadar bitap düşmüştü ki—saçları kısmen ağarmış, yüzü ince ve çizgilerle kaplanmıştı—onu kırklı yaşlarında bir adam sandım. Sadece 25 yaşında olduğunu öğrenmek büyük bir şok etkisi yarattı.

"Artık Eve Yürüyerek ve Gülerek Gidebilirim"

Hasan'ın hikâyesini, Eyad ile birlikte yazdığım Map of Hope and Sorrow: Stories of Refugees Trapped in Greece (Umut ve Hüzün Haritası: Yunanistan'da Mahsur Kalan Mültecilerin Hikâyeleri) adlı kitapta anlattım. Ancak kısaca söylemek gerekirse, uzun yıllar süren mücadelenin ardından Hasan şimdi Almanya'da yaşıyor ve Esad'ın düşüşünün ardından ülkesi için umutla dolu.

"Bugün kardeşimi, üç kuzenimi ve ölen birçok arkadaşımı hatırlıyorum," dedi bana. "Bazıları IŞİD tarafından, bazıları Kürt milisler tarafından, bazıları ise rejim tarafından öldürüldü. Farklı düşmanlar tarafından öldürüldüler ama hepsi aynı amaç için savaşıyordu—Suriye'yi özgürleştirmek."

Kısa bir duraklamanın ardından şunları ekledi: "Evet,

pek çok arkadaşımı kaybettim ama şimdi onlara şunu söyleyebilirim: Huzur içinde yatın, Suriye özgür. Sizlerle gurur duyuyorum ve biliyorum ki siz de benimle gurur duyuyorsunuz. Beni cennetten izlediğinizi biliyorum. Ve bizim için mutluyum. Daha sonra size katılacağız ama önce her Suriyeli için güvenli bir yer ve çocuklarımız için daha iyi, demokratik bir gelecek inşa edeceğimizden emin olacağız."

Hasan'ın her zaman Suriye'ye dönmek istediğini uzun zamandır biliyordum. Türkiye'deyken hayatını kaybeden annesini, ailesini, dilini ve Menbiç şehrini özlemekten hiç vazgeçmemişti. Bu nedenle Esad'ın düşüşünün ardından, bunca şey değişmişken dönmeyi planlayıp planlamadığını sordum.

"Eve dönmek her zaman planımdı ama Beşar Esad'ın bir gün gideceğini hiç düşünmemiştim," diye cevapladı. "Bu yüzden planım, Avrupa'da bir odada yalnız başıma ölürsem bir mektup bırakıp cesedimin memleketime gömülmek üzere geri gönderilmesini istemektir. Eve dönmeye dair planım buydu—bir tabutun içinde. Şimdi ise eve yürüyerek ve gülerek gidebilirim."

"Suriye'ye döndüğümde yapacağım ilk şey, diz çöküp yeri öpmek ve Tanrı'ya bizim yanımızda olduğu için şükretmek olacak. Özgürüz! Yeniden ayağa kalkıyoruz! Artık sokaklarda yürüyebilir ve yasemin çiçeğinin kokusunu alabilirim. Evet, yakında evime döneceğim!"

Ardından Hasan, onu tanıdığım altı yıl boyunca hiç duymadığım kadar umut dolu konuştu.

"Belki gidip annemin mezarını ziyaret ederim. Eski arkadaşlarımı görürüm ve topluluğum için iyi bir şeyler yapmaya başlarım. Belki yeni hükümette bir iş ararım. Ya da İngilizceyi daha da geliştirip küçük bir okul açar ve İngilizce öğretmeni olurum. Kolay değil ama mümkün. Son on yılda hiçbir şeyin imkânsız olmadığını öğrendim. Sadece bunun için mücadele etmeli ve elde edene kadar vazgeçmemelisin."

“Önce Özgürlük İstedik. Şimdi Adalet İstiyoruz”

Hasan, yeni bir Suriye’ye dair tüm umutlarına rağmen, diktatörlüğün çöküşünden sonra Esad’ın kaçmayı başararak Moskova’da sığınma hakkı elde etmesinden derin bir hayal kırıklığı duyuyor.

“Onu yakalayamadığımız ve mahkemeye çıkaramadığımız için üzgünüm,” dedi Hasan bana. “Söz veriyorum, adil bir yargılama görecektir. Hayatının geri kalanını hapiste geçirecek. Bu hayatta değilse bile, kesinlikle öbür dünyada. Tanrı’ya inanmayı sevmemin nedenlerinden biri de adalete olan inancımdır.”

Ortak yazarım ve arkadaşım Eyad Awwadawnan, Yunanistan’da iki mülteci kampında geçirdiği uzun bir çilenin ardından — şaşırtıcı bir şekilde! — İzlanda’da sığınma hakkı buldu. O da adalet ve geleceğin Suriye’ye neler getireceği konusunda endişeli. Eyad, amcası ve birkaç arkadaşı öldürüldükten sonra ailesiyle birlikte Suriye’den kaçmak zorunda kalmıştı; bu deneyimini 2018 yılında, 23 yaşındayken kaleme aldı. Esad’ın düşüşünden sonra o da tüm gece boyunca haberleri izledi. Ancak sevinci endişe ile gölgelenmişti.

“Mutluluğumun tam olmadığını söyleyebilirim çünkü rejim, en kötü zamanlarında bile durumdan faydalanmanın bir yolunu bulmuştur,” diye yazdı Eyad bana.

Bu, tanıdığım her Suriyelinin Esad ve rejimine duyduğu güvensizliği yansıtıyordu.

“Şimdi kaos olacak ve bu kaos, Esad’ın suçlarını örtbas edebilir.”

Hasan gibi, Eyad da Esad ve onun işkencecilerinin, katillerinin cezasız kalmasını istemiyor. Onun sözleriyle: “Önce özgürlük istedik. Şimdi adalet istiyoruz.” Sonrasında, Esad’ın korkunç vahşetiyle ünlü devasa hapisane komplekslerinden sevdiklerinin serbest bırakıldığını gören pek çok Suriyelinin hissettiği mutluluğu konuştuk. Kayıtlar, 100.000’den fazla kadın, erkek ve çocuğun yargılanmadan ya da herhangi bir sebep olmadan bu karanlık kalelere götürüldüğünü ve çoğunun bir daha asla haber alınamadığını gösteriyor.

Samos’ta, Suriye’nin başkenti Şam’dan bir kadınla tanıştım. Bana, rejim tarafından en az yedi kez tutuklandığını, tecavüze uğradığını ve işkence gördüğünü anlattı; üstelik tüm bunlar sadece Esad’a karşı konuştuğu için başına gelmişti.

Yine de Eyad, hapisanelerin bu şekilde rastgele ve plansız bir biçimde açılmasından hoşnutsuz olduğunu belirterek temkinli davranılması gerektiğini dile getirdi. “O kadar düzensiz ki rejimin suçlarına dair birçok kanıt yok edilebilir,” dedi.

“Umarım kanıt olarak mümkün olduğunca çok belge saklarlar, fotoğraf çekerler ve hapisanelerden çıkan tüm belgeleri korurlar. Bu kaos, rejimi gelecekte adalet önüne çıkarma şansımızı azaltıyor.”

Gerçekten de Esad rejimi, Nazi rejiminden bir sayfa almış gibi, hapse attıkları, işkence ettikleri ve öldürdükleri insanlara dair titiz kayıtlar tuttu. Asıl soru şu: O kayıtlar şimdi nerede?

“Kadınları Özgürleştirmeyen Bir Devrim, Devrim Değildir.”

Eyad ile kadınların muhtemel kaderini de konuştuk. Bu, New York Times, BBC ve National Public Radio gibi haber kaynaklarında Suriye ile ilgili gördüğüm haberlerde fark edilir bir şekilde eksik olan bir meseleydi. Bunun tek istisnası, Suriyeli yazar Mona Eltawy’nin Guardian’da yayımlanan ve patriyarkayı yıkmayan, kadınları özgürleştirmeyen bir devrimin asla bir devrim olmayacağını öne süren sert bir makalesiydi. Yeni hükümetin lideri Muhammed el-Culani, kadın haklarına hoşgörüsüyle tanınmayan bir grup olan İslamcı cihatçıların bir üyesiydi. Culani, böylesi aşırılıklardan uzaklaştığını iddia ediyor ve Suriye’de tüm inançlardan ve etnik kökenlerden sivillerin güvende olacağını vaat ediyor. Ancak bildiğim kadarıyla, kadınlara yönelik bir güvence veren tek bir kelime bile etmiş değil.

Taliban’ın 2021’de ilk kez iktidarı ele geçirdiğinde daha hoşgörülü olma sözü vererek Afganistan’da kadınlara uyguladığı aşırı baskıyı göz önünde bulundurduğumuzda, şüpheli olmamak elde değil. Afgan kadınlar artık 12 yaşından sonra eğitim alamıyor, sağlık sektörü dışında herhangi bir işte çalışmıyor, tek başına dışarı çıkamıyor, halka açık parklara giremiyor veya kamusal alanda konuşmıyor.

Suriye, Afganistan değil ve şu ana kadar kadınların rolünde bir değişiklik olduğuna dair herhangi bir belge bulunmadı; kadınlar eğitimlerine ve işlerine olağan şekilde devam ediyorlar. Ancak yeni hükümet, kuzey Suriye’de el-Kaide bağlantılı bir örgüt için yargıçlık yapmış olan Şadi el-Vaisi’yi adalet bakanı olarak atadı. El-Vaisi, zina ve fuhuşla suçlanan iki kadının halka açık idamlarını yönetmişti. Kadınlardan biri bir anneydi ve başından vurularak infaz edilmeden hemen önce diz çökmeye zorlanmış, çocuklarını görmek için yalvarmıştı. Bu durum, en hafif ifadeyle, pek umut verici görünmüyor.

“İnanamıyoruz”

Kadınlardan bahsetmişken, danışacak bir Suriyeli arkadaşım daha vardı: Dunia Kamal. Columbia Üniversitesi Gazetecilik Yüksek Lisans Programı’nda öğrenciyken tanıdığım Dunia, o zamandan beri gazeteci olarak çalışmış ve şu anda Washington, D.C.’de bir devlet okulunda öğretmenlik yapıyor. Esad’ın düşüşünden iki gün sonra bana şunları yazdı:

“Biz, arkadaşlarım, ailem ve ben, gerçekten ne hissedeceğimizi bilmiyoruz. Sevinçten korkuya, mutluluktan Yermük kampındaki açlık günlerinin anılarına, Hafız’ın başı kesilmiş heykelinin imgelerine, ardından çılgın bir coşkuya, sonra da yaklaşanlara dair kaygıyla karışık acı ve öfkeye doğru sürekli değişen, karmaşık duygular yaşıyoruz. Evet, hepsi bir arada.”

Yermük kampı, Şam’da Filistinli mültecilerin barındığı bir bölgeydi; iç savaş sırasında rejimin bombardımanı ve ardından gelen kuşatma nedeniyle yaklaşık 200 kişi burada hayatını kaybetmişti.

“Rejimi yalnızca eleştirdikleri için topluluklarımızdan koparılıp bir daha haber alınamayan pek çok kişiyi gördük. Hepimiz misilleme korkusuyla, hatta ABD’deyken bile kendimizi sansürlemeyi öğrenerek büyüdük,” diye yazdı Dunia. “Birdenbire bu kadar açık bir şekilde mesajlaşabilmek oldukça sarsıcı. Örneğin, Şam’daki bir arkadaşıma, Beşar’ın düştüğüne dair

söylentileri kodla sorarak ilk mesajımı yazdım. Kısa bir süre sonra, neredeyse gerçeküstü bir cevap aldım: ‘EVET! BEŞAR VE ÇETESİ GİTTİ!’

“Bunca yıl süren kan dökme, işkence ve insan hayatına karşı duyulan tam bir kayıtsızlık. İnanamıyoruz. Böyle bir günün geleceğini hiç düşünmemiştik. Umudumuzu kaybetmiştik, ta ki Şam’daki minarelerden gelen tek bir ağızdan ilahi bayram çağrılarını duyana kadar; karanlık ve acılı bir dönemin sona erdiğini ilan ediyordu.”

Şimdi, Esad’ın düşüşünden henüz iki ay bile geçmemişken, dünyanın gözleri Suriye’den tekrar Gazze’ye ve yeni ateşkese, ayrıca Amerika Birleşik Devletleri’nde yeni yıla girerken karşılaştığımız kıyamet gibi olaylara çevrilmiş durumda: Los Angeles’ı harap eden yangınlar, demokrasiye zerre ilgi göstermeyen bir adamın başkanlık yemin töreni ve Trump’ın Kongre’den geçirmeye çalıştığı beceriksiz ve tehlikeli atamalar silsilesi. Ancak birçok Suriyeli mültecinin aklı başka bir yerde. Şimdi ne olursa olsun—ABD’de yeni bir Müslüman yasağı, dünya genelinde daha fazla göçmen karşıtı duygu, belki de sınır dışı edilmeler—her Suriyeli mültecinin hayatında temel bir şey değişti. Eyad bunu şöyle ifade etti: “Yıllardır hepimiz vatansızdık. Sürüldük, gidecek hiçbir yerimiz yoktu, ait olduğumuz bir yer de yoktu. Şimdi var. Şimdi, başımıza ne gelirse gelsin, yeniden bir evimiz var.”

NADİR AŞÇI

www.kritikbakis.com

Dinyakos'un Kramponları

Dünya futbolunun usta sol ayaklarından biri olan, hatta bana kalırsa en usta sol ayağı olan George Hagi'nin 38 numara krampon giydiğini duyduğumdaki şaşkınlığım, yine usta bir sol ayak olan Maradona'nın 39 numara, Prekazi'nin ise 37 numara krampon giydiğini öğrenmemle tuzla buz olmadı. Aksine şaşkınlığımı bir kat daha arttıran başka bir bilgi kırıntısına ulaşınca tuzla buz oldu. Öğrendiğim kadarıyla Hagi, toplara daha sert vurup topu istediği yöne sevk edebilmek için özellikle 37,5 numara kramponu tercih ediyordu. Bilim ya da gelişen futbol teknolojisi bu konuda ne der bilemiyorum ama Hagi'nin şutlardaki yüzdelere bakınca, bir mendeneye sıkışır gibi tecziye ettiği ayaklarının en azından Hagi'yi bu tercih konusunda haklı çıkardığını söyleyebiliriz. George Hagi, endüstriyel futbol öncesinin son büyük yıldızıdır desek sanırım doğru bir teşhiste bulunmuş oluruz. Ben endüstriyel futbolun miladını 1995 olarak başlatıyor olsam da Hagi için bu süreyi, ellerindeki tabelada "oynanmayan süre"yi gösteren yardımcı hakemler gibi 8 yıl daha uzatabilirim, 8 dakika gösterir gibi. Böylelikle Hagi için endüstriyel futbol öncesi son yıldız tanımını da kaçınılmaz olur. Bu bağlamda Hagi, 1930'lu yıllarla bir trend yakalayan, 90'larla birlikte başka bir ivme kazanıp neofutbol diye isimlendirebileceğimiz oyunun ara kuşağında bir yer edinmiştir de diyebiliriz. Onun futbolu bıraktığı günler itibarıyla neofutbol bütün çarklarıyla görünür olduğu gibi endüstriyel gelişimine her gün yeni bir hamle ile katkıda bulunuyor-

WWW.KRITIKBAKIS.COM

du. Şöyle de diyebiliriz. Hagi, kramponların tam anlamıyla renklenmediği ve şekillenmediği dönemin oyuncusu olmakla, kramponuna atabileceği maksimum imza olan H harfiyle temayüz etmişti sadece. Pembe, mor, sarı, turuncu... diye sayabileceğimiz bir renk skalasında tercihi daima siyah olmakla birlikte kafamda daima beş yıl daha futbol oynasaydı bu renklerden birini tercih eder miydi gibi bir soru da dolaşıp durdu doğrusu. Bunun net bir cevabı olmasa da tanıdığımız ve bildiğimiz Hagi siyahtan şaşmazdı gibime geldi bana hep. Ya da en kötü ihtimalle, eğer rengarenk bir krampon seçse bile sağ ve sol ayak tercihinde birisinde başka renk diğerinde başka bir rengi seçmezdi. İki ayağında da aynı renk krampon. Sağ kramponum mavi, sol kramponum turuncu olursa toplara çok daha etkili vururum gibi bir düşünceye sahip olmazdı ezcümle. Aslında yazının konusu Hagi ve sol ayağı değil "krampon" ama giriş biraz uzadı. Daha önce yazmıştım. Bir Maradona olunca bir de Hagi olunca akan sular duruyor benim için ve yazının giriş kısmı uzadıkça uzuyor. Hagi, dönemin birçok oyuncusu gibi Adidas marka kramponu tercih ediyordu. Zaten söz konusu markanın dünya futbolu içinde ezici bir ağırlığı olduğu su götürmez bir gerçek. Dost başa düşman ayağa bakar derler. Futbolculara düşman olmasak da ayaklarına baktığımız zaman yan yana üç paralel çizgi hemen dikkatimizi çekiyordu zaten.

Hatta futbol oynamaya başlayan, mahallede top sektiren her çocuğun ilk hayali, Adidas marka bir krampon ve üzerinde beşgenler olan bir meşin yuvarlak sahibi olmaktı çok eskiden. İkisinin de rengi siyah beyazdır. Futbolun renklenmeden önceki saf halini temsil eder vaziyette... Eğer mahalle arasından sıyrılıp ister amatör ister profesyonel anlamda bir futbol kulübünün kapısından içeri adım atabilmişseniz bu hayale çok yaklaşmış olmakla birlikte, kapıyı açacak olan da yine sizdiniz. Kulübün size krampon bağışlamak gibi bir lüksü yok zira. Endüstriyel futbol öncesi yıllardan bahsettiğim için, şimdinin renkli futbol dünyası ile tanışan birçok genç belki de bu söylediklerime anlam veremeyecek. Bugün profesyonel futbol kulüpleri, futbolcularına bir sezon boyunca kaç krampon, kaç forma, kaç şort veriyor, bunun hesabını yapacak bir matematik görgüsüne bile sahip değiliz neticede. Çünkü ucu bucağı yok. Fakat 95 öncesi anlı şanlı takımlarda top koşturan futbolcular ilk başlarda kramponlarını kendileri alır ve onları gözü gibi korurlardı. Mesela Beşiktaş'ın seksenli yıllardaki kadrosundan Ali Gültiken, Recep Çetin, Feyyaz Uçar, Metin Tekin gibi futbolcuları düşünelim. Her birisine bir sezonda zimmetlenen krampon, forma, şort, konç... sayısı belirli ve bir sezon boyunca onlardan mesulsünüz. Hal böyle olunca, bayramlarda kendilerine alınan pabuçlarını yastığının altında saklayan çocuklar gibi, kramponlarını maçtan ya da idmandan önce yastığının altında saklayan yetişkin futbolcuların öyküleriyle doludur seksenli yıllar. Az evvel Hagi için bir ara kuşak tanıımı yapmıştım. Seksenli yılların futbolcuları için de neofutbol öncesinin son nesli diyebiliriz. Filmi onar yıllık aralarla önce 70'li yıllara sonra 60'lı yıllara sonra da 50'li yıllara sararsak, krampon özelinde Dinyakos'a ulaşabiliriz. Başlığa bakınca Dinyakos isimli muhtemel Rum bir futbolcu algısı oluşacaktır ilk başta ama Dinyakos tıpkı Adidas gibi tıpkı Nike gibi tıpkı Puma gibi bir kramponun markası. Dinyakos İstanbul'da ikamet eden Rum bir ayakkabı ustası. Krampon da imal ediyor ve yaptığı bu kramponlara Dinyakos adını veriyor. Esas adı Todori Korfiadis. Fakat kendisine Dinyakos deniliyor. Recep Adanır, Hakkı Yeten, Gündüz Kılıç, Ali Osman Renklibay, Fatih Terim, Can Bartu, Metin Kurt gibi daha sayamayacağımız birçok futbolcu, kramponlarını Dinyakos ustaya yaptırıyor. Söylenildiği kadarıyla futbolcuların bu tercihinde ana etken, kramponların tüy kadar hafif olması. Çünkü krampon ayağınızda ne kadar az ağırlık yaparsa toplara o kadar sert ve etkili vuruyorsunuz. Hatta Dinyakos'un kramponlarını giyen futbolcular, ayaklarında hiç krampon yokmuş gibi bir hisse bile kapılıyorlar. O derece hafif... Türk futboluna yabancı marka kramponlar yavaş yavaş 70'li yıllarla birlikte giriyor. Fakat Dinyakos'un 50'li yıllarla başlayan hükümranlılığı Türk futbolunda 70'lerde de sürüyor. Hatta Metin Kurt, kendilerine eşantiyon olarak verilen Adidas marka kramponların ayaklarını yara içinde bıraktığını ve tekrardan Dinyakos'un kramponlarına döndüklerini de söyleyecektir.

O dönemde Türkiye'deki sahaların topraktan ziyade çamur deryasını andırmasını düşündüğümüz zaman, futbolcuların neredeyse ortak bir karar alır gibi Dinyakos'un kramponlarında buluşmasını, toprak saha için muazzam elverişli bir krampon olmasında aramalı biraz da. Netice itibarıyla az sayıda da olsa ithal edilen kramponlar çim zemin düşünülerek imal edildiği için bize pek gelmeyen kramponlar. Ve bu işi çözen de bu topraklarda zanaatkârlık deyince ilk akla gelen Rum vatandaşlarımız oluyor. O dönemin kramponlarının hikayesi makine değil el imalatı olmasında saklı değil sadece. Dinyakos'un yanında yetiştirdiği tek çıracak olan İbrahim Yönel'in naklettiğine göre, kramponların çivileri de özenle seçilmiş çiviler. Hatta yurt dışından çivi getirdiklerini de söylüyor Yönel. Futbolcunun, kâğıt üzerine ayak numarasının ölçüsünü alıp kramponu imal etmekle de bitmiyor hikaye... Takımın malzemecisinin mesaisi başlıyor bu sefer. Çünkü her ne kadar kaliteli yapılmış olsa da maç esnasında kramponun çivileri ayağına batabilir futbolcunun. O anda dışarıdan bir müdahale gerekiyor. Futbolcu, yedek kulübesinde teknik adamın hemen yanında müthiş bir fiyakayla oturan malzemecinin yanına geliyor koşar adım, malzemeci örs ve çekiç yardımıyla krampondaki aksaklığı giderip futbolcuya geri veriyor. Dedim ya, şimdiki gibi bir futbolcu için iki üç krampon, iki üç forma-şort bulundurulmuyor. Tek krampon, tek form tek şort. Yırtılsa da, deforme olsa da maç onunla tamamlanacak. O zamanlar deplasmana giderken, formadan, şorttan, her şeyden önce malzeme listesine eklenen şey örs ve çekiç. Zira o çiviler muhakkak futbolcunun ayağına batıyor ve malzemecinin çekiç darbelerine ihtiyaç oluyor.

Bu durum kramponun kalitesizliğinden değil saha ve zemin şartlarının kötülüğünden sadır oluyor aslında. İşte o hengamede kaliteden asla ödün vermeden titizlikle yıllarca sürdürüyor mesleğini Dinyakos usta. Sonra Yunanistan'a göçüyor ve orada vefat ediyor. Geride bıraktığı tek çıracak olan İbrahim Yönel ise 80'li yıllarda Özal'ın liberal politikalarıyla ekmek kapısının kapandığı fark edince el ayak çekiyor krampondan. Krampon; forma, şort, tozluk ve konç'tan önce akla gelen futbolun en fantastik öğelerinden biri bence. Endüstri ve kapitalizmin ele geçiremeyeceği hiçbir şey yok futbolda ve Dinyakos'un el imalatı kramponları da soğuk makine dişlileri arasında çoktan ezilip bir köşeye kaldırılmış vaziyette. Evlerinin bir köşesinde Dinyakos'un kramponlarını saklayan futbolcuların, üstelik bunu nostaljik bir takıntıyla değil emek ve ekmek bahsine sadakatten saklayan eski futbolcuların var olduğunu tahmin ediyorum. Bir tahminim daha var. Mesela Lionel Messi ya da Cristiano Ronaldo, o rengarenk kramponlarını evlerinin bir köşesinde saklama gereği duymuyorlardır. Attıkları çok özel bir gol sonrası belki kulüp müzesine bağışlayabilirler. Emek ve ekmek bahsi Dinyakos'un kramponlarına yakışıyor çünkü her anlamıyla. Messi ve Ronaldo'nun renkli kramponlarına değil.

ABDULLAH MİROĞLU
www.kritikbakis.com

AMERİKA'NIN TRUMPVARI RESTORASYONU

Trump'ın ilk başkanlık döneminde de sıklıkla görüldüğü gibi meslekten diplomatlara pek güvenmiyor. İşleri kendi bildiği usüllere göre yürütmek istiyor. Trump bu ilk döneminde Dış İşleri Bakanlığını dışarda bırakmakla itham edildi. Birçok diplomat bu yüzden görevlerinden ayrılmıştı. Trump'ın en iyi bildiği iş ise pazarlığa dayalı gayrimenkul geliştiriciliği. Trump diplomasiye de buradan bakıyor. Trump siyasete atılmadan önce “Çırak (The Apprentice)” başlıklı bir şov programının sunuculuğunu yapmıştı. Trump bu programı sadece en iyilerin hayatta kaldığı “Survivor” programlarından esinlenmişti. Trump için iş dünyası da, politika dünyası da “Survivor”den farklı değildi. Trump emlak geliştiricisi bir iş adamı olarak sıkı pazarlıklarda püf noktalarını dürtüsel olarak keşfetmeye eğilimliydi. Trump'ın dürtüleriyle hareket ettiği hep söylenir.

Trump'ın ilk döneminde bir süre Ulusal Güvenlik Danışmanlığı yapan Robert O'Brien birkaç gün önce “Hindustan Times” gazetesine verdiği röportajda Trump hakkında anlaşılması gereken ilk şeyin emlak geliştiricisi bir iş adamı olduğuydu. O'Brien, Trump'ın bu yönünün ABD'deki dış politika dünyasında bile anlaşılmadığına ve yeterince takdir edilmediğine dikkat çekiyordu. Trump Başkan seçilmeden önce kamu görevinde bulunmamıştı,

ancak 50 yılını sadece New York'ta değil, dünyanın dört bir yanında gayrimenkul geliştiricisi olarak geçirmişti. Çok seyahat etmişti, pek çok farklı ülkede anlaşmalar yapmıştı. Dolayısıyla anlaşmaların nasıl işlediğini ve dünya çapında ticaretin nasıl yürüdüğünü çok iyi biliyordu. O'Brien'a göre Trump, insanların ona atfettiğinden çok daha anlayışlı ve çok daha geniş bir dünya görüşüne sahipti. Trump'ın 2016'da Başkanlık koltuğuna oturduğunda politika danışmanları ona dış politika öğretilmeleri gerektiğini düşünüyorlardı ya da uygulamak istedikleri bir politikaları vardı. Dış politika sınıfı (Blob) Trump'ın istediği politikaları uygulamak istemiyorlardı. Trump ilk başkanlık döneminde ABD medyasında profesyonel olarak nitelenen “Odadaki yetişkinler” ve yerleşik bürokrasi tarafından kısıtlanma girişimleriyle defalarca karşılaştı. Robert O'Brien Trump'ın ikinci Başkanlık döneminde büyük ölçüde işleri kendi bildiği usüllerle ve kısıtlanmadan yürüteceğini belirtiyordu. O'Brien, Trump'ın seçmenlerine vaat ettiği gibi ABD'den dışarıya, bilhassa Çin'e kaçan imalat işlerini Amerika'ya geri getirmek suretiyle orta sınıf refahını geliştireceğini söylüyor. Trump'ın yapmak istediği bir diğer şey ise Çin'in devre dışı kalacağı yeni tedarikçiler bulmaktı.

O'Brien Hindistan'ın ABD ile iyi bir anlaşma yapması ve yüksek gümrük tarifelerini aşağılara çekmeyi kabul etmesi halinde Amerikan işlerinin büyük bir kısmının Çin'den Hindistan'a kayacağından emin olduğunu söylüyordu. O'Brien'a göre gelecekteki 50 yıl boyunca Amerikan dış politikasını Çin'in yükselişi ve Çin Komünist Partisi'nin ABD ve müttefiklerine karşı oluşturduğu tehdit belirleyici olacaktır. Amerika, Hindistan, İngiltere, Batı Avrupa, Avustralya, Yeni Zelanda, Japonya ve Singapur'un "Çin Komünist Partisi"ne karşı bir araya gelmek zorunda kalacaklarını savunan Robert O'Brien "Bence bu, önümüzdeki dönemde Trump için ABD dış politikasının en temel motive edici faktörü olacak" diyordu.

Robert O'Brien ABD, Hindistan, Avustralya ve Japonya arasındaki "Dörtlü Diyalog Anlaşması(QUAD)" henüz diplomatik bir grup olduğunu, ancak gelecekte çok önemli olacak bir ittifakın tohumlarını taşıdığını söylüyordu. O'Brien ABD için en önemli bölgenin "Hint-Pasifik" olduğunu vurguluyordu. Bu bölgedeki tehdit de "Çin"di. Dolayısıyla ABD için ilk coğrafi öncelik bu bölge olacaktır. Trump yönetiminin ikinci önceliğinin Ukrayna'daki durumun çözüme kavuşturulması olduğunu belirten O'Brien, "Çok fazla Ukraynalı ölüyor ve Ukraynalıların savaşı sürdürecektir, kendilerini savunacak insanları tükeniyor. Dolayısıyla Ukrayna'ya barış getirmenin çok önemli olacağını düşünüyorum" diyordu. Trump'ın üçüncü önceliğininse Ortadoğu olduğuna dikkat çeken O'Brien şöyle diyordu:

"Ne zaman Orta Doğu'dan uzaklaşmaya çalışsanız, Orta Doğu ortaya çıkıyor ve dünyayı boynundan yakalayıp bizi geri çekiyor. Ve tabii ki Orta Doğu'da başlıca kötü aktör İran'dır ve İran bugün zayıflamış durumdadır. Zayıflamış olsalar da hala ABD ve İsrail'e yönelik faaliyetlerde bulunuyorlar. Bu nedenle Suudi Arabistan'ı ve diğer bazı Körfez ülkelerini bir araya getiren İbrahim Anlaşmaları'nın genişletilmesinin ve en azından bu ülkeler arasında barış sağlanmasının İran'la yüzleşirken çok önemli olacağını düşünüyorum. Bu nedenle İbrahim Anlaşmaları'nın genişletilmesinin Trump yönetiminin önemli bir önceliği olacağını düşünüyorum."

"Hindustan Times"ın muhabiri ABD'nin Çin politikasının Hint-Pasifik'teki bazı başkentlerde bazı endişelere yol açtığını belirtiyordu. Trump'ın Ulusal Güvenlik Danışmanı olarak Michael Waltz'u, Dış İşleri Bakanı olarak Marco Rubio'yu seçmesinin Çin konusunda güçlü bir duruş sergileyeceğini gösteriyordu, ancak bazı teknoloji endüstrisi liderlerinin varlığı, Wall Street'ten bazı kişilerin kabinede yer alması ve kendi anlaşma yapma becerileri, bazı insanları Çin ile büyük bir pazarlık ya da taktiksel bir sıfırlama olasılığı konusunda endişelendiriyordu. O'Brien bu konuda ne düşünüyordu? O'Brien muhabirin bu sorusuna verdiği cevapta Waltz, BM Büyükelçisi Elise Stefanik, Dışişleri Bakanı Rubio ve CIA direktörü John Ratcliffe'in Çin konusunda çok şahin olduklarını teyit ederek, "Bu konuda uzun bir sicile sahipler ve onay oturumlarında da bu konudan bahsettiler" diyordu. O'Brien "anlaşma yapıcı" olarak

Trump'ın güçlü bir pozisyondan anlaşmalar yapmak istediğini belirtiyordu. Trump Çin ile büyük anlaşma peşinde değildi ve Çin ile dünyanın bir tür paylaşımını istediğini zannetmiyordu. Yani Hint-Pasifik'teki 'dostlar' için endişe edilecek bir durum söz konusu değildi. Trump, Çin ile adil bir ticaret ve gümrük anlaşması yapmak istiyordu. Trump'ın sıcak baktığı tek konu buydu. O'Brien, ABD Ticaret Temsilcisi Jamieson Greer'in de Çin şahini olduğunu ve Çin'in tüm pazarlık hilelerini bildiğini vurguluyordu. O'Brien'a göre Trump Çin'le ülkeleri böldüğü bir büyük anlaşma peşinde değildi ve bölgedeki ülkelerin bu anlaşmalara uymaları konusunda karışmayacaktır. (Hindistan Times muhabirinin aktardığı endişe gerçek bir endişe olabilir.) O'Brien "Foreign Affairs" dergisinde yer alan bir yazısında, gelecekteki Trump dış politikasının ana hatlarını "Güç yoluyla barışın Trumpvari bir restorasyonu" olarak yorumluyordu. O'Brien'a göre, Trump kendi içgüdülerine ve son on yılların küreselci ortodoksilerinden daha derinlere inen geleneksel Amerikan ilkelerine bağlıydı. Trump "Washington dış politika kuruluşu"nun (Blob) yararına bir "Trump Doktrini" ilân etmeyi asla amaçlamamıştı. Bu noktada illa birleştirici bir temadan söz etmek gerekecekse, Trump neoliberal enternasyonalizmin eksikliklerine bir tepki olarak görülmeliydi.

O'Brien, "Foreign Affairs" dergisinin Temmuz-Ağustos 2024 tarihli sayısında yayınlanan "Güçle Barışın Geri Dönüşü" başlıklı makalesinde Trump'ın ulusal güvenlik politikasının nasıl olması gerektiğini de ayrıntılı olarak anlatıyordu.

O'Brien yazısına şu sözlerle başlıyordu:

"Si vis pacem, para bellum, dördüncü yüzyılda ortaya çıkan ve 'Barış istiyorsan, savaşa hazırlan' anlamına gelen Latince bir deyimdir. Kavramın kökeni daha da eskiye, ikinci yüzyılda yaşamış Roma İmparatoru Hadrianus'a dayanır; Hadrianus'a atfedilen aksiyom şudur: Güç yoluyla barış ya da bu mümkün değilse tehdit yoluyla barış."

O'Brien yazısında ABD'nin nükleer gücünün artırılmasını da savunuyordu. O'Brien, "Washington 1992'den bu yana ilk kez yeni nükleer silahları güvenilirlik ve güvenlik açısından gerçek dünyada test etmeli - sadece bilgisayar modellerini kullanarak değil" diyordu. Eğer Çin ve Rusya silah kontrolü görüşmelerine katılmayı reddetmeye devam ederlerse, ABD nükleer silahların temel bölünebilir izotopları olan uranyum-235 ve plütonyum-239 üretimine yeniden başlamalıydı.

"Amerikan Bilim Adamları Federasyonu"na göre, ABD'nin şu anda toplam 5,044 nükleer başlıklı füze envanteri var. Rusya'nın 5,580 ve Çin'in ise 500 savaş başlığı bulunuyor.. O'Brien, ABD'nin Çin ve Rusya'nın toplam nükleer stoklarına karşı teknik ve sayısal üstünlüğünü koruması gerektiğini savunarak nükleer cephaneliğinin genişletilmesini öneriyor. Biden Yönetimi'nin Çin ve Rusya'nın nükleer silahlanmasına zayıf tepki verdiğini savunan O'Brien'a göre yeni patlayıcı testleri Amerikan cephaneliğini güçlendirecek

ve böylece ABD'nin düşmanlarını caydırmaya yardımcı olacaktır.

O'Brien Amerikan deniz piyadelerinin Hint-Pasifik'e konuşlandırılmasını, bir uçak gemisinin bu bölgedeye aktarılması dahil olmak üzere Çin'e karşı kaslı bir duruşu savunuyor. Zira Çin ABD için en öncelikli odak noktasıdır.

Trump'ın "Önce Amerika" doktrinine bağlılığıyla bilinen O'Brien'in yeni yönetimde bir görevi bulunmuyor. O'Brien Washington merkezli butik stratejik danışmanlık hizmeti veren "American Global Strategies(AGS)" adlı bir firmanın başkanlığını yürütüyor. "AGS" yönetiminde Trump'ın CIA Direktörlüğüne aday gösterdiği John L. Ratcliffe, Savunma Bakan Yardımcılığına aday gösterdiği Elbridge A. Colby ile Trump'ın ilk Başkanlık döneminde ekonomi başdanışmanlığını yapmış olan Larry Kudlow da yer alıyor. Bu isimlerin ABD'deki en sert, en acilci Çin şahinleri olduğunu belirtmek gerekiyor.

'AMERİKAN SEZAR'I MI OLACAK?

Trump'ın kilit atamalarında iki Sağ kuruluş önemli mevkiler elde etti. Bu kuruluşlardan birisi "Miras Vakfı (Heritage Foundation)", diğeri ise "Önce Amerika Politika Enstitüsü(America First Policy Institute-AFPI)". Bu iki kuruluş Trump'ın "Amerikayı Yeniden Büyük Yap (MAGA)" hareketinin unsurları arasında yer alıyorlar. "Miras Vakfı" daha radikal, "AFPI" ise müesses nizama daha yakın ve daha reformcudur. Miras Vakfı oyunu açık oynarken, "AFPI" radikal bir görüntü vermekten kaçınmayı seçti.

"Miras Vakfı, İdari Devletin veya Federal Bürokrasinin yeniden yapılandırılması için hazırlanan 920 sayfalık "Project-2025" isimli çalışmanın da ana merkeziydi. "Project-2025" İkinci Trump dönemi için bir politika yol haritası olarak görülüyor. Amerikan medyasında yer alan bilgilere göre bu proje, Trump yönetimi ve federal bürokrasi için insan kaynağı da oluşturuyordu. "Muhafazâkâr LinkedIn" 'derin devlet'in kökünü kazımak ve federal çalışanları "MAGA" sadıklarıyla değiştirmek için bir personel makinesi olarak tasarlanmıştı. Keza Demokratlar'a göre "Project 2025" ABD'yi otokrasiye doğru yönlendirecek Hristiyan milliyetçi bir plândır. "Otorite" ve "gücü" yoğunlaştırma, merkezileştirme ve hükümet mekanizması üzerinde başkanlık yetkisinin kapsamlı bir şekilde genişletmeyi amaçlıyordu. Hatta Project-2025'in yasal dayanağı üniter yürütme teorisinin maksimalist versiyonudur. Bu hukuki teori, hükümetin birbirini kontrol etmek ve dengelemek için örtüşen yetkilere sahip üç ayrı koldan oluştuğu fikrini de reddediyordu. Bu teorisinin taraftarlarına göre Anayasa'nın 2. Maddesi Başkana yürütme organının tam kontrolünü veriyor. Dolayısıyla "Project 2025" in Trump'ı "Sezar" ya da bir tür "Kral" yapacak bir program olarak nitelendiriliyordu. Sezarist bir siyasi lider, gücünü kişisel yetkinliğine ve karizmatik çekiciliğine dayandırarak, kitle nüfusunu mevcut bir elitin kurumlarını, geleneklerini ve gücünü zayıflatmak için kullancak ve kendisini izleyen kitlenin bir bölümünü yeni bir elit konumuna yükseltecektir.

Trump'ın ilk döneminde Beyaz Saray Başstratejisti olan Steve Bannon, Project-2025'de ifade edilen yeniden yapılandırmayı "idari devletin yapı sökümü" olarak etiketleyen bir isim.

Kendisini "Lenin'in Sağ versiyonu" olarak gören Bannon federal bürokrasinin tepeden tırnağa değiştirilmesi gerektiğini savunuyor. Bannon, "Trump'a rağmen Trumpizm'in fikir babalarından biri olarak niteleniyor. Bannon'un "Savaş Odası" başlıklı podcast programına katılan "Miras Vakfı"nın başkanı Kevin Roberts "Project-2025'i anlatırken "Sol izin verirse kansız gerçekleşecek ikinci Amerikan Devrimi sürecindeyiz" demişti. Bu cümle Amerikan ana akım medyasında geniş yankı bularak tartışmalara yol açtı. Trump'ın "Project-2025" ile arasına mesafe koymasıysa bu yayından sonraydı.

Trump, Temmuz ayında "Truth Social"da paylaştığı gönderide "Bu projenin arkasında kimin olduğu hakkında hiçbir fikrim yok. Söyledikleri bazı şeylere katılmıyorum ve söyledikleri bazı şeyler kesinlikle saçma ve berbat. Ne yaparlarsa yapsınlar, onlara şans diliyorum ama onlarla hiçbir ilgim yok" demişti. Trump rakibi Kamala Harris ile yaptığı münazarada "Project-2025" ile ilgisinin olmadığını savunmuştu. Keza Trump Michigan'daki bir mitingde yaptığı konuşmada "Project-2025 ile ilişkilendirilmesinin kendisini aşırılık yanlısı olarak göstermeyi amaçladığını belirterek, "Proje 25'i ortaya attilar ve ben bile bilmiyorum, yani, bazılarının kim olduğunu biliyorum, ama onlar çok, çok muhafazakarlar, tıpkı sizin gibi - onlar radikal solun tam tersi, tamam mı?

Radikal solunuz var, radikal sağınız var ve onlar da bu - ne olduğunu bilmiyorum- Project 25 ile ortaya çıkıyorlar" diyordu.

Yine Temmuz ayında, "Project 2025"de yer alan isimlerden Russ Vought'un kendilerini bağışçı Cumhuriyetçiler olarak gösteren gazetecilerle yaptığı bir konuşma medyada yer aldı.

Bu konuşmasında "derin devlet"i ezen kişi olmak istediğini ve federal bürokrasilerde kontrolü ele geçirme planlarından söz ediyordu. Vought, Trump'ın kendisini Proje 2025'ten ayrı tutmasından endişe duymuyordu. Vought, Project-2025'in danışma kurulunda yer alan "Amerikayı Yenileme Merkezi'nin (Center for Renewing America) Başkanıydı. Vought, Trump'ın kuruluşunu çok desteklediğini söylüyordu. Ayrıca Vought, Cumhuriyetçi Parti'nin resmi platformunu hazırlayan komitede politika direktörü olarak görev yapmıştı. Dahası, Vought, Trump'ın ilk döneminde de Beyaz Saray'da "Bütçe ve Yönetim Ofisi"nin (OBM) direktörlüğünü yapmıştı.

Project-2025'in ortakları arasında "Demokrasileri Savunma Vakfı (FDD)", "Claremont Enstitüsü", "American Main Street Initiative" başta olmak üzere 100'den fazla Sağ kuruluş yer alıyordu.

"American Main Street Initiative"nin başkanı Jeffrey H. Anderson "Claremont Enstitüsü" yayınlarından "Claremont Review Of Books" dergisinde "Project 2025 Yeniden Değerlendirildi: Sol'un nefret ettiği Anayasa'ya bir övgü" başlıklı yazısında eleştirilere cevap veriyordu.

Hemen hatırlatalım, “Wall Street” Amerikan finans sektörünün merkezini temsil ediyor, yani küreselcidir. “Main Street” ise küçük ve orta işletmelerinin tamamını ifade ediyor. Kendisini sıradan Amerikalılar için bir düşünce kuruluşu olarak niteleyen “American Main Street Initiative” Amerikan yönetimlerinin “Wall Street” için daha fazla ayrıcalık tanıdığına dair sızlanmaların sesi olarak da öne çıkıyor. “Main Street Girişimi” Başkanı Jeffrey H. Anderson ‘ın Projecet 2025 savunmasına dönecek olur isek, projede yer alan öneriler büyük ölçüde sıradan Amerikalıların ve bizzat Trump’ın görüşlerini yansıtıyor ve Trump için çalışmış, ona sadık kalmış ve yine onun emrinde çalışabilecek pek çok kişi tarafından kaleme alınmıştı. Anderson, Project 2025’in idari devletin dizginlenmesi ve başkanın sadece yürütme yetkisini kullanması çağrısının ötesinde bir kaç yoldan anayasal formlarımıza geri dönülmesi çağrısında bulunduğunu savunuyordu. Buna göre Senato başkanlık atamalarını oylama konusundaki anayasal görevini, bu oylamaları aylarca ya da yıllarca ertelemekten yerine getirmeliydi. Kurucuların savaş yetkilerini akıllıca paylaştığı, en temsili ve müzakereci organ olan Kongre’nin savaşa girilip girilmeyeceğine karar vermesi gerekiyordu. En enerjik ve kararlı organ olan yürütmenin ise savaş başladıktan sonra bunun nasıl yürütüleceğine karar verdiği döneme geri dönülmeliydi. Trump seçimi kazandıktan sonra “Project 2025”e katkı vermiş birçok ismi önemli görevlere getirdi. Eş başkanlıklarını Elon Musk ve Ramaswamy’nin yaptıkları “Hükümet Verimliliği Bakanlığı”nın kurulması da Project 2025 tarafından ana hatları çizilen daha küçük hükümet için muhafazakar vizyonun bir parçası olarak yorumlanıyor. Project-2025’in 40 ortak yazar ve editöründen 18’i ilk Trump yönetiminde de görev yaptı. Trump “Proje 2025”in mimarlarından Russ Vought’u “Yönetim ve Bütçe Ofisi”nin direktörlüğüne aday gösterdi. Proje-2025’de imzası bulunan Brendar Carr “Federal İletişim Komisyonu”nun(FCC) Başkanlığına getirildi. Projenin katılımcılarından John Ratcliffe ise “CIA” direktörlüğüne aday gösterildi. Trump’ın Kanada Büyükelçisi olarak seçtiği Pete Hoekstra da “Proje 2025”e katkıda bulunanlar arasındaydı. Project-2025 ile bağlantılı isimlerden, yıllarca “Fox News” kanalında siyasi yorumcu olarak öne çıkan Monica Crowley Dışişleri Bakanlığı Protokol Şefi olarak görevlendirildi; bu görev yabancı diplomasiyle ilgilenen ve rütbesi ABD büyükelçisine eşdeğer bir görev. Project-2025 yazarlarından Tom Homan ise Trump’ın yeni “Sınır Çarı” olacak. Homan, Trump’ın geniş kapsamlı sınır politikası önerilerinin ve kitlesel sınır dışı işlemlerinin uygulanmasında kilit rol oynayacak. İşletme Profesörlerinden Peter Navarro ise Trump’ın ticaret ve üretimden sorumlu kıdemli danışmanı olacak. Çin karşıtı şahin görüşleriyle tanınan Navarro ABD’ye giren ithal ürünlere yüksek gümrük tarifelerinin ateşli bir taraftarı. Navarro’nun Trump’ın korumacı ticaret gündeminin hayata geçirilmesinde önemli bir rol oynaması bekleniyor. Navarro Trump’ın ilk döneminde

de Beyaz Saray’da “Ulusal Ticaret Konseyi Başkanı” ve “Ticaret Başdanışmanı” olarak görev yapmıştı. Trump, Navarro’dan “Çin’e karşı sert adamım” diye söz etmişti. Bu dönemde Navarro ile Trump’ın Hazine Bakanı Steven Mnuchin ve Trump tarafından alaycı bir şekilde “Globalist Cohn” nitelenen “Ulusal Ekonomi Konseyi Direktörü” Gary Cohn arasında şiddetli ihtilaflar yaşanmıştı.

“Önce Amerika Politika Enstitüsü (AFPI)” ise “Heritage Vakfı”nın öncülük ettiği “Project-2025”in ortakları arasında yer almıyordu. AFPI daha dar odaklı çalışan bir kuruluş olduğu için hem tartışmalardan uzak durdu, hem dikkatleri kendisinden uzaklaştırdı. “Miras Vakfı” tartışmaların odağına yerleşirken da AFPI ise gemisini sessizce yüzdürüyordu.

“AFPI”, Trump’ın vergi indirimlerini kalıcı hale getirme ve federal işgücünü yeterince “MAGA” olmadığı düşünülen kamu hizmeti çalışanlarından arındırma planları dahil, Trump’ın iktidara dönüşü için ayrıntılı bir plâna sahip. AFPI ile bağlantılı birçok isim yeni Trump yönetiminde önemli görevlere getirildi. AFPI Yönetimi’nden Linda McMahon Trump’ın Eğitim Bakanı oluyordu. Trump’ın kampanyasının önde gelen bağışçılarından McMahon daha çok kamu eğitimini tasfiye etmek için özel destekli sözleşmeli okulların yaygın olarak kullanımını teşvik etmeye yönelik görüşleriyle tanınıyor.

“AFPI”de Dava Merkezi Başkanı ve Hukuk ve Adalet Merkezi Eş başkanı olarak görev yapan Florida eski Başsavcısı Pam Bondi ise “Adalet Bakanı (Başsavcı) olarak yer alacak. “AFPI Amerikan Güvenliği Merkezi”nin Eş Başkanı emekli general Keith Kellogg, Trump’ın Ukrayna Özel Temsilcisi olarak görev yapacak. “Amerikan Güvenliği Merkezi”nin diğer Eşbaşkanı John Ratcliffe ise Trump tarafından “Merkezi İstihbarat Kuruluşu”nun (CIA) direktörlüğüne aday gösterildi. AFPI’nın “Akademik Danışmanlar Kurulu” Başkanı Kevin Hassett ise Trump’ın Ulusal Ekonomi Konseyi Direktörü ve Başdanışmanı oldu. Hassett, Neoconlar’la ilişkilendirilen “Amerikan Girişim Enstitüsü”nde (AEI) mali politika uzmanı olarak da yer almıştı. AFPI Başkanı ve CEO’su Brooke Rollins Tarım Bakanı, Lee Zeldin “Çevre Koruma Ajansı Başkanı (EPA), Prof. Michael Faulkender Hazine Bakan Yardımcısı, Doug Collins ise Gazi İşleri Bakanı olarak yeni Trump yönetiminde yer alacaklar.

“İYİ, KÖTÜ VE ÇİRKİN”

Trump’ın ulusal güvenlik, savunma ve dış politika atamaları bir paket olarak değerlendirilir ise Sağ’ın neredeyse birbiriyle şu şekilde veya bu şekilde rekabet veya çelişen tüm kanatları bu paketin içinde yer alıyorlar. İsim ve eğilimlerine göre ayrıştırıldığında her kanadın ‘iyi adamları’ ve ‘kötü adamları’ var. Bu bakımdan nitelemelere, 1966’da gösterime giren, başrollerini Clint Eastwood, Lee Van Cleef ve Eli Wallach’ın paylaştıkları “İyi, Kötü ve Çirkin” filmindeki gibi bir manzara hakim. Nereden bakıldığına göre “İyi”, “Kötü” ve “Çirkin” karakterleri değişiyor.

Nitelemeler hem Cumhuriyetçiler'in, hem de Demokratlar'ın tüm kanatları için farklılık gösteriyor. Marco Rubio'nun Dışışleri Bakanlığına, Mike Waltz'un ise Ulusal Güvenlik Danışmanlığına, Elise Stefanik'in ise BM Büyükelçiliğine getirilmeleri Cumhuriyetçi Parti'nin merkez Sağ kanadı, "Neocon'lar" ve "uluslararası müdahaleciler" için olumlu görevlendirmelerdir. Stefanik, Waltz ve Rubio – iki partili Washington D.C konsensüsünün en kötü uçlarıyla tamamen uyumlu savaş şahinleridir. Rubio ve Waltz ABD'nin rakiplerine karşı sürekli olarak askeri tırmanışı savundukları için "klasik muhafazar şahinler" olarak da niteleniyorlar. Stefanik ise daha önce Washington'daki sıkı İsrail yanlısı Neocon düşünce kuruluşlarından "Demokrasileri Koruma Vakfı"ndan (Foundation for Defense of Democracies) yetişmişti. Keza Mike Waltz, George W. Bush'un başkanlığı döneminde Neocon Başkan Yardımcısı Dick Cheney'nin 'terörle mücadele danışmanı' olarak çalışmıştı. Rubio ise İsrail yanlısı milyarder Sheldon Adelson ve diğer büyük Neocon başışçılara yakınlığıyla bilinen bir isim. Rubio, Batı Şeria'daki yasadışı yerleşimleri desteklemiş ve ABD'nin nükleer programı nedeniyle İran ile savaşa girmesi gerekebileceğini de öne sürmüştü. Öte yandan Rubio,"Gazze Soykırımı" dahil olmak üzere İsrail'in her koşulda desteklenmesini savunan bir isim.

Marco Rubio'nun, Trump'ın popülist veya izolasyonist tabanını rahatsız ettiği de biliniyor. Nitekim Rubio, Trump 2018'de Suriye'deki Amerikan askerlerini çektiğinde bir açıklama yapmış ve Trump'ın büyük bir hata yaptığını söylemişti. Rubio Ukrayna konusunda da Trump'la çelişen görüşlere sahipti. Yorumlara göre Rubio'nun daha müdahaleci ve küresel liderliği savunan yaklaşımı, Trump'ın sözde izolasyonist eğilimleriyle de çelişecektir. Keza birçok analiste göre bu atama, Cumhuriyetçi Parti içindeki ideolojik farklılıkları gün yüzüne çıkarabilir ve Trump'ın siyasetteki tabanını etkileyebilir. Ancak, bu aynı zamanda Trump'ın dış politikada daha geniş bir seçmen kitlesine hitap etme çabası olarak da görülebilir. Diğer yandan liberal şahinler Rubio'nun Dışışleri Bakanı olmasını olumlu karşılıyorlar. Liberal şahinler de müdahaleci dış politikayı ve ABD'nin küresel liderliğini sürdürmesi gerektiğini savunuyorlar. Trump'ın Rubio'yu Dışışleri Bakanı olarak seçmesi, dış politikada daha müdahaleci bir çizgi benimseme ve Cumhuriyetçi Parti'nin sağ kanadıyla daha uyumlu bir politika izleme anlamına gelebilir. Rubio'nun dış politika vizyonu, Trump'ın izolasyonist duruşundan farklı olsa da, iki figürün parti içindeki farklı kanatları dengeleme amacını taşıyan bir strateji bile olabilir. Trump, Rubio'yu bu göreve atayarak parti içindeki farklı dış politika anlayışları arasında bir denge kurmak istiyor olabilir. Trump daha fazla harcama yapmamaları durumunda NATO ittifakı üyelerine "ne halleri varsa görsünler" kabilinden sözler sarfetmişti. Trump'ın ABD'yi NATO'dan bile çekilebileceğine dair cümleler sarfetmesi Avrupa'da endişeyle karşılanmıştı. ABD Kongresi ise NATO üyeleri-

ni yatıştırmak için 2019'da bir tasarıyı onaylamıştı. Marco Rubio'nun da desteklediği Tasarı, ABD'nin NATO'da çekilebilmesini Kongre'nin onayını zorunlu kılıyordu. Tasarı gelecekte Donald Trump dahil olmak üzere izolasyonist bir başkanın elini kolunu bağlamayı amaçlıyordu. Ancak son zamanlarda Rubio'nun bazı görüşlerini Trump'ın görüşlerine yaklaştırmaya çalıştığı gözlerden kaçmıyordu. Rubio, Nisan 2024'te Kongre'den geçen Ukrayna'ya yardım paketine karşı oy kullanan 18 senatörden biriydi. "NBC News" kanalına yaptığı bir açıklamada Rubio, "Bence Ukraynalılar Rusya'ya karşı dik dururken inanılmaz derecede cesur ve güçlüydüler. Ancak günün sonunda, burada finanse ettiğimiz şey bir çıkmaz savaş ve bunun bir sonuca ulaştırılması gerekiyor" diyordu. Rubio, 15 Ocak 2025'de Dış İşleri Bakanlığı için Senato'da gerçekleştirilen onay oturumunda Trump'la çelişmediğini gösteren açıklamalar yapıyordu.

Trump'ın en sert eleştirmenlerinden şöhretli Neoconlar'dan John Bolton ile Marco Rubio'nun arası da her zaman iyi olmuştur. Trump ilk döneminde Bolton'ı Ulusal Güvenlik Danışmanı yaptığında Senatör Rubio bir açıklama yaparak, "John Bolton'ı iyi tanıyorum ve Ulusal Güvenlik Danışmanı olarak harika bir iş çıkaracak mükemmel bir seçim olduğuna inanıyorum" demişti. Şimdi de Bolton, Senatör Rubio'nun ve Ulusal Güvenlik Danışmanlığına getirilen Waltz için aynı hisleri taşıyor. Trump'ın Ulusal İstihbarat Direktörü olarak seçtiği Tulsi Gabbard'ı ise son derece güvenilir addeden Bolton, Rubio ve Waltz'un Trump'a kesin itaat biçiminde itaatkar olmamalarını ve doğru tavsiyeler vermelerini umut ediyor. 8 Ocak 2025'teki yazısında Bolton, Trump'ın Rubio'nun liderliğine ve yönetimin dış politikasını başarılı şekilde uygulama becerisine ciddi zorluklar getirebilecek atamalar yaptığına dair endişelerini dile getiriyordu. Bolton Rubio'nun güçlü bir NATO savunucusu olduğunu, Trump'ın ise NATO'ya iyi duygular beslemediğini belirterek, "NATO Büyükelçisi Matt Whitaker doğrudan Trump'a mı yoksa Rubio'ya mı rapor verecek ve bunun etkisi ne olacak" diye soruyordu. Bolton, Trump'ın özel temsilcilerinin baş diplomat olarak Dış İşleri Bakanının oynayacağı rolü zayıflatabileceği uyarısında bulunuyordu. Trump'ın dünürü Massad Boulos'u Arap ve Orta Doğu işlerinde kıdemli danışmanı, yakın bir dostu olan Steve Witkoff'u ise "Orta Doğu Özel Temsilcisi" yapması bu kabilden atamalarla. Oysa Henry Kissinger ve Jim Baker'dan bu yana bu görevler bizzat Dış İşleri Bakanına aitti. Yine Bolton'a göre Trump'ın Richard Grenell'i "Venezuela ve Kuzey Kore dahil" özel misyonlar için başkanlık elçisi, Mauricio Claver-Carone'u Dışışleri Bakanlığı'nın "Latin Amerika Özel Temsilcisi", Keith Kellogg'u ise "Ukrayna Özel Temsilcisi" olarak ataması da Rubio'nun işini zorlaştırabilirdi. Bu türden atamaların Ulusal Güvenlik Konseyi'nin kurumlar arası sürecini karmaşık hale getirebileceğine dikkat çeken Bolton, "Rubio muhtemelen 'İlk kim?' diye merak eden tek üst düzey Trump yetkilisi olmayacaktır. Daha fazlası da olabilir:

Donald Trump henüz göreve başlamadı bile” diyordu. Diğer bir yandan Bolton, erken bir ticaret savaşının küresel bir ekonomik krize dönüşmesinden, Ukrayna’daki savaşın Kiev ve NATO için kötü olacak şekilde hızlı bir şekilde sona ermesinden endişe ediyordu. Bolton’a göre bu krizler çok erken gelecektir. Bolton’ın yazılarında dile getirdiği bir diğer endişesiye, Trump’ın Savunma Bakanlığına getirdiği Pete Hegseth ile ilgiliydi. Bolton’a göre, Hegseth’in Trump’a sadakati abartması Pentagon’da kaos yaşanmasına yol açabilir. Keza Bolton, benzer bir durum derin devletin kalbi olarak kabul edilen istihbarat topluluğunda da önemli krizlere sebebiyet verebilir. Bolton, ABD’nin BM Büyükelçisi olarak görevlendirilen Elise Stefanik’ten ise umutluymuştu. Zira Stefanik BM’nin kusurlarının farkındaydı. Stefanik, Trump’ın ilk başkanlık döneminde İsrail aleyhindeki kararları sebebiyle ABD’yi “BM İnsan Hakları Konseyi”nden çektiğinde, Filistinliler için daimi mülteciler kuruluğu olan “BM Yardım ve Çalışma Ajansı’nı(UNRWA)” feshettiğinde ya da Temsilciler Meclisi’ndeki Cumhuriyetçileri “Uluslararası Ceza Mahkemesi”ne(UCM) yaptırım uygulanması yönünde oy kullandıkları için alkışlamış ve övmüştü. Bolton ABD Başkanlarından George W. Bush’un “UCM”yi kuran anlamadan Amerika’nın imzasını çekme kararında kendisinin rol oynadığını, Bush’a İnsan Hakları Konseyi’nin kurulmasına karşı oy kullanmasını tavsiye ettiğini, BM’nin “Siyonizm ırkçılıktır” kararını yürürlükten kaldırma çabasına öncülük ettiğini de hatırlatıyordu. Bolton 2018’de, Trump’a İnsan Hakları Konseyi’nden çekilmesini ve UNRWA’yı feshetmesini de tavsiye etmişti. Yani Bolton Bush ve Trump yönetiminde oynadığı uğursuz rolünü şimdi Stefanik’ten bekliyor. Öte yandan Trump’ın Hint-Amerikalı Kash Patel’i FBI Direktörlüğü’ne aday göstermesini eleştiren Bolton, “Senato, Patel’i onaylarsa, tarih onları yargılayacaktır” diyordu. O kadar ki Bolton, Patel’i eski Sovyetler Birliği’nin en korkulan gizli polis şeflerinden Lavrentiy Beria’ya bile benzetti. Yani Patel, “Trump’ın Lavrentiy Beria’sı” olmaya namzettir.

‘İYİLEŞMEKTE’ OLAN BİR NEOCON!

Trump’ın Savunma Bakanlığına aday gösterdiği Pete Hegseth çok !daha “değişik” bir figür. Amerikan ordusundan Binbaşı rütbesiyle emekli olan Hegseth katıksız bir Trumpçı olarak biliniyor. En görünen özelliği ise kendisini 11. Yüzyıldaki Haçlı şövalyeleriyle özdeşleştirmesi. O kadar ki Hegseth bütün vücudunu Haçlı seferlerinin sembollerini çağrıştıran dövmelerle kapladı. Hegseth, İslam’a olan nefretini 2020’de yayınlanan “Amerikan Haçlı Seferi(American Crusade)” başlıklı kitabında sergilemişti. Hegseth kitabında, “İçinde bulunduğumuz an 11. Yüzyıla çok benziyor. Savaşmak istemiyoruz ama bin yıl önceki Hristiyan dostlarımız gibi savaşmak zorundayız. Kendinizi silahlandırın – mecazi olarak, entelektüel olarak, fiziksel olarak. Bizim savaşımız silahlarla değil. Henüz!” diyordu. Amerikan ana akım medyada yer alan yorumlara göre Hegseth Trump’ın aradığı türden bir

savunma bakanıydı, az deneyim, tam bir sadakat ve dar bir Sağcı toplum vizyonu dışındaki her şeye karşı derin bir kişisel kin. Keza 1 Aralık 2024’te “New Yorker” dergisinde yer alan bir makaleye göre, 2015 yılında Ohio’da bir barda sarhoş olan Hegseth “Tüm Müslümanları öldürün!” diye bağırıyordu. 6 Aralık 2024’te “Politico” dergisinde yer alan bir başlık ise “Pete Hegseth’in Orduyu Hristiyan Silahı Haline Getirmeye Yönelik Haçlı Seferi” şeklindeydi. Jasper Craven imzalı yazıda İslam, Hristiyan ve Yahudi Araştırmaları Enstitüsü’nde kıdemli bir akademisyen olan Matthew Taylor’ın görüşlerine de yer veriliyordu. Hegseth’in Hristiyan egemenliğine dair çok ürkütücü, uğursuz ve karanlık bir vizyon çizdiğini belirten Taylor, “İhtiyacımız olan son şey bir Hristiyan İŞİD’i” diyordu. Amerikan mediasında yer alan bilgilere göre Hegseth, “Doug Wilson adlı şöhretli bir vaiz tarafından kurulan“Reformcu Evanjelistler Cemaati’nin(CREC)” klise ve okullarıyla da bağlantılıydı. CREC takipçilerine göre Amerika eski İncil hukuku üzerine inşa edilmiş bir Hristiyan ulusu olarak yeniden yapılandırılmalıdır. Doug Wilson, Yahudilerin de katliamlara uğratıldığı Haçlı Seferleri’ni olumlu bir şekilde yeniden çerçevlendiren Hristiyan liderler arasında yer alıyor. Öte yandan Hegseth, ABD’nin Birleşmiş Milletler’e fon sağlamasını eleştirerek Birleşmiş Milletler’i “Amerikan karşıtı, İsrail karşıtı ve özgürlük karşıtı bir gündemi agresif bir şekilde ilerleten tamamen küreselci bir örgüt” olarak nitelemişti. İsrail’e verdiği desteği Haçlı Seferleri’ne benzeten Hegseth” İsrail devletini sevmeyi öğrenin” diyordu. Hegseth 2018 yılında Kudüs’teki King David Otel’inde gerçekleştirilen etkinlikte yaptığı bir konuşmada Üçüncü Tapınağın yeniden inşa edileceğine yürekten inandığını söylüyor, İsrail’in Batı Şeria’yı ilhak etmesi çağrısında bulunuyordu.

Hegseth iki devletli çözüm içinse “Bugün bu topraklarda yürüyorsanız, iki devletli çözüm diye bir şeyin olmadığını anlarsınız. Tek bir devlet vardır” diyordu. Hegseth ABD’nin Neoconlar’ın ittirmesiyle Irak’ı işgalinin de ateşli bir savunucusuydu. Trump’ın şiddetle eleştirdiği savaşlar. Bu sebeple olsa gerek, Hegseth Neocon tutumunu değiştirdiğine dair bir imaj veriyordu. Katıldığı bir programda sunucunun “Irak’ta olmalı mıydık” sorusuna, “O zamanlar bunun büyük bir savunucusuydum, geriye dönüp baktığımda kesinlikle hayır” diye cevap veriyordu. Hegseth, “Altı yıldır iyileşmekte olan bir Neocon’um” diyerek devam ediyordu. Donald Trump’ın görev verdiği isimlerden oluşan kalabalığın birbirine zıt eğilimlere sahip olduğunu belirtmiştik. Trump’ın yeni İsrail Büyükelçisi Mike Huckabee gibi “Hristiyan Siyonistler” dahil olmak üzere bu kalabalık arasında yok, yok. Trump’ın bu çok sesli korodan nasıl bir tek ses çıkaracağı konusundaysa farklı yorumlar yapılıyor. Kimine göre bu koalisyon bir süre sonra çatlayacak, kimine göreyse Trump ne istediğini zaten bilen kişilere görev verdiği için, Trump hangi müziği çalarsa kalabalık da bu müziğe göre dans edecektir.

TRUMP'IN GAZZE TEHDİDİ, TÜRKİYE'Yİ DE HEDEF ALIYOR

BEKİR GÜNDOĞDU

www.kritikbakis.com

Trump'ın Gazze Planı: Siyonist Lobi Desteğini Kazanma Hamlesi mi?

Trump, Beyaz Saray'da Netanyahu ile görüşme sonrası gerçekleşen basın toplantısında Gazze'nin ABD tarafından devralınması gerektiğini ve bölgeye uzun vadeli bir sahiplik stratejisi uygulanmasını savundu. Bununla birlikte, Filistinlilerin Mısır ve Ürdün gibi komşu ülkelere yerleştirilmesinin daha uygun olacağını ifade etti.

ABD başkanlık sisteminde kabine atamaları ve yeni yönetimin belirlenmesi süreci, önemli siyasi dengeleri de beraberinde getirecek gibi görünüyor. Trump'ın Gazze şeridi hakkında yaptığı son açıklamalar, bu siyasi hesaplamaların bir yansıması olarak okunabilir mi? Özellikle ABD yönetiminde etkili olan Siyonist lobinin desteğini almak ve belirli atamalarda etkili bir güç dengesi kurmak amacıyla bu açıklamaların yapılmış olabileceği düşünülebilir. Bu söylemler, uluslararası hukuk ve bölgesel dinamikler açısından kesinlikle kabul edilebilir olmamakla birlikte, ABD'nin Trump'la içine girdiği türbülansın yeni küresel çatışma ve felaketlere dönüşeceği bir kaosun habercisi de olabilir.

Trump'ın Gazze Planı: Armageddon fantezisi mi?

Trump yönetimi, ilk döneminde ABD-İsrail ilişkilerini tarihsel olarak en sıkı çizgide tutan politikalar uyguladı. Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıma kararı, Golan Tepeleri'ni İsrail toprağı olarak kabul etmesi ve Abraham Anlaşmaları ile bölgedeki diplomatik dengeleri değiştirme girişimi, Trump'ın bu konuda ne kadar proaktif bir tutum sergilediğini göstermişti.

ABD'de Yahudi lobisinin finansal ve siyasi açıdan büyük bir gücü olduğu düşünülürse, Trump'ın bu kesimi memnun etmek istemesi mantıklı bir hamle olarak değerlendirilebilir.

Trump, Gazze'nin yıkımından sonra uluslararası bir merkez haline getirilmesini savunurken, bu fikrin gerçekleşebilirliği oldukça düşük bir ihtimal olarak görünüyor. Uluslararası toplumun böyle bir projeye destek verip vermeyeceği de ayrı bir konu. Dahası, Gazze'nin askeri ve siyasi olarak ABD kontrolü altına girmesi, bölgede yeni bir savaş tetikleyebilir.

Trump-Netanyahu ittifakı, Türkiye'yi de hedefe koyabilir

Başkanlık sürecinde ABD'nin Ortadoğu politikalarını eleştiren, Irak ve Afganistan işgallerinin yanlışlığını vurgulayan, Suriye'den çekileceğini söyleyen Trump, Gazze işgaliyle İsrail'i ve Yahudileri dünyanın lanetli gücüne çeviren Netanyahu'nun barbarlığını da zaman zaman eleştirmişti. ABD sistemi içerisinde Evanjelizm yani Hristiyan Siyonizm'inin etkisiyle İsrail'e verilen koşulsuz desteğin, 7 Ekim sonrası yürütülen soykırım savaşıyla oluşan kamuoyu tepkisi nedeniyle özellikle Netanyahu karşıtı bir politika beklentisi oluşturmuştu. ABD baskısıyla Gazze'de başlatılan ateşkes süreci de bu eğilimi destekleyici bir gelişme olarak yorumlandı.

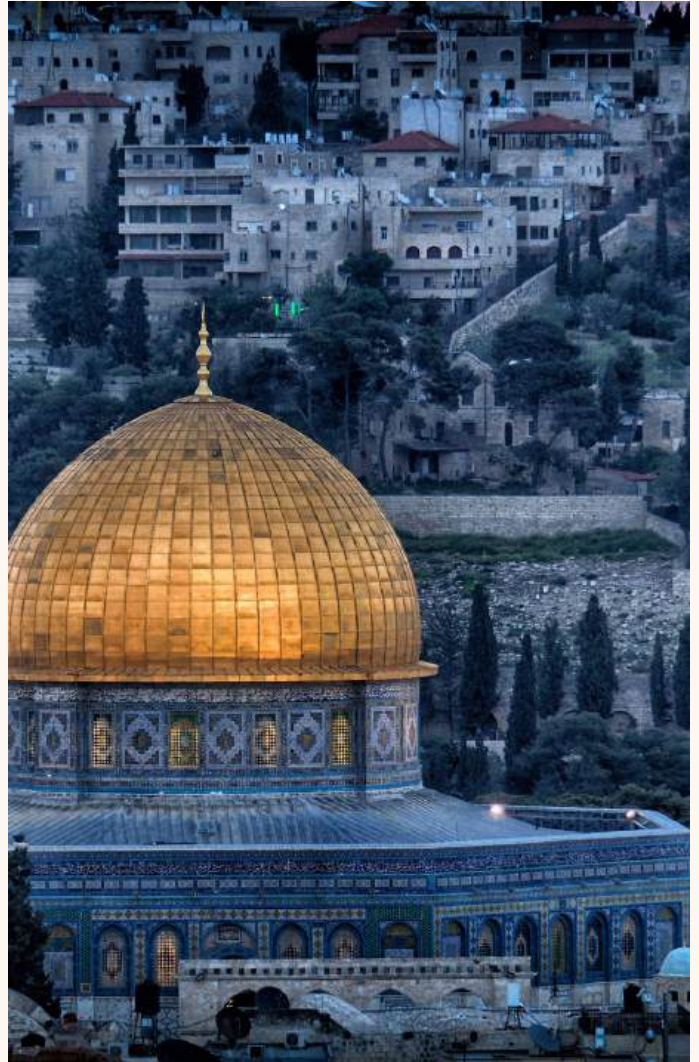
Ancak şimdi, Trump'ın başkanlığı sonrası ilk olarak Netanyahu'yu davet etmesi ve ardından Netanyahu gibi konuşması, farklı bir politikanın habercisi olarak yorumlandı. Trump'ın Panama, Kanada, Kolombiya, Ukrayna, İngiltere, AB ve Grönland başlıklarında yaptığı meczup açıklamaların ardından, Gazze konusunda da fanatik bir Siyonist pozisyon alması, uluslararası kamuoyunu tedirgin etti.

Trump'ın tercihi ABD'nin de kaderi olacak

Netanyahu'nun, gerek Suriye devrimine karşı Golan tepelerine güç yığıp Dürzileri devrime karşı kışkırtması, gerekse PKK-YPG'ye destek vererek hem Türkiye hem de Suriye'ye karşı açık savaş pozisyonu alması, Trump nezdinde Ortadoğu politikasının giderek Türkiye ile ilişkilerin merkezde olduğu bir çerçevede tavır almaya sürüklüyor. Trump ABD'si, NATO üyesi ve ABD müttefiki Türkiye'yi karşısına alıp Netanyahu ve Siyonist barbarlığına mı koşulsuz destek verecek, yoksa Siyonist lobiye desteğini rüşveti kelim düzeyinde tutup, Ortadoğu'da düzen kurucu bir irade olarak Türkiye ile ilişkilerini geliştirmeyi mi tercih edecek?

Trump'ın ilk seçeneği tercih etmesi, Türkiye karşıtı politikaları desteklemesi, PKK ve İŞİD terörünü tekrar Türkiye'ye yönlendirmesi, Suriye devriminin düzen kurucu sürecini YPG terör güçleriyle sabote etmesi, darbeci-mezhepçi-ulusalcı cepheyi (28 Şubat/Gezi/15 Temmuz koalisyonu) tekrar siyasi kaosa teşvik etmesi ve Erdoğan'ı hedef alan farklı senaryoları gündeme getirmesi demektir.

Bu tercih, ayrıca, Siyonizm'in ABD'yi koçbaşı yaparak sadece Filistin ve Ortadoğu'yu değil, bütün dünyayı da ateşe sürükleyen insanlık düşmanı bir lanetin ABD hegemonyasını ve Amerikan yüzyılını da çökertecek Armageddon fantezisinin komplo teorisi mi yoksa dünyayı yönetmek için gündemde tutulan bir Aryan faşizminin şantajı mı olduğunu da gösterecek.

ABD'nin Latin Amerika Politikası Yine Utanç Verici

YAZAR: ROGER D. HARRIS* -JOHN PERRY**

KAYNAK: [HTTPS://WWW.COUNTERPUNCH.ORG/](https://www.counterpunch.org/)

Biden da Trump da Olsa, ABD'nin Latin Amerika Politikası Yine Utanç Verici Olacak

Göç, Uyuşturucu ve Gümrük Vergileri:

Donald Trump'ın ABD'nin yeni başkanı olmasıyla birlikte, uzmanlar ABD'nin Latin Amerika'ya yönelik politikasının nasıl değişebileceği üzerine spekülasyon yapıyor. Bu makalede, bu spekülasyonlardan bazılarını ele alıyor ve ardından ABD'nin politika önceliklerinin ilerici, Latin Amerikalı bir bakış açısıyla nasıl değerlendirilebileceğine dair üç spesifik örneği inceliyoruz. Bu durum bizi daha geniş bir argümana götürüyor: Bu meselelerin ele alınış biçimi, Washington'un ABD'nin hegemonik konumunu koruma konusundaki en büyük önceliğinin bir göstergesidir. Bu öncelikli kaygı içinde, ABD'nin Latin Amerika'ya yönelik politikası yalnızca bir unsur olmakla birlikte, her zaman önem taşır; çünkü ABD hegemonu bölgeyi hâlâ kendi "arka bahçesi" olarak görmektedir. Öncelikle, uzmanların söylediklerinden bazı örnekler. Foreign Affairs dergisinde Brian Winter, Trump'ın geri dönüşünün Biden'ın bölgeyi ihmal edişinden bir uzaklaş-

ma anlamına geldiğini savunuyor. "Bunun nedeni oldukça basit," diyor. "Trump'ın izinsiz göçü engellemek, fentanil ve diğer yasadışı uyuşturucuların kaçakçılığını durdurmak ve Çin mallarının ABD'ye girişini azaltmak gibi en önemli iç öncelikleri, büyük ölçüde Latin Amerika'ya yönelik politikaya bağlı." ABD savunma sanayii tarafından finanse edilen Center for Strategic and International Studies adlı düşünce kuruluşunda çalışan Ryan Berg de umutlu. Berg, Trump'ın "ABD politikasını Batı Yarımküre'ye daha fazla odaklayacağını" ve bunu yaparken "kendi güvenliğini ve refahını da güçlendireceğini" savunuyor. Blogger James Bosworth'a göre, Biden'ın "iyi huylu ihmali", yerini "agresif bir Monroe Doktrini'ne - sınır dışı etmeler, gümrük savaşları, militarist güvenlik politikaları, ABD'ye sadakat talepleri ve Çin'in reddi" gibi uygulamalara bırakabilir. Ancak, Trump'ın Dışişleri Bakanı Marco Rubio'nun ilgisine rağmen, Bosworth yeni yönetimin başka yerlere odaklanması nedeniyle politikanın iyi huylu bir ihmale dönüşme ihtimalinin hâlâ yüksek olduğunu düşünüyor.

Teleskobun yanlış ucu

Bu ve benzeri analizlerin ortak noktası, ABD için önemli olan sorunlarla – buna iç sorunlar da dahil – ve bu sorunların Latin Amerika politikalarındaki değişikliklerle nasıl çözülebileceğiyle ilgilenmeleridir. Bölgeye, ABD tarafından monte edilmiş bir teleskobun ucundan bakmaktadırlar. Trump'ın yaklaşımı daha küstahça "Önce Amerika!" olabilir, ancak temel duruş bu uzmanlarınkiyle hemen hemen aynıdır. Farklı senaryolar Washington'da şekillenecek ve Latin Amerika'nın geleceği, üzerinde çok az etkisi olduğu ABD politika değişikliklerini nasıl ele aldığına bağlı olarak belirlenecektir. Bu sözde uzmanların analizleri, Washington'un bakış açısını sorgulamak yerine aynı tek boyutlu perspektifi benimsemeleri nedeniyle kısıtlanmaktadır. İşte bir örnek. "İhmal" kelimesi yüzeysel bir terimdir çünkü ABD'nin Latin Amerika'ya yönelik "ihmal" ettiği zamanlarda bile derin ticari bağlardan muazzam askeri varlığa kadar uzanan yoğun bir müdahalesi olduğunu gizler. Ayrıca yüzeysel bir terimdir çünkü gerçek anlamda ABD, Latin Amerikalıların çoğunu ilgilendiren sorunları sürekli ihmal etmektedir: düşük ücretler, eşitsizlik, sokaklarda güvende olamama, iklim değişikliğinin zararlı etkileri ve daha birçok sorun. "İhmal" bir Latin Amerika şehrinin sokaklarında, Washington çevre yolundakinden çok daha farklı algılanacaktır.

Kimin "uyuşturucu sorunu" var?

ABD'nin düşünce yapısındaki boşluk hiçbir yerde uyuşturucu sorununa verilen yanıtlarda olduğu kadar belirgin değildir. Trump, Meksikalı uyuşturucu kartellerini terör örgütü ilan etmekle ve onlara saldırmak için Meksika'yı işgal etmekle tehdit ediyor.

Ancak, akademisyen Carlos Pérez-Ricart'ın El Pais gazetesine söylediği gibi: "Bu, Meksika'dan kaynaklanmayan bir sorun. Kaynak, talep ve taşıyıcılar Meksikalı değil. Onlar." Meksika Devlet Başkanı Claudia Sheinbaum da, Meksika'da uyuşturucu üretimi ve kaçakçılığını tetikleyen ABD'deki tüketim olduğuna dikkat çekiyor. Trump, yirmi yıl önce selefi Clinton'ın yaptığı hatayı kolayca tekrarlayabilir. O dönemde milyarlarca dolar "Kolombiya Planı" için harcandı, ancak yine de "uyuşturucu sorunu" çözülemedi. Hedef ülkedeki şiddet ve insan hakları ihlalleri ise büyük ölçüde arttı. Trump'ın tehdidini gerçekleştirmesi durumunda neler olabileceğine dair bir öngörü, geçen Temmuz ayında Biden yönetiminin Ismael "El Mayo" Zambada'yı yakalamasıyla ortaya çıktı. Bu olay, Meksika'nın Sinaloa eyaletinde karteller arasında topyekûn bir savaşa yol açtı. Sheinbaum, uyuşturucu üretimi ve tüketimiyle ilgili soruları haklı olarak tekrar ABD'ye yöneltiyor. Retorik bir şekilde soruyor: "Fentanilin ABD'de üretilmediğine inanıyor musunuz?... ABD şehirlerinde fentanil dağıtan uyuşturucu kartelleri nerede? Bu fentanilinsatışından elde edilen para ABD'de nereye gidiyor?" Eğer Trump kartellere karşı bir savaş başlatırsa, uyuşturucu tüketimini bir dış mesele olarak ele alan ilk ABD başkanı olmayacak.

"Göç sorunu" nereden kaynaklanıyor?

Trump, göç konusuna kafayı takan ilk başkan değil. Tıpkı uyuşturucu gibi göç de, göçmenlerin geldikleri ülkeler tarafından çözülmesi gereken bir sorun olarak görülürken, ABD'nin kontrolü altındaki "itme" ve "çekme" faktörlerine daha az dikkat edilmektedir.

Göçmen emeğinin sömürülmesi, karmaşık iltica prosedürleri ve göçü teşvik eden "insani şartlı tahliye" gibi planlar bu sorunların nedenleri olarak göz ardı edilmektedir. Biden, ABD'nin çeşitli Latin Amerika ülkelerine uyguladığı ve kitlesel göçe yol açtığı kanıtlanmış yaptırımları yoğunlaştırmıştır. Bu arada Trump da aynısını yapmakla tehdit etmektedir.

Birçok Latin Amerika ülkesi, ABD'nin dolaylı olarak dahil olduğu uyuşturucu bağlantılı suçlar ve diğer sorunlar nedeniyle güvensiz hale gelmiştir. Sadece 2023 yılında, yaklaşık 392.000 Meksikalı çatışmalar nedeniyle yerlerinden edilmiştir ve bu sorun, ABD'den Meksika'ya yapılan yoğun ve çoğu zaman yasadışı ateşli silah ihracatıyla daha da ağırlaşmıştır.

Tarihsel olarak güvenli bir ülke olan Kosta Rika'da, 2023 yılında çoğu uyuşturucu kaçakçılığıyla bağlantılı olmak üzere rekor seviyede 880 cinayet işlendi. Brezilya ve diğer ülkelerde ise ABD tarafından eğitilen güvenlik güçleri, şiddeti azaltmak yerine doğrudan bu şiddete katkıda bulunmaktadır.

Trump tarafından vaat edilen ABD'den toplu sınır dışı etmeler, 1990'ların sonunda El Salvador'da olduğu gibi bu sorunları daha da kötüleştirebilir. Ayrıca, göçmen işçilerin ülkelere gönderdikleri dövizleri de etkileyerek bölgedeki yoksulluğu daha da artırabilir.

ABD'ye yapılan ihracatta gümrük vergisi tehdidinin de ciddi sonuçları olabilir. Ekonomist Michael Hudson, ABD'den elde edilen ihracat gelirlerinin bir anda kesilmesi durumunda, ülkelerin tahvil sahiplerine dolar bazlı borçlarını ödemeyi reddederek ortaklaşa misilleme yapmak zorunda kalacaklarını savunuyor.

ABD'nin "arka bahçesinde" Çin

Trump, Latin Amerika'da Çin'in etkisine yönelik Washington'un ortak kaygılarına katılıyor. Pentagon müteahhitleri tarafından kısmen finanse edilen Peterson Uluslararası Ekonomi Enstitüsü'nden Monica de Bolle, BBC'ye yaptığı açıklamada, "Amerika'nın arka bahçesi doğrudan Çin ile ilişki kuruyor. Bu sorun yaratacaktır," dedi. Yakın zamanda emekli olan ABD Güney Komutanlığı generali Laura Richardson, Biden yönetimi sırasında Washington adına Latin Amerika başkentlerini sık sık ziyaret eden muhtemelen en kıdemli isimdi. Richardson, Çin'i "bölge genelinde çift kullanımlı sahalar ve tesisler geliştirerek 'uzun vadeli bir oyun' oynamakla" suçladı. Bu sahaların, "gelecekte Halk Kurtuluş Ordusu (PLA) için çok alanlı erişim noktaları ve stratejik deniz geçiş yolları" olarak hizmet edebileceğini de sözlerine ekledi.

Foreign Affairs'in belirttiği gibi, Latin Amerika'nın Çin ile ticareti 2002 yılında 18 milyar dolardan 2023 yılında 480 milyar dolara "patladı." Çin ayrıca devasa altyapı projelerine yatırım yapıyor ve görünüşe göre tek siyasi

koşulu, bir ülkenin Çin'i (Tayvan'ı değil) diplomatik olarak tanımasını tercih etmesi. Ancak burada bile Çin mutlak değildir; Guatemala, Haiti ve Paraguay gibi hâlâ Tayvan'ı tanıyan ülkelerde, tek Çin politikasını benimseyenlere kıyasla nispeten daha mütevazı olsa da, doğrudan yatırımları bulunmaktadır.

Şu anda ABD'nin yakın müttefiki olan Peru'da, Çin tarafından finanse edilen ve Kasım ayında bizzat Devlet Başkanı Xi Jinping tarafından açılan yeni bir mega liman (Chancay) bulunuyor. Sağcı Arjantin Devlet Başkanı Milei bile Çin için "Hiçbir şey talep etmiyorlar [karşılık olarak]," dedi.

Peki, ABD bunun yerine ne sunuyor? Antony Blinken eski tren vagonlarını Peru'ya hediye olarak gururla sergilerken, gerçekte ABD'nin Latin Amerika'ya yaptığı "yardımların" çoğu ya "demokrasiyi teşvik etmeye" (yani Washington'un siyasi gündemini ilerletmeye) yöneliktir ya da başka şekillerde koşullu veya sömürücüdür.

BBC, "tecrübeli gözlemciler" olarak tanımladığı bazı uzmanların, Washington'un bölgenin ihtiyaçlarına karşı "yıllarca süren kayıtsızlığının" bedelini ödediğine inandığını aktarıyor. ABD, stratejik nüfuzunu Çin'e ve daha az ölçüde Rusya, İran ve diğer ülkelere kaptırdığına inanırken, Latin Amerika ülkeleri bunu kalkınma ve ekonomik ilerleme için bir fırsat olarak görüyor.

Monroe Doktrini'ni Hatırlayın

Daha "iyi huylu" bir politika çağrısında bulunanlar, Başkan James Monroe'nun daha sonra kendi adıyla anılacak olan "doktrini" ilan etmesinden bu yana geçen iki yüzyılda, ABD'nin Latin Amerika'ya yönelik politikasının agresif bir şekilde kendi çıkarları doğrultusunda olduğunu unutuyor. ABD, bölgeye binlerce kez askeri müdahalede bulundu ve ülkelerini defalarca işgal etti. Sadece İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana, 1954'te Guatemala ile başlayan yaklaşık 50 önemli müdahale ya da darbe girişimi olmuştur. ABD'nin bölgede 76 askeri üssü bulunurken, Çin ve Rusya gibi diğer büyük güçlerin bölgede hiç askeri üssü bulunmamaktadır. Bu doktrin hâlâ oldukça canlı. Foreign Affairs'te Brian Winter, "Birçok Cumhuriyetçi, bu bağlantıları [Çin ile] ve Latin Amerika'daki artan Çin varlığını, Monroe Doktrini'nin - 201 yıllık, Batı Yarımküresi'nin dış güçlerin müdahalesinden arınmış olması gerektiğini belirten ferman - kabul edilemez ihlalleri olarak algılıyor," diye uyarıyor.

Bosworth, Trump'ın Latin Amerika'nın ABD ile Çin arasındaki mücadelede kesin bir şekilde taraf seçmesini istediğini ekliyor. Ona göre, Trump'ı desteklemek isteyen herhangi bir ülke "Çin karşıtı bir tutum sergilemek zorunda."

Council on Foreign Relations'ta (ana sponsorları arasında Pentagon müteahhitleri bulunan) görev yapan Will Freeman, yeni bir Monroe Doktrini'nin ve Trump'ın "sert diplomasi" yaklaşımının kısmen işe yarayabileceğini düşünüyor, ancak bunun yalnızca ABD ticaretine ve diğer bağlantılarına daha bağımlı olan Kuzey Latin Amerika ülkelerinde etkili olabileceğini belirtiyor.

Trump'ın iki temel hedefi var: biri Çin'in nüfuzunu bastırmak (örneğin Panama Kanalı'nın kontrolünü ele geçirerek), diğeri ise maden kaynaklarının kontrolünü sağlamak (Grönland'ı satın alma isteğinin bir nedeni de budur). Aslında, maden kaynaklarına olan arzu yeni bir şey değil. General Richardson, 2023 yılında savunma sanayii tarafından finanse edilen başka bir düşünce kuruluşuna verdiği röportajda, Latin Amerika'daki madenlerin ABD'ye ait olduğunu güçlü bir şekilde ima etti.

Çok kutupluluk tehdidine karşı hegemonik gücü sürdürmek

Neocon yazar Charles Krauthammer, 20 yıl önce savunma sanayii tarafından finanse edilen bir başka düşünce kuruluşu için yazdığı bir yazıda, ABD'nin egemen hegemonik güç statüsünü açıkça desteklemiş ve çok taraflılığı - en azından ABD çıkarlarına hizmet etmediği durumlarda - eleştirmiştir. "Alternatif olmadığında çok kutupluluğa evet," demiştir. "Ama olduğu zaman değil. Bugün sahip olduğumuz eşsiz güç dengesizliğine sahip olduğumuzda değil."

Norveçli yorumcu Glen Diesen, 2024 yılında yazdığı bir yazıda, ABD'nin çok kutupluluğa karşı ve baskın konumunu korumak için hâlâ - belki de artık kaybedeceği - bir savaş verdiğini iddia ediyor. Trump'ın "Önce Amerika!" söylemi, Washington'un tartışmalı hegemonyasına tutunmak için diğer başkanlık seleflerinin sahip olduğu duyguların daha açık bir ifadesinden başka bir şey değildir.

Biden'in başkanlığındaki ironi, Ukrayna savaşını sürdürmesinin, iki rakibi olan Rusya ve Çin arasında daha sıcak ilişkilere yol açmasıdır. Bu bağlamda, açıkça çok kutuplu ve hegemonik olmayan bir ortaklık olan BRICS'in büyümesi teşvik edilmiştir. Glen Diesen'in dediği gibi, "Savaş, Batı'dan küresel ayrışmayı yoğunlaştırdı."

ABD hegemonyasını sürdürmek için atılan diğer adımlar - Gazze'de İsrail'in soykırımına verdiği destek, Suriye'de rejim değiştirme operasyonu ve Haiti'de düzenin bozulması - Diesen'e göre Washington'un şu bakış açısını ortaya koyuyor: "ABD'nin küresel hâkimiyetine alternatif olarak yalnızca kaos vardır." Defalarca, Yankee "hayırseverliği" kalkınma değil, yıkım anlamına gelmiştir.

Bu durumlar, küresel güneyde ABD hâkimiyetine alternatif arayışlarını daha da güçlendirmiştir. Özellikle ABD yatırımlarının sıkılaştırılmasına karşı savunmasız olan birçok Latin Amerika ülkesi, artık BRICS alternatifini takip etmek istemektedir.

Beklendiği gibi, Trump, Biden'ın döneminde hegemonik gücün aşındığı algısını sert bir şekilde eleştirmiştir. UnHerd için yazan Thomas Fazi, bunun Trump açısından bir tür gerçekçilik olduğunu savunuyor; Trump, Ukrayna savaşının kesin bir şekilde kazanılamayacağını ve Çin'in gücünün kontrol altına alınmasının zor olduğunu biliyor. Buna göre, bu durum "ABD önceliklerinin daha yönetilebilir bir 'kıta' stratejisine - yeni bir Monroe Doktrini'ne - yeniden

ayarlanmasına yol açıyor.” Bu strateji, Grönland ve Kuzey Kutbu’ndan Tierra del Fuego ve Antarktika’ya kadar uzanan, ABD’nin doğal etki alanı olarak gördüğü Amerika kıtası ve Kuzey Atlantik üzerinde tam hegemonyasını yeniden tesis etmeyi hedefliyor.

Uzmanlar, Trump’ın Latin Amerika’ya yönelik yaklaşımının tam olarak ne olacağı konusunda hemfikir olmayabilirler, ancak Winter’ın “bölge, ABD dış politikası için bir öncelik haline gelmek üzere” yargısına katılıyorlar. Trump’ın Marco Rubio’yu ataması bunun bir işaretidir. Yeni dışişleri bakanı, Blinken gibi bir “şahin,” ancak Latin Amerika’ya tehlikeli bir şekilde odaklanmış biri.

Ancak, bu tür uzmanların Monroe Doktrini’ne atıfta bulunmaları, bunun sadece eski şarabın yeni şişelere doldurulmasından ibaret olduğunu gösteriyor. Daha yakın geçmişte bile, 201 yıllık Monroe Doktrini’nin agresif bir şekilde uygulanmasına hiç ara verilmemiştir. ABD destekli darbelerden, Honduras Devlet Başkanı Manuel Zelaya’nın (2009) ve Bolivya Devlet Başkanı Evo Morales’in (2019) devrilmesini, Nikaragua’da Daniel Ortega’ya karşı başarısızlıkla sonuçlanan darbeyi (2018) ve Paraguay’da Fernando Lugo’yu deviren parlamento darbesini (2012) hatırlayın. Buna, Brezilya’da Dilma Rousseff’in (2016) ve Peru’da Pedro Castillo’nun (2023) devrilmesini içeren, “hukuk savaşı” yoluyla ABD destekli rejim değişiklikleri de eklenebilir. Şu anda Haiti ve Peru’da başkanlık seçimleri, ABD’nin desteğiyle askıya alınmış durumdadır.

Trump, politikasını Latin Amerikalıların çıkarları yerine tamamen ABD’nin çıkarlarına dayandığını seleflerine göre daha açık bir şekilde ortaya koysa da, bu yeni bir şey değildir.

Yorumcu Caitlin Johnstone’un belirttiği gibi, Trump ile selefleri arasındaki temel fark, “ABD imparatorluğunu çok daha şeffaf ve gizlenemez hale getirmesidir.” Siyasi yelpazenin diğer ucundaki eski bir John McCain danışmanı da aynı değerlendirmeyi yineliyor: “İki yönetim arasında muhtemelen görüldüğünden çok daha fazla devamlılık olacaktır.”

Her şeye rağmen, Latin Amerika kendi kaderini çizmek için mücadele etmeye devam edecek; bu süreç düzensiz ve aksiliklerle dolu olsa da, ABD ne yaparsa yapsın bölgeyi hegemonunetkisinden uzaklaştıracaktır.

Dipnot:

* Roger D. Harris, Task Force on the Americas, US Peace Council ve Venezuela SolidarityNetwork ile çalışmaktadır.

**Nikaragua’da yaşayan John Perry, Nicaragua Solidarity Coalition üyesidir ve London Review of Books, FAIR ve CovertAction için yazılar kaleme almaktadır.

FİNANSAL PİYASALARIN REEL EKONOMİDEN KOPUŞU VE KÜRESEL EKONOMİ

YUSUF ASLAN

www.kritikbakis.com

Finansal Piyasaların Reel Ekonomiden Kopuşu ve Küresel Ekonominin Kırılganlaşması

Finans piyasaları modern serbest piyasa ekonomisinin bel kemiği olarak tarif edilir. Zira finans piyasasının sermayenin dağılımını kolaylaştırması, reel ekonomide yatırımı mümkün kılması ve sanayi ile hizmet gibi sektörlerde büyümeyi desteklemesi beklenir. Tarihsel anlamda bu beklentileri kısmen karşıladığı söylenebilir. Finans piyasası öncelikle tasarrufların oluşmasına, sonrasında bu tasarrufların üretken yatırımlara dönüşerek yenilikçiliği, istihdamı ve ekonomik kalkınmayı teşvik etmesine olanak sağlanmıştır. Ancak günümüzde finansal piyasaların bu geleneksel rolünden söz etmek artık çok kolay değil. Bir zamanlar reel ekonomiyi destekleyen bir araç olan finansal piyasalar, giderek spekülasyon faaliyetleri, kısa vadeli kâr arayışı ve karmaşık finansal enstrümanların yaygınlaşmasıyla kendi başına bir amaç haline gelmiş görünüyor. Kendisi amaç haline gelince de asıl varlık sebebi olan reel ekonomiden kopuşu hızlanıyor, spekülasyon olduğu için küresel ölçekte ekonomileri kırılgan hale getiriyor ve dünyanın son 30-40 yılda sıklıkla tecrübe ettiği

üzere ekonomik sistem ve istikrarı tehdit edecek düzeyde risklere sebep oluyor.

Finansal piyasaların reel ekonomiden kopuşu gerçek anlamda 1970'lerin ortalarında başladı ve 1980'lerden sonra uluslararası sermaye akışlarının serbestleşmesi, küreselleşmenin yükselişi, sermaye ve para yönetimini kolaylaştıran teknolojilerin gelişimi ile iyice hız kazandı. Bütün bu gelişmeler aynı zamanda spekülasyon, anlaşılması zor ve karmaşık faaliyetlerin artmasını da beraberinde getirdi.

1970'lerde bozulan para-altın dengesi artık gerçekte var olmasa bile teknoloji sayesinde dolaşımda olan bir tür rakamsal paranın varlığına imkan verdiğinden ve finansal piyasaların büyümesini reel piyasalarda olduğu gibi sınırlayabilecek pazar büyüklüğü ve üretim kapasitesi gibi kısıtlar da olmadığından finans korkunç bir hızla büyümeye başladı. Bahsi geçen kısıtlamalar olmayınca sermayenin küçük bir azınlığın elinde spekülasyon bir araca dönüşmesi de reel ekonomiye göre çok daha kolay oldu. Bu da dünyadaki istisnasız bütün ekonomileri, en kapalıları dahil krizlere karşı savunmasız ve kırılgan hale getirmiştir.

Önceleri finansal araçlar uzun vadeli sanayi ve altyapı projelerini fonlamak amacıyla kullanılırken 1980'lerden sonra sağlanan serbestleşmenin etkisiyle spekülasyon (bir tür kumar olarak da tanımlamak mümkün) ve kısa vadeli yatırımlara yöneldi. Piyasa öyle bir hal aldı ki, yüksek frekanslı alım-satım, türev ürünler ve kaldıraçlı işlemler norm haline geldi. Oynaklık, kırılganlık, risk ve spekülasyon üzerine kurulu bir finansal ekosistem ortaya çıkarıldı. Durum finansal piyasaların ortaya çıkma amacının tam tersine evrildi. Artık reel ekonomi finansal piyasalar için bir araç işlevi görmeye başladı dense yeridir. Bu tersine durum hayatta somut karşılığı olan gerçek yatırımlara olan yönelimi azaltarak yapılan birikim ve tasarrufların büyük bir bölümünün finansal piyasalara akmasına sebep oldu. Ülkeler üretim açısından kendilerine yetebilme kabiliyetlerini kaybetmeye, geleneksel ekonomi sektörleri verimsizleşmeye, güvenceli ve uzun süreli istihdam azalmaya başladı. Dünyada istihdam ve vergi maliyetleri düşük üretim cennetleri-Çin ve Bangladeş ve şimdilerde Mısır gibi, bölgeler oluşmaya başladı. Reel ekonomide bunlar olurken finansal piyasalar her gün yeni araçlar devreye alarak büyümeye devam etti.

Teknoloji şirketlerinin bu süreçteki rolü göz ardı edilemez. Son yirmi yılda, Apple, Amazon ve Microsoft gibi şirketler, birçok ülkenin GSYİH'sini geride bırakan piyasa değerleriyle küresel ekonominin dominant oyuncularına haline gelmiştir. Bu şirketler yenilikçiliği ve yaşam tarzımızı dönüştürmede şüphesiz önemli bir rol oynamış olsa da, istihdam ve üretim açısından reel ekonomiye katkıları sınırlı kalmıştır. Örneğin, 3 trilyon doları aşan piyasa değerine sahip olan Apple, dünya çapında yalnızca yaklaşık 150.000 kişiyi istihdam etmektedir. Buna karşılık, Toyota gibi geleneksel sanayi devleri, çok daha düşük piyasa değerlerine rağmen milyonlarca işçiye istihdam sağlamaktadır. Bu günlerde dünya çapında büyük bir üne kavuşmuş olan Elon Musk'ın sahip olduğu şirketler de gelirlerinin büyük bölümünü finansal piyasalardaki spekülasyon hareketlerinden elde etmektedir. Elon Musk'ın kripto para piyasasında ve borsa da kazandığı ve bazen de kaybettiği parasal miktarlar bir çok ülkenin milli gelirlerine denk düzeydedir. Bu parasal büyüklükler ve uçurum, finansal piyasalar ile reel ekonomi arasındaki kopuşu net bir şekilde ortaya koymaktadır. Teknoloji sektörünün aşırı finansallaşması, mal ve hizmet üretimi yerine spekülasyon sermaye hareketleri ve piyasa değerlemeleri üzerinden servet yaratılan bir modeli teşvik etmiştir.

Finansal piyasaların reel ekonomiden kopuşuna katkıda bulunan bir diğer kritik faktör, ABD dolarının küresel rezerv para birimi olarak hakimiyetidir. Doların uluslararası finansal sistemdeki merkezi rolü, Amerika Birleşik Devletleri'ne küresel ekonomik dinamikler üzerinde benzersiz bir etki gücü vermiştir. Ancak bu hakimiyet, özellikle gelişmekte olan ülkeler için önemli zayıflıklar yaratmıştır. ABD Merkez Bankası'nın (FED) faiz artırımları veya parasal genişleme gibi para politikası kararları, küresel ekonomi üzerinde geniş

kapsamlı sonuçlar doğurmaktadır. Örneğin, FED enflasyonla mücadele etmek için faiz oranlarını yükselttiğinde, bu genellikle gelişmekte olan ülkelere sermaye çıkışlarını tetiklemekte, para birimlerinin değer kaybetmesine, borç yüklerinin artmasına ve ekonomik istikrarsızlığa yol açmaktadır. 2008 küresel finansal krizi ve sonrası bu durumun çarpıcı bir örneğidir. Krizin ardından FED, finansal sisteme trilyonlarca dolar enjekte etmiş, ancak bu likiditenin büyük bir kısmı üretken yatırımlar yerine spekülasyon varlıklarına yönelmiştir. Gelişmekte olan ülkeler, bu sermaye akışlarını yönetecek araçlardan yoksun oldukları için para birimi krizleri ve ekonomik durgunluklar gibi ciddi ekonomik sarsıntılar yaşamıştır. Gelişmekte olan ülkelerdeki tekrarlayan finansal krizler, küresel ekonomik sistemin kırılganlığını gözler önüne sermektedir. Son kırk yılda, dünya 1980'lerdeki Latin Amerika borç krizinden 1990'ların sonundaki Asya finansal krizine ve daha yakın zamanda Türkiye ile Arjantin'de yaşanan krizlere kadar bir dizi yıkıcı finansal krize tanık olmuştur. Bu krizlerin ortak bir yanı vardır: genellikle küresel faiz oranlarındaki ani değişiklikler veya sermaye akışları gibi dış şoklar tarafından tetiklenirler, yerel ekonomik temellerden ziyade. ABD dolarına olan bağımlılık ve çeşitlendirilmiş bir küresel finansal mimarinin eksikliği, gelişmekte olan ülkeleri küresel finansal piyasaların kaprislerine açık hale getirmiştir. Bu savunmasızlık, bu ülkelerin küresel finansal sisteme giderek daha fazla entegre olmasıyla daha da artmış, spekülasyon sermaye hareketlerine ve finansal bulaşıcılığa karşı daha duyarlı hale gelmelerine neden olmuştur.

Bu kopuşun sonuçları geniş kapsamlıdır. Makroekonomik düzeyde, finansal piyasalar ile reel ekonomi arasındaki artan bağlantısızlık, varlık balonlarının oluşmasına, ekonomik oynaklığın artmasına ve finansal krizlerin daha sık yaşanmasına yol açmıştır. Toplumsal düzeyde ise, finansal piyasa büyümesinin faydalarının küçük bir seçkin gruba orantısız bir şekilde akması nedeniyle gelir eşitsizliğini artırmıştır. Servetin birkaç kişinin elinde toplanması, sosyal uyumu zayıflatmış ve dünyanın birçok yerinde siyasi istikrarsızlığı körüklemiştir. Dahası, kısa vadeli kârlara odaklanma, eğitim, sağlık ve altyapı gibi alanlarda uzun vadeli yatırımların ihmal edilmesine neden olarak sürdürülebilir ekonomik büyümenin temellerini daha da aşındırmıştır.

Bu sorunları ele almak, küresel finansal sistemin köklü bir şekilde yeniden düşünülmesini gerektirmektedir. Önceliklerden biri, spekülasyon faaliyetleri kontrol altına almak ve sermayeyi üretken yatırımlara yönlendirmek olmalıdır. Bu, spekülasyon işlemler üzerine vergiler getirilmesi ve kısa vadeli kâr arayışını caydıracak önlemlerin alınması gibi finansal piyasaların daha sıkı bir şekilde düzenlenmesiyle sağlanabilir. Aynı zamanda, ABD dolarının küresel finansal sistemdeki hakimiyetini azaltmaya yönelik çabalar da gereklidir. Bu, uluslararası ticarete bölgesel para birimlerinin kullanımının teşvik

edilmesini ve euro veya Çin yuanı gibi alternatif rezerv para birimlerinin potansiyelinin araştırılmasını içerebilir. Küresel finansal mimarinin çeşitlendirilmesi, mevcut sistemin yarattığı zayıflıkları azaltacak ve daha dengeli ve dirençli bir küresel ekonomi yaratılmasına yardımcı olacaktır.

Bir diğer önemli reform alanı, enerji ve ham madde bağımlılığının azaltılmasıdır. Küresel ekonominin fosil yakıtlara ve diğer sınırlı kaynaklara olan bağımlılığı, yalnızca çevresel bozulmaya katkıda bulunmakla kalmamış, aynı zamanda ekonomik zayıflıklar da yaratmıştır. Yenilenebilir enerji ve sürdürülebilir teknolojilere yapılan yatırımlar, bu bağımlılıkları azaltabilir ve ekonomik büyüme için yeni fırsatlar yaratabilir. Benzer şekilde, küresel tedarik zincirlerinin çeşitlendirilmesi ve kritik girdiler için belirli bölgelere olan bağımlılığın azaltılması, küresel ekonominin direncini artıracaktır.

Sonuç olarak, finansal piyasaların reel ekonomiden kopuşu, günümüzde küresel ekonomik sistemin karşı karşıya olduğu en acil sorunlardan biridir. Spekülatif sermayenin artan hakimiyeti, servetin yoğunlaşması ve ABD dolarının orantısız etkisi, kırılgan ve istikrarsız bir ekonomik ortam yaratmaktadır. Bu sorunları çözmek, küresel finansal mimarinin yeniden düşünülmesini, finansal piyasaların daha sıkı bir şekilde düzenlenmesini ve sürdürülebilir ve kapsayıcı ekonomik büyümeye yeniden odaklanılmasını gerektiren kapsamlı ve koordineli bir yaklaşım gerektirmektedir. Bunlar yapılmadığı takdirde, küresel ekonomi tekrarlayan krizlere karşı savunmasız kalmaya devam edecek ve finansal piyasalar ile reel ekonomi arasındaki uçurum daha da derinleşecektir. Bu durum, ekonomik istikrar ve sosyal uyum üzerinde derin etkiler yaratacaktır.

ABD ve Avrupa'daki seçimler ve ekonomik kararlar dünyayı daha da az öngörülebilir bir duruma getirmişken finansal piyasalar ile reel ekonomiyi yeniden dengeye oturtacak bir dönüşüm ne kadar mümkün tartışılır. Ancak krizlerin derinleştiği anlar çözüm için de büyük fırsatların doğduğu anlardır. Belki de dünyamız öyle bir zamanın eşiğindedir ve kendisini felakete sürükleyen bu ekonomik düzene bir çeki düzen verecektir. Kim bilir...

Kemal, Türkiye'de daha birçok siyasi muhalifini asmayı vaat ediyor

Cumhurbaşkanı, bir zamanlar kendisinin yakını olduğu halde sonradan suikastçılara katılan kadını affedecek.

Mustafa Kemal Paşa

(Türkiye Diktatörünün, 22 Haziran'da İsviçreli sanatçı ve gazeteci Emile Hilderbrand'a verdiği mülakatla söyledikleri.)

Türkiye Cumhuriyeti'nin güvenliğine karşı gizlice tertibe girilenlerin hepsine korkunç bir ihtar olması için, rütbeleri ne denli yüksek olursa olsun, suçluların tümü asılmadan durmayacağız. Milletimiz genç Cumhuriyet vücudu içinde yeniden hayata kavuştuğu andan beri, başka hiçbir milletin çekmediği acılara katlanmıştır.

Biz dış düşmanlarla veya yabancı entrikacılarla duygudaşlık içinde bulunan düşmanlarla savaşırken, nüfusumuzun hemen bütün katmanları, milleti birçok yabancı boyunduruğundan birden kurtarmak amacı uğrunda coşku, hattâ bağınazlıkla birleşmişti. Fakat, millet yabancı müstevlilere karşı değerini ispat eder etmez, eski siyasi entrikacılık okulundan yetişmiş bazı unsurlar pençelerini göstermeye başladılar. Cumhuriyet'in hayatına kasteden iki unsurun tehdidi ile karşı karşıyaydık.

Bunlardan biri, dinsel bağınazlık ve cehaleti siyasal ahamaklıkla birleştiren ve geçmişte, çeşitli sultanların devirlerinde, devleti şahsi çıkarları için sefahat, yiyicilik ve hayasız rüşvetçilik yoluyla istismar edilecek bir organizma saymaya başlayan grup-tu.

Ben, halife ve Sultanı yok ederek bu rezil ve melun hükümet teorisinin köklerine baltayı indirdim. Bu teorinin, kendilerinde kişileştirdiği insanları sürgüne gönderdim. Bu siyaset okulunun çok sayıdaki taraftarları benim eylemini Tanrı tanımazlık diye yorumlamaya kalkıştılar ve din kalkışı altında Cumhuriyet'in hayatına kasteden entrikalara başladılar.

Geçmişte, birçok durumlarda, Kürdistan'da ve Anadolu'nun diğer iç bölgelerinde Cumhuriyet'in iradesine karşı çıkmak eğilimini gösterdikleri zaman, onları demirden bir elle ezdim; örneğin (bir keresinde) önderlerinden altmışını şafakta astırdım.

O unsur dersini almıştır ve bir daha benimle kılıç ölçüştürmeye kal-

kışmayacaktır.

Şimdi acımasızca hesaplaşmak üzere olduğu ikinci unsur, Cumhuriyet'ten önceki günlerde dünyanın Genç Türklerin İttihad ve Terakki Komitesi adıyla tanıdığı kişiler grubudur. Bu unsurun üyeleri, siyasi maceraperestlerden yarı eğitilmiş ilericilerden ve kötü alışkanlıklara müptela adamlardan oluşan şüpheli bir gruptur. İç ve dış düşmanlarla savaştığımız günlerde, bu unsur bize katıldı ve saflarımızda çarpıştı. Yine de, en başından beri onların niyetleri hakkında kuşkuvarım vardı. Fakat, ülkemiz birkez yabancı boyunduruğundan kurtarıncaya bu unsurun usullerini ıslah edeceğimi ve yurtseverlik coşkusuyla doğru yola geleceğimi temenni ve ümit ediyor ve buna dua ediyordum. Çok geçmeden, bu umutlarımın kırılmasının ve dualarımın cevapsız kalmasının mukadder olduğunu anlamaya ve onların hareketlerini dikkatle takip etmeye başladım.

Bunlar bir siyasi muhalefet oluşturdular. Ben, samimi ve namuslu muhalefeti bastırmak eğiliminde bir diktatör olmak istemiyorum, çünkü eleştiriye izin vermeyen bir Cumhuriyet aldattıcı bir addan ibarettir. Fakat, kötü alışkanlıklara müptela, yoz ve pervasız bir siyasi maceracılar grubu, siyasi muhalefet kisvesi altında nifak hareketleri örgütlemeye girişirlerse, bunları bastırmak, hem de ileride kan nehirlerinin aktılmasını önleyecek ibretlik bir acımasızlıkla bastırmak hükümet mekanizmasının başında bulunanlar için kutsal bir ödev olur.

Bu komploculara Türkiye Cumhuriyeti'nin katiller tarafından ve onların katilce tasarıları yoluyla devrilmeyeceğini göstermek üzereyim...

Yuvalarından kitle halinde acımasızca tehcir edilen ve kıyıya uğratılan milyonlarca Hristiyan Teb'amızın hayatlarının hesabı kendilerinden sorulmak gereken eski Genç Türkiye Partisi'nin bu kalıntıları

Cumhuriyet yönetimi altında rahat durmuyordu. Bunlar şimdiye kadar yağma, haydutluk ve rüşvetle yaşamış ve faydalı bir işte çalışmak, hayatlarını namuslu alın terleriyle kazanmak yolundaki herhangi bir düşünce ya da öneriye düşman olmuşlardır.

Halkın iradesine karşı ülkemizi Büyük Harbe sürükleyen ve Enver Paşa'nın caniyane ihtirasını tatmin etmek için Türk gençliğinin nehirler gibi kanını akıtan bu unsur, muhalefet partisi kisvesi altında, benim ve kabine üyelerimin canlarımıza kasteden korkakça bir düzen kurmuştur.

Bunlar benim hükümetimi devirmek için erkekçe meydana çıkıp da silahlı bir ihtilal planlamış olsalardı kendilerine daha çok saygı duyardım. Fakat, şanlı Cumhuriyet'in sadık yandaş ve savunucularına karşı savaştıkları tek bir alay bile çıkarmayacakları gerçeğini bildikleri için, hayvanca suikast metodlarına başvurdular. Katiller kiraladılar ve hatta caniyane eylemlerini yaptırmak için kadınları baştan çıkardılar.

Geçen haziranın ortasında bir ölke gezisi planlamıştım. Güzergâhım ilan edilmişti. Yoluma yerleştirilen bu katillerden bir grup beni ve mahiyetimi taşıyacak otomobillere el bombaları "yağdıracak" larmış.

Hatta daha da ileri gittiler ve yıldırdılar benim davamla özdeşleşmiş, benim sadık bir siyasal arkadaşım olmuş, zaman zaman da danışmanlığımı yapmış bir kadını iffal ettiler. Bu kadına, aldığımında patlayacak ve etraftaki herkesi yok edecek, içine bomba saklanmış bir buketi bana sunmak menfur görevini kabul ettirmişler. Kötü yola sevk edilmiş kadın merhamete layıktır. Çünkü vatanın iyiliği için böylece kendi canını feda etmeye kandırılmıştır. Ben milletin düşmanı değilim. Ama onun suikastteki rolü affedilecek, çünkü vicdanının dürtmesiyle, benim niyet ettiğim geziyi iptal etmeme elyerecek kadar zamanında yetkililere itirafta bulunmuştur.

M.Kemal Daha Bir Çok Muhalifini Asmayı Vaat Ediyor.

-Los Angeles Times Söyleşisi-1926

Kemal, Türkiye'de daha birçok siyasi muhalifini asmayı vaat ediyor

(Türkiye Diktatörünün, 22 Haziran'da İsviçreli sanatçı ve gazeteci Emile Hilderbrand'a verdiği mülakatta söyledikleri.)

Türkiye Cumhuriyeti'nin güvenliğine karşı gizlice tertibe girişenlerin hepsine korkunç bir ihtar olması için, rütbeleri ne denli yüksek olursa olsun, suçluların tümü asılmadan durmayacağız. Milletimiz genç Cumhuriyet vücudu içinde yeniden hayata kavuştuğu andan beri, başka hiçbir milletin çekmediği acılara katlanmıştır.

Biz dış düşmanlarla veya yabancı entrikacılarla duygudaşlık içinde bulunan düşmanlarla savaşırken, nüfusumuzun hemen hemen bütün katmanları, milleti birçok yabancı boyunduruktan birden kurtarmak amacı uğrunda coşku, hattâ bağnazlıkla birleşmişti. Fakat, millet yabancı müstevlilere karşı değerini ispat eder etmez, eski siyasi entrikacılık okulundan yetişmiş bazı unsurlar pençelerini göstermeye başladılar. Cumhuriyet'in hayatına kasteden iki unsurun tehdidi ile karşı karşıyaydık. Bunlardan biri, dinsel bağnazlık ve cehaleti siyasal ahmaklıkla birleştiren ve geçmişte, çeşitli sultanların devirlerinde, devleti şahsi çıkarları için sefahat, yiyicilik ve hayasız rüşvetçilik yoluyla istismar edilecek bir organizma saymaya başlayan gruptu. Ben, halife ve Sultan'ı yok ederek bu rezil ve melun hükümet teorisinin köklerine baltayı indirdim. Bu teorinin, kendilerinde kişileştiği insanları sürgüne gönderdim. Bu siyaset okulunun çok sayıdaki taraftarları benim eylemimi Tanrı tanımazlık diye yorumlamaya kalkıştılar ve din kalkanı altında Cumhuriyet'in hayatına kasteden entrikalara başladılar. Geçmişte, birçok durumlarda, Kürdistan'da ve Anadolu'nun diğer iç bölgelerinde Cumhuriyet'in iradesine karşı çıkmak eğilimini gösterdikleri zaman, onları demirden bir elle ezdim; örneğin (bir keresinde) önderlerinden altmışını şafakta astırdım. O unsur dersini almıştır ve bir daha benimle kılıç ölçüştürmeye kalkışmayacaktır. Şimdi acımasızca hesaplaşmak üzere olduğum ikinci unsur, Cumhuriyet'ten önceki günlerde dünyanın Genç Türklerin İttihad ve Terakki Komitesi adıyla tanıdığı kişiler grubudur. Bu unsurun üyeleri, siyasi maceraperestlerden, yarı eğitilmiş ilericilerden ve kötü alışkanlıklara müptela adamlardan oluşan şüpheli bir gürühtür. İç ve dış düşmanlarla savaştığımız günlerde, bu unsur bize katıldı ve saflarımızda çarpıştı. Yine de, en başından beri onların niyetleri hakkında kuşkularım vardı. Fakat, ülkemiz bir kez yabancı boyunduruktan kurtarılınca bu unsurun usullerini ıslah edeceğini ve yurtseverlik coşkusuyla doğru yola geleceğini temenni ve ümit ediyor, buna dua ediyordum. Çok geçmeden, bu umutlarımın kırılmasının ve dualarımın cevapsız kalmasının mukadder olduğunu anlamaya ve onların hareketlerini dikkatle takip etmeye başladım. Bunlar bir siyasi muhalefet oluşturdular. Ben, samimi ve namuslu muhalefeti bastırmak eğiliminde bir diktatör olmak

istemiyorum, çünkü eleştiriye izin vermeyen bir Cumhuriyet aldatici bir addan ibarettir. Fakat, kötü alışkanlıklara müptela, yoz ve pervasız bir siyasi maceracılar grubu, siyasi muhalefet kisvesi altında nifak hareketleri örgütlemeye girişirlerse, bunları bastırmak, hem de ileride kan nehirlerinin akıtılmasını önleyecek ibretlik bir acımasızlıkla bastırmak hükümet mekanizmasının başında bulunanlar için kutsal bir ödev olur. Bu komploculara Türkiye Cumhuriyeti'nin katiller tarafından ve onların katilce tasarıları yoluyla devrilmeyeceğini göstermek üzereyim...

Yuvalarından kitle halinde acımasızca tehcir edilen ve kıyıma uğratılan milyonlarca Hristiyan tebamızın hayatlarının hesabı kendilerinden sorulmak gereken eski Genç Türkiye Partisi'nin bu kalıntıları Cumhuriyet yönetimi altında rahat durmuyordu. Bunlar şimdiye kadar yağma, haydutluk ve rüşvetle yaşamış ve faydalı bir işte çalışmak, hayatlarını namuslu alın terleriyle kazanmak yolundaki herhangi bir düşünce ya da öneriye düşman olmuşlardır. Halkın iradesine karşın ülkemizi Büyük Harbe sürükleyen ve Enver Paşa'nın caniyane ihtirasını tatmin etmek için Türk gençliğinin nehirler gibi kanını akıtan bu unsur, muhalefet partisi kisvesi altında, benim ve kabine üyelerimin canlarımıza kasteden korkakça bir düzen kurmuştur. Bunlar benim hükümetimi devirmek için erkekçe meydana çıkıp da silahlı bir ihtilal planlamış olsalardı kendilerine daha çok saygı duyardım. Fakat, şanlı Cumhuriyet'in sadık yandaş ve savunucularına karşı savaşacak tek bir alay bile çıkaramayacakları gerçeğini bildikleri için, hayvanca suikast metodlarına başvurdular. Katiller kiraladılar ve hatta caniyane eylemlerini yaptırmak için kadınları baştan çıkardılar. Geçen haziranın ortasında bir ülke gezisi planlamıştım. Güzergâhım ilan edilmişti. Yoluma yerleştirilen bu katillerden bir grup beni ve mahiyetimi taşıyacak otomobillere el bombaları "yağdıracak"larmış. Hatta daha da ileri gittiler ve yıllardır benim davamla özdeşleşmiş, benim sadık bir siyasal arkadaşım olmuş, zaman zaman da danışmanlığımı yapmış bir kadını iğfal ettiler. Bu kadına, aldığım da patlayacak ve etraftaki herkesi yok edecek, içine bomba saklanmış bir buketi bana sunmak menfur görevini kabul ettirmişler. Kötü yola sevk edilmiş kadın merhamete layıktır. Çünkü vatanın iyiliği için böylece kendi canını feda etmeye kandırılmıştır. Ben milletin düşmanı imişim. Ama onun suikastteki rolü affedilecek, çünkü vicdanının dürtmesiyle, benim niyet ettiğim geziyi iptal etmeme elverecek kadar zamanında yetkililere itirafta bulunmuştur.

Bir aileyi yok ettiler!

MHP Gaziosmanpaşa İlçe Başkanı
evinde baskına uğrayarak, karısı
ve kızı ile beraber kurşuna dizildi

[!\[\]\(8387fd45d40c9c68c440292d5a0a3deb_img.jpg\)
 Google](#)

Full name:

67

Yazar Aytekin Yılmaz, radikal solun kendi örgüt elemanlarına yönelik iç infazlarını konu edindiği muhtelif kitaplarında politik müzik tarihimiz açısından hepimizi dehşete düşürecek bir bilgi verir. Ancak bilginin dehşetengiz haline rağmen ne insan hakları örgütleri, ne müzik kuruluşları ne de sol entelektüel çevrelerden herhangi bir yorumun, eleştirinin ya da itirazın gelmediğini hatırlatalım. Buna göre 1990'lı yıllarda radikal sol örgütler hapishanelerde farklı gerekçelerle sorguladıkları ve bu sorgulama neticesinde kurmuş oldukları örgüt mahkemesinin(!) kararı doğrultusunda suçlu(!) bulunan kendi elemanlarını koşularında öldürürken ses duyulmasın diye Grup Yorum'un şarkılarını açıyorlar. İnfaz gerçekleştirildikten sonra da yine Yorum şarkılarıyla halay çekildiğini okuyoruz. Türkiye'de özellikle müzik ve politika ilişkisine dair tarih yazımının sorunlu olduğuna yönelik ilk tespitin belki bu olaydan başlatılması daha doğru olur. Oysa -sağı ve solu ile- şiddetin hiçbir türünün kabul edilmemesi, kutsanmaması, hatta müzik gibi estetik bir formun "devrimci şiddet" adı altında "yasallaştırılmaya" çalışılan bu vahşet pratiğine eşlik etmemesi gerekli. Özellikle 70'li yıllarda kendisini sol mahfil üzerinden tanımlayan dönem sanatçılarının kimilerinin söyleşilerinde ülkücülerin saldırılarına uğradıklarına ilişkin anlatımlar bulmak mümkün. Mesela 80 öncesi bir tarihte CHP Urfa Gençlik Kolları'nın organize ettiği konsere katılan sanatçılara ülkücülerce saldırılması gibi (60'lardan 70'lere 45'lik Şarkılar, bgst Yayınları, 2006, s.327). Dönemi merkez alan birçok kitap, söyleşi ve belgeselde ülkücülerin bu tür saldırılarına ilişkin farklı bilgiler çıkar karşımıza. Bu anlatımların doğruluğu kuşkusuz tartışma götürmez. Ancak bir dönem değerlendirmesi yapılırken meseleye salt Türk solunun mevsisinden bakmak bize ancak yanlış bir fotoğraf sunar. Kaldı ki, sağ ve solu ile 1970'lerin şiddet tarihinden kimsenin masum çıkamayacağını altını çizmek lazım. Müzik, politika ve şiddet ilişkisine yönelik metinlerde Türk solunun, sağcı sanatçılara saldırıları ve hatta katliamlarını okuyamamak bu bahsettiğim yanlış tutumla açıklanabilir daha çok. Bunun en sarsıcı örneklerinden birisi ise Mürüvvet Kekilli olayıdır. Kekilli, 70'li yıllarda plakları olan, şarkı ve türkü formunda eserler icra eden bir sanatçı. Hatta dönemin en önemli müzik dergisi Hey'in 14 Ocak 1976 tarihli sayısında Hülya Plak etiketi ile çıkan çalışmasına dair bir değerlendirmede "Kekilli'nin duygusallığı mükemmel, çoğunluğun ilgisini çekebilecek nitelikte, Anadolu'nun kendisine has sevgisi, üzüntüsü ve koşullarını 'Söz Namustur Sevgilim'i dinlerken anımsıyoruz. 'Gel Bari Bari' adlı parça günümüzün sevilen türkülerinden. Kekilli'nin başarısı burada da mükemmel" (s.8) denilerek 4 yıldız verilir mesela plağı için. Hülya Plak dışında Türküola, Sarıkaya, Philips, Bestefon, Arfon, Aras gibi dönemin muhtelif firmaları ile de çalışmalar yayınlayan Mürüvvet Kekilli'yi Hey dergisinde kendisine yer bulan diğer sanatçılardan ayıran vasıf ise onun 70'li yıllarda ülkü ocaklarının konser etkinliklerinde sahne alması ve MHP Adana

CKMP'li İlham Gencer ve TİP'li Tülay German Çatı lokalinde.

(10 Şubat 1962, Ses, Sayı 12)

Kadın Kolları Başkanlığı yapması idi. Bu siyasal kimlik o dönem için şaşırtıcı değil. Çünkü Cem Karaca, Selda, Moğollar, Edip Akbayram başta olmak üzere birçok sanatçı 70'lerde ve kimisi daha sonra da kendisini sol, sosyalist düşünce içinde tanımlayıp bu örgütlerle organik ilişkisini (Aydınlık-İP, ÖDP vs gibi) sürdürürken, o da tercihini MHP'den yana kullanarak sanatsal verimini piyasa icrasının dışında bu ideolojik yapının organizasyonlarında da ortaya koyuyordu.

Ancak 16 Ağustos 1980 tarihinde sol bir örgüt, aynı zamanda 5 çocuk annesi olan 44 yaşındaki, silahsız, sadece müzik icra eden, kimi vakitlerde terzilik de yaparak evini geçindiren bir kadın sanatçıya Adana'daki evini basarak ailesinin gözü önünde silahlı saldırı düzenledi. Çok ağır yaralanan Mürüvvet hanım günlerce tedavi görmesine rağmen 12 Eylül askeri darbesinin gerçekleştirildiği gün hayatını kaybetti maalesef. Bir anneye ve sanatçı bir kadına şiddeti "meşru" gören bu eylemi mesela dönemi müzik üzerinden anlatan hiçbir kaynakta bulmak mümkün değil. O yılların önemli politik müzik figürlerinden Ozan Arif'in 1977 yılında Suluova'daki bir konserinde de onu hedef alan bir bomba patlatılır. Sahneye biraz gecikerek çıktığı için Ozan Arif saldırıdan kurtulur ancak yaralananlar olur ve hatta Bekir Çon isimli bir genç hayatını kaybeder (İlgili haber için Cumhuriyet gazetesinin 4 Aralık 1977 tarihli arşivine bakılabilir). Ozan Arif vefat etmeden evvel kendisiyle sanatsal hayatı üzerine gerçekleştirdiğim söyleşide -ki onunla yapılan son söyleşidir bu ve Yarın dergisinin Aralık 2018-Ocak 2019 tarihli 7.sayısında yayınlamıştım- bu saldırı emrinin bölgede faaliyet gösteren sol bir örgüt tarafından verildiğini, liderinin ise 90'lı ve 2000'li yıllarda "insan hakları savunuculuğu" yapan görme engelli bir isim olduğunu belirtmişti (s.65).

Türk caz müziğinin kurucu isimlerinden ve Ajda Pekkan başta olmak üzere kendi işlettiği Çatı isimli lokalinde birçok dönem sanatçısını lanse eden isim İlham Gencer'in de ta CKMP yıllarından itibaren MHP ile organik ilişkisi biliniyor. O da birçok kez solcu militanların saldırılarına uğramış, Taksim meydanında linçe edilmeye çalışılmış, 70'lerde aracına bomba konulmuştur. Gencer'in hatıratını kaleme alan Sami Coşkun'un ilgili kitabında çok daha detaylı bilgilere ulaşmak mümkün (Sanatta ve Siyasette İlham Gencer, 2009, s.58-66).

Bir diğer trajik olay ise Ahmet Kaya'nın "Dokunma Yanarsın"(1992) albümünde karışımıza çıkıyor. 25 Haziran 1985 günü, birisi genç kız 4 kişi MHP Gaziosmanpaşa İlçe Başkanı olan Ali Rıza Altınok'un kiralık dairesini görmek maksadıyla kapı ziline basarlar.

Daire gezildikten sonra bahsi geçen 4 kişiyi sofa kurup evlerine misafir eden Altınok ailesi birden bire kendilerine doğrultulan silahların saldırısına uğrayıp trajik biçimde can verirler ne yazık ki.

Baba, anne ve 16 yaşındaki kız çocuğunun katledilişine dair haberlere dönem gazetelerinden ulaşılabilir. Bu silahlı saldırıyı düzenleyerek Altınok ailesini yok eden 4 solcu militandan birisi olan Ayşe Hülyâ Özzümrüt yakalanıp cezaevine konulduktan bir müddet sonra Belge Yayınlarının Yeni Sesler dizisinden şiir kitabı yayınlayan "şair" ve anneler gününde "annesine kavuşamayan" mağdur olarak sunulur kamuoyuna. "Duygulu şair" Özzümrüt'ün -muhtemelen kendisine ulaştırılan- kitabından Ahmet Kaya "Merhaba" isimli şiiri besteleyerek "Dokunma Yanarsın" albümüne alır. Kaya üzerine yazılmış kitap ve makalelerde mesela bu "şairin" kim olduğuna ilişkin malumat bulamayız.

Dolayısıyla şunu yeniden söylemekte fayda var: Sağı ve solu ile 1970'lerin şiddet tarihinden masum epik bir öykü çıkarmak imkan dahilinde değil. Müzik ve politika ilişkisi açısından gerek 70'leri ve gerekse 90'ları çözümlemeye kalkıştığımızda kaynakları çeşitlendirmeden yapılan bütün yorumlamaların eksik kalacağı aşikar.

Bir aileyi yok ettiler!

25 Haziran 1985

MHP Gaziosmanpaşa İlçe Başkanı evinde baskına uğrayarak, karısı ve kızı ile beraber kurşuna dizildi

Yüksek resmi...

İstanbul Gaziosmanpaşa İlçe Başkanı Ali Rıza Altınok'un karısı ve kızıyla birlikte evinde baskına uğrayarak, karısı ve kızı ile beraber kurşuna dizildi.

Tüylar ürpertici cinayet biri kız, dört kişi tarafından işlendi

- Saat 12.45 civarında Gaziosmanpaşa MHP İlçe Başkanı Ali Rıza Altınok'un kapısı çalındı. Dört kişi 4 kişi, Altınok'un evine baskın yaparak, karısı ve kızı ile beraber kurşuna dizildi. Altınok'un karısı ve kızı ile beraber kurşuna dizildi. Altınok'un karısı ve kızı ile beraber kurşuna dizildi.
- Saat 12.45 civarında Gaziosmanpaşa MHP İlçe Başkanı Ali Rıza Altınok'un kapısı çalındı. Dört kişi 4 kişi, Altınok'un evine baskın yaparak, karısı ve kızı ile beraber kurşuna dizildi. Altınok'un karısı ve kızı ile beraber kurşuna dizildi.

MHP Kadın Kolları Başkanı...

Gaziosmanpaşa İlçe Başkanı Ali Rıza Altınok'un karısı ve kızı ile beraber kurşuna dizildi.

Yüksek resmi...

İstanbul Gaziosmanpaşa İlçe Başkanı Ali Rıza Altınok'un karısı ve kızı ile beraber kurşuna dizildi.

Cinsiyet Hoşnutsuzluğu ve Cinsel Kimlik Karmaşası

BERNA KAVUK

www.kritikbakis.com

Sebeplere Dair Sosyo-Politik Bir Bakış

İnsanın varoluşsal amacını gerçekleştirebilmesinin ve kemâle ulaşabilmesinin en önemli unsurlarından biri olan aile kurumu, taşıdığı bu büyük anlamdan ötürü art niyetli kişi ve kurumların ilgi odağında yer alıyor. Aileyi bölerek dağıtmayı, yok etmeyi ve işlevini yitirmesini hedefleyen, bu sayede de toplumsal ahlakî çöküntüye sebep olup insanı zayıf bir varlık hâline getirerek onun kolayca yönlendirilebilir ve kullanılabilir olmasını amaçlayan bazı lobiler ve güç sahipleri cinsel kimlik üzerinde türlü oyunlar oynuyor. Bugün çocuklarımız ve gençlerimiz hatta yetişkinlerimiz dahi cinsiyet hoşnutsuzluğu ve cinsel kimlik karmaşası gibi “yapay” sorunlarla aileden koparılmak isteniyor. “Yapay” diyorum çünkü bu durumda olmayan pek çok insan, cinsiyetinden hoşnut olmadığı ya da hemcinsine karşı birtakım hisler beslediği konusunda ikna ediliyor. Bireyin tercihi ve özgürlüğü kisvesi altında hoş görülmesi beklenen durumlar olarak sunulan eşcinsellik başta olmak üzere anormal yönelimler ve cinsiyet değiştirme toplumda gittikçe yaygınlaşıyor. Ne yazık ki toplumumuz durumun vehametini henüz tam anlamıyla kavramış değil. Bu tür sapkınlıkların insanlık tarihi boyunca var olduğunu, bu kadar çok gündeme getirilmemesi gerektiğini düşünenler var. Ancak dikkat çekmek istediğim husus sapkınlığın varlığı değil toplumun bu duruma bakışı.

WWW.KRITIKBAKIS.COM

1970lere kadar cinsel ve gelişimsel bozukluk olarak görülen eşcinsellik bu tarihlerde Amerikan Psikiyatri Derneği’ne yapılan baskılar sonucunda hastalık kategorisinden çıkarılıyor. 2018’de ise Avrupa’da eşcinsellerin normal kimliklerine geri dönüş amacıyla herhangi bir tedavi alması yasaklanıyor. Pek çok ülkede eşcinsel evlilikler serbest bırakılıyor. Cinsiyet değiştirenlerin sayısı ise devlet desteği ve okulların rehberliği eşliğinde gittikçe artıyor.

Ülkemizde durum henüz bu aşamaya gelmemiş olsa da eşcinsellik ve cinsiyet değiştirmenin karşısında yer alan kişi ve kurumlar homofobik olmakla ya da hak ve özgürlüklere saygı duymamakla itham ediliyor. Hatta bazı üniversite mensupları, dernek üyeleri ve belediyeler LGBT hareketine açık ya da gizli destek veriyor. Eşcinselliğin, cinsel kimlik karmaşası ve sapkın yönelimlerin herhangi bir hastalık değil bilakis insanın tercihi olduğunu iddia ediyor. Tabi onların gözünde “insanın kadın ve erkek olarak yaratıldığını, bunun dışında var olan tüm bu şeylerin fitrata aykırı olduğunu, tedavi edilmesi ve buna sebep olan sorunların giderilmesi gerektiğini” savunan bizler de “gelenekselci, dayatmacı hatta çağı takip edemeyen geri kafalılar” oluyoruz. Elbette mesele bizi nasıl tanımladıkları değil bizi kendi çocuklarımıza nasıl tanıttıklarını... Onları bizden nasıl, hangi yollarla uzaklaştırdıkları... Gelin, bu kısa yazıda biraz bunlardan bahsedelim.

Öncelikle yaşadığı hayat, çocukluk çağı travmaları, ruhsal veya bedensel bozukluklar sebebiyle yanlış cinsel yönelimlere sahip olan bireyleri bu yazının dışında tuttuğumu ifade etmeliyim. Burada gayem, LGBT hareketinin ve çeşitli amaçlarla aile kurumunu ifsat etmeyi hedefleyen yapıların topluma hangi yollarla zarar verdiğini ortaya koymak. Bu yapıların en çok uğraştığı hedef kitle çocuklar maalesef. Malumunuzdur ki onlara ulaşmanın en kolay yolu oyunlar, uygulamalar ve platformlar. Örneğin Discord, Weplay, Reddit gibi platformlarda çocuklar sohbet odalarında cinsellik başta olmak üzere şiddet, bahis, kumar gibi ahlaka aykırı pek çok içeriğe maruz kalıyor. “4 yaş üzeri çocuklar için uygundur” etiketli oyunlarda bile karşı cinsi ya da hemcinsini öpme hatta taciz etme gibi ahlaksızlıklar çocukların zihninde normalleştiriliyor. Geçtiğimiz günlerde tartışmalara sebep olan Roblox gibi oyun platformlarında pornografik öğeler barındıran pek çok oyun ve parti yer alıyor. Üstelik oynandıktan sonra silinen bu oyunlardan çocuğunuz oynasa asla haberiniz olmayabilir. Sözde çocukların becerilerini artırdığı iddia edilen bu platformlar ne devlet ne de aileler tarafından denetlenemez şekilde tasarlanıyor. Oyunlardaki sohbet odaları aracılığıyla özellikle çocuklara yaklaşıp aileleriyle arasındaki bağı koparmaya çalışıyor ve onlara kendi fikirlerini empoze ediyorlar. Bu tür oyunların çocuklar üzerinde şiddet başta olmak üzere birçok zararlı etkisi bulunduğunu hatırlatarak diziler ve şarkı sözlerinden bahsetmek istiyorum. Bugün pek çok dizide uygunsuz içerik bulunurken özellikle K-drama adıyla anılan ve ülkemizde de oldukça fazla izlenen eşcinsellik konulu diziler, Türkçe dublajlı ya da altyazılı olarak yayınlandığı sitelerde boys love (BL) ve girls love (GL) şeklinde açıkça kategorize ediliyor. Yine K-pop başta olmak üzere müzik adı altında gençlerimize sapkınlık, taciz, şiddet ve kumar özendiriliyor. Türkçe şarkılar, gençlerin de severek dinlediği rap müzik çoğunlukla kadına düşmanlık aşıyor, her yaştan çocuğa ulaşarak üzüntüyle izlediğimiz haberlerin gerçekleşmesine sebep oluyor. Sosyal medya ise tüm bu zararlı içeriklerin kolayca yayılmasını sağlıyor.

YouTube Kids gibi filtreleme yaptığı iddia eden uygulamalar homoseksüel ya da diğer sapkınlıkları filtrelemiyor. Sosyal medya algoritmaları çocuklar için zararlı içerikleri önlerine daha çok çıkarıyor. Eğer bunu test etmek isterseniz herhangi bir platformda çocukların ilgisini çeken birkaç içeriğe tıklayarak algoritmanın sizi çocuk olarak algılamasını sağlayıp size sunduğu içeriğe bakabilirsiniz. Tüm bunlar yani internet üzerinden erişilen müstehcen içerikli oyun, dizi, şarkı ve diğer kanallar çocuklarda erken cinsel farkındalığa sebep oluyor hatta aktiviteye sevk ediyor. Henüz sağlıklı bir cinsiyet kimliği oluşmayan bu çocuklarda kafa karışıklığına sebep oluyor ve onları kolayca yönlendirilebilir hâle getiriyor. Böylece çocuklar kendi aralarında -moda olduğu üzere- cinsiyetinden hoşlanmadığını hatta cinsiyet değiştirmek istediğini kolayca söyleyebiliyorlar. Bu ifsadın en büyük paydaşlarından bir diğeri ise moda endüstrisi. Bir çeşit “sanat” olarak kendisini pazarlayan moda endüstrisi yalnızca tasarladığı kıyafetlerle değil dayattığı bedensel ölçülerle de toplumu derinden etkiliyor. Bugün moda olduğu için sıklıkla görmeye maruz kaldığımız ve bu sebeple insanların bilinçsizce benimsediği giyim tarzlarının zannedildiği gibi sanat olmadığını ya da doğal bir süreç sonunda ortaya çıkmadığını söylemeliyim. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında yeşil ve kırmızı renklerin ya da bazı tekstil malzemelerinin özellikle eşcinseller tarafından tercih edildiği ve bu yolla birbirlerini tanıdıkları biliniyor. Daha sonra erkek ve kadın giyimi arasındaki keskin ayrımlar ortadan kalkıyor. Erkek gibi görünen kadın kıyafetleri ve kadın gibi görünen erkek kıyafetleri tasarlanıyor. Eşcinseller tarafından özellikle tercih edilen bu kıyafetler ne yazık ki moda adı altında tüm dünyaya yayılıyor ve normal cinsel kimliğe sahip bireyler tarafından da tercih edilmeye başlıyor. Bu rağbet neticesinde moda endüstrisi rahatlıkla faaliyetlerini sürdürüyor. Neticede şimdilerde sıklıkla duyduğumuz “cinsiyetsiz moda” kavramı ortaya çıkıyor. Bu kavram adı altında toplumsal çürüme görünür hâle getiriliyor. Görünür olan ise gittikçe normalleşiyor. LGBT örgütlerinin moda sektörüyle yakın ilişki içerisinde olmasının temel sebebi de bu zaten.

İdeal kadın ve erkek vücudunu belirlemek ve kötü vücut imajı oluşturmak ise bu sektörün diğer bir yöntemi. Güzel ve yakışıklı olarak topluma dayattıkları ölçülere sahip olmayan bireylerde çeşitli psikolojik sorunlar ortaya çıktığı gibi bu özellikleri taşıyan hemcinsine ilgi duyma da söz konusu olabiliyor.

Özellikle insan vücuduna tarihte hiç olmadığı kadar ilgi ve alaka gösterilen günümüzde bu tür ilgi duymanın artması da beklenmedik bir durum değil.

Öte yandan bazen bireyin kendisi ya da ailesi kişinin cinsel kimliğiyle ilgili sorunlarının farkına vararak psikoloğa başvuru yapıyor.

Ancak ne yazık ki sorunu çözmek için gidilen bazı psikologlar tam aksi yönde etki ediyor. Danışanını, sapkınlığı normalleştirerek dilediği gibi yaşaması yönünde ikna ediyor.

Bu sebeple psikolog seçimi çok büyük bir öneme sahip. Çünkü psikoloğun mensubu olduğu ekol ve bu konudaki bireysel görüşü yapacağı terapinin gidişatını belirliyor. Velhasıl herhangi bir ahlaksızlığı hoşgörülle kabul ettiğini söyleyen ve bunu normalleştiren hatta “kendin ol” mottosuyla destekleyen psikologlardan uzak durmalıyız. Bu konuya ülke olarak yeterince önem vermediğimizi düşünüyorum.

Fakat çocuk ve ergenlerde sıklıkla cinsiyet hoşnutsuzluğuna şahit oluyorum. Bunun sebebi çoğu zaman yukarıda bahsettiğim unsurlar. Yani aslında biyolojik açıdan sağlıklı olan çocuklarımız öyle olmadıklarına inandırılıyor ve onlar arasında bu durumlar kolayca moda hâline gelebiliyor. Bu süreç önce cinsiyet hoşnutsuzluğu ile başlıyor ardından cinsel kimlik karmaşası ve nihayet eşcinsellik hatta cinsiyet değiştirme boyutlarına ulaşıyor. Cinsiyet değiştirenlerin pişmanlıklarına ve yaşadıkları süreçte yanlışa nasıl sevk edildiklerine dair röportajlar gerçeği gözler önüne seriyor. Eşcinsel ve biseksüel bireyler üzerinde yapılan araştırmalar ise cinsel yollarla bulaşan hastalıkların, intihar başta olmak üzere çeşitli psikolojik ve psikiyatrik sorunların, alkol ve uyuşturucu tüketimi gibi insanın kendisine zarar veren davranışların bu kişilerde daha fazla görüldüğünü ortaya koyuyor.

Çeşitli ülkelerde bu tehlikenin farkına varan insanlar çocukları ve aileyi korumaya yönelik çalışmalar yapıyor, dernekler kuruyor. Ülkemizde de bu amaçla kurulan dernekler var. Fakat burada en büyük sorumluluğun biz ebeveynlerde olduğunu tekrar hatırlatmak istiyorum. Kendimize şu soruyu sık sık soralım: Çocuklarımızın dünyasında ne kadar varız?

Çin-Hindistan Ekonomik ve Ticari İlişkilerinin Dinamikleri

YAZAR: HU SHISHENG

KAYNAK: [HTTP://WWW.CİCİR.AC.CN/](http://www.cicir.ac.cn/)

TERCÜME: ALİ KARAKUŞ

Modi'nin 3. Döneminde Çin-Hindistan Ekonomik ve Ticari İlişkilerinin Dinamikleri

Genel bir değerlendirme, Modi'nin 3. döneminde Çin-Hindistan ekonomik ve ticari ilişkilerinin gelişmeye devam edeceğini göstermektedir. Ancak bu gelişme, Çin-Hindistan siyasi ilişkilerinin, özellikle de stratejik karşılıklı güvenin de gelişeceği anlamına gelmemektedir. Çin-Hindistan ilişkilerinin bu iki ana alandaki gelişim mantığı farklıdır. "Soğuk siyaset ve sıcak ekonomi" durumu norm haline gelecektir.

İki ülke arasındaki ikili ekonomik ve ticari ilişkilerin dinamikleri esas olarak üç ana itici güçten kaynaklanmaktadır.

Birinci itici güç, Hindistan'ın kendi iç durumunu idare etme mantığından beslenmektedir. Son genel seçimlerde BJP'nin (HHP, Narendra Modi'nin liderliğindeki Hindistan Halk Partisi) performansı, büyük oranda kuzey Hindistan'ın fakirleştirilmiş bölgelerindeki önemli oy kabından dolayı beklentilerin çok altında kaldı. 2019 ile kıyaslandığında, seçim HHP'nin, kuzey Hindistan'da partinin büyük çoğunluğu hatta tek başına 3'te 2 çoğunluğu kazanma hayallerini

yıkarak Hindistan parlamentosunun alt kanadı Lok Sabha'da bir önceki seçime oranla 99 sandalyesini kaybetti. Hatta Başbakan Modi bile kendi seçim bölgesi Varanasi'de büyük bir zafer elde edemedi ve önceki seçimde aldığı 500 bin oydan bu sefer yalnızca 150 binini alabildi. HHP'nin beklenenden çok daha az sandalye kazanmasının iki ana nedeni gıda enflasyonu ve işsizlikti. Buna ek olarak, seçim dönemi boyunca yaşanan aşırı sıcak dalgaları, seçmenlerin seçim süreci boyunca (19 Nisan'dan 4 Haziran'a kadar yedi aşamada 44 gün süren) "hayatın zorluklarını" doğrudan hissetmelerine neden oldu. Sonuç olarak, sıradan seçmenlerin "kazanım hissinin" ciddi şekilde eksik olması, Modi ve HHP'nin yüksek beklentilerini bu bölgede boşa çıkardı.

Bir yandan, 2023 sonunda Hindistan'da soğan, domates, pirinç ve şekerin ortalama perakende fiyatları 2022 sonuna kıyasla sırasıyla %98, %32, %14 ve %5 arttı. Mart ve Nisan 2024'te Hindistan'daki gıda enflasyon oranları sırasıyla %8,5 ve %8,7 olarak kaydedildi. Ayrıca Modi hükümeti 2024'te gıda sübvansiyonlarını %3,3 oranında azalttı ve gübre sübvansiyonlarında da kesintiye gitti.

Kuzeyde ağırlıklı olarak yoksul seçmen kitlesi, bu temel malların fiyat dalgalanmalarına karşı özellikle duyarlıdır. Bunun yanı sıra, seçim sürecinde rekor kıran sıcak dalgaları ve ciddi şebeke suyu ve elektrik kesintileri seçmenlerin sandık başına gittikleri süreçte memnuniyetsizliklerini artırdı. Yanısıra, 2023 yılı içinde Hindistan'daki çeşitli sektörlerde katma değer artışına bakıldığında, toplam istihdamın %46'sını barındıran tarım, ormancılık ve balıkçılık sektörünün yalnızca %1,4 büyüdüğü görülmektedir ki bu, önceki yılın yani 2022 yılının %4,7'lik büyüme oranından çok daha düşüktür. Hindistan'daki çalışan nüfusun %12'sini istihdam eden ticaret ve turizm sektörlerindeki büyüme oranı da önceki mali yıldaki çift haneli rakamlardan %6,4'e gerilemiştir. Birlikte ele alındığında, bu sektörler Hindistan'daki çalışan nüfusun neredeyse %60'ını kapsamaktadır. Çalışan nüfusun %60'ını oluşturan bu kesimin doğrudan hissettiği şey, ekonomik durgunluk veya ekonomik büyümenin yavaşlaması olarak tanımlanabilir.

Öte yandan, son on yılda istihdam oranlarında kayda değer bir iyileşme olmamıştır. İşsizlik, Hindistan'ın büyük ve yoksullaştırılmış kuzey bölgelerindeki (yaklaşık 800 milyon nüfusa sahip) seçmen kitlesinin yeterli gelire sahip olamaması anlamına gelmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve İnsan Gelişimi Enstitüsü (IHD) tarafından 26 Mart 2024'te yayımlanan "2024 Hindistan İstihdam Raporu" bu konuda bazı bilgiler sağlamaktadır. Rapora göre, işsiz iş gücünün neredeyse %83'ünü gençler oluşturmaktadır ve işsiz iş gücü içerisinde ortaöğretim veya daha yüksek eğitim almış işsiz gençlerin oranı 2000'de %35,2 iken 2022'de %65,7'ye yükselmiştir. Genç işsizliği aileler üzerinde daha çok baskı yaratmaktadır. Daha da endişe verici ve can sıkıcı olan, Modi hükümeti tarafından yoğun şekilde teşvik edilen imalat sektörünün istihdamda belirgin bir artış sağlayamamış olmasıdır. 2014'ten bu yana imalat sektöründe yalnızca yaklaşık 5 ila 7 milyon arası yeni iş yaratılmıştır. Daha da kötüsü, Modi'nin ikinci döneminde, 2018'den bu yana tarım işçilerinin sayısında 60 milyonluk bir artış kaydedilmiştir. Bu değişim, Hindistan ekonomisinin daha verimli sektörlerle iş gücü kaydırmada karşılaştığı daha geniş çaplı zorlukları yansıtmaktadır. Yeterli istihdamın olmaması, genellikle iyi bir yaşam standardının da olmayacağı anlamına gelir. Bu durum, sıradan halkın (Aam Aadmi) fiyat dalgalanmalarına karşı özellikle duyarlı hale gelmesine yol açmaktadır. Aslında, son yıllarda fiyatları istikrara kavuşturma stratejilerinden biri olarak halkın günlük yaşam maliyetlerini yönetmesine yardımcı olmak için Modi hükümeti, Çin'den rekabetçi uygun fiyatlarla büyük ölçekli ithalat yapmaya devam etmiştir. Bu nedenle, Hindistan'ın 2023 yılında Çin ile mal ticareti hacmi (118,4 milyar dolar), ABD ile olan ticaret hacmini (118,3 milyar dolar) geçerek Çin'i Hindistan'ın en büyük ticaret ortağı haline getirmiştir. Özellikle, Hindistan, Çin'den 101,8 milyar dolar değerinde mal ithal ederken, 16,67 milyar dolarlık ihracat yaparak Çin'e gerçekleştirdiği ihracat bir önceki yıla göre %8,7'lik bir

artış kaydetmiştir. Modi hükümeti, Çin ile olan büyük ticaret açığını bazı şikayetlere rağmen tolere etmeye devam etmiştir. 2020 Galwan olayından bu yana Modi hükümeti çeşitli ekonomik ayrışma çabaları gösterse de, Hindistan'ın Business Today dergisi tarafından Aralık 2023'te yapılan bir ankete göre, 2023 yılında Hindistan'daki tüketicilerin yarısından fazlası "Made in China" etiketli ürünler satın almıştır. Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) tarafından 22 Mart 2024'te yayımlanan "Küresel Ticaret Güncellemesi" raporu da Hindistan'ın 2023 yılında Çin'e olan ticaret bağımlılığının %1,2 arttığını ortaya koymuştur.

Tarihsel eğilimler ve 2024 genel seçimlerinin beklenenden düşük sonuçları göz önüne alındığında, Çin'den özellikle aşırı rekabetçi uygun fiyatlarla ürün ithalatı Modi'nin 3. dönem hükümeti için "politik olarak doğru" bir strateji olmaya devam edecektir. Bu yaklaşım, ekonomik istikrarı koruma ve hükümetin daha geniş ekonomi-politik hedeflerini destekleyen Hindistan halkının yaşam maliyetlerini yönetilebilir düzeyde tutabilmeyi hedeflemektedir.

İkinci itici güç, Yeni Delhi'nin "Viksit Bharat@2047" (Gelişmiş Hindistan@2047) hedefini gerçekleştirme mantığından kaynaklanmaktadır. 2020 yılında Modi hükümeti, Hindistan'ı kendi kendine yeten bir üretim merkezi haline getirme vizyonunu vurgulayarak bunu Aatmanirbhar Bharat (Kendine Yeten Hindistan) olarak adlandırdı ancak son iki yıldır Viksit Bharat@2047; Hindistan'ı (diğer adıyla Bharat) bağımsızlığının 100. yılı olan 2047'ye kadar gelişmiş bir ekonomi haline getirmeyi amaçlayan yeni ve iddialı bir vizyon haline gelmiştir. Modi'nin ilk döneminden beri uygulanan sanayi ikame stratejisinin, hızlıca "Viksit Bharat@2047" ve Aatmanirbhar Bharat (Kendine Yeten Hindistan) programlarının teşvik sürecinin bir parçası haline geldiğini görmek şaşırtıcı değildir. Bu süreçte kayda değer bir başarı olarak, ithal edilen çipler ve pillerin ithalatı haricinde, Hindistan'daki akıllı telefon üretim zincirinin neredeyse tamamen yerelleştirilmesi sağlanmıştır. Hatta Hindistan, Apple iPhone'un en son modellerini yerel olarak üretmeyi başarmıştır. Aralık 2023 itibarıyla, Hindistan'da üretilen iPhone'lar küresel üretimin %14'ünü oluşturmuş ve toplamda 14 milyar dolarlık bir değere ulaşmıştır. Analistler, önümüzdeki iki yıl içinde Hindistan'da üretilen iPhone'ların toplam global sevkiyat oranlarının %20-25'ini oluşturabileceğini tahmin etmektedirler. Bu başarıdan cesaret alan Modi'nin 3. dönem hükümeti de, Hindistan'ı bu dönemde Japonya ve Almanya'yı geride bırakarak dünyanın üçüncü büyük ekonomisi haline getirme hedefi doğrultusunda, akıllı telefon üretimindeki bu başarıyı güneş paneli ürünleri, elektrikli araçlar, lityum pilleri, ilaçlar ve benzeri diğer sektörlerde de tekrarlamaya çalışacaktır. Böylece Hindistan'ın üretim sektörü daha yüksek teknolojiye, akıllı ve çevreci üretime yönlendirilecektir. Ancak bu alanlar, Çin'in üretim kapasitesi açısından Hindistan'dan hala çok daha ileride olduğu alanlardır. Modi hükümetinin üçüncü

döneminde uygulayacağı “sanayi ikame” stratejisi bu alanlarda başarılı olacaksa özellikle temel hammaddelerin, kritik bileşenlerin ve kaliteli sermaye mallarının uygun fiyatlarla ithal edilmesiyle birlikte üretim ve tedarik zincirlerinde Çinli şirketlerle iş birliğini sürdürmesi gerekecektir. Nitekim Modi 3. döneminin başında, yukarıda bahsedilen sektörlerde Çin yatırımlarına ve Hindistan’a gelen Çinli teknik işçilere yönelik vize kısıtlamalarının gevşetilmesine yönelik politikalar yürürlüğe konmuştur. Hindistan Cep Telefonu ve Elektronik Derneği’ne (ICEA) göre, Hindistan ile Çin arasındaki ticari ilişkilerin normalleşmesi, Hintli işletmelerin katma değer oranını mevcut %18 seviyesinden %22-23 seviyesine çıkarabilir. ICEA, elektronik üretim sektöründe kendi kendine yeterliliğe ulaşma yolunun, Çin’den uzaklaşmaktan geçmediğini ima ederek “Çin liderliğindeki değer zincirinde yükselmekten” geçtiğini belirtmektedir. İki ülke arasındaki ikili ekonomik ve ticari ilişkilerin dinamiklerinden üçüncüsü ise Modi hükümetinin Hindistan’ı “dünyanın fabrikası” haline getirme yönündeki stratejik hedefinden kaynaklanmaktadır. 2014 yılında Başbakan Modi, imalat sektörünün GSYİH içindeki payını 2020’ye kadar %25’e çıkarmayı amaçlayan “Make in India” (Hindistan’da Üret) girişimini başlattı. Ancak bu hedef iki kez ertelenerek 2025’e çekildi. Bu stratejilerin etkinliği yalnızca Hindistan’daki imalat sektörünün iç ekonomideki payı ile değil – ki bu oran 2023 sonu itibarıyla hâlâ %18 civarındadır – aynı zamanda Hindistan’ın küresel imalat sektöründeki payı ile de ölçülmektedir. Bu oran şu anda %2 seviyesindedir, oysa Çin’in küresel imalat sektöründeki payı %35’tir. Bu durum, “Make in India” girişiminin uluslararası rekabette karşılaştığı zorlukları ve katedilmesi gereken mesafeyi açıkça ortaya koymaktadır. “Made in China” ürünlerinin güçlü uluslararası rekabetçiliği, Hindistan’da doğrudan yabancı yatırımların sürekli düşüşü ve “beş geçişkenlik” (five flows) olarak adlandırılan unsurlardaki (iş gücü, arazi, hammaddeler, teknoloji ve sermaye geçişkenliklerindeki) kısıtlamalar göz önüne alındığında, “Make in India” girişimi uluslararası rekabette önemli zorluklarla karşı karşıyadır. Modi’nin 3. dönem hükümetinin koalisyon hükümeti olması dolayısıyla Hindistan’ın üretim sektörünün gelişimine de sekte vuran “beş geçişkenlik” ile ilgili olan sorunların çözümüne mani olan toprak, iş gücü, vergi ve kırsal kesimlere yönelik büyük reformlar gerçekleştirme konusunda ilerleme kaydedememesi ve gerekli reformları uygulayamaması Hindistan’ın karşı karşıya kaldığı meydan okumaları daha da şiddetlendirmektedir. Bu bağlamda, güçlü bir ihracat rekabetçiliği elde edebilmek için “Make in India” girişimi, ancak Çin’den uygun maliyetli ara mallar ithal ederek uluslararası pazardaki konumunu güçlendirebilir. Yukarıda belirtilen akıllı telefon sektöründeki başarı bu açıdan aydınlatıcı bir örnek olabilir. Hindistan Ticaret Bakanlığı’ndan alınan en son verilere dayandırılarak 23 Mayıs 2024

tarihinde Hindistan medyası tarafından verilen haberlere göre, Hindistan’dan yapılan akıllı telefon ihracatı 2023-24 mali yılında yıllık %42 oranında artarak 15,6 milyar dolara ulaştı ve ülkenin dördüncü büyük ihracat ürünü haline geldi. Bu başarıdan cesaret alan Hintli üreticiler, benzer uygulamaları doğal olarak birçok sektörde de takip edeceklerdir. Ve daha da önemlisi, ağır makine, elektromekanik ürünler, telekomünikasyon ekipmanları ve hatta ev aletlerinin kritik parçaları gibi sektörlerde, Hintli üreticiler çoğu zaman Çin dışında alternatif tedarikçi bulamaz ve uluslararası pazarda “Hindistan malı” ürünlerinin rekabet gücünü artırmak istiyorlarsa nihayetinde Çin ürünlerine güvenmek zorunda kalacaklardır. Bu bağımlılık, ulusal sanayi politikaları ile küresel tedarik zincirleri arasındaki karmaşık ilişkiyi ve Hindistan’ın sanayi tabanını çeşitlendirme sürecinde karşılaştığı zorlukları gözler önüne sermektedir. Gerçekten de, Hindistan ile Çin arasındaki ikili ekonomik ve ticari ilişkilerin politik ve güvenlik temelli yaklaşımlarla ele alınması, Hindistan tarafına Çin’den daha fazla zarar vermektedir. Economic Times ve Hindustan Times tarafından 15 Haziran 2024’te yayımlanan haberlere göre, Hindistan’daki çeşitli bakanlıklara sunulan bir belgede, 2019-2024 yılları arasında Hindistan-Çin ilişkilerindeki gerginlikler nedeniyle Hint elektronik üretim sektörünün önemli kayıplar yaşadığı belirtilmiştir. Sektörün bu süreçte 15 milyar dolarlık üretim kaybına ve 100.000 kişilik bir istihdam kaybına uğradığı rapor edilmiştir. Ayrıca Hindistan-Çin arasındaki gerilimler, 2 milyar dolarlık katma değer kaybına ve 10 milyar dolarlık ihracat fırsatının kaçırılmasına yol açmıştır.

Yukarıda belirtilen üç itici güç ve üç mantıksal yaklaşım, Hindistan ile Çin arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerin, 2020 Galwan olayından sonra diplomatik ilişkilerde son 30 yılın en düşük seviyesi görülmesine ve Modi’nin 2. döneminde, batının stratejik beklentileriyle uyumlu olarak Çin’den “ayırışma” (decoupling) ve “risk azaltma” (de-risking) yönündeki çabalarına rağmen neden hâlâ güçlü seyrettiğini açıklamaktadır. Bu faktörler göz önüne alındığında, yukarıda izah edilen üç itici güç ve benimsenen üç yaklaşıma dayanarak bundan sonra da ikili ekonomik ve ticari ilişkilerin dinamiklerinin en az beş yıl boyunca korunacağını söylemek mümkündür.

Gerçekten de, Modi’nin ekibi, 2024 genel seçimlerinden aldığı dersin dışında, HHP’nin Hindistan siyasetindeki uzun vadeli iktidar konumunu sağlamak için kusurlarını düzeltme ihtiyacı nedeniyle, sanayiye canlandırma stratejisini uygulama gerekliliği ve Hindistan’ı “dünyanın fabrikası” yapma hedefi doğrultusunda, Çin’in ticaret fazlası açısından öne çıktığı oldukça dengesiz bir ticaret ilişkisinin rahatsızlığını tolere etmek zorunda kalmıştır. Önümüzdeki beş yıl boyunca, özellikle sınır anlaşmazlıkları nedeniyle Hindistan-Çin ilişkileri genel olarak düşük bir seviyede seyretse bile, ikili ekonomik ve ticari ilişkilerin aktif kalması muhtemeldir. Bu durum,

jeopolitik kaygılar ile ulusal kalkınma stratejilerinin ekonomik zorunlulukları arasındaki karmaşık etkileşimi yansıtmaktadır.

Ancak, jeopolitik gerilimlerin güçlü ekonomik etkileşimlerle bir arada bulunması, hem Hindistan hem de Çin hükümetleri açısından gelecekte zorluklar ve aksaklıklar yaşanacağı anlamına gelmektedir.

Bu zorluklardan birincisi, ticaret meselelerinin sürekli olarak siyasallaştırılmasından kaynaklanan rahatsızlıktır. Bir yandan, Çin ile süregelen ticaret açığı Hindistan'da anti-Çin duygularını körüklemeye devam edecek, ve bu konu özellikle de şu an hükümetin Çin ile piyasa kurallarına dayalı ticari ilişkileri sürdürme çabalarını eleştiren hatta bu ticari ilişkileri durdurmaya çalışan çok daha güçlü muhalefet partilerinin eleştirilerinin odak noktası haline gelecektir. Çin'in güçlü endüstriyel kümeler ve benzersiz, kapsamlı tedarik zincirleriyle öne çıkan üretim avantajları, diğer gelişmekte olan ekonomilerden karşılaşılan yoğun rekabet, kendi üreticilerini korumak ve harekete geçirmek için giderek daha fazla gümrük vergisinin yürürlüğe koymaları ve en önemlisi de, bir koalisyon hükümetinin seçmen odaklı refah programlarına daha fazla kaynak ayırmak zorunda kalması—bu da Hindistan'ın en önemli hammaddesi olan insan kaynaklarını etkili şekilde kullanmasını engelleyerek “demografik fırsat penceresini” değerlendirememesine yol açacaktır—nedeniyle, Hindistan'ın Çin ve diğer Doğu Asya güçlü üretim merkezleri gibi büyük bir küresel üretim merkezi olma konusunda stratejik fırsatı kaçırmış gibi görüldüğü söylenebilir. Bundan dolayı Hindistan'ın, Çin ile ticari ilişkilerini dengeleyecek kapasiteye ulaşması son derece zor olacaktır. “Made in India” girişimi dolayımında ortaya konacak çabaların çoğu öncelikle, (Dünya için Hindistan'da) şeklinde tanımlanabilecek önemli bir küresel üretim aşamasını hedeflemekten çok (“Hindistan için Hindistan'da) şeklinde iç pazar için üretim yapmada başarılı olabilecektir. Yani, ticaret açığı ikili ticari ilişkilerde kalıcı bir olgu haline gelebilir ve bu durum ikili ilişkilerde sürekli bir rahatsızlık kaynağı olabilir.

Diğer yandan, Modi hükümetinin sanayi ikame stratejisi kapsamında Hindistan'da faaliyet gösteren Çinli şirketlerin “yerelleştirilmesini” ve “Hintlileştirilmesini” teşvik etme çabaları, Çin tarafından misilleme önlemlerine yol açabilir. Hindistan'daki Çinli şirketlerin dramatik düşüşü bu misillemenin göstergesi olabilir. Son dört yılda Modi hükümetinin artan müdahaleleri sonucunda Hindistan'daki Çinli şirketlerin sayısı 2019 sonunda 1.000'den fazla iken, Şubat 2024 itibarıyla yaklaşık 300'e düşmüştür. Bu gelişmeler, jeopolitik gerilimler ve iç siyasi baskılar karşısında güçlü ikili ticari ilişkileri sürdürmenin karmaşıklığını ortaya koymaktadır. Bu durum, ekonomik çıkarlarla ulusal güvenlik ve siyasi hedefler arasındaki dengeyi dikkatle yönetmeyi gerektirmektedir.

İkincisi, Hindistan içindeki dinamikler özellikle de kuzey ile güney bölgelerinin Çin'e ilişkin uygulanacak

politikalar konusundaki çekişmelerinin, Çin-Hindistan ekonomik ve ticari ilişkilerine başka bir karmaşıklık katmanı daha katmasıdır. Koalisyon hükümetinin iktidarda olduğu dönemlerde merkezi hükümet, taraftarlarının desteğini güvence altına almak ve sürdürmek için yetkiyi bölgesel hükümetlere devredebilir. Bu koşullar altında, özellikle güney bölgelerdeki eyalet hükümetleri, yerel holdingler ve küçük ve orta ölçekli işletmeler, Çinli işletmelerle işbirliğini geliştirme ve Çin'den ithalatı artırma arayışına girebilirler. Bu strateji, HHP tarafından yönetilen kuzey eyaletlerinden ve Modi veya HHP'nin desteklediği büyük holdinglerden gelen baskılara karşı bir denge görevi görüyor.

Örneğin Andhra Pradesh eyaletinin hükümeti, eyaleti Hindistan'da bir üretim merkezi olarak konumlandırmayı ve potansiyel olarak ekonomisini “trilyon dolarlık bir ekonomiye” dönüştürmeyi hedefliyor. Indian Express gazetesinin 10 Haziran 2024 tarihli haberine göre, Andhra Pradesh'i yöneten Telugu Desam Partisi'nin (Telugu Toprakları Partisi: TTP) Genel Sekreteri Nara Lokesh, HHP'nin yarı iletkenler ve akıllı telefonlar gibi sektörlerde Andhra Pradesh'e daha fazla yatırım yapmasını ve destek vermesini istemektedir. TDP'nin desteği, Modi'nin yeniden seçilmesinde çok önemliydi ve merkezi hükümete, koalisyonun istikrarını bozmamak için bu talepleri karşılama konusunda bir teşvik sağladı. Ancak Modi'nin, Gujarat'ı Hindistan'ın ana üretim merkezi yapma konusundaki tercihi, Andhra Pradesh'te artan yatırımlarla çelişmekte ve mevcut gündemi bozabilecek bir unsur oluşturmaktadır.

Ek olarak, kuzeydeki benzerlerinin hakimiyeti altına girmekten çekinen güneyli holdingler, rekabet güçlerini artırmak için doğal olarak Çinli firmalarla işbirliği yapmaya yöneliyor.

Bu kuzey-güney politika farklılıkları ve merkezi hükümet ile eyalet yönetimleri arasındaki çekişmeler, Hindistan-Çin ekonomik ve ticari ilişkilerinin istikrarını doğrudan etkilemektedir.

Bu zorluklardan üçüncüsü ise, Hindistan-Çin ekonomik ve ticari ilişkilerini etkileyen üçüncü taraf etkileri ve bölgesel dinamiklerdir. Çin, Kuşak ve Yol Girişimi'ni (BRI) genişletmeye devam ederek Hindistan'ın komşularıyla ekonomik ve ticari bağlarını güçlendirmekte ve bu ekonomileri Çin'in çıkarları doğrultusunda çok taraflı ticaret sistemlerine entegre etmektedir. Örneğin, Bangladeş ve Sri Lanka'yı Bölgesel Kapsamlı Ekonomik Ortaklık (RCEP) içine dahil etmesi ve Bangladeş'in BRICS grubuna katılım başvurusunu desteklemesi bunun açık örneklerindendir.

Buna karşılık, Hindistan, Hint-Pasifik stratejik çerçevesini kullanarak bölgesel etkisini artırmaya çalışmaktadır. Bu çaba; Bengal Körfezi Çok Sektörlü Teknik ve Ekonomik İşbirliği Girişimi (BIMSTEC); Bhutan-Bangladeş-Hindistan-Nepal (BBIN) girişi; Hindistan'ın ASEAN ve Doğu Asya ekonomileriyle daha derin ekonomik etkileşim kurmasını amaçlayan Doğu'ya Dön (Act East) politikası; Hindistan, İsrail, ABD ve BAE'yi

içeren I2U2 grubunun başlatılması; Hindistan-Orta Doğu-Avrupa Ekonomik Koridoru (IMEC) planlaması; "bölgede güvenlik ve herkes için büyüme" sağlamak amacıyla SAGAR (Security and Growth for All in the Region) projesinin oluşturulması; Asya-Afrika Büyüme Koridoru'nu canlandırmak için Japonya ile işbirliği; Küresel Güney'de Çin'in Dijital İpek Yolu'na karşı koymayı hedefleyen Dijital Kamu Altyapısı planını uygulamak üzere ABD ve AB ile işbirliği gibi çeşitli girişimleri içermektedir.

Bu çabalar, Hindistan ile Çin'in stratejik zorunlulukları arasında doğrudan bir çatışmaya doğru giden, Hint-Pasifik bölgesinde bir "öncelik mahallenin" politikasının çakışmasını yansıtıyor. Hindistan ile Çin arasındaki temel rekabet ve mevcut gerginlikler göz önüne alındığında, üçüncü taraflarla girilen etkileşimler, sürtüşmeleri ve anlaşmazlıkları daha da artırarak Hindistan-Çin ekonomik ve ticari ilişkilerine yeni karmaşıklıklar ekleyecektir.

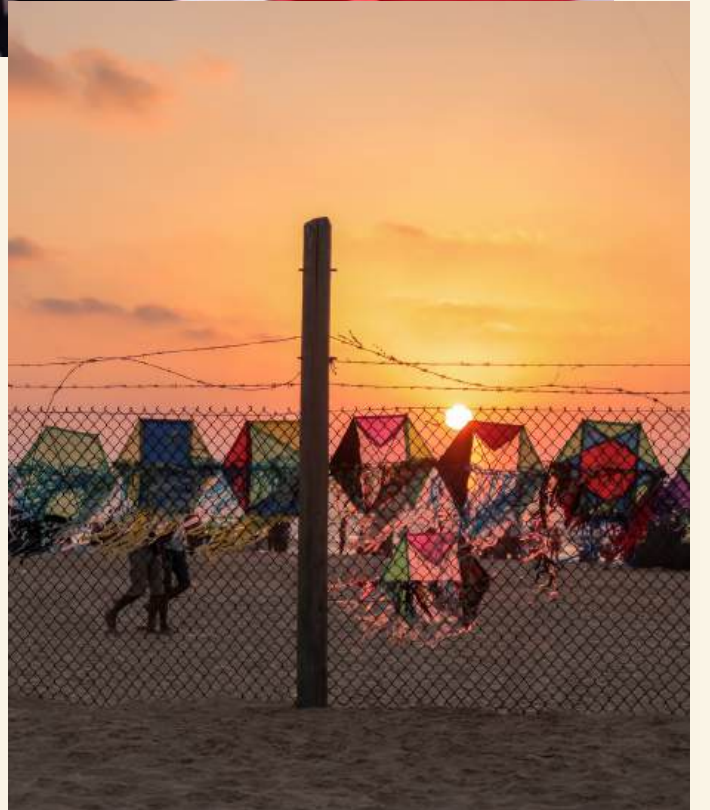
Donald Trump'ın Gazze Planı ve İran Stratejisi

DOÇ. DR. İSMAİL SARI

www.kritikbakis.com

Trump'ın Gazze ve İran'ı bütünsel bir stratejiyle ele alacağı gözlemlenmektedir. İran'a baskı uygularken İsrail'e destek vermeyi amaçlayan çift yönlü stratejisi, ittifak siyaseti ve stratejik dengeleme perspektifinden anlaşılabilir. Bu bağlamda, Trump'ın İran konusunda İsrail ile yakın iş birliği yapmaya hazır olduğunu net bir biçimde ortaya koyması, Washington ve Tel Aviv arasında stratejik dengeyi sağlamaya ve her iki meseleyi birbirine bağlı bir şekilde yönetmeye olanak verecektir.

ABD Başkanı Donald Trump'ın Gazze'deki ateşkes sürecine önemli katkı sağladığı yadsınamaz, ancak Ortadoğu'da kalıcı barışa ulaşabilmesi için hâlâ bir dizi önemli engeli aşması gerekmektedir. Bu bağlamda, Gazze ve İran konuları ön plana çıkmaktadır. Gazze'de, İsrail ile Hamas arasında, kalan rehinelere serbest bırakılması ve kalıcı bir ateşkesin sağlanması amacıyla müzakerelerin ikinci aşamasına geçişle ilgili farklı yaklaşımlar mevcuttur. Bu noktada, taraflar arasındaki stratejik uyumsuzluklar, ateşkesin sürdürülebilirliği üzerinde kritik bir etki yaratacaktır. İran'ın nükleer programının hızla ilerlemesi ise, ABD açısından bir diğer önemli problem olarak görülmektedir. Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (IAEA) Başkanı Rafael Grossi'nin ifadelerine göre, İran yönetimi, nükleer kapasitesini genişletme hususunda agresif bir tutum sergilemektedir. Trump'ın Gazze ve İran'ı bütünsel bir stratejiyle ele alacağı gözlemlenmektedir. İran'a baskı uygularken İsrail'e destek vermeyi amaçlayan çift yönlü stratejisi, ittifak siyaseti ve stratejik dengeleme perspektifinden anlaşılabilir. Bu bağlamda, Trump'ın İran konusunda İsrail ile yakın iş birliği yapmaya hazır olduğunu net bir biçimde ortaya koyması, Washington ve Tel Aviv arasında stratejik dengeyi sağlamaya ve her iki meseleyi birbirine bağlı bir şekilde yönetmeye olanak verecektir.

Trump'ın Gazze Planı: Stratejik Açmaz

Ortadoğu'da barış süreçleri, 1990'lardaki Oslo Anlaşmaları'ndan bu yana temel sorunlar etrafında şekillenmiştir. Sınırlar, güvenlik, mülteciler, Kudüs'ün statüsü ve karşılıklı tanıma gibi meseleler, Camp David (2000), Annapolis Süreci (2007-08) ve Kerry Müzakereleri (2013-14) gibi girişimlerin başarısız olmasına yol açmıştır. Bu süreçlerin ortak noktası, nihai statü müzakerelerinin askıya alınması ve taraflar arasında güven eksikliği olmuştur. Trump'ın 4 Ocak Salı günü açıkladığı Gazze planı ise, üç ana eksene dayanmaktadır: Gazze'nin ABD kontrolüne alınması, Filistinlilerin yer değiştirmesi ve bölgenin turizm ve ticaret odaklı bir modele evrilmesi. Ancak bu öneriler, uluslararası hukuk açısından ciddi sorunlar barındırmaktadır. Zorla yerinden edilme, Birleşmiş Milletler (BM) tarafından etnik temizlik olarak nitelendirilirken, ABD'nin Gazze'yi "devralma" niyeti, işgalci bir güç konumuna düşme riskini beraberinde getirmektedir. Ayrıca, Trump'ın 2016'daki "ulus inşasına karşı" söylemiyle çelişen bu plan, stratejik tutarsızlık olarak yorumlanmıştır. Marshall Planı'ndan bu yana, ABD benzer ölçekli bir projeyi başarıyla hayata geçirememiştir. Hatta girişimlerinin büyük bir kısmı başarısızlıkla sonuçlanmıştır; Afganistan, Irak ve Libya örnekleri bu durumu açıkça göstermektedir. Ayrıca böylesine büyük ölçekli bir girişimin finansmanının nasıl sağlanacağı sorusu ise belirsizliğini korumaktadır. Hem maliyetin büyüklüğü hem de bölgenin siyasi hassasiyetleri dikkate alındığında, bu yükün tamamının ABD tarafından mı üstlenileceği yoksa uluslararası ortakların da sürece dahil olup olmayacağı netlik kazanmamıştır. Trump, Gazze'deki 2 milyondan fazla Filistinlinin kalıcı olarak yerinden edilmesini savunmanın ötesinde, ABD'nin Gazze'yi ele

geçirmeyi ve gerekirse Amerikan askeri gücünü kullanarak bu bölgeyi kontrol altına almayı planladığını belirtmiştir. Bu öneri, çılgınca bir fikir olarak değerlendirilmiş ve çoğu analist tarafından Trump'ın bilinen riskli ve alaycı tutumunun bir yansıması olarak yorumlanmıştır. Hamas, planı "topraklardan kovulma" olarak tanımlamış ve Filistin BM Temsilcisi, Gazzelilerin kalma hakkının evrensel kabul görmesi gerektiğini vurgulamıştır. Suudi Arabistan ise Filistin devleti kurulmadan İsrail ile normalleşmeyeceğini açıklayarak Trump'ın planını dolaylı olarak reddetmiştir. Uluslararası alanda da uzmanlar, planı "gerçekçilikten uzak" ve "tarihsel bağlamla çelişen" bir girişim olarak eleştirmiştir. Böyle bir plan ABD'nin bölgedeki güvenilirliğini daha da zedeleyecektir. Trump'ın planı, Ortadoğu'da ABD'nin rolünü yeniden tanımlama iddiası taşısa da hukuki meşruiyet eksikliği, tarihsel travmalar ve bölgesel ittifakların zedelenmesi gibi sorunlarla yüzleşmektedir. Zorunlu göç ve işgal, BM Şartı'na aykırıdır ve Filistinliler için yeni bir yerinden edilme sürecini kabul edilemez kılmaktadır. Trump'ın önerisi, gerçekçi bir barış stratejisinden ziyade, İsrail'in güvenlik kaygılarını önceleyen, insan hakları ve uluslararası normları göz ardı eden bir siyasi spekülasyon olarak değerlendirilmektedir. Eğer Trump'ın amacı Hamas üzerinde baskı kurmaksa, bu girişiminin başarıya ulaşması pek olası değildir. Netanyahu'nun yanında yaptığı açıklamalar birçok kişiyi şaşırtmış olsa da bazı gözlemciler bu sözleri onun tipik sert müzakere yaklaşımıyla ilişkilendirmiştir. Trump, pazarlık sürecine maksimalist bir konumdan başlayarak, İsrail ile Gazze arasındaki ilişkilerde aşamalı bir müzakere yürütmeyi ve kendi lehine avantajlar sağlamayı hedefliyor olabilir. Ancak burada dikkat çeken asıl mesele, Trump'ın ABD'nin Ortadoğu'daki uzun yıllara dayanan yerleşik politikalarını, uluslararası hukuku ve diplomatik teamülleri ihlal eden bu sıra dışı açıklamalarla kimi etkilemeye çalıştığıdır. İsrailli yerleşimciler bile, dini ve milliyetçi mesihçilik anlayışları doğrultusunda Gazze'ye yerleşim hedefledikleri için bu planı desteklemeyeceklerdir. Onlar, Amerikalı müteahhitlerin bölgede lüks oteller inşa etmelerine izin vermek yerine, Gazze'deki toprakları yeniden yerleşim alanlarına dönüştürmeyi tercih etmektedirler. Ürdün ve Mısır'ın, iki milyondan fazla Gazzelinin kendi topraklarına zorla ya da gönüllü olarak yerleştirilmesine destek verebilecek durumda olmadığı açıktır. Bu ülkeler, Trump'ın baskısına boyun eğmeyi kabul etseler bile, aldıkları ABD yardımı, böylesine büyük çaplı bir nüfus hareketinin doğuracağı jeopolitik, ekonomik, güvenlik ve toplumsal sonuçları telafi etmeye yeterli olmayacaktır. Öte yandan, Trump'ın İsrail üzerinde ya da Netanyahu'nun liderliği üzerinde bir baskı kurmaya çalışmadığı açıktır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, Trump'ın yaptığı bu olağan dışı açıklamalarla asıl baskı altına almak istediği tarafın Filistinliler, özellikle de Hamas olduğu söylenebilir.

Trump'ın İran Stratejisi: Yol Ayrımı

Donald Trump, 4 Şubat Salı (2025) günü, İran'ın nükleer silah edinmesini engellemek ve petrol ihracatını sınırlamak amacıyla bu ülkeye yönelik daha önce uygulamaya konan sert politikaların yeniden yürürlüğe girmesini sağlayan bir başkanlık memorandumunu imzaladı. Trump yaptığı açıklamada, Trump, İran'ın asla nükleer silaha sahip olmaması gerektiğini ve ABD'nin, İran petrolünün diğer ülkelere satışını engelleme hakkını savundu. Ancak, 5 Şubat Çarşamba günü yaptığı bir açıklamada, Trump, İran'ın büyük ve başarılı bir ülke olmasını, fakat nükleer silah edinmemesini istediğini ifade etti. Trump, Truth Social platformunda yaptığı paylaşımında, ABD'nin İsrail ile birlikte "İran'ı paramparça etmek" için işbirliği yaptığına dair çıkan haberlerin "aşırı abartıldığını" belirtti. Ayrıca, İran'ın barışçıl bir şekilde büyüüp gelişmesine olanak tanıyacak bir "Doğrulanmış Nükleer Barış Anlaşması"nın daha uygun olacağını vurgulayarak, böyle bir anlaşma üzerinde çalışmayı ve tamamlandığında büyük bir Ortadoğu Kutlaması yapmayı arzuladığını belirtti. 2025 yılı, Kapsamlı Ortak Eylem Planı (JCPOA) olarak bilinen nükleer anlaşmanın imzalanmasının üzerinden on yıl geçmesiyle birlikte kritik bir dönemi işaret etmektedir. Bu anlaşma, İran'ın nükleer faaliyetlerini sınırlamayı, araştırma ve geliştirme süreçlerini denetlemeyi ve nükleer altyapısını genişletme kapasitesini kısıtlamayı hedeflemişti. Bu yaklaşımın etkinliği tartışmalı olsa da anlaşmanın on yıllık süreci, gelecekteki müzakereler için bir temel oluşturması ve daha kapsamlı bir anlaşmaya zemin hazırlaması amaçlanmıştı. Ancak, 2025 yılı beklenenin aksine farklı bir bağlamda şekillenmiştir. Trump yönetiminin Mayıs 2018'de JCPOA'dan çekilme kararı, İran'ı nükleer faaliyetlerini genişletmeye yönlendirmiştir. İran, santrifüj araştırma ve geliştirme programlarını yeniden başlatarak nükleer kapasitesini artırmıştır. Biden yönetimi, öncelikli olarak nükleer anlaşmaya karşılıklı uyumu yeniden sağlama çabalarına odaklansa da İran bu sürece kayıtsız kalmıştır. Sonuç olarak, İran'ın nükleer programı ilerlemeye devam etmiş ve nükleer silah üretme için gerekli malzeme üretme süresi önemli ölçüde azalmıştır. Günümüzde İran'ın, nükleer silah üretimi için gerekli malzemeyi üretmesine yalnızca birkaç hafta kaldığı değerlendirilmektedir. Ayrıca İran'ın bölgesel vekil ağı, önemli bir diğer endişe kaynağıdır. Bu ağ son dönemde büyük ölçüde zayıflamış ve İsrail'in yürüttüğü operasyonlar, Tahran'ın bölgedeki kilit vekili olan Hizbullah'ın kapasitesini önemli ölçüde sarsmıştır. Ayrıca, Suriye'deki Esad rejiminin düşmesi bölgedeki güç dengesini İran aleyhine değiştirmiştir. İran, nükleer programı ve bölgesel stratejik derinliğini yeniden kazanma amacıyla bazı adımlar atsa da bu süreç uzun ve zorlu olacaktır. Trump yönetimin, İran ile ilişkilerinde belirleyici bir dönemeci aşması için sınırlı bir zamanı vardır. Bu açıdan İran'ın nükleer sorunun uluslararası gündemde yeniden öne çıkması an meselesidir.

Trump yönetiminin, İran'ın bölgesel olarak zayıflamış ancak nükleer kapasitesi en gelişmiş olduğu bu yeni gerçekliğini kabul etmesi gerekmektedir. Diğer taraftan,

son dönemde yaşananlarla İsrail, İran'a karşı daha yüksek riskler almanın mümkün olduğunu göstermiştir. Bu açıdan Trump daha cesur adımlar atarak ve kararlılık sergileyerek, İran'ın nükleer silah edinmesini ve başta Hizbullah olmak üzere bölgedeki vekil güçlerinin yeniden silahlanmasını engellemek için tüm diplomatik, ekonomik ve askeri araçlarını kullanacaktır. Biden yönetimi ise, bu tehditler yerine karşılıklı gerilimleri azaltmaya ve gayri resmi yollarla uzlaşmaya çalışmıştı. Yeni ABD yönetimi, İran'a karşı üç ana noktada odaklanarak pozisyonunu iyileştirebilir: i) İran'ın nükleer silah üretmesini engellemek, ii) İran'ın bölgesel vekalet ağını yeniden inşa etme çabalarını kontrol altına almak, iii) İran'ın füze ve insansız hava aracı teknolojilerinin yayılmasını engellemek.

Trump yönetimi, İran ile ciddi bir anlaşma yapmayı amaçlıyorsa, İran'ın nükleer silah üretme kapasitesine dair endişeleri azaltacak anlamlı adımlar atması mümkündür. Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu'na daha fazla erişim sağlanması, uranyum stoklarının ve zenginleştirme seviyelerinin azaltılması, bu adımlar arasında yer alabilir. Ayrıca, plütonyum yolunun geliştirilmemesi konusunda bir anlaşma, İran'ın niyetlerine dair güven sağlayarak nükleer silah üretme projelerinin durdurulduğunun doğrulanmasını mümkün kılabilir. ABD'nin İran'a yönelik stratejisi, İran'ın önündeki fırsatları ve nükleer çalışmalarına devam etmeleri halinde karşılaşılabilecekleri riskleri açıkça ortaya koymalıdır. Diplomatik alanda, Trump yönetimi, İranlılarla doğrudan görüşmelere hızlı bir şekilde izin vererek, daha sonraki görüşmeler için zemin hazırlamak amacıyla acil bir düzenleme önerisi sunabilir.

İran'a yönelik yaptırımlar ve askeri seçenekler de bu süreçte önemli rol oynamaktadır. Eş zamanlı olarak, ABD ile Çin arasında İran'dan petrol alımları gibi konularda ciddi müzakereler başlayabilir. Bu müzakereler, Çin'in iş birliğine istekli olmaması durumunda, ekonomik baskılarla birlikte gerçekleştirilebilir. Çin'in, İran'ın nükleer programına yönelik askeri tehdidin, bölgedeki enerji tedarikini riske atabileceği konusunda uyarılması, bu işbirliğini teşvik edebilir.

Sonuç olarak, mevcut bölgesel durumda, ABD, İran'ın Ortadoğu'daki etkisini sınırlama ve İranlı vekillerin ABD güçlerine yönelik tehditlerini azaltma fırsatına sahiptir. İran'ın nükleer programının vurulması ihtimalinin daha yüksek bir olasılık olmaya başladığı böylesi bir dönemde İran'ın direnci Trump'ın birinci dönemine kıyasla daha zayıftır.

Dolayısıyla İran daha uzlaşmacı bir tavır takınabilir. Son dönemde İranlı yetkilerin verdiği sinyaller olumlu yöndedir.

Bazı İranlı yetkililerin ve uzmanların hızla nükleer silah edinilmesi gerektiğine dair artan söylemleri ise "tehdit" ve "pazarlık" dili olarak yorumlanmalıdır. Zira İran'ın nükleer silahlanmaya yönelmesi, askeri ve stratejik kapasitesini artıracak bir caydırıcılık unsuru olarak değerlendirilebilir.

Ancak, nükleer silah üretimi, sadece bu silahların geliştirilmesiyle sınırlı değildir; güvenli muhafazalarının sağlanması, etkili dağıtım sistemlerinin inşası ve operasyonel yeterliliğin garanti edilmesi gibi zorlu süreçleri de kapsar. Bu bağlamda nükleer silahlanma, İran için ciddi riskler barındırmaktadır. Öncelikle, bu strateji ABD ve İsrail ile doğrudan çatışma riskini artırma potansiyeline sahiptir. Ayrıca, uluslararası toplumda İran'ın daha da izole olmasına ve mevcut yaptırımların ağırlaştırılmasına yol açabilir.

İran'ın nükleer programının uluslararası müzakerelerde bir pazarlık aracı olarak kullanılma kapasitesi de ciddi şekilde zayıflamaktadır. Pezeşkiyan hükümetinin geçen yıl eylül ayında Batılı güçlerle diplomatik angajman başlatma arayışı, bu bağlamda önemli bir girişim olarak değerlendirilebilir. Ancak, İran'ın nükleer silah geliştirme sürecine girmesi halinde 2015 tarihli nükleer anlaşmanın Avrupa tarafları (Fransa, Almanya ve İngiltere), bu temasları yeniden gözden geçirecek ve BM yaptırımlarının yeniden yürürlüğe girmesini savunacaklardır. Bu durum, İran'ın uluslararası sistemde "BM Şartı" kapsamında bir güvenlik tehdidi olarak yeniden sınıflandırılmasına neden olabilir. Nükleer silahlanma, İran liderliğinin stratejik kırılganlıklarına verdiği bir yanıt olarak yorumlanabilir. Bölgesel başarısızlıkları telafi etmek ve gelecekteki tehditleri önlemek amacıyla İran'ın bu stratejik riski göze aldığı anlaşılmaktadır. Ancak, bu adımın İran'ın uzun vadeli stratejik ikilemlerini çözme olasılığı sınırlıdır. Aksine, nükleer silah geliştirme süreci kısa vadede bölgedeki çatışmaları tırmandırma riski taşımaktadır. Dahası, İran nihai caydırıcılığa ulaşsa dahi, rejimin temel sorunları – zayıf istihbarat kapasitesi, konvansiyonel askeri yetersizlikler, ekonomik güçlükler ve iç meşruiyet kaybı – devam edecektir. Bu sorunlar, İran'ın düşmanlarının rejimin zaaflarını istismar etme isteğini güçlendirmeye devam edecektir.

Ghassan Kanafani: Seçme Siyasi Yazılar

YAZAR: RAMONA WADI

KAYNAK: [HTTPS://WWW.MIDDLEEASTMONITOR.COM](https://www.middleeastmonitor.com)

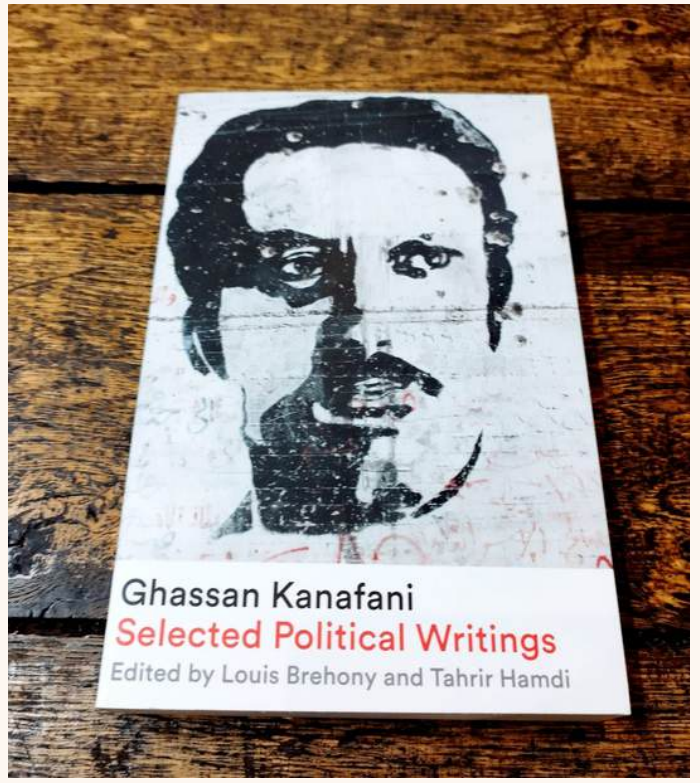

“Direniş, sahip olduğu çok sayıda anlam ve imge içinde, Ghassan Kanafani’yi yazmaya iten şeydir,” diye yazıyor Louis Brehony ve Tahrir Hamdi, Ghassan Kanafani: Seçme Siyasi Yazılar (Pluto Press, 2024) kitabının girişinde. Dünya, sömürgecilik altında bir halkın etnik temizliğe ve zorla yerinden edilmesine nasıl maruz kaldığını ve bunun bir sonucu olarak direnişin Filistin halkının hayatındaki vazgeçilmez rolünü bizzat deneyimlerken, kitabın yayımlanması için daha uygun bir zaman olamazdı. Kanafani daha çok edebi eserleriyle tanınsa da, Arap Milliyetçi Hareketi (ANM) ve

Filistin Halk Kurtuluş Cephesi (FHKC) ile bağlantılı çalışmalar, analizler ve manifestolar içeren siyasi yazıları, bu çeviri antolojisinin odak noktasını oluşturuyor. Kendi kişisel anlatısından, ailesinin 1948 Nekbe’si sırasında yerinden edilmesinden ve mülteci kamplarındaki yaşama dair gözlemlerinden etkilenen Kanafani, özü Filistinlilerin kendi deneyimlerinden alınan, ilişkilendirilebilir bir yaklaşım arayışına girdi. Kitapta verilen örneklerden biri, Kanafani’nin öğretmenlik deneyiminden yola çıkarak eğitim sistemi içinde kişinin kökleriyle bağını güçlendirmenin önemini anlattığı bir röportajdan alıntıdır.

Kitap, Kanafani'nin yazılarını temalarına göre gruplandırırken, onun devrimci mücadeleye olan bağlılığının ve Marksist siyasi düşüncesinin evrimini de gözler önüne seriyor. Çevrilen tüm eserlerde, Kanafani'nin analizinin derinliği ve titizliği kadar, Filistin toplumunun devrim ve kurtuluşun başarılı olabilmesi için yapması gereken köklü değişikliklere dair farkındalığı da dikkat çekicidir. Erken yaşamına dair düşüncelerinden, yazarlığa adım atışından ve kendi siyasallaşma sürecinden, Filistin'in sömürgecilik karşıtı direnişine dair ayrıntılı içgörülerine kadar Kanafani'nin yazıları, onun duyguya olduğu kadar mantığa da önem verdiğini gösteriyor. Bu antolojinin bir parçası olan bir röportajda, Kanafani'ye gerçekliği ezilen halkların perspektifinden görmesi soruluyor. "Benim kavramım ise bilimsel, analitik bir şekilde kristalize olmamıştı, [sadece ve sadece] duygusal bir durumun ifadesiydi," diye yanıtlıyor. ANM'den FHKC'ye kadar, Kanafani, Filistin Kurtuluş Örgütü'nün aksine FHKC'nin kolay bir zafer vaat etmediğini sürekli olarak vurgulamaktadır. İsrail sömürgeciliğine karşı mücadelenin nihayetinde emperyalizme karşı da bir mücadele olduğunu akılda tutan Kanafani, hızlı sonuçlardan ziyade sürecin önemine dikkat çekmektedir. Aynı şekilde, Kanafani 1948 Nakba'sını Filistinlilerin yerinden edilmesinin başlangıcı olarak değil, 1936 olarak değerlendirmektedir. Bu dönemde Filistinliler İngilizlere karşı ayaklanmış, Arap rejimleri ise çözüm için İngiliz Mandası'na yönelmiştir. Kanafani şöyle yazmaktadır: "Filistinlilerin davalarından soyutlanması, kasıtlı olsun ya da olmasın, topraklarının ellerinden alınmasının ardından 'Filistinlinin mülksüzleştirilmesine' yol açmıştır. Bu benzetme kasıtlıdır. Şöyle ki, toprak düzeyinde yaşananlar insanın başına gelmiştir." Ernesto Che Guevara'nın "yeni insan" kavramını yankılayan Kanafani'nin Filistin Devleti anlayışı, "yeni bir Filistinli insanın yaratılması" fikriyle bağlantılıydı. Ayrıca, Filistinlilerin birbirleriyle devrimden ziyade sürgün bağlamında nasıl ilişki kurduklarına dair bir farkındalık sergilemiştir. Filistin'in sömürgecilik karşıtı mücadelesindeki kritik dönemleri değerlendiren Kanafani, "Hem inşa hem de yıkım tohumlarını içinde barındıran bir yenilgi döneminin tehlikesi, neyin reddedilmesi ve neyin savunulması gerektiğinin doğru bir şekilde kavranmasını gerektirir," diye belirtmektedir. Tercüme edilen yazılar, Kanafani'nin bilimsel siyasi düşüncesinin yanı sıra direnişin önemini haritalandırmak için nasıl büyük bir zaman harcadığını göstermektedir. Filistin'in sömürgecilik karşıtı mücadelesinin düşmanlarını tanımlamak ve anlamak: İsrail, Dünya Siyonist Hareketi, Dünya Emperyalizmi ve Feodalizm ile Kapitalizm tarafından temsil edilen Arap Gericiliği, Kanafani'nin daha büyük savaşı kavradığını göstermektedir. "Filistin'in kurtuluşu için verdiğimiz mücadelede öncelikle dünya emperyalizmiyle karşı karşıyayız."

Kanafani'nin bir diğer endişesi de, Filistinlilerin hizipler ya da diaspora nedeniyle parçalanmasıydı. İsrail'in Siyonist ideolojisi, yerleşimcileri algılanan bir düşmana karşı birleştirirken, Filistin direnişi ise başta sömürgecilik ve diaspora olmak üzere çeşitli karmaşıklıklarla karşı karşıya

kalmaktadır. Kanafani'yi meşgul eden bir diğer konu da, Filistinlilerin Filistin'i tek başlarına mı yoksa dışarıdan bir katılımı mı özgürleştirebilecekleriydi. Ancak ikinci konuda Kanafani, Filistin direnişinin Arap rejimleri tarafından istismar edilmemesi gerektiği konusunda kararlıydı. Kanafani'nin eserlerini okumak, günümüz siyasetiyle ilgili bir alıştırma niteliğindedir. Suikastından iki yıl önce, Kanafani'ye tarih, siyaset, direniş ve dil konularında röportajlar yapılmıştı. Dil, özellikle dikkat çeken bir konuydu; çünkü Kanafani, Filistin'in sömürgecilik karşıtı anlatısını ve mücadelesini doğru bir şekilde aktarmak için röportajı yapan kişinin terminolojisini düzeltiyordu. "Odada kılıç ve silah olmadığında da konuşabilirsiniz," diyor röportajı yapan kişi. "Hayır, ben hiçbir zaman bir sömürgeci dava ile ulusal kurtuluş hareketi arasında bir konuşma olduğunu görmedim," diye yanıtlıyor Kanafani. 1967 sonrasında, Kanafani'nin 1948'den daha büyük bir felaket olarak tanımladığı bu dönemde, Filistin ulusal birliği bir gereklilik haline gelmişti ve Kanafani bunu güçlü bir şekilde savunuyordu. "Ulusal birlik gibi hayati bir mesele, gergin ve yoğun bir atmosferde zorla dayatılamayacağı gibi, baskı, suçlama ya da kuşatma yoluyla da sağlanamaz." Onun bu sözleri, günümüzde Filistin ulusal birliği konusundaki mevcut çıkmazı yansıtırken, aynı zamanda Kanafani'nin FKÖ'ye dair önceki endişelerini de doğrulamaktadır. Ona göre, FKÖ, sömürgecilığe ve emperyalizme karşı istikrarlı bir direniş yerine, hızlı bir zaferi teşvik ediyordu.

Kanafani'nin yazılarından pek çok ders çıkarılabilir; ancak kitabın sonlarına doğru yer alan şu düşüncesi, onun düşünce yapısının ve stratejisinin özünü özetlemektedir: "Silahlı eylem, Siyonist devleti ve onunla çatışan ya da ittifak kuran tüm emperyalist ve kapitalist çıkarları hedef almalıdır." Filistin'i son soykırım noktasına kadar harap eden, barış inşası adı altında farklı biçimlerde teslimiyet değil, tutarlı bir strateji benimsenmelidir.

Washington'un Çin'e Karşı Savaş Fantezisi

YAZAR: VIJAY PRASHAD

KAYNAK: [HTTPS://ZNETWORK.ORG/](https://znetwork.org/)

Washington'daki gizli tartışmalar, ABD'nin Çin'i yakalayıp yakalayamayacağı değil, Çin'in yükselişini engelleyip engelleyemeyeceği üzerine. Başka bir deyişle, eğer ABD kendi teknolojik gelişimini hızlandıramazsa, Çin'in gelişimini durdurabilir mi?

ABD'nin gücünün kırılabilirliği, küçük bir Çinli girişim şirketinin DeepSeek adlı makine öğrenimi programını piyasaya sürmesiyle net bir şekilde ortaya çıktı. ABD borsası Nasdaq sarsıldı ve teknoloji hisseleri büyük bir çöküş yaşadı. Bu çöküş, ABD ekonomisi için önemsiz bir mesele değil. COVID-19 sonrası enflasyon sürecinde (2021), yabancı yatırımcılar ABD tahvil alımlarını yavaşlatmaya başladı. Ardından, ABD'nin 2022 yılında Rusya'nın 600 milyar dolarlık döviz varlığına el koymasının ardından birçok merkez bankası, kendi rezervlerini ABD'nin küresel yargı yetkisinden uzaklaştırdı. Bunun sonucunda ABD Hazine tahvilleri değer kaybetmeye başladı. ABD'deki finans çevreleri şu anda tedirgin. 2024 yılında yabancı yatırımcılar, ABD borsalarına 1 trilyon doların üzerinde teknoloji hissesi

yatırdı. Ancak DeepSeek'in gerilemesiyle birlikte, bu yatırımcılar artık bir serap gibi görünen bu fırsatlardan uzaklaşacak mı? ABD Başkanı Donald Trump, küresel çapta bir gümrük vergisi savaşına kararlılıkla ilerlerken ve yabancı yatırımcılar ABD Hazine tahvillerine karşı isteksizken, bu astronomik borcu kim finanse edecek? ABD, mali bir girdabın içine mi sürüklenecek? ABD, DeepSeek'in ortaya çıkışını bir uyarı olarak kabul edip zayıflayan ekonomisini canlandırmak için servetini yeni teknolojilere ve altyapıya yatırabilir mi? Teknoloji milyarderleri, şirketlerinden elde ettikleri devasa kârları, toplum üzerindeki etkilerini artırmak için başka şirketleri ele geçirmek yerine, araştırma ve geliştirmeye mi harcayacak? ABD medyasının bu soruları ciddiye alması ve toplumun her kesiminde bu konular üzerine tartışmalar yürütmesi değerli olurdu. Ancak bunun yerine ABD, çok daha yüzeysel tartışmaların esiri olmuş durumda: Donald Trump hakkında ne düşünüyorsunuz? ABD, Grönland'ı ele geçirmeli mi? ABD sınır devriyesi kaç göçmeni daha sınır dışı etmeli?

Tartışmaların kapsamı işte bu kadar dar. ABD'li milyarderlerin, servetlerini tükenmekte olan bir ekonomiye yatırmalarını talep eden yaygın bir fikir birliği yok. Joe Biden yönetimi sırasında ABD, altyapı projeleri için kamu fonlarını güvence altına almaya çalıştı. Amerikan İnşaat Mühendisleri Derneği, 2021 yılında yayımladığı bir çalışmada, toplam 3 trilyon dolarlık bir "altyapı yatırım açığı" bulunduğunu ortaya koydu. Bu açığın içinde, içme suyu ve kanalizasyon altyapısı için 1 trilyon dolar ve kara taşımacılığı için 1,2 trilyon dolar gibi temel altyapı harcamaları yer alıyordu. Ancak bu yasa tasarısı, yüksek teknoloji altyapısına yönelik yatırımları içermiyordu. ABD teknoloji şirketlerini Çin'den ayırtırmayı amaçlayan CHIPS ve Bilim Yasası (2022), Ulusal Bilim Vakfı, Enerji Bakanlığı Bilim Ofisi ve Ulusal Standartlar ve Teknoloji Enstitüleri'ne 26,8 milyar dolar sağladı. Ancak Amerikan Bilim İnsanları Federasyonu'na göre, ABD Kongresi bu programları 8 milyar dolar eksik finanse etti. Aynı yıl, Çin'in yüksek teknoloji yatırımları için 496 milyar dolar harcadığını belirtmek önemlidir; bu, 2023'e kıyasla %8,3'lük bir artış anlamına geliyordu. Bu nedenle, DeepSeek duyurusundan önce Trump, Sam Altman (OpenAI), Larry Ellison (Oracle) ve Masayoshi Son'u (SoftBank) bir araya getirerek ABD'nin makine öğrenimi alanındaki gelişimine özel sektör tarafından 500 milyar dolarlık bir yatırım yapılacağını açıkladı. Bu duyuru 22 Ocak'ta yapıldı. Ancak 27 Ocak'ta gerçekleşen DeepSeek duyurusu, Trump'ın basın toplantısının heyecanını gölgeledi. Beyaz Saray, Avustralya Stratejik Politika Enstitüsü'nün (ASPI) Ağustos 2024'te yayımladığı bir çalışmayı mutlaka okumuş olmalıydı. Kısmen Avustralya hükümeti tarafından finanse edilen ASPI, yirmi yıllık bir teknoloji izleme sistemi geliştirdi. Bu çalışma, makine öğreniminden biyoteknolojiye ve kuantum teknolojisine kadar 64 kritik teknolojiyi inceleyerek hangi ülkenin bu yüksek teknoloji alanlarında lider olduğunu belirlemeyi amaçlıyor. Ağustos 2024'te yayımlanan bulgular çarpıcı ve dikkatle incelenmeye değer: "ABD, 2003-2007 yılları arasındaki beş yıllık dönemde 64 teknolojinin 60'ında lider konumdaydı. Ancak son beş yılda (2019-2023) sadece 7 teknolojiye lider durumda. Buna karşılık, Çin 2003-2007 yılları arasında 64 teknolojinin sadece 3'ünde liderken, 2019-2023 döneminde 64 teknolojinin 57'sinde lider konuma geldi. Geçen yılki sıralamamızda (2018-2022) Çin 52 teknolojiye liderdi; bu yıl ise liderliğini daha da artırdı." Bu rakamları tekrar okumakta fayda var, çünkü doğru kaydedilmemiş olabilirler. Kritik teknolojilerin çoğunda Çin, ABD'nin önüne geçmiş durumda ve bunu yirmi yıldan kısa bir sürede başardı.

Çin'i Durdurun

Eğer ABD, araştırma ve geliştirme için yeterli fon sağlayamaz ve Çin'deki teknolojik ilerlemenin hızına ayak uyduramazsa, uzun süredir teknolojik üstünlüğüne dayanan ABD, dünyadaki konumuna yönelik ciddi bir varoluşsal tehdit ile karşı karşıya kalacaktır. Washington'da yapılan gizli tartışmalar, ABD'nin Çin'i yakalayıp yakalayamayacağı değil, Çin'in yükselişini

engelleyip engelleyemeyeceği üzerine. Başka bir deyişle, eğer ABD kendi teknolojik gelişimini hızlandıramazsa, Çin'in gelişimini durdurabilir mi?

Donald Trump'ın Çin konusundaki başlıca danışmanlarından biri, eski CIA başkanı William Colby'nin torunu Elbridge A. Colby'dir. Colby, 2021 yılında İnkâr Stratejisi: Büyük Güç Çatışması Çağında Amerikan Savunması (Strategy of Denial: American Defense in an Age of Great Power Conflict, Yale University Press) adlı bir kitap yayımladı. Bu kitabında Colby, ABD'nin kendi hedeflerini ilerletmemesi durumunda, özellikle Doğu Asya'da, rakiplerinin yükselmesini engellemesi gerektiğini savundu. Ancak bu kitapta anakronik (tarihsel bağlamdan kopuk) bir yan var, çünkü Çin halihazırda yalnızca Asya'da (çoğu ülkenin ana ticaret ortağı olarak) değil, Afrika ve Latin Amerika'da da büyük bir güç konumunda. Colby'nin önerdiği gibi Çin'i çevrelemek için bölgesel bir koalisyon kurma çabası, zaten uzun süredir ABD'nin politikasıydı ancak başarısız oldu.

Örneğin, Hindistan başlangıçta Hint-Pasifik Stratejisi'ne büyük ilgi gösterirken, şimdi Dörtlü Güvenlik Diyaloğu'na (Quad) karşı daha mesafeli bir tavır sergiliyor.

Colby, New Statesman dergisine verdiği bir röportajda, Çin'i diplomatik olarak izole etmenin ve aşağılamak amacıyla bir savaş çıkarmanın neden tek olası strateji olduğunu açıklıyor. "Eğer Çin küresel GSYİH'nın yarısından fazlasına hakim olursa, her şeyi kendi ekonomisi etrafında şekillendirecektir. Biz sanayileşemeyeceğiz. TikTok'u yasaklamamıza izin vermeyecekler. Apple, Microsoft ve Alphabet gibi şirketler bizde olmayacak; bunlar Çinli şirketler olacak. En iyi üniversiteler Çin'de olacak." Colby gibi isimler için bu senaryo neredeyse kaçınılmaz bir son olarak görülüyor. Colby, kendisini bir "Çin şahini" olarak değil, bir realist olarak tanımlıyor ve bu bakış açısıyla ABD'nin Doğu Asya'da askeri varlığını artırmasının zorunlu olduğunu, ayrıca Tayvan üzerinde bir savaşın muhtemel hale geldiğini öne sürüyor.

DeepSeek'in duyurulduğu gün, 27 Ocak'ta, RAND Corporation "Çin Ordusunun Şüpheli Savaş Hazırlığı" başlıklı çarpıcı bir rapor yayımladı. RAND, Çin Halk Kurtuluş Ordusu'nun (PLA) siyaset ve zorunlu askerlik uygulamaları nedeniyle zayıfladığını ve ABD'den gelebilecek bir saldırıya karşı savaş tecrübesinden yoksun olduğunu savundu. ABD Savunma Bakanlığı'nın "Çin Halk Cumhuriyeti'ni İlgilendiren Askeri ve Güvenlik Gelişmeleri 2024" başlıklı raporu da benzer bir sonuca vardı: "Hızlı ilerlemesine rağmen, Çin ordusu henüz Tayvan'a yönelik operasyonlar veya denizaşırı büyük ölçekli krizler için gerekli olabilecek türde ve ölçekte sofistike kentsel savaş veya uzun mesafeli lojistik yetenekleri sergilememiştir."

Bu tür değerlendirmeler son derece tehlikelidir. ABD hükümetine, Çin'e karşı bir savaşın kazanılabileceği mesajını veriyorlar ki bu düşüncenin çılgınlık boyutunda olduğu aşikâr.

Vatan ve Hürriyet Şairi; Namık Kemal

SEVRANUR YETKİN

www.kritikbakis.com

Asıl adı Mehmed Kemal olan Namık Kemal, Tanzimat dönemi Türk edebiyatının en önemli isimlerinden biri olup, “vatan şairi” olarak anılır. Osmanlı İmparatorluğu’nun önemli bir yazarı, şairi, gazeteci ve siyasetçisidir. Hem şairliği, hem yazdığı tiyatro roman ve makalelerle Osmanlı toplumunda büyük etki bırakmıştır. Modern Türk edebiyatının temellerini atan yazarlardan biridir.

Namık Kemal 21 Aralık 1840’da Tekirdağ’da doğdu. Babası Mustafa Asım bey, Osmanlı devlet adamlarından olup oğlunun eğitimine büyük önem veriyordu. Eğitimine Tekirdağ’da başlayan Namık Kemal, babasının görevi nedeniyle genç yaşta İstanbul’a taşındı ve burada eğitimini sürdürdü. İstanbul’da okurken Arapça ve Farsça ve edebiyat eğitimi alarak, klasik Osmanlı şiirini

tanımış ve Batı edebiyatına ilgi duymaya başlamıştı. Babasının görevleri nedeniyle zaman zaman farklı şehirlerde bulunmuş, bu da ona geniş bir bakış açısı kazandırmıştı. 1857’de Babıali’de Tercüme Odası’nda çalışmaya başladı ve burada Osmanlı bürokrasisini tanıma fırsatı buldu. 1863’te dönemin önde gelen gazeteci ve yazarlarından Şinasi ile tanıştı.

Genç yaşta Osmanlı toplumunda değişim ihtiyacını fark eden Namık Kemal, yazılarında hürriyet, adalet ve vatan sevgisi gibi temaları işler. Şinasi ve Ziya Paşa gibi Tanzimat aydınlarıyla tanışması, onun edebi ve siyasi gelişiminde çok etkili olmuştur. Şinasi’nin çıkardığı Tercüman-ı Ahval ve Tasvir-i Efkar gazetelerinde yazmaya başlayan Namık Kemal, fikirlerini topluma duyurma fırsatı bulur.

1865'te "Yeni Osmanlılar" olarak bilinen ve Osmanlı İmparatorluğu'nda daha fazla özgürlük ve anayasal düzen getirmeyi amaçlayan siyasi hareketin kurucularından biri oldu. Bu dönemde Abdülaziz'in mutlakiyetçi yönetimine karşı yazılar yazdı. Batı edebiyatından etkilenerek toplumun aydınlanması gerektiğini savunuyordu. Namık Kemal'in yazıları ve düşünceleri dönemin padişahı ve devlet yönetimi tarafından sakıncalı bulunur. Vatan Yahut Silistre adlı oyunun İstanbul'da büyük ilgi görmesi ve seyircilerde yarattığı heyecan, Namık Kemal'in devlete karşı halkı kıskırttığı endişesine yol açar. Bu nedenle Kıbrıs ve daha sonra Midilli, Rodos ve Sakız gibi çeşitli yerlere sürgüne gönderilir. Sürgün yıllarında bile yazılarını sürdüren Namık Kemal, bu dönemde birçok önemli esere imza atmıştır. Kıbrıs'ta Magosa zindanlarında 1859 Kuleli Vakası olarak bilinen darbe girişiminin lideri Süleymaniyeli Şeyh Ahmet'le tanışır. Şeyh Ahmet, Fevzi Çakmak, Alparslan Türkeş gibi isimlerin dedeleri ile birlikte kurduğu Fedailer Cemiyetiyle 1859 yılında padişah Abdülmecid'i devirip Abdülaziz'i tahta çıkarmak için Tophane camii'nde bir Cuma namazı sırasında darbe yapmak istemiş fakat eylemin önceden haber alınması üzerine padişahın korumaları tarafından eylemcilerle birlikte yakalanarak hapsedilmiştir. Kuleli Askeri lisesinde kurulan mahkemede yargılandıkları için tarihe 'Kuleli Vakası' olarak geçen bu olay sonrası padişah Şeyh Ahmet ve arkadaşlarını idam yerine Kıbrıs'a sürgün cezası verilmesini istemiştir. Şeyh Ahmet, Magosa'da Cezayirli korsanlarla tanışmış ve Fransız ihtilalinin etkisiyle Cumhuriyet, meşrutiyet, vatan, hürriyet kavramlarıyla tanışmıştır. Namık Kemal işte bu kavramları ve fikirleri serbest kaldıktan sonra hem Mithat Paşa hem de Şinasi ve Ziya paşa ile paylaşarak, yeni-Genç Osmanlılar hareketinin öncülüğünü yapacaktır. Namık Kemal'in eserlerinde işlediği temel konular arasında hürriyet, vatan sevgisi, adalet ve toplumun eğitimi ön plandadır. En bilinen eserlerinden biri olan Vatan Yahut Silistre (1873), vatan sevgisini ön plana çıkaran ve halkın bilincini uyandırmayı amaçlayan bir tiyatro eseridir.

Eser, Osmanlı döneminde tiyatronun bir toplumsal mesaj aracı olarak kullanılmasının en iyi örneklerinden biri. Bir diğer eseri olan İntibah (1876), Türk edebiyatının ilk edebi romanı olarak kabul edilir ve yanlış bir aşk yüzünden yıkıma sürüklenen bir gencin hikayesini anlatır. Cezmi, Türk edebiyatının ilk tarihi romanı olup Osmanlı ve Safevi devletleri arasındaki mücadeleleri konu alır ve kahramanlık ile vatan sevgisini işler. Tahrib-i Harabat ve Takip ise, Namık Kemal'in Ziya Paşa'nın Harabat adlı divan şiiri antolojisine karşı yazdığı eleştirileridir. Divan edebiyatını eleştirirken yeni bir edebi yönelişin de savunuculuğunu yapmıştır. Renan Müdafaaanesi ise Ernest Renan'ın İslamiyet ile ilgili olumsuz görüşlerine cevap olarak yazdığı bir eserdir. Bu eserde Namık Kemal, İslam dininin bilimle çelişmediğini ve ilerlemeye engel olmadığını savunur.

II.Abdülhamid dönemi çıkarılan af ile sürgünde olduğu Avrupa'dan 1876'da İstanbul'a geri dönen Namık Kemal, bir süre affedilmiş gibi görüldü ve devlet hizmetinde görev aldı. Mithat Paşanın baskısıyla 1. Meşrutiyet ilan edilmiş ve ilk meclis açılmıştı. Osmanlı devletinin ilk anayasası olan Kanuni Esasi yürürlüğe girmişti. Bu ortam 1877-78 Osmanlı Rus savaşıyla sona erdi ve 2. Abdulhamit anayasayı askıya alarak meclisi kapattı. Namık Kemal bu dönemde yazdığı yazılar ve düşünceleri nedeniyle sık sık göz hapsinde tutuldu ve birçok kez sürgüne gönderildi. Son olarak Midilli, Rodos ve Sakız adalarında valilik yaptı.

Namık Kemal hayatının son yıllarında Osmanlı topraklarında reform ihtiyacını ve hürriyet düşüncelerini dile getirmeyi sürdürdü. 2 Aralık 1888 tarihinde Sakız Adası'nda vefat etti. Ardında, Osmanlı'nın son döneminde Müslüman kalarak modernleşme ve Osmanlı birliğini meşruti bir anayasal rejimle sağlamayı amaçlayan hareketin öncülerinden biri olarak iz bıraktı.

Namık Kemal, eserleriyle Osmanlı toplumuna hürriyet ve vatan sevgisi gibi kavramları aşılayarak hem İttihat Terakki kadrolarına ve 2. Meşrutiyete hem de modern Türkiye Cumhuriyeti'nin düşünsel temellerinin atılmasına katkı sağlamıştı. Onun fikirleri, sonraki nesillerde hem edebi hem siyasi açıdan büyük ilham kaynağı olmuştur. Özellikle Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında Namık Kemal'in "vatan" ve "millet" kavramlarına verdiği değer, milletin İstiklal mücadelesine fikri ilhamı vermişti. Yazıları ve düşünceleri bugün hala Türkiye'de edebiyat derslerinde işlenmekte ve onun idealleri, hürriyet ve bağımsız vatan ruhunu yansıtmaya devam ediyor.

Çin ve ABD Yapay Zeka Kıyametine Doğru Yarışırken Kimin Kazandığı Önemli mi?

YAZAR: KOOHAN PAIK-MANDER

KAYNAK: [HTTPS://WWW.COUNTERPUNCH.ORG](https://www.counterpunch.org)

ABD’de köklü bir Sinofobi (Çin karşıtlığı) geçmişi vardır ve bu durum 19. yüzyıla kadar uzanır. Çinlilerin göçünü yasaklayan Çin Dışlama Yasası, Altına Hücum döneminde Çinli madencilerden alınan vergiler ve mahkemelerde tanıklık etme haklarının ellerinden alınması bu düşmanlığın en belirgin örneklerindendir. Bu derin tarihi mirasın izleri günümüzde de devam etmektedir.

Çin’e uygulanan ticari yaptırımlar, hem Cumhuriyetçilerin hem de Demokratların kullandığı saldırgan söylemler sonucunda Amerikan sokaklarında yaşlı Asyalı-Amerikalılara yönelik artan şiddet olayları ve ABD’nin, Çin ile olası bir savaşa hazırlanmak için denizaşırı askeri üslerini güçlendirmek amacıyla harcadığı milyarlarca dolar, bu geçmişin günümüze uzanan yansımalarıdır.

ABD, Çin ile herhangi bir anlamlı iş birliği yapmayı sürekli olarak reddetmektedir. Bunun bir sonucu olarak, her iki ülkenin de teknolojik kurtuluş inancına dayanan tehlikeli bir yapay zeka silahlanma yarışının tam ortasındayız. Sinofobinin derin mirası nedeniyle,

sıradan Amerikalıların Çin’i içtenlikle benimsemesi için olağanüstü bir sebep gerekir—hem de geçici bile olsa. Ancak geçtiğimiz ay içinde bu tam olarak iki kez yaşandı. İlk olay, TikTok krizi idi. Milyonlarca perişan TikTok kullanıcısı, en sevdikleri platformun bir bebeğin elinden emziği alınır gibi zorla ellerinden alınmasına tanık oldu. Onlara önerilen alternatif Meta ya da X değildi (planlandığı gibi), bunun yerine “RedNote” olarak da bilinen Çinli sosyal medya platformu Xiaohongshu oldu. İkinci olay ise DeepSeek AI’nin piyasaya sürülmesiydi. Üstelik bu, tarihin en abartılı ve yanılsamalarla dolu gösterilerinden birinin hemen ardından gerçekleşti: Trump’ın ikinci dönem başkanlık yemin töreni. Kısa bir süre sonra bir basın toplantısı düzenlendi. Üç teknoloji oligarkı ve başkan, Stargate AI projeleri hakkında tumturaklı açıklamalarda bulundular. Bu projeye 500 milyar dolar harcanacağı duyuruldu. Çin’in önünde kalmak için bu miktarın gerekli olduğu iddia edildi. (Nedense “Çin’in önünde kalmak” bahanesi, her türlü astronomik harcamayı haklı çıkarmak için yeterli görünüyor.)

Bu arada, binlerce insan Los Angeles'taki yangınlar, Kuzey Carolina'daki sel felaketleri nedeniyle evsiz kaldı ve Maui, Lahaina'daki insanlar hâlâ başlarını sokabilecekleri bir yer bulamıyor. Ancak bu Amerikalıların hiçbirisi için bir basın toplantısı düzenlenmedi. Bunun yerine sahneye oligarklar çıktı. Oracle'ın kurucusu Larry Ellison, Starbank'tan Masayoshi Son ve OpenAI'nin kurucusu Sam Altman, Stargate AI projesi kapsamında ülke genelinde devasa veri merkezi kümeleri inşa etme planlarını açıkladılar. Bu merkezlerin her biri, bir Walmart Süpermarketi'nden bile büyük olacaktı. Veri için bir "Manifest Destiny" (Kader Bildirgesi) ilan ediliyordu. Basın toplantısında kimse, bu veri merkezlerinin büyük bir kısmının federal arazilere inşa edileceğinden, toplamda küçük Avrupa ülkeleri kadar enerji tüketiceğinden, muazzam miktarda su gerektireceğinden ya da nükleer reaktör ağına ihtiyaç duyacağından bahsetmedi. Bunun yerine, şüpheli bir vaatle yapay zekalarının kanser ve kalp hastalıklarını tedavi edeceğini söylediler. Bence, zamanında Manhattan adasını birkaç boncuk karşılığında alanlar bile daha iyi bir anlaşma yapmıştı. Birkaç gün sonra, sanki bir işaret verilmiş gibi, kimsenin adını bile duymadığı Çinli bir şirket olan DeepSeek, büyük bir sürpriz yaptı. Firma, açık kaynaklı, elli kat daha az enerji tüketen, Amerikan yapay zekâlarıyla aynı performansı gösteren ve maliyet açısından kıyaslanamayacak kadar ucuz bir yapay zeka modeli piyasaya sürdü. Bir anda, Silicon Valley'nin yenilmezlik yanılsaması çöktü ve yerini, yatırımcılarına pazarlama vaatlerinden başka hiçbir yenilik sunamayan, şişmiş, tembelleşmiş ve kendi kibri içinde boğulmuş bir sektörün gerçek yüzü aldı. Ertesi gün, ABD borsasındaki teknoloji sektöründen tam bir trilyon dolar, muz kabuğu gibi soyulup düştü. Herkesin konuştuğu tek şey vardı: Çin yapay zekâda resmen ABD'yi yakalamıştı. İnsanlar Çinli mazlumu coşkuyla alkışlarken, bu aynı zamanda teknoloji oligarklarının abartılı kibrine yönelik açık bir tepkiydi. Bu destek, büyük ölçüde Luigi Mangione'nin bir sağlık sigortası CEO'sunu üzerine kazınmış üç kurşunla öldürdüğü için kahramanlaştırılmasını sağlayan sınıfsal öfkeyle aynı duygulardan besleniyordu. Trump'ın yemin töreninde, sahnede birleşmiş teknoloji baronlarının kibirli duruşu, Buckingham Sarayı'nın balkonundan halka el sallayan kraliyet ailesinin görüntüsünü anımsatıyordu. Verdikleri mesaj açıktı: Sizi biz yönetiyoruz.

DeepSeek, zenginden alıp fakire yapay zekâ veren teknolojinin Robin Hood'u olarak tanımlandı. Sınıfsal öfke, Çin'in bilinmeyen bu şirketine duyulan hayranlığı körükledi. İnsanlar, bir kez olsun, Sinofobinin kökleşmiş izlerini göz ardı ettiler. Ancak, DeepSeek'in borsada yarattığı büyük yankının gölgesinde kalan bir başka kritik mesele vardı: Teknolojinin sorumlu bir şekilde kullanımı. Çin ve ABD, yapay zekâ yarışında kıyamete doğru hızla ilerlerken, her ikisi de teknolojik ütopyacılığa kayıtsız şartsız inanmış durumdalar. Hepimiz derin bir nefes alıp şu soruyu sormalıyız:

Erişilebilir, açık kaynaklı yapay zekâ gerçekten herkes için iyi bir şey mi? Gazeteci Kurt Cobb, DeepSeek sonrası dünyanın doğurabileceği bazı tehlikelere dikkat çekiyor: "Bireysel 'güçlendirme' listeme artık 'kişisel' yapay zekâyı da ekleyebiliriz. Bu liste zaten şunları içeriyor: kendi kendine genetik mühendisliği; kendi insansız hava araçlarını üretme (anonim gözetleme, mülk yıkımı ve cinayet için ideal); yapay zekâ ile sentetik biyolojinin birleşimini kullanarak üretilen, bağışıklığımızın olmadığı özel tasarım virüsler; ve 3D yazıcılarla silah ve mühimmat üretimi."

Bu senaryolar, yapay zekânın aslında savaş silahı olarak tasarlandığını ve kitlesel imha kapasitesinin nükleer silahlarla eşdeğer olduğunu hatırlatıyor. Ancak tek bir nükleer bombanın yol açacağı kıyamet benzeri bir yıkımın aksine, yapay zekânın neden olduğu felaket parça parça, binlerce farklı şekilde gerçekleşiyor. Biyolojik silahlar ve katil robotlar bunlardan sadece ikisi. Üstelik DeepSeek açık kaynaklı olduğu için artık herkes ücretsiz bir şekilde kıyamete katkıda bulunma "fırsatına" sahip. Çin ve ABD, varoluşsal riskler içeren jeopolitik bir rekabetin içine hapsolmuş durumda. Evet, DeepSeek'in kapitalist Golyat'a vurduğu darbenin tadını çıkarmak tatmin edici olabilir—Çin 1, ABD 0. Ama bu bir boks maçı değil. Böylesine dar bir bakış açısı, erişilebilir yapay zekâ yarışının aslında "Karşılıklı Garantili İmha" (MAD) yarışına dönüştüğü gerçeğini gözden kaçırıyor. 2018'de Turing Ödülü'nü kazanan ve "yapay zekânın vaftiz babalarından" biri olarak görülen Yoshua Bengio, yapay zekâ yarışının Moloch'un tuzağına düşmesi konusunda uyarıda bulunuyor: Bengio şöyle açıklıyor: "Eğer iki varlık arasında bir rekabet olduğunu ve bunlardan birinin açık ara önde olduğunu düşünürseniz, o zaman bu varlık daha temkinli hareket edebilir ve yine de liderliğini koruyacağını bilir. Ancak, eğer rekabet halindeki iki taraf da birbirinin aynı seviyede olduğunu düşünüyorsa, o zaman hızlanmaları gerekir. Bu durumda güvenliğe o kadar fazla önem vermeyebilirler." Bazıları, DeepSeek'in enerji tasarruflu yapay zekâsı gibi yeniliklerin, denetimsiz serbest piyasanın yol açtığı tehlikeleri azaltabileceğini öne sürebilir. Bu görüşe göre, yenilikler teşvik edilirse, sorunlar kendiliğinden çözülecektir. Örneğin, DeepSeek'in piyasaya sürülmesi, enerji tüketen devasa veri merkezlerinin inşa edilmesini öngören Stargate projesinin gerekliliğini ortadan kaldıracaktır. Bu kötü bir şey sayılmaz, değil mi? Ancak Microsoft CEO'su Satya Nadella bu düşünceye katılmıyor. Aslında şaşırtıcı da değil; sonuçta şirket CEO'larının temel mantrası "ne pahasına olursa olsun

büyüme”dir. Nadella, Jevons Paradoksu’na dikkat çekiyor: Bir şey daha verimli hale geldiğinde ve fiyatlar düştüğünde, onu daha az değil, daha fazla kullanırız. Onun mantığı bana Berlin Duvarı’nın yıkıldığı dönemi hatırlatıyor. O zamanlar, benim gibi saf insanlar, artık bir Soğuk Savaş kalmadığı ve silahlanma yarışına gerek olmadığı için savunma bütçesinin küçüleceğine ve askeri üslerin kapanacağına inanmıştı. Ne büyük bir yanılgı! Silah endüstrisi, tıpkı bugün Microsoft, Google, Meta, Amazon ve diğer teknoloji devlerinin küçülme fikrine tahammül edemediği gibi, büyümenin yavaşlamasına asla izin veremezdi. Bunun yerine, silah üretiminden daha hızlı bir şekilde yeni düşmanlar ve savaş nedenleri üretmeye başladı. Bugün, Rusya ile Soğuk Savaş’ın sona ermesinden kırk yıl sonra, savunma bütçesi her yıl arttı ve artık bir trilyon dolara ulaştı. Los Alamos, on yıllardır ilk kez geçen yıl nükleer bomba üretimine yeniden başladı. Dünya çapında 800 askeri üssümüz, vahşi doğada roket fırlatma rampalarımız ve gökyüzünde binlerce uydumuz var. Günümüzün mühendislik ürünü siyasi kaosu içinde yönümüzü bulmak hiç de kolay değil. Neyse ki kitaplar henüz yakılmadı (en azından şimdilik), bu yüzden rehberlik almak için geçmişin düşünürlerine dönebiliriz. 20.yüzyılın teknoloji eleştirmenleri—Jacques Ellul, Lewis Mumford ve ChellisGlendinning—bize teknolojiyi yalnızca bir dizüstü bilgisayar, bir yapay zekâ, bir uydu veya bir nükleer silah gibi tekil bir nesne olarak değil, toplumu örgütlenme biçimi, kurumlarımızı şekillendirme yöntemi ve hatta bir varoluş tarzı olarak kavramsallaştırmamız gerektiğini öğütlediler. Teknoloji tek başına bir olgu değildir; sistemiktir. Lewis Mumford, tüm teknolojik toplumumuzu “Megamachine” olarak adlandırmıştır. Her proje, teknoloji, organizasyon ve girişim, Megamachine’in bir parçasıdır ve burada ekonomik büyüme zorunluluğu mutlak bir kural olarak hüküm sürer. DeepSeek’in daha az enerji tüketmesi önemli değildir. Büyüme zorunluluğu yerine getirilmelidir. Aslında, JevonsParadoksu, bu içsel mantığı tatmin etmek için bir düzeltici güç işlevi görmektedir. Aynı şekilde, ABD’nin gerçek bir düşmanı olup olmaması da önemli değildir. Megamachine’in mantığına göre, askeri-endüstriyel kompleks durmaksızın büyümeye devam etmelidir. Bu büyümeyi meşrulaştırmak için yeni düşmanlar icat edilecektir. İşte bu yüzden bugün binlerce nükleer bombaya ve yapay zekâ destekli, küresel olarak birbirine bağlı bir uydu ve askeri üs ağına sahibiz—gezegeni demir bir kızlık gibi saran bir sistem. Dijital çağda Megamachine’in en belirgin yüzü Amazon’dur. Federal Ticaret Komisyonu’nun eski başkanı Lina Khan, çığır açan makalesi “Amazon’un Tekelcilik Paradoksu”nda bu devin büyüme mantığını ortaya koyar. Amazon’un, ilk sekiz yılında kârdan ziyade tamamen büyümeye odaklandığını çarpıcı bir şekilde anlatır. Amaç, geniş çaplı bir ağ altyapısı oluşturarak tekelleşmeyi garantilemek ve piyasa hakimiyetini sağlamlaştırmaya devam etmektir. Neredeyse on yıl boyunca kârdan bilinçli bir şekilde feragat ettiler—sırf pazarı tekelleştirebilmek

için. Yine, büyüme ve küresel hakimiyet zorunluluğu, sağduyu ve mantığın önüne geçti. Megamachine merceğinden bakıldığında, ABD ve Çin, farklı olmaktan çok birbirine benziyor. Elbette, iki güç tamamen farklı kültürel köklere sahip ve ABD’deki aşırı yoksulluğun Çin’de bir karşılığı yok. Ancak, son otuz yılda küreselleşme ve dijital dönüşüm sürecinde Çin kapitalistleşirken, ABD otokratikleşti. Bugün, her iki süper güç tarafından da teknolojik ütopyacılık en yüce ideoloji olarak kutsanıyor. ABD ve Çin yapay zekâyı fetişleştiriyor ve tüketim kültürünü kutsuyor. Her ikisi de tarımı makineleştirme, biyolojiyi, jeolojiyi ve tüm doğayı mühendislikten geçirme ve hatta sentetik yaşam formları yaratma projelerine takıntılı. Büyük Güçler Rekabeti, her iki ülkenin de doğal kaynakları sömürerek zenginlik yaratma, sürekli büyüme, kalkınma ve teknolojik yenilik sağlama çabası üzerinden oynanıyor. Dünya Ana’nın perspektifinden bakıldığında, Çin ve ABD artık birbirlerinden o kadar da farklı değil—tıpkı her yıl Dünya Serisi’nde karşı karşıya gelen iki Amerikan beyzbol takımı gibi. İronilerle dolu bir tablo var. Her iki taraf da teknolojiyi rekabet avantajı sağlamak için kullanıyor, ancak sonunda teknoloji kültürleri tek tipleştirerek birbirine benzetiyor. Rakipler, birbirlerinin aynası hâline geliyor. Bana asla unutamayacağım yerli bir arkadaşımın sözlerini hatırlatıyor: “Kapitalist, kâr elde etmek için bir nehir üzerine hidroelektrik barajı inşa eder. Komünistler, kendileri için elektrik üretmek amacıyla bir baraj inşa eder. Yerli halk ise, bir akarsu ekosistemini yok eden endüstriyel ölçekli elektriğin buna değmeyeceğine inanır.” Sonuç olarak, üstün teknoloji yarışı koca bir şakadan ibarettir. Zaten çökmekte olan Amerikan imparatorluğu, 1,5 milyarlık nüfusu, dinamik bir eğitim sistemi ve gelişen bir üretim altyapısı olan iyi organize olmuş bir rakibe karşı asla rekabeti kazanamaz. Bu, basit bir gerçek. ABD ve Çin, birbirlerini düşman olarak değil de insanlığın birer üyesi olarak görmeye başladığında, gerçek iş birliği süreci başlayabilir. Her iki ülke de, nesiller boyunca hayatta kalma ve gelişme bilgisini taşıyan milyonlarca yerli halka ev sahipliği yapıyor. Onların bilgeliği, herhangi bir yapay zekâdan çok daha değerli. Birlikte zekâmızı kullanarak çözebileceğimiz—hatta iyileştirebileceğimiz—sorunlar hiç de az değil: iklim krizi, nükleer silahlar, türlerin yok oluşu, zehirli atıkların temizlenmesi, barınma sorunu, mikroplastikler ve son olarak düzenlenmemiş, tehlikeli teknolojiler. Ancak, ABD’nin asla kazanamayacağı küresel hegemonya rekabetinin girdabına hapsedilmiş hâlde birbirimizi suçlamaya devam ettiğimiz sürece, bu devasa krizlerin hiçbirini ele alamaz. Bazılarımız, ABD ile Sovyetler Birliği’nin tarihte gerilimi azaltarak karşılıklı güven inşa ettiği ve bir dizi nükleer silah kontrol anlaşması imzaladığı o parlak anı hatırlıyor. Barışa giden yolun nasıl görüldüğünü bizlere gösterdiler. Bugün, yalnızca nükleer silahlar konusunda değil, yapay zekâ ve diğer yeni teknolojiler konusunda da ABD ve Çin’in bu yolu takip etmesi gerekir.

Trump Müesseses Nizama Karşı: Kim Kazanacak?

YAZAR: PAUL CRAIG ROBERTS

KAYNAK: [HTTPS://WWW.PAULCRAIGROBERTS.ORG](https://www.paulcraigroberts.org)

Trump, göreve dönüşünün ilk gününden itibaren Amerikan müesseses nizamı ile ölüm kalım mücadelesine girmiş durumda. Washington D.C.'de, Trump destekçilerini sahte suçlamalarla hapse mahkûm eden Demokrat belediye başkanı ya da Demokrat yargıçlar, affedilen mahkûmların serbest bırakılmasını geciktiriyor veya engellemeye çalışıyor. 23 Ocak Perşembe günü itibarıyla, Washington D.C.'de affedilen tüm tutuklular hâlâ serbest bırakılmamış durumda. Demokrat bir Pennsylvania başsavcısı, eyalet suçlamaları üzerinden Pennsylvania'da yaşayan affedilenleri yeniden tutuklamanın bir yolunu bulmaya çalışıyor. Washington eyaletindeki bir federal bölge yargıcı ise, Trump'ın doğum yoluyla vatandaşlık hakkını iptal etme kararını engelledi. Bu süreç, göçmenlerin ABD'ye girerek çocuk doğurmak suretiyle vatandaşlık kazanmalarına olanak tanıyan ve suistimale açık bir uygulamaydı. Ancak yargıç, yanlış bir şekilde bunun ABD Anayasası'nın göçmenlere tanıdığı anayasal bir hak olduğunu iddia ediyor. Oysa ABD Anayasası'nın korumaları yalnızca ABD vatandaşları için geçerlidir. Bir dizi Demokrat vali ve belediye başkanı, Trump'ın sınır güvenliği politikalarına ve yasadışı göçmenlerin sınır dışı edilmesine uymayacaklarını, hatta bunlara aktif olarak direnç göstereceklerini açıkladı. Demokrat Massachusetts Valisi Maura Healey, ABD yasalarına kesinlikle uymayacağını açıkça belirtti. Bu, 50-60 yıl önce Güneyli bir valinin Başkan John F. Kennedy'ye meydan okuyarak okul kapısında durmasından farklı mı? Maura Healey'nin yaptığını farklı kılan nedir? Bunu yapan bir Güneyli değil de bir Yankee olduğu için mi sorun teşkil etmiyor? Demokrat Denver, Colorado Belediye Başkanı

Mike Johnston ise sınır dışı işlemlerini protesto etmek amacıyla sivil itaatsizlik çağrısında bulunacağını söyledi. Peki, sivil itaatsizlik 2020 başkanlık seçimlerinin çalınmasını protesto eden Trump destekçilerine yöneltilen suçlamalardan biri değil miydi? Amerikan sisteminin işleyişi, başkanın müesseses nizamın onayladığı sürece istediğini yapabilmesi üzerine kuruludur. Ancak müesseses nizam buna karşı çıkarsa, başkan, ülkeyi iç ve dış düşmanlara karşı savunacağına dair ettiği yemini bile yerine getiremez. Müesseses nizam, başkanın etrafını sarmış durumdadır. Senato, Temsilciler Meclisi, yargı, medya, Wall Street ve büyük şirketler, CIA, FBI, bürokrasi ve üniversiteler bu düzenin bir parçasıdır. Trump'ın tek desteği, hiçbir kurumu—hatta yerel okul yönetimlerini bile—kontrol etmeyen halktır. Obama ve Biden yönetimleri tarafından yozlaştırılan ABD ordusu, artık Amerikan değerlerini ve Amerikalıların haklarını savunma konusunda güvenilir olmayabilir.

Öyle ki, Amerikan askerlerinin, Washington'un Amerikan vatandaşları üzerindeki tiranlık yönetimini savunmak adına Rus askerleriyle savaşta karşı karşıya gelmesi ihtimaliyle yüzleşiyoruz. Amerikan İstisnacılığı (American Exceptionalism) iki yönlü işler: Yalnızca yabancı halklar üzerinde değil, aynı zamanda Amerikan vatandaşları üzerinde de hegemonya kurmak anlamına gelir. Demokratların yasalara uymayacaklarını ilan etmesi ve yargıçların Trump'ın her hamlesini engellemesiyle birlikte, kurumsallaşmış müesseses nizamın iktidarlarını tehdit edecek her türlü girişimi açıkça engellemeye çalıştığına tanık oluyoruz. Müesseses nizam, Trump'ın yeniden göreve gelmesine izin verdi çünkü onu başarısızlığa uğratabileceklerinden ve

böylece Amerikalıları umutsuzluğa sürükleyerek yönetimlerine yönelik her türlü meydan okumayı sonsuza dek ortadan kaldıracabileceklerinden eminler. Trump'ın Adalet Bakanı, Adalet Bakanlığı savcılarını, Trump'ın ABD göçmenlik yasalarını uygulamasını engelleyen eyalet ve yerel yetkilileri soruşturmaya yönlendirdi. 21. yüzyılda, Demokrat başkanlar tarafından yönetilen toplam 12 yıllık süreçte ülkemiz yasadışı göçmenlerle dolduruldu; ABD vatandaşlarına ait kaynaklar bu göçmenlerin desteklenmesine yönlendirilirken, Amerikan savaş gazileri sokaklarda evsiz bırakıldı. Aynı dönemde Adalet Bakanlığı da göçmen savunucularıyla dolduruldu. Şimdi kendinize şu soruyu sorun: Obama ve Biden yönetimleri tarafından, geleneksel Amerikalı vatandaşları ezmek ve Black Lives Matter, Antifa, cinsel sapkınlık, okul çocuklarının ideolojik şartlanması, liyakat yerine DEI (Çeşitlilik, Eşitlik ve Kapsayıcılık) ve yasadışı göçmenler için “anayasal haklar” gibi gündemleri ilerletmek amacıyla işe alınan bu savcılar, Trump yönetiminin emirlerine nasıl uyacak? Cevap çok basit: “Soruşturacaklar” ve sonuç olarak soruşturulacak bir şey olmadığına karar verecekler. Örneğin, çoktan ortadan kalkmış olan 10. Anayasa Değişikliği (Abe Lincoln tarafından yok edilen Eyalet Hakları Değişikliği) yeniden canlandıracaklar ve muhalif Demokrat bölgelerin yalnızca 10. Değişiklik kapsamındaki haklarını kullandıklarını iddia edecekler. Cheney/Bush yönetimi altında sekiz yıl boyunca işe alınan Adalet Bakanlığı savcıları, görev süreleri boyunca ABD vatandaşlarının anayasal haklarını tamamen geçersiz kılan “terörle savaş” bahanesiyle nasıl uyum sağlayacak? Aslında bu savaş, Büyük İsrail'in çıkarları için yürütülen bir mücadeleydi. Trump ve Adalet Bakanı'nın anlaması gereken şey, Adalet Bakanlığı'nda zerre kadar dürüstlüğü olan ya da Amerikan karşıtı olmayan kimsenin bulunmadığıdır. Adalet Bakanlığı, çeyrek asırdan uzun bir süredir Amerikalıların anayasal haklarını korumamış, bunun yerine yasadışı göçmenler ve suçlular için “haklar” icat etmekle meşgul olmuştur. Trump'ın ilerleyebilmesi için Adalet Bakanlığı'nın tamamının değiştirilmesi gerekmektedir. Trump, başkanın emirlerini ve halkın iradesini engelleyen kamu görevlilerini kovmayı kolaylaştıran yürütme emirleri yayınladı. Ancak kamu hizmetleri sendikası, Trump'ın kararlarını engellemek için federal yargıçlara güvenerek harekete geçmiş durumda. Açılan davalar sonsuza kadar sürecek. Eğer Trump ve yönetimi, yönetme ve kampanya vaatlerini yerine getirme yetkileri üzerindeki bu kısıtlamayı kabul ederse, yozlaşmış Amerikan müesses nizamı galip gelecektir. Benim kuşağımdan olan Amerikalılar çok iyi bilir ki, Amerika'nın gerçekten büyük olduğu dönemlerde kamu sektörü sendikaları yoktu. Memur sendikası, polis sendikası, itfaiyeciler sendikası, öğretmenler sendikası diye bir şey söz konusu değildi. Kamu sektörü çalışanları halka hizmet etmek için istihdam edilirdi; devletten aldıkları maaşa rağmen daha fazla ödeme koparmak için hizmet vermeyi reddeden bir yapı içinde değillerdi. Ancak zaman içinde

federal, eyalet ve yerel yönetimler, kamu sektörü sendikalarına taviz vermenin karşılığında oy ve kampanya bağışlarını yeterli bir ödül olarak gördü. Bugün ise bu sendikalar, Trump'ın Amerika'yı yeniden büyük yapmasını engellemek için konumlanmış durumda. Kurucu babalarımızın en safı olan Thomas Jefferson, bir ulusun her 200 yılda bir tiranların ve vatanseverlerin kanıyla kendini yenilemesi gerektiğini söylemiştir. Ancak bu sürenin 200 yıl olduğu dışında her konuda haklıydı. 1860 yılına gelindiğinde—ABD henüz 100 yaşında bile değilken—iktidardaki Cumhuriyetçiler artık ABD Anayasası'na saygı duymuyordu. Gümrük tarifelerini ne pahasına olursa olsun korumak istediler ve bunu elde etmek için olağanüstü şiddet ve savaş suçları işleyerek ABD Anayasası'nı feda ettiler. Tüm bunlar ise, mahkeme tarihçileri gibi çalışan yozlaşmış Amerikalı tarihçiler tarafından örtbas edildi. Dikkat eden küçük bir azınlık olarak, müesses nizamın Trump'ın atamalarına yönelik amansız saldırılarına tanık oluyoruz. Tulsi Gabbard, güvenlik ve istihbarat kurumlarının Amerikan vatandaşlarını sınırsız ve anayasaya aykırı şekilde gözetlemesine karşı duruşunu sürdürmekten, müesses nizamın kontrolündeki Senato tarafından vazgeçmeye zorlandı. Üstelik bu gözetleme, Amerikalıların anayasal haklarını ihlal ederek onları “koruma” bahanesiyle gerçekleştiriliyor. Ne kadar ironik, değil mi? Amerikalılar, hükümetin anayasal haklarını çiğnemesiyle “korunuyor.” Öte yandan, Pete Hegseth'in Savunma Bakanı olarak atanması, intikam peşinde koşan eski eşinin iddiaları nedeniyle tehlikeye girmiş durumda. Makalenin ilk cümlesinde, Trump'ın göreve gelir gelmez Amerikan müesses nizamı ile ölüm kalım mücadelesine girdiğini yazmıştım. Adalet Bakanlığı, medya, federal yargı ve ABD Kongresi Amerika'nın düşmanlarına ev sahipliği yaparken Trump bu savaşı kazanamaz. Amerikalılar, Thomas Jefferson'ın ve Başkan Dwight Eisenhower'ın uyarılarını göz ardı etti. Mevcut Trump yönetimi, Amerika'nın son şansı. Trump, 1913 yılında gelir vergisi ve Federal Rezerv'in kabul edilmesinden bu yana iktidarda olan güçlü ve tamamen yozlaşmış bir Amerikan müesses nizamıyla karşı karşıya. Aslında 1913 yılı, Amerikan özgürlüğünün son yılıydı. 1913'ten beri iktidarda olan bir müesses nizam, tamamen kurumsallaşmış ve sıradan bir başkandan katbekat daha güçlüdür. Trump ve destekçilerinin anlaması gereken şey, müesses nizamın bizzat kendi hükümetinin bürokrasilerinde kurumsallaşmış olduğudur. Amerikalılar on yıllardır kendi hükümetlerinden gelen baskı ve şiddete maruz kalmaktadır. Artık bu şiddeti, suçlu Amerikan müesses nizamına iki katı ile geri gönderme vakti çoktan gelmiş, hatta geçmiştir. Eğer Trump ve yönetimi bu mücadeleyi gerçek anlamda göğüsleyemezse, Amerika kaybedilmiş demektir. Trump'ın gündemi, dört yıl boyunca mahkeme salonlarında sürünerek boşa harcanacaktır. Demokrasi, değişim getirmek için değil, değişimi engellemek için icat edilmiş en etkili sistemdir. Müesses nizam, Trump'ın yapacağı her değişikliği engellemeye karardır.

FBI Artık Direnişin Federal Bürosu mu?

YAZAR: CHRIS SMITH

KAYNAK: [HTTPS://WWW.VANITYFAIR.COM](https://www.vanityfair.com)

Donald Trump ve Elon Musk, birden fazla federal kurumu ortadan kaldırmaya çalışıyor ve kimse buna karşı koyabilecek gibi görünmüyor. FBI içindeki yeni başlayan isyana hoş geldiniz.

Amerikan hükümeti için karanlık ve tuhaf günler yaşanıyor. Seçilmemiş bir mega-milyarder olan Elon Musk, ketamin düşkünlüğüyle bilinen ve Z kuşağı kodlayıcılarından oluşan ekibiyle Washington'u adeta talan ediyor. Bir yandan tüm federal kurumları kapatmakla ve yasal olarak tahsis edilmiş milyarlarca dolarlık harcamayı kesmekle tehdit ederken, diğer yandan milyonlarca vatandaşın kişisel bilgilerine erişiyor ve trilyonlarca dolarlık Hazine ödemelerini didik didik inceliyor. Cumhuriyetçilerin çoğunlukta olduğu Kongre ise ne yetkilerini ne de hukukun üstünlüğünü savunmak için herhangi bir çaba gösteriyor. Bunun yerine ve şaşırtıcı bir şekilde, şu ana kadarki en güçlü tepki FBI'nın içinden geliyor. Geçtiğimiz hafta, büroya "kazara" vekâlet eden ve arkadaşları arasında "Drizz" olarak bilinen Brian Driscoll, Adalet Bakanlığı'nın üst düzey yetkililerine, 6 Ocak soruşturmalarında görev alan çalışanların isimlerini vermeyi kesin bir dille reddetti.

The New York Times'a göre, New York saha ofisinin en üst düzey ajanı James Dennehy, personeline meydan okuyan bir e-posta göndererek FBI'nın "kendi savaşımızın ortasında" olduğu uyarısında bulundu. Dennehy, çalışanlarına sakın kalmalarını tavsiye etti ve istifa etmeyeceğini kesin bir dille belirtti. "Benim için kazma zamanı," diye yazdı. Çarşamba günü, The New York Times, başsavcı vekili Emil Bove'nin Driscoll ve yardımcısı Robert Kissane'i "itaatsizlikle" suçlayarak karşılık verdiğini ve isyancıları kovuşturan "çekirdek ekibi" tanımlamayı reddetmelerinin, davalarda kimlerin yer aldığını belirlemek için büro çapında bir çaba gerektirdiğini öne sürdüğünü bildirdi. "Brian gerçekten ilkeli bir lider—düşünceli, kültürlü, alçakgönüllü ve sağduyulu biri; doğru şeyleri, doğru nedenlerle yapıyor. Rob da öyle," diyor, geçen sonbaharda emekli olmadan önce 21 yıl boyunca FBI'nın terörle mücadele biriminde görev yapan ve Driscoll, Kissane ve Dennehy'yi yakından tanıyan Chris O'Leary. "J.D., liderliği bir deniz piyadesi subayı olarak öğrendi ve kariyeri boyunca bu şekilde davrandı. Önden liderlik yapıyor ki şu anda FBI'da en çok ihtiyaç duyulan şey de bu."

Şimdi ise rütbeli personel, Driscoll ve Dennehy'nin verdiği örneği takip ediyor. Bu hafta, 6 Ocak olayları ve Mar-a-Lago belgeleriyle ilgili davalardaki rollerini açıklayan bir anketi doldurmaları istenen iki grup FBI ajanı ve personeli, Adalet Bakanlığı'na karşı dava açtı.

"FBI genelinde insanların ne yaptıklarına dair bilgileri bir araya getirdiğinizde, misilleme ve cezalandırma amacıyla kişileri tespit etmeyi kolaylaştıran, ya hacklenmesi ya da paylaşılması mümkün bir sistem yaratmış olursunuz," diyor, FBI çalışanlarını toplu dava kapsamında temsil eden avukatlardan biri olan Pamela Keith. "Donald Trump'ın seçim kampanyası sırasında sarf ettiği 'misilleme' ve 'intikam' ifadelerini görmezden gelemezsiniz."

Trump, 2016 seçim kampanyasından bu yana FBI'a karşı öfkeli—ironik bir şekilde, çünkü o dönemde büronun direktörü olan James Comey, istemeden de olsa Hillary Clinton'ı yenmesine yardımcı olmuştu. Ardından gelen Rusya'nın seçimlere müdahale ettiğine dair soruşturmalar, Trump'ın öfkesini daha da körükledi. Kongre baskını ve gizli belgelerle ilgili davalar ise son dönemde intikam alma yeminlerini pekiştirdi. Beyaz Saray'a döndükten kısa bir süre sonra Trump, özel danışman Jack Smith'in gizli belgeler davasında çalışmış olan bir grup kariyer savcısını görevden alarak bir tür misilleme gerçekleştirdi.

Şimdi ise Trump'ın başsavcı vekili Bove, misillemeyi çok daha geniş bir alana yaymanın temellerini atıyor olabilir. Davaya göre, Trump'la ilgili soruşturmalarda yer almış yaklaşık 6.000 FBI personelinin bilgilerini içeren bir dosya hazırlamaya çalışıyor. Bove'un kendi adını bu listeye koyup koymadığı bilinmiyor, ancak O'Leary'ye göre, Bove daha önce New York'un güney bölgesinde ABD savcı yardımcısı olarak görev yaparken, 6 Ocak'ta Kongre Binası'na baskın düzenlediği iddia edilen kişileri takip etmek için yasal sürecin tasarlanmasına yardımcı olmuştu. (Vanity Fair, yorum almak için Adalet Bakanlığı Halkla İlişkiler Ofisi'ne ulaştı.)

FBI veya CIA'den kitlesel bir göç—ister işten çıkarmalar isterse zorla kabul ettirilen "satın almalar" yoluyla olsun—ulusal güvenlik açısından bir felakete yol açabilir.

Sadece soruşturulamayacak suçlar nedeniyle değil, aynı zamanda Çin ve Rusya gibi Amerikan rakiplerine potansiyel olarak işe alınabilecek binlerce muhbir sunma riski taşıdığı için de. Dolayısıyla, açılan davalar büyük ölçüde kendini koruma güdüsüyle başlatılmış olsa da, FBI personeli aynı zamanda bencil olmayan, vatansever bir çıkarı da savunuyor—çoğunu en başta bu işe çeken şey de buydu. "Bu, kolay kolay sindirilemeyecek kadar güçlü bir örgüt," diyor, FBI ile derin bağları olan Columbia Üniversitesi hukuk profesörü ve eski federal savcı Daniel Richman. "İnsanların ajan ya da savcı olmasının nedenlerinden biri de zorbalardan nefret etmeleridir. Ve onlara zorbalık yapma çabası gösterildiğinde, kaçacaklarını sanmıyorum."

Bu yeni başlayan isyanın ironilerinden biri de FBI ajanlarının genellikle muhafazakâr eğilimli olmaları.

Onlar "düzene karşı savaşan" insanlar değil—bizzat düzenin kendisiler. Şu anda büro içinde yaygın bir korku ve belirsizlik var, ancak bu ideolojik bir mesele değil. Dar görüşlü ama gündelik hayatta karşılık bulabilen kamu hizmeti endişeleri de bu duruma katkı sağlıyor: Bir grup ajan, bu perşembe günü emeklilik haklarını kazanacakları 20. yıllarını dolduracak ve bazıları o tarihten önce işten çıkarılıp çıkarılmayacaklarını merak ediyor. "Bu davada yer alan çalışanların en son isteyeceği şey, siyasi bir taraf olarak algılanmaktı. Bu tamamen onların işleriyle ilgili," diyor, uzun yıllar FBI'da iletişim direktörü olarak görev yapan Michael Kortan. "Onlar sadece doğru olanı yapmaya, bu çılgınlığı durdurmaya çalışıyorlar."

Yine de Driscoll, Dennehy ve açılan davalar apolitik ilkelere dayanıyor olsa bile, içinden geçilen bu çalkantılı dönemde eylemlerinin tamamen siyasetten bağımsız kalması mümkün değil. "Kendimize şu soruyu sormalyız: Ülke olarak neye öncelik veriyoruz? Dünyanın Stewart Rhodes'larına mı? Enrique Tarrio'ya mı?" diyor O'Leary. "Yoksa gerçekten vatandaşlığın nasıl olması gerektiğini gösteren birine mi? Yani burada ahlaki bir ikilem söz konusu değil. Hangi tarafın desteklenmesi gerektiği oldukça açık."

Suriye'deki Geçiş Sürecinin Sınırlarına Dair Üç Not

YAZAR: MERVAN KABALAN

KAYNAK: [HTTPS://WWW.ALARABY.CO.UK](https://www.alaraby.co.uk)

Yeni Suriye yönetimi henüz iki ayını doldurmamışken onun hakkında hüküm vermenin, performansını değerlendirmenin veya eleştirmenin adil olmadığını düşünüyorum. Bu ancak istikrarlı bir ülkede mümkündür; sağlam kurumları, güçlü bir ekonomisi, bol kaynakları, modern bir idari sistemi, uyumlu bir toplumu, kapsamlı bir ulusal kimliği, köklü bir anayasası ve üzerinde uzlaşmış bir siyasi sistemi olan bir ülkede. Böyle bir ülkede geniş bir orta sınıf tarafından korunan modern bir siyasi kültür ve makul yaşam koşulları bulunur. Ülke, komşularıyla barış içinde yaşar ve onların doğrudan müdahalelerine maruz kalmaz. Ancak, Suriye'de bunların hiçbirisi mevcut değildir.

Yeni yönetim, parçalanmış bir ülkeyi miras aldı; toprak bütünlüğü bozulan, kurumları çökmüş bir devleti devraldı. Toplumsal olarak derin bölünmeler yaşayan, alt kimliklerin birleştirici ulusal kimliğin önüne geçtiği yoksul bir toplum söz konusu. Ayrıca, ülkede savaş ağaları mantığıyla yönetmeye alışmış silahlı gruplar bulunuyor ve bu grupların liderleri, yağmalanmış ve kıt kaynaklara sahip bir ülkede hâkimiyet kurmaya çalışıyor. Dahası, ülke topraklarında dört yabancı ordu

konuslanmış durumda.

Ayrıca, ülkenin elitleri arasında devletin şekli, anayasa ve yönetim sistemi konusunda bir uzlaşma sağlanabilmiş değil. Elitler, anayasa, demokrasi, kamu özgürlükleri ve din-devlet ilişkisi gibi büyük siyasi meselelerle meşgulken ve kamu görevlerini doldurmak için yarışırken, halkın geri kalanı kelimenin tam anlamıyla hayatta kalma mücadelesi veriyor. Güvenlik, ekmek, su, elektrik ve ısınma yakıtı gibi en temel ihtiyaçlara ulaşmakta zorlanan halk için eğitim, sağlık ve hayatın doğal bir parçası olarak görülmesi gereken diğer haklar lüks hâline gelmiş durumda.

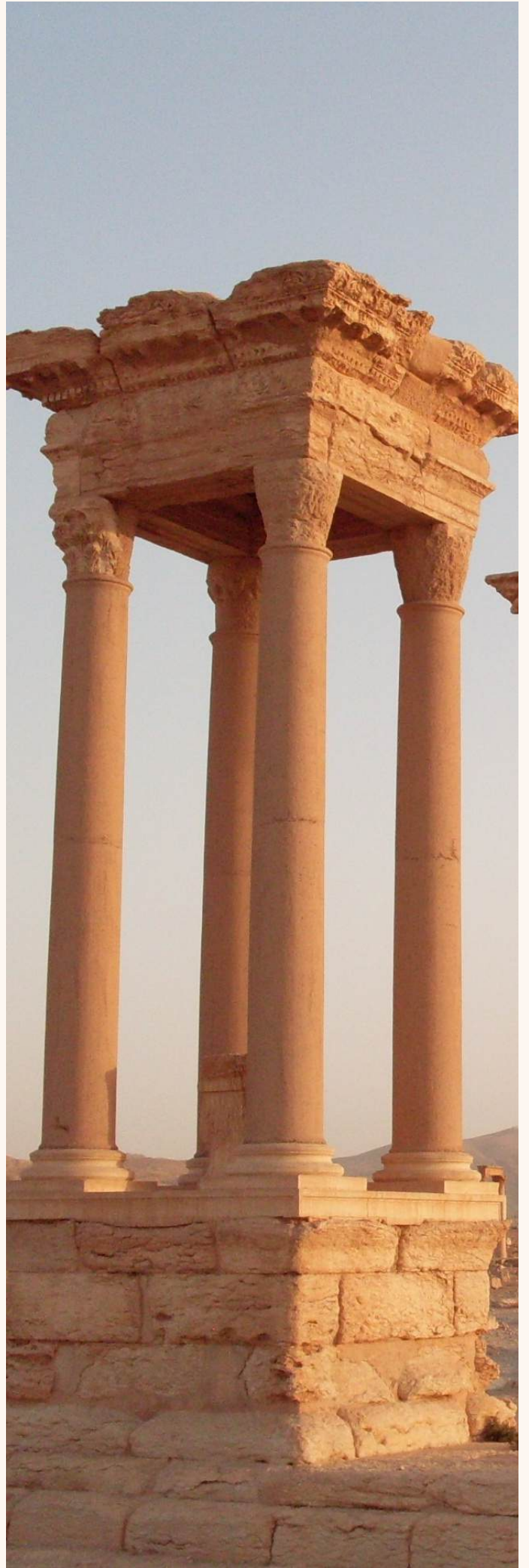
Buna rağmen ve daha adil olmak adına, yeni yönetimin rejimin çöküşü arifesinde iki önemli başarıya imza attığını da kabul etmeliyiz. Bunlardan ilki, toplumsal barışın korunmasıdır; yani, toplumsal gruplar arasında yaygın intikam olaylarının önlenmesi. Bu tür olaylar, belki de rejimin çöküşünü yıllarca geciktiren en büyük endişelerden biriydi. İkinci başarı ise devlet kurumlarının korunmasıdır, çünkü rejimin düşüşü sırasında geniş çaplı yağma ve sabotaj olaylarına tanık olmadık.

Bunların ötesinde, son derece önemli bir noktaya da dikkat çekmeliyiz: Yeni yönetim sahneye çıktığından beri, üç farklı ve birbiriyle çelişen tarafın baskısı altında kalmıştır. Bu baskılar arasında denge kurmaya çalışırken zaman zaman kafa karışıklığı ve kargaşa içinde hareket etmekte, ardından hızla geri adım attığı, yeterince düşünülmeden alınmış kararlar verebilmektedir. Bu üç taraf şunlardır:

Birincisi, yeni yönetimin siyasi, ekonomik ve güvenlik alanlarında kendisinden beklentilere uygun bir performans sergilemesini isteyen genel Suriye toplumu. İkincisi, rejimi deviren ve bu nedenle yeni yönetimin kendi vizyonuna göre yönetme hakkına sahip olduğuna inanan destekçileri. Üçüncüsü ise, yeni yönetimin geçmişini tamamen terk ettiğine, gücü tekeline almak istemediğine ve katı bir yönetim biçimi dayatmayacağına dair daha fazla kanıt talep eden uluslararası toplumdur. Bütün bunların ardından, eğer göz ardı etmeye devam edersek ileride telafisi zor hatalara düşmekten korktuğumuz bazı önemli tespitlerde bulunabiliriz. Bu tespitlerden en önemlisi ve en geçerlisi, özellikle 2012 anayasasının askıya alınmasının ardından, mevcut anayasal boşluk durumunda ilerlemeye devam etmenin yanlışlığıdır. Örneğin, mevcut hükümetin hangi anayasal temele dayanarak yönetildiğini, geçici Cumhurbaşkanı'nın yetkilerinin sınırlarını ve geçiş sürecinin ne kadar süreceğini bilmiyoruz. Ayrıca, anayasal bir bildirinin yayınlanmasının neden "hazırlıkları aylar sürebilecek" Ulusal Diyalog Konferansı'nın düzenlenmesine bağlandığını da anlayabilmiş değiliz.

İkinci gözlemimiz ise, siyasi süreçteki ilerlemenin son derece yavaş seyretmesine rağmen, ekonomik kurumların –özellikle üretimle ilgili olanların– statüsünün belirlenmesinde haksız bir acelecilik olduğudur. Bir geçiş yönetimi olarak mevcut otorite, ülkenin geleceğini ve kaderini etkileyecek büyük kararlar alma yetkisine sahip değildir. Aynı zamanda, İsrail ile bir barış anlaşmasına varma yetkisinin olmadığı da farkındadır. Bunun yanı sıra, kamu sektörünün geleceğini belirleme, onu tamamen ya da kısmen özelleştirme, çalışanlarını işten çıkarma veya ulaşım ve enerji gibi stratejik devlet varlıklarını elden çıkarma yetkisi de bulunmamaktadır. Bu tür kararlar, halka sunduğu program temelinde seçilmiş bir hükümetin münhasır hakkıdır ve hatta anayasal güvence altına alınabilir.

Üçüncü ve son nokta ise şudur: Mevcut yönetim, her ne kadar uluslararası ve bölgesel ittifaklar kurmaya çalışsa da, yalnızca bu ağlara dayanarak ülkeyi yönetemez. Çünkü içeride, toplumsal uzlaşıya dayanan geniş tabanlı bir ulusal ittifak olmadan, dış desteklerin etkisi sınırlı kalacaktır. Bir hükümetin meşruiyeti, halkının rızasından gelir; gücünü ise milletin iradesinden alır. Bunu vurgulamamızın nedeni, hepimizin bu sürecin başarılı olmasını istemesidir, çünkü aksi hâlde –Allah korusun– yaşanacak olan şey kaostur.

Çin Raporu: ABD'nin Hint-Pasifik Stratejisinin Olası Seyri

YAZAR: MAO RUIPENK

KAYNAK: [HTTPS://WWW.SIIS.ORG](https://www.siiis.org)

TERCÜME: ALİ KARAKUŞ

Biden'dan Trump'a: ABD'nin Hint-Pasifik Stratejisinin Olası Seyri

Biden Yönetimindeki ABD'nin Hint-Pasifik Stratejisinin Karmaşık Mirası ve Bu Mirasın Geleceğine İlişkin Rapor, ss.19-25

Trump yönetiminin Çin algısı, Biden yönetimindeki Çin algısından bile daha olumsuz olacak ve Çin'i yalnızca bir rakip olarak değil, ABD için varoluşsal bir tehdit, SSCB'den daha tehlikeli bir düşman olarak görecektir. Trump'ın, Biden yönetiminin Çin ile "stratejik rekabet" politikasını terk ederek, bunun yerine daha sert "Soğuk Savaş tarzı" bir çatışma yaklaşımı benimsemesi beklenmektedir. Ayrıca Trump, Avrupa ve Orta Doğu'dan çekilerek tamamen Çin ile mücadeleye odaklanmayı savunmaktadır. Bu arka plan düşünüldüğünde, ABD-Çin rekabetinin ön cephesi olan Hint-Pasifik bölgesi, Trump'ın stratejisinde yoğun bir Çin karşıtı duruş görecektir ve bölgedeki ülkeler üzerinde güvenlik, diplomasi, ekonomi ve teknoloji alanlarında ABD ile aynı hizaya gelmeleri yönünde baskının arttığı görülecektir. Bu durum, bölgede ABD-Çin jeopolitik gerilimlerini şiddetlendirecek ve Asya-Pasifik ülkelerinin tarafsız kalmasını zorlaştıracaktır. Sonuç olarak, bu ülkelerin hem ABD'den hem de Çin'den aynı anda fayda sağlamaları daha zor hale gelebilir.

Raporun Yazarları:

Mao Ruipeng

Şanghay Uluslararası Çalışmalar Enstitüsü (SIIS), Amerikan Çalışmaları Merkezi Başkan Yardımcısı

Wu Chunsi

SIIS, Uluslararası Stratejik ve Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü Direktörü

Wang Guoxing

SIIS, Seçkin Araştırma Görevlisi

Lou Xiangfei

SIIS, Amerikan Çalışmaları Merkezi, Araştırma Görevlisi

Lai Yuan

SIIS, Yardımcı Araştırma Görevlisi

Shao Yuqun

SIIS, Tayvan, Hong Kong ve Makao Çalışmaları Enstitüsü Direktörü

Niu Haibin

SIIS, Dış Politika Çalışmaları Enstitüsü Direktörü

Sun Haiyong

SIIS, Amerikan Çalışmaları Merkezi Araştırma Görevlisi

Su Liuqiang

SIIS, Yardımcı Araştırma Görevlisi

Raporu Derleyen:

Mao Ruipeng

Ocak 2025

1960 yılında hükümete bağlı olarak kurulan Çin'in etkili düşünce kuruluşlarından biri olan Şangay Uluslararası Çalışmalar Enstitüsü (SIIS) tarafından, ABD'nin Trump'ın ilk döneminde ulusal strateji seviyesine çıkardığı, halefi ve selefi Biden tarafından sürdürülen Hint-Pasifik Stratejisini ve söz konusu bu stratejinin 2. Trump döneminde nasıl bir şekil alabileceğinin değerlendirildiği kapsamlı bir rapor yayınladı. Raporun hazırlanmasında SIIS yöneticileri ve araştırmacıları olan, Mao Ruipeng, Wu Chunsu, Wang Guoxing, Lou Xiangfei, Lai Yuan, Shao Yuqun, Niu Haibin, Sun Haiyong ve Su Liuqiang gibi etkili akademisyenler katkıda bulundu.

Raporda "Hint-Pasifik" kavramının yaygın olarak kullanılan "Asya-Pasifik" kavramının etkisini ortadan kaldırarak Asya-Pasifik bölgesinde etkili bölgesel iş birliği çerçevesini bütünüyle ortadan kaldırmak için ABD stratejistleri tarafından 21.yy.lın ilk yıllarında üretildiği ancak ulusal strateji düzeyine 1. Trump döneminde çıkarıldığını ve Trump'ın 1.döneminin halefi ve 2. Döneminin selefi olan Biden tarafından sürdürülerek güçlendirildiğini, Biden'ın halefi olarak 2. Trump döneminde bu stratejinin olası uygulama ve sonuçları kapsamlı olarak değerlendirilmektedir.

Raporda, Biden döneminde çerçevesi belirlenmiş bir şekilde uygulanan bu stratejinin Asya-Pasifik bölgesinde barış, istikrar ve bölgesel entegrasyonu bozma potansiyeli taşıdığı, ABD hegemonyasının sürdürülebilmesi için Çin'in yegâne meydan okuma olarak hedefe konulduğunu ve çevrenmeye çalışıldığını ancak; ABD'nin kendi kapasitesini çok abarttığı, Asya-Pasifik ülkelerinin ABD'nin bölgeye ilişkin stratejisini kendi ulusal çıkarlarından üstün tutacakları beklentisinde olduğu ve Çin'in kapasitesini küçümsediği için hedeflerine tam olarak ulaşmadığı belirtilmektedir.

Bu kapsamlı raporun özünü teşkil eden "Hint-Pasifik" Stratejisi bağlamında Biden'dan kalan miras ve Trump'ın 2. döneminde stratejinin olası uygulamaları ve sonuçlarının değerlendirildiği "Biden'dan Trump'a: ABD'nin Hint-Pasifik Stratejisinin Olası Seyri" başlıklı 2. bölümünün Türkçe tercümesini ilginize sunuyoruz. **(Kritik Bakış)**

Bölüm II

Biden'dan Trump'a: ABD'nin Hint-Pasifik Stratejisinin Olası Seyri

Biden Yönetimindeki ABD'nin Hint-Pasifik Stratejisinin Karmaşık Mirası ve Bu Mirasın Geleceğine İlişkin Rapor, ss.19-25

ABD'de yükselen siyasi kutuplaşma ve popülist eğilimler, Hint-Pasifik Stratejisi üzerinde büyük belirsizlikler yaratmıştır. 2024 ABD başkanlık seçimlerini Trump'ın kazanmasıyla, Biden yönetiminin Hint-Pasifik Stratejisi kapsamındaki siyasi ve güvenlik "miras"ının büyük ölçüde yeni Trump yönetimi tarafından devralınması ve güçlendirilmesi olasıdır. Ancak, bu mirasın ekonomik ve değer odaklı yönleri belirsizliklerle malül hale gelip zayıflayabilir. Ayrıca, Hint-Pasifik bölgesindeki yerel dinamikler ve ABD-Çin ilişkilerinin evrimi, ABD'nin Hint-Pasifik Stratejisinin gelecekteki seyrini etkileyen kritik faktörlerdir.

1. ABD'nin Hint-Pasifik Stratejisinin Karmaşıklığı

Ülke dışında ülkeye ilişkin politika konuşulmaz anlamındaki "Politika suyun kenarında durur" ilkesi bir zamanlar ABD dış politikasının temel taşlarından biri olarak görülüyordu. Güçlü bir dış tehdit olmadığında, dış politika genellikle iç siyasi gündemle uyumlu hale gelir. Ancak, ABD'deki siyasi kutuplaşmanın artmasıyla birlikte Cumhuriyetçi ve Demokrat partiler birbirlerini gerçek düşmanlar olarak görmeye başlamıştır. Cumhuriyetçi Parti içindeki liberal kanadın ve Demokrat Parti içindeki muhafazakâr kanadın ortadan kalkması, partizan ayrımları daha da şiddetlendirerek iki parti arasındaki karşıtlığı artırmıştır. Sonuç olarak, ABD dış politikası da partizan bölünmelere göre yoğun bir şekilde kutuplaşmıştır. Son yıllarda yapılan araştırmalar, Demokratlar ve Cumhuriyetçilerin uluslararası meseleler konusunda giderek daha fazla ayrıştığını göstermektedir. Artan siyasi kutuplaşmanın ortasında, dar partizan veya grup çıkarları peşinde koşan ABD liderleri, radikal popülist ve entelektüel karşıtı akımları kontrolsüz bıraktı. Bu tutum yalnızca toplumsal bölünmelere ve çatışmalara yol açmakla kalmamış, aynı zamanda anti-küreselleşme eğilimlerini de körüklemiştir. Öte yandan, ABD'nin Hint-Pasifik Stratejisi ilk olarak Trump'ın ilk başkanlık döneminde önerilmiş ve ardından Biden yönetimi tarafından devralınarak geliştirilmiştir. Her iki taraf da bu strateji konusunda, özellikle nerdeyse ortak fikir birliğiyle Çin'in öncelikli düşman olduğu, ABD'nin bölgede kendisine uygun bir jeopolitik bir ortamı şekillendirecek şekilde bölgedeki varlığını ve liderliğini güçlendirerek Çin'i çevrelemesi ve sınırlaması gerektiği konusunda büyük bir konsensüse sahipler. Bu ortak tutumun ışığında, Trump 2. Döneminde aşağıdaki muhtemel özelliklerle birlikte kesinlikle Hint-Pasifik Stratejisi'ni ilerletmeye devam edecektir.

İlk olarak, Çin ile daha yoğun bir çatışma ve Asya-Pasifik bölgesinde artan jeopolitik bölünmeler. Trump yönetiminin Çin algısı, Biden yönetimindeki Çin algısından bile daha olumsuz olacak ve Çin'i yalnızca bir rakip olarak değil, ABD için varoluşsal bir tehdit, SSCB'den daha tehlikeli bir düşman olarak görecektir. Trump'ın, Biden yönetiminin Çin ile "stratejik rekabet" politikasını terk ederek, bunun yerine daha sert "Soğuk Savaş tarzı" bir çatışma yaklaşımı benimsemesi beklenmektedir. Ayrıca Trump, Avrupa ve Orta Doğu'dan çekilerek tamamen Çin ile mücadeleye odaklanmayı savunmaktadır. Bu arka plan düşünüldüğünde, ABD-Çin rekabetinin ön cephesi olan Hint-Pasifik bölgesi, Trump'ın stratejisinde yoğun bir Çin karşıtı duruş görecektir ve bölgedeki ülkeler üzerinde güvenlik, diplomasi, ekonomi ve teknoloji alanlarında ABD ile aynı hizaya gelmeleri yönünde baskının arttığı görülecektir. Bu durum, bölgede ABD-Çin jeopolitik gerilimlerini şiddetlendirecek ve Asya-Pasifik ülkelerinin tarafsız kalmasını zorlaştıracaktır. Sonuç olarak, bu ülkelerin hem ABD'den hem de Çin'den aynı anda fayda sağlamaları daha zor hale gelebilir.

İkincisi, askeri ve güvenlik önlemlerinin artırılması ve bölgesel gerilimlerin şiddetlenmesi. Biden yönetimi, Çin'in dış politikasını şekillendirmek için Çin'in çevresini etkilemeye çalışmış ve Hint-Pasifik Stratejisi bu nedenle siyasi, güvenlik, ekonomik ve teknolojik boyutları içermiştir. Buna karşılık, Trump'ın bu bütüncül yaklaşımı terk ederek, ABD'nin bölgedeki üstünlüğünü korumak için Çin'e karşı askeri caydırıcılığı artırması beklenmektedir. Her ne kadar Trump ve Cumhuriyetçi Parti içindeki "Make America Great Again" (MAGA) kanadı genel olarak yeni dış askeri müdahalelere karşı olsa da, Çin'e karşı güçlü bir askeri caydırıcılık sağlamak, Cumhuriyetçilerin dış politika öncelikleri arasında yer almaktadır. Bu eğilim, bölgesel güvenlik gerilimlerinin artmasına ve bölgede hızlanan bir silahlanma yarışına yol açabilir.

Üçüncüsü, ABD, Japonya ve Avusturalya'yı Hint-Pasifik Stratesinin öncü güçlerine dönüştürerek ittifak sistemini yeniden düzenleyebilir. Trump'ın liderliğinde ABD, Çin'e karşı koymak ve Çin'e karşı Biden döneminde oluşturulan çok taraflı işbirliği yörüngesini sürdürmek için Asya-Pasifik bölgesindeki ittifaklar ve ortaklıklar sistemini öne çıkarmaya devam edecektir.

Trump aynı zamanda, Japonya ve Güney Kore gibi müttefiklerine ABD'nin güvenlik harcamalarına daha fazla mali katkıda bulunmaları için baskı yapabilir. Ayrıca Japonya ve Güney Kore gibi ABD müttefiklerine ABD'nin bölgedeki güvenlik harcamalarının mali yükünün daha fazlasını üstlenmeleri ve daha büyük sorumluluklar üstlenmeleri konusunda baskı yapabilir. Bu arada Trump, Japonya, Güney Kore ve ASEAN ülkelerine, ABD ile olan ticaret fazlalarını gerekçe göstererek ve onları "ABD'den faydalanmakla" suçlayarak ek gümrük vergileri uygulayabilir. Bu potansiyel sürtüşmelere rağmen, ABD ile Asya-Pasifik müttefikleri arasındaki asimetrik karşılıklı bağımlılık, bu tür sorunların ilişkilerini temelden istikrarsızlaştırmasını önleyecektir. Trump'ın ilk döneminde Japonya, Güney Kore ve Avustralya, "iki kötüden daha azını seçme" ilkesiyle ABD ile ilişkilerinde istikrarı korumak için Trump'ın bazı taleplerini yerine getiren bir uzlaşma stratejisi benimsemişlerdi. ABD ayrıca Dörtlü mekanizmayı (ABD-Japonya-Hindistan-Avustralya) kurdu. Bununla birlikte, Trump'ın ABD müttefiklerine karşı ticari tutumu ve ABD'nin müttefiklerine ve ortaklarına askeri harcamalar, ekonomik ve ticari konularda vb. sürekli şantaj yapması nedeniyle, Japonya ve Avustralya dahil bu ülkelerin, Trump liderliğindeki ABD hükümetinin belirsizliklerine karşı korunmak için kendi aralarındaki bağları güçlendirmeleri bekleniyor. Hint-Pasifik Stratejisi'nin kendisi Japonya ve Avustralya'nın çıkarlarıyla yakından bağlantılıdır. Biden yönetimi, ittifaklardan oluşan bir "kafes" oluşturmak için bu müttefikler ve ortaklar arasında daha derin iş birliğini de teşvik etti. Trump'ın bölgeye yönelik politikalarına ilk döneminin bir devamı gibi devam etmesi durumunda, Japonya ve Avustralya muhtemelen karşılıklı ilişkilerini geliştirerek ve Hint-

Pasifik düzenini şekillendirme yeteneklerini güçlendirerek öngörülemez ABD yönetimine çözüm bulmaya çalışacaklar. Dördüncüsü, yaklaşmakta olan gümrük vergileri savaşları ve "zincirleri ayırma ve kırma" politikaları Asya-Pasifik ekonomik düzenini daha değişken hale getirirken, ekonomik stratejinin daha da zayıflaması. Biden yönetiminin Hint-Pasifik Ekonomik Çerçevesi (IPEF), stratejinin en zayıf halkasıydı. Bu çerçevenin Asya-Pasifik ülkeleri tarafından kabul görmemesinin temel nedeni Biden yönetiminin onlara en çok istediği şeyi, yani ABD pazarına erişimi sunamamasıdır. Trump ve destekçileri, ABD'nin dış serbest ticarete "kayıp yaşadığına" kesin olarak inanıyor. Trump, kampanyası sırasında tüm ticaret ortaklarına yüksek gümrük vergileri uygulama niyetini defalarca vurguladı. Ayrıca, Trump bölgesel çok taraflı iş birliğine pek ilgi duymamaktadır. Diplomatik ekibi IPEF kapsamındaki benzer politikaları desteklemeye devam etse bile bunların etkinliği büyük ölçüde azalacaktır. Bu nedenle, Trump göreve geldikten sonra Biden yönetiminin IPEF'i, Trump'ın ilk dönemindeki Trans-Pasifik Ortaklığı'na (TPP) benzer şekilde hurdaya çıkarılabilir. Trump, Çin'den doğrudan ekonomik ayrılma arayışındayken Hint-Pasifik Stratejisinin jeopolitik niteliklerini devam ettirebilir. İlk Trump yönetiminin eski Ulusal Güvenlik Danışmanı Robert O'Brien, Foreign Affairs dergisinin Temmuz/Ağustos 2024 sayısında yayınlanan The Return of Peace Through Strength: A Defense of Trump's Foreign Policy (Güç Aracılığıyla Geri Gelen Barış: Trump'ın Dış Politikasının Bir Savunusu) adlı makalesinde Çin'e daha yüksek gümrük vergilerinin yanı sıra Çin'e fayda sağlayabilecek her türlü teknolojiye daha sıkı ihracat kontrolleri uygulanması gerektiğini önerdi. İlk Trump yönetiminin eski ABD Ticaret Temsilcisi Robert Lighthizer, Çin'in kalıcı normal ticari ilişkiler (PNTR) statüsünün iptal edilmesini, böylece ABD Başkanının Çin'e kısıtlama olmaksızın ayrımcı gümrük vergileri uygulayabilmesini önerdi. ABD'nin 2018'den itibaren Çin'e büyük gümrük vergileri uygulamaya başlamasından bu yana, Çin ile ABD arasındaki orijinal ikili ticaret modeli yavaş yavaş üçlü ticaret modeline dönüştü: "Çin-Üçüncü Taraflar-ABD." Asya-Pasifik bölgesindeki tedarik zinciri ve endüstriyel bağlantı formları, ABD-Çin arasındaki jeopolitik rekabetin yoğunlaşmasına göre sürekli olarak ayarlanıyor. En dikkate değer değişiklik, uluslararası tedarik zincirlerinin Çin Anakarasından, ABD'nin tercih ettiği "dost-ülke" ve "sınır-ülke" ülkelerine kayması oldu. ASEAN ülkeleri ve Hindistan, bu üçlü ticaret modelinden başlıca üçüncü taraf yararlanıcıları olarak ortaya çıktı. Trump iktidara döndükten sonra, Çin'in üçüncü taraflar aracılığıyla ABD'ye ihracat yapma kabiliyetini kısıtlamaya çalışırken, üretimi ABD'ye geri çekebilmek için gümrük vergileri, ihracat kontrolleri ve menşee kuralları gibi araçları kullanması muhtemeldir. Bu durum şüphesiz Asya-Pasifik bölgesindeki ekonomik işbirliğine ve kalkınmaya büyük zorluklar ve belirsizlikler getirecektir.

1. Hint-Pasifik Bölgesinin Yerel Dinamikleri

Hint-Pasifik bölgesinin yerel dinamikleri, ABD'nin Hint-Pasifik Stratejisi'nin gelişim yönü üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. İlk olarak, bölgedeki ülkelerin stratejiye ilişkin muhtelif açılardan kendi değerlendirmeleri var.

- 1.Stratejinin istikrarı ve sürdürülebilirliği ki bu unsurlar Trump'ın yeniden iktidara gelmesiyle zayıflayabilir
- 2.Stratejinin ABD ile Çin arasında doğrudan askeri bir çatışmaya yol açıp açmayacağı ve bunun bölge ülkelerinin çıkarlarına ve bölgesel barışa ciddi zarar verip vermeyeceği
- 3.Stratejinin bölge ülkelerinin gerçekten talep ettiği unsurları sağlayıp sağlayamayacağı, örneğin ABD pazarına erişim, ABD'den yatırım, kalkınma fonları ve teknolojik transferler ve
- 4.Stratejinin, gerçekten ABD'nin bölge ülkelerinin taleplerine yönelik ilgisini yansıtır yansıtmadığı.

Güneydoğu Asya ülkeleri açısından bakıldığında, ardışık ABD yönetimleri sürekli olarak bölgeye yönelik stratejiler önermiş ve stratejik odaklarını bu bölgeye kaydırmayı vurgulamış olsalar da, ABD'nin bölgeye yaptığı diplomatik yatırımlar pratikte sınırlı kalmıştır. İkincisi, bölgedeki büyük ülkeler ve örgütler, büyük güç rekabeti ve bunun etkilerine karşı politikalarını geliştirmiş durumdadırlar. Trump yönetimi 20 Ocak 2025'te göreve geldikten sonra Çin'e yönelik politikası, Çin'i kontrol altına alma ve bastırma yönündeki genel hedefi sürdürürken, bu hedefi muhtemelen odak, kapsam ve yoğunluk açısından ayarlamalara tabi tutacaktır. Sonuç olarak, ABD'nin Çin ile büyük güç rekabeti stratejisi ve bunun Hint-Pasifik bölgesi üzerindeki etkisi de değişecektir. Büyük bölgesel ülkelerin ve kuruluşların buna yanıt olarak izleyecekleri politikalar, ABD Hint-Pasifik Stratejisi'nin gelişimini doğrudan etkileyecektir. Bir yandan bölge ülke ve kuruluşlarının "taraf seçimi" ve "blok oluşumu" konusundaki bakış açıları ve duruşları büyük önem taşıyor. Biden yönetimi altında Hint-Pasifik Stratejisi uygulamaya konduktan sonra, bölgedeki çoğu ülke ve ASEAN, bir bütün olarak bu stratejiye açıkça karşı çıkmamakla birlikte, ABD ile Çin arasında taraf seçmeyi ısrarla reddetmiş ve bölgenin bloklaşma eğilimine kesin olarak karşı çıkmıştır. Öte yandan, bölgenin en önemli örgütü olan ASEAN'ın, "10+1," "10+3," "10+6" ve ASEAN Savunma Bakanları Toplantısı Artı (ADMM-Plus) gibi mekanizmalar aracılığıyla istikrar sağlama potansiyeline hâlâ sahip olup olmadığı veya bölgenin ekonomik ve güvenlik istikrarını koruyarak dış güçlerin ve büyük güç rekabetinin bölgedeki sıcak güvenlik sorunlarını etkilemesini önleyip önleyemeyeceği sorusu belirsizliğini korumaktadır.

Üçüncüsü, küresel ekonomi ve güvenlik alanındaki beklenmedik sıcak gelişmeler de ABD'nin Hint-Pasifik Stratejisinin gelişimini etkileyebilir. ABD dış stratejisi genellikle belirli politikalar düzeyinde belirli beklenmedik olaylara verilen tepkileri yansıtır. Bu nedenle, her şeyden önce bölgedeki ekonomi ve

güvenlikle ilgili beklenmedik sıcak konular, ABD'nin Hint-Pasifik Stratejisini etkileyen temel faktörler haline gelecektir. Öngörülebilir bir şekilde, bu tür beklenmedik gelişmeler yaşanırsa, ABD'de stratejik ve politika çevreleri "müdahale" ile "stratejik aşırı genişlemeyi önleme" arasında sert tartışmalara girecektir. Mevcut ABD siyasi ortamı göz önüne alındığında, yönetim nihayetinde bu iki yaklaşım arasında bir denge kurmaya çalışacaktır. Ayrıca, bölge dışındaki beklenmedik sıcak gelişmeler de Hint-Pasifik Stratejisi'nin gelişimini etkileyebilir. Örneğin, Rusya-Ukrayna savaşı veya İsrail-Filistin çatışmasının aşamalı olarak "tırmanması" veya "yatışması," bu strateji üzerinde büyük etkiye sahiptir. Hint-Pasifik Stratejisi, ABD'nin küresel hegemonyasını sürdürmek amacıyla tasarlandığından, Hint-Pasifik, Avrasya ve Orta Doğu birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. İkinci Trump yönetiminin karşı karşıya olduğu zorluk, ABD'nin hegemonik gücünün göreceli olarak zayıfladığı bir dönemde, Avrasya ve Orta Doğu meselelerine fazla kapılmadan Hint-Pasifik bölgesine yatırımlarını nasıl sürdüreceğidir.

III. ABD-Çin İlişkileri

ABD-Çin ilişkilerindeki yapısal zorluklar, yönetim değişikliğiyle birlikte ortadan kalkmayacaktır. Ancak, bu faktörlerin etkili bir şekilde yönetilip yönetilemeyeceği ve ABD-Çin ilişkileri üzerinde yıkıcı etkilerin önlenip önlenemeyeceği büyük ölçüde yeni ABD yönetiminin Çin politikasına bağlıdır. ABD'nin Hint-Pasifik Stratejisi, Çin'e yönelik stratejisiyle derinden iç içe geçmiş durumdadır ve bu anlamda ABD-Çin ilişkilerinin gelişimi, Hint-Pasifik Stratejisi'nin gidişatını etkileyen bir diğer kritik faktördür. Bir yandan, Cumhuriyetçi ve Demokrat partiler, ABD'nin Hint-Pasifik Stratejisi konusunda geniş bir mutabakata sahiptir. Strateji, ilk olarak Trump yönetimi tarafından önerilmiş ve Biden yönetimi tarafından büyük ölçüde devralınarak daha da güçlendirilmiştir. Bu nedenle, ABD'nin Çin'i sınırlandırmaya odaklanan ve bölgede siyasi, güvenlik ve ekonomik etkisini güçlendirmeyi amaçlayan Hint-Pasifik politikası genel hatlarıyla değişmeyecektir:

- 1.**Çin ile yoğun rekabetin sürdürülmesi hususuna bağlılık:** Her iki parti de Çin'i ABD'nin birincil stratejik rakibi olarak görmekte ve Hint-Pasifik Stratejisi'nin temel amacını Çin'i sınırlandırmak olarak belirlemektedir. Her iki taraf da Çin'in bölgesel nüfuzunu sınırlamak için her şeyi kapsayan ve yoğun bir rekabeti savunuyor.
- 2.**Müttefikler ve ortaklıklar sisteminin güçlendirilmesini ön plana çıkarma:** ABD'nin bölgedeki etkisini korumak ve Çin'le rekabet edebilmek için ittifak sistemini sağlamlaştırmak, her iki partinin de öncelikleri arasındadır. NATO ülkelerinin Hint-Pasifik meselelerine dâhil edilmesi yönünde baskılar her iki partiden gelmeye devam edecektir. Her ne kadar Trump ABD'nin müttefiklerine zorbalık yapma eğiliminde olsa da, ABD ile müttefikleri arasındaki işbirliği ilişkisi köklü bir değişime uğramayacaktır.

- **3.ABD'nin Asya-Pasifik'teki askeri varlığının güçlendirilmesi:** ABD ve Çin arasındaki askeri güç dengesi açısından ABD aleyhine bir değişiklik yaşanmasını önlemek amacıyla, her iki parti de bölgede güçlü bir ABD askeri varlığını sürdürmeyi, nükleer caydırıcılığı geliştirmeyi ve küresel askeri kaynakları bölgeye yönlendirmeyi savunmaktadır. Her iki parti de AUKUS'un Japonya, Güney Kore, Yeni Zelanda ve Hindistan gibi daha fazla ABD müttefikleri ve ortağını kapsayacak şekilde genişletilmesini destekleyebilir ve ABD, bu ülkeleri ikinci sütun kapsamında ileri askeri teknoloji işbirliğine dahil edebilir. Her iki parti de FONOP'lara (Seyrüsefer Operasyonları Özgürlüğü) sadık kalarak, müttefiklerle ortak askeri tatbikatlar gerçekleştirerek ve müttefiklerin Çin'e karşı koyma yeteneklerini geliştirmelerini destekleyerek Çin üzerinde askeri baskı uygulamaya kararlıdır.
- **4. Dolaylı dengeleme ve doğrudan askeri çatışmadan kaçınmayı ön plana çıkarma:** Her ne kadar her iki taraf da Çin'le şiddetli rekabeti ve çatışmayı vurgulasa da, ikisi de iki ülke arasında doğrudan askeri çatışmalar görmeyi beklemiyor. Güney Çin Denizi ve Tayvan Boğazı gibi bölgesel güvenlik meseleleri söz konusu olduğunda, Filipinler, Vietnam ve Tayvan gibi ülkelerin ön saflarda Çin ile karşı karşıya geldiği, ABD'nin ise kapsamlı destek sağladığı ve denizaşırı dengeleme rolü oynadığı bir durumu tercih ediyorlar.
- **5. Bölgesel tedarik zincirlerinin yeniden şekillendirilmesi:** Her iki parti de Çin ile ekonomik ve teknolojik ilişkilerde "riski azaltma" ve "uzaklaşma" politikaları izlemeye devam edecektir. Küresel tedarik zincirlerini Çin'den ABD ve müttefiklerine yönlendirmeyi amaçlıyorlar ve müttefiklerine Çin'in ileri teknolojilere erişimini engelleme çabalarına ABD'nin katılması konusunda baskı yapıyorlar.

Ancak diğer yandan Biden yönetiminin Çin ile büyük güç rekabeti stratejisi kritik bir soruyu ele almayı başaramadı: "Bu rekabetin nihai sonucu nedir?" Bu koşullar altında Biden yönetiminin Hint-Pasifik Stratejisi, bölge ülkeleri arasında taraf seçimi ve "ABD ile Çin'in barış içinde bir arada var olup olamayacağı" konusunda stratejik kaygıları kaçınılmaz olarak tetikledi. Gerçekten de durum budur. İkinci Trump yönetiminin bu soruya nasıl yanıt vereceği belirsizdir. Cumhuriyetçi Parti içinde Çin'e karşı pragmatik bir politika öneren realistler olduğu gibi, ideolojik olarak Çin'de rejim değişikliği çağrısında bulunan kesimler de mevcuttur. Trump'ın bu iç çekişmeleri nasıl yöneteceği ve politikasını nasıl dengeleyeceği henüz bilinmemektedir. ABD'nin stratejik politika çevresinde Çin'e yönelik mevcut istisnai önyargının yanı sıra duygular ve kaprisler göz önüne alındığında, Trump yönetiminin Çin'e yönelik politikasının olumlu bir değişime uğraması pek olası değil. Hint-Pasifik Stratejisinin Çin'i kontrol altına alma ve bastırmaya öncelik vermeye devam etmesinin nedeni de budur.

DR. F. SÜMEYYE KILAÇ

www.kritikbakis.com

GASSAL VE ÜÇ MESELE

Ölümün soğuk yüzünü dram ve komedi arasında bu kadar güzel ve etkili anlatabilmek zor bir iş. Sosyal medyanın hemen her şeyi tükettiği bu dönemde her ne kadar Gassal de bazı replik (“Gassalim efendim. Ölü yıkıyorum. Sigortası da var...”, “Ben niye kimsenin bir şeyi olamıyorum baba!”, “Ölünce beni kim yıkayacak?”) ve müzikleriyle (Şahin Kendirci-İçim Yanar) bir grup kitlenin tüketim malzemesi haline gelmiş olsa da gerçek izleyiciler için derin sorgulamalara ve hesaplaşmalara imkân verdi ve “zevkleri bıçak gibi kesen ölümü” geniş kitlelere hatırlattı. Nitekim ben bu yazıyı yazmaya başladığımda Gassal’ın birinci bölümü You Tube’da 21 milyon izlenmeye ulaşmıştı. (Erişim 8 Şubat 2025)

Gassal’i sosyolojik boyutlarıyla Baki’nin yalnızlığı ve travmalarıyla ilişkisi, Ahmet’in ev erkeği olması ve toplumsal cinsiyet, kalabalık yalnızlık, ebeveynlik gibi farklı cihetlerden ele almak mümkün olsa da merkezde yer alan ölüm teması tabii bir şekilde meselenin din ve inançla irtibatlandırılmasına imkân vermektedir. Zira ölüm, hayatı ve eğer iman ediyorsanız ahireti anlamlı ve değerli kılar. Nitekim Allah Teâlâ, Mülk Suresinde buna açık bir şekilde işaret etmiştir: “O, hanginizin daha güzel amel yapacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratandır.” (Mülk Suresi 1/67)

Gassal’i izledikten sonra ölümle irtibatlı üç meseleyi gündeme almak istedim (Belki senaristler diğer sezonlarda bu konuları ele alır.) ki bu yazının ana teması da ölümün kelâm ve felsefe geleneğinde “mesele” edilmesine yöneliktir.

Bu üç meseleden ilki “ölüm ve ecel” arasındaki irtibattır. Modern dünya insanı, ölümü sebepler zincirinin bir sonu olarak görerek eceli ve mahiyetini tamamen hayatından çıkarmıştır.

Sağlık ve tıp alanında meydana gelen gelişmeler, insan aklının ölüme mutlaka bir gerekçe aramasına sebep olmuştur. Zira günlük hayatta karşılaştığımız her ölüm vakasında gayr-i ihtiyari bir şekilde “Neden ölmüş? Hasta mıydı?” diye soruyoruz. O sebep ya da gerekçe ortadan kalktığında ölüm gerçekleşmeyecek gibi?!

Oysa ölümün tek ve gerçek sebebi, Allah’ın ilmi ve iradesiyle bağlantılı olarak eceldir, insan eceli bittiği için ölür. İslam kelimasında “Maktul eceliyle mi ölmüştür?” sorusu bu yaklaşımın bir izdüşümü olarak ifade edilebilir. Ancak not etmek gerekir ki Ehl-i sünnete göre maktul, eceliyle ölmüştür ve maktul öldürülmeseydi yaşardı şeklinde bir anlayış doğru da değildir. Ölüm, ecel ve ömür oldukça sarmal ve girift bir kader problemidir.

İnsanın yaşam süresi, çevresel ve genetik faktörler, sağlığa ve temiz gıdaya ulaşım gibi bazı etkenlere bağlı olsa da mümin için belirleyici olan Allah'ın kişi için tayin etmiş olduğu süredir. Ancak Allah da bu süreyi ilmi ve iradesiyle sünnetullah'a bağlı olarak tayin eder. İkinci mesele, birincisiyle irtibatlı şekilde ömrün uzatılmasına ve ölümün geciktirilmesine yönelik adımların gerçekten "iyi" olduğunun sorgulanmasıyla ilgilidir. Ölüme sebebiyet veren gerekçeleri (!) ortadan kaldırmaya yönelik olarak atılan her adım, uzun yaşama ve dolayısıyla ölümsüzlük fikriyle doğrudan bağlantılıdır. Baki'nin bir şekilde değinmesini istediğim diğer meselede bu ölümsüzlük fikri olurdu. Zira kadimmedeniyetlerden bu yana, "ölümsüzlük" hep arzulanan bir olguydu insanlık için. Peki ölümsüzlük bir ütopya mı sahiden? Halbuki hiç düşünmedik, ya ölmeseydik! Jose Saramago'nun, "Ölüm Bir Varmış Bir Yokmuş" isimli romanı, ölümün hikayesi, ölümsüzlüğün distopyası!

"Felsefe yapmak, ölmeyi öğrenmektir" diyor Saramago ama beni en çok "ölümün herhangi bir dış etki olmaksızın çalıştığı dönemlerde insanoğlundan daha az can aldığı unutulmaması gereken bir gerçektir." cümlesi etkiliyor. İnsan olmaktan haya ettiğimiz bu günlerde ölümün bizim için ne büyük bir kurtuluş olacağını bilseydik, insanın ancak ölümle tamam olacağını bilseydik, nenelerimiz gibi bizde; "Kızım! Ölüm bir nimet, ölümsüzlük musibet" der miydik?

Bilseydik ölümün ilâhi ilmin ve kudretin bir tecellisi olduğunu; sormazdık belki "neden öldü?" sorusunu, anlardık belki o zaman "ecel gelmiş cihane baş ağrısı bahane" gerçeğini. Hayatın, insanın ve ölümün değişen sınırları ve bunlara karşı Müslümanca bir duruşun gittikçe zorlaştığı bir dönemde Baki'nin bir de "ölüm hakikatte ne ki?" diye sormasını beklerdim. Sahi ölüm nedir? Kelamcılara göre insan, ruh ve bedenden müteşekkil bir varlık olduğundan İslam literatüründe ölüm, "ruhun bedenden ayrılması" şeklinde tanımlanmaktadır.

Ancak ruhun bedenden ayrılma anına delalet eden açık bir nas bulunmadığından İslam alimleri ölüm anının tespiti konusunda birtakım belirtileri dikkate almışlardır. Bu bağlamda bilincin ve duyunun kaybolması, solunumun durması, kolların yana düşmesi, vücudun soğuması, morlukların oluşması, çürüme ve bozulma gibi emareler zikredilmiştir. Modern dönemlere gelindiğinde ise tıbbın ilerlemesiyle beyin ölümünün gerçekleşmesi kesin ölüm için işaret sayılmıştır. Oysa dijital çağ, insan bedenini giderek değersiz ve işlevsiz kılan bir anlayış üzerine kurulmuştur. Transhümanizm, yapay zekâ, gen teknolojisi gibi yeni gelişmeler felsefi olarak ciddi sorgulamalara neden olmaktadır. Nitekim bilincin bir tür veri olarak kabul edilmesi ve bedeninin işlevini yitirmesinin ardından bilincin aktarılması ölümün gerçekte ne olduğuna dair bir dizi soruyu gündeme getirecektir. Bununla birlikte bilincin veya ruhun aktarılamadığı ancak bedeninin kopyalandığı bir "ütopyada" biz kaybettiğimiz yakınlarımızın yerine konan "kopyalarla" özlemlerimizi giderebilecek miyiz? Black Mirror'ın ikinci sezonun "Hemen Döneceğim" isimli birinci bölümü tam da bu sorgulamayı ele almaktadır. Tıptaki ilerlemeler ve bazı müdahaleler, ecele iman etmiş bir inanan için nasıl algılanmalıdır? Bunlar kadere müdahale midir? Bu sorulara cevap vermek kolay değildir. Ancak kesin olan ilkeler üzerinden gidildiğinde tatmin olunacak cevaplara ulaşmak mümkündür. İslam düşüncesinde insan ne yalnızca bedenden ibaret görülmüş ne de yalnızca ruh, bilinç olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla insan ne bir veridir ne de bir maddedir. İnsanın bu düalist yapısı onu tamam kılmakta bunlardan birinin eksikliğinde kâmil olamamaktadır. Her ne kadar transhümanizm veya bilincin aktarılması, ölümsüzlük ütopyasının (!) çaresiymiş gibi sunulsa da eksiktir; kemal değildir. Bu yüzden ölüm, ölen kimseyi kemâlata ulaştırarak bir burak; yaşayan kimse için uyarıcıdır.

Ölümü ve hayatı yaratan Allah'a hamdolsun.

Son Oyun: Büyük İsrail'in Normalleştirilmesi

YAZAR: JEFF HALPER*

KAYNAK: WWW.COUNTERPUNCH.ORG

Ortaya çıkan tüm tepkilere rağmen, Trump ve Netanyahu'nun geçen haftaki basın toplantısında ne yeni ne de gerçekten şoke edici bir şey vardı. Ancak Filistin meselesine vakıf kişiler için asıl sarsıcı olan, Trump'ın gerçeği doğrudan (kaba, eksik kavranmış ve bilinçsizce de olsa) dile getirmesiydi: Amerika Birleşik Devletleri, Filistin'in Yahudileştirilmesine ve "Büyük İsrail" ile Arap komşuları arasındaki "normalleşme" sürecine kararlılıkla bağlıdır. Bu süreç, apartheid rejimi ile zorla yerinden etmeyi içeren bir bileşimi kapsamaktadır. Biden ve seleflerinin, Amerikan ve İsrail politikalarının gerçek yüzünü ustalıkla perdeleyen tüm diplomatik söylemleri bir anda ortadan kalktı. Trump ise ırkçı politikaları mantıklı bir devlet stratejisi olarak sunmak için gereken kurnaz ifadeleri kullanmaktan tamamen acizdir.

Trump'ın kaba ve düşüncesizce açıklamalarını bir kenara koyarsak, yıllardır çoğumuz için net olan İsrail-Amerikan politikasının temel yönelimini açıkça görebiliriz. Ancak bu politika, şimdi "normalleşme" süreciyle nihai hedefine ulaşıyor. Süreç şöyle işliyor:

"Güvenlik" gerekçesiyle İsrail;

- Filistin'in sınırlarını kontrol ediyor (Filistin'in herhangi bir Arap ülkesiyle sınırı olmayacak),
- Hava sahasını denetiminde tutuyor,
- Hatta Filistinlilerin kendi yerleşim bölgeleri arasındaki hareketini bile yönetiyor.

- İbrahim Anlaşmalarının tamamlanmasında "taçtaki mücevher" olarak görülen Suudi Arabistan, İsrail ile normalleşmeyi belirsiz bir tarihte gerçekleşmesi vaat edilen, muğlak ve asla uygulanmayacak bir "Filistin devletine giden yol" taahhüdüne bağlamış durumda. Bu süreçte herhangi bir detay veya koşul aranmaz; örneğin, Filistin devleti toprak bütünlüğüne sahip, gerçekten egemen ve ekonomik olarak sürdürülebilir mi olacak? Herkesin "zaten asla gerçekleşmeyeceğini bildiği" (Leonard Cohen'den alıntı yaparsak) bir ihtimal için neden siyasi sermaye harcansın? Zaten İsrail ile normalleşen diğer Arap devletleri – Mısır, Ürdün, BAE, Bahreyn ve Fas – böyle sembolik bir talepte dahi bulunmamıştı.
- Arap hükümetlerinin Netanyahu ve Trump (ve Biden – bu sadece Cumhuriyetçilere ait bir plan değil) ile iş birliği, İsrail'in Filistin Bantustan-"devletinin" nasıl görüneceğini tanımlamasından ziyade (kimin umurunda?) genişletilmiş İsrail'i şekillendirme yetkisini elinde tutmasını sağlıyor. Bu genişleme sürecinin çerçevesi net: Daha 2020 yılında ayrıntılı haritalarla belirlenmişti (aşağıya bakınız). Buna göre, "İsrail" 1967 sınırları içindeki İsrail devleti ve buna ek olarak tüm Yahudi yerleşimlerinden oluşuyor. Böylece İsrail, tarihi Filistin topraklarının %85'ine yayılırken, Filistin "devleti" Batı Şeria'da üç ayrı bölgeye ve yaşanamaz bir Gazze'ye indirgeniyor.

Sonuç olarak ne toprak bütünlüğü var, ne egemenlik, ne ekonomik sürdürülebilirlik ne de mültecilerin geri dönüş şansı. Bu, İsrail'in her şeyi kapsayan apartheid rejimi içinde bir Filistin Bantustan'ıdır.

Normalleşme sürecinin tamamlanmak üzere olması, İsrail'in Batı Şeria'nın %62'sini oluşturan ve Yahudi yerleşimlerinin bulunduğu C Bölgesi'ni etnik olarak temizleme çabasını açıklıyor.

Bu bölgenin ilhak edilmesi planlanıyor ve İsrail, süreci hızlandırmak için en saldırgan yerleşimci gençleri Filistinli toplulukların üzerine salmış durumda. Hatta bu gençler, Filistinli çiftçileri ve çobanları köylerinden ve topraklarından sürmek için "Desert Frontier" adlı özel bir İsrail Savunma Kuvvetleri (IDF) birimine alındı ve diğer askeri birliklerle birlikte hareket ediyor.

Sonuçlar ise ürkütücü:

- 7 Ekim'den bu yana 50'den fazla kırsal Filistin topluluğu boşaltıldı.
- Bu terk edilen köylerin yerine 40'tan fazla yeni Yahudi yerleşim karakolu kuruldu.

Bütün bunlar, önce sahada bir "gerçeklik" yaratmak ve ardından bu durumu normalleştirmek için yapılıyor.

Birkaç milyon Gazzelinin yarı gönüllü ya da zorla yerinden edilmesi veya kukla bir Filistinli ya da Arap yönetimi altında çürümeye terk edilmesi İsrail açısından hiçbir fark yaratmıyor.

Çünkü İsrail'in Gazze'de stratejik bir çıkarı olmadığı gibi, birkaç yerleşimci dışında burasını "Büyük İsrail'e" entegre etmek gibi bir niyeti de yok. Gazze, marjinal ve gözden çıkarılabilir bir bölge olarak görülüyor.

İsrail'in asıl hedefi, 2,3 milyon Filistinliyi doğrudan yönetiminden çıkarmak ve ardından Batı Şeria'daki üç milyonluk Bantustan nüfusunu bir tür Filistin Yönetimi benzeri taşeron bir yapının kontrolüne bırakmak. Böylece tarihi Filistin topraklarının tamamını kapsayan, %70-80 oranında Yahudi çoğunluğa sahip "Büyük İsrail" gerçeğe dönüşmüş olacak.

Normalleşme sürecinin ilerleyebilmesi için ABD ve Suudi Arabistan tarafından İsrail'e dayatılan tek gerçek koşul, Filistin meselesinin tamamen gözden kaybolmasını sağlayacak "endüstriyel sessizliktir."

Bu nedenle İsrail, yoğun bir bastırma ve sindirme kampanyası yürütüyor.

Önce Gazze'de Hamas'ı ortadan kaldırarak, yani etkili direnişin son kalesini yıkarak başladı. Ancak bu süreç artık Batı Şeria'ya da yayılıyor; İsrail, Cenin, Tulkarim ve Nablus'taki mülteci kamplarını ve diğer direniş noktalarını "Gazze'leştirme" sürecine sokuyor.

Daha da vahimi, bu baskı kampanyası Filistin Yönetimi'nin aktif iş birliğiyle gerçekleşiyor. Filistin Yönetimi, Gazze'nin kontrolünü ele geçirebileceğini İsrail'e "kanıtlamak" için çaresizce İsrail'in politikalarına uyum sağlamaya çalışıyor. Bu iş birliği, mide bulandırıcı bir seviyeye ulaşmış durumda.

- Ve ardından, tüm bunlar tamamlandığında "normalleşme" gerçekleşiyor.

- "Büyük İsrail", Suudi Arabistan, Arap ve Müslüman dünyasının büyük bir bölümü ve Amerika Birleşik Devletleri tarafından resmen tanınıyor. Filistinliler ise artık sadece zaman zaman dile getirilen, göstermelik bir "soruna" indirgenmiş oluyor. Bunun uluslararası topluma "iki devletli çözüm" olarak satılacağı kesin. Ancak buna gerçek adıyla seslenelim: iki devletli apartheid.

Yerleşimci sömürgeciliği bir zaferle değil, normalleşmeyle amacına ulaşır. Çünkü normalleşme, kapanış demektir.

Genişlemiş İsrail ve onun apartheid rejimi, uluslararası toplum tarafından tanındığında – Avrupa'nın büyük bir kısmı, BRICS Bloku ve Küresel Güney bunu resmen yapmasa bile, fiili olarak kabul ettiğinde – Filistinlilerin kendi davalarını sürdürmeleri için geriye neredeyse hiç siyasi alan kalmayacaktır.

İbrahim Anlaşmalarının tamamlanması, 1948 Nekbe'sinden bu yana Filistinliler için en büyük tehdidi temsil etmektedir. Normalleşme süreci, Filistinlilerin ulusal haklarının geri kazanılması anlamına gelmediği sürece, ona karşı çıkmak en büyük önceliğimiz olmalıdır.

Dipnot:

*Jeff Halper, sömürgecilik karşıtı bir İsrailli antropolog, İsrail Ev Yıkımlarına Karşı Komite'nin (ICAHN) başkanı ve Tek Demokratik Devlet Kampanyası'nın kurucu üyelerinden biridir."Halka Karşı Savaş: İsrail, Filistinliler ve Küresel Pasifikasyon" (Londra: Pluto, 2015) kitabının yazarıdır. En son yayımlanan kitabı ise "İsrail'i Dekolonize Etmek, Filistin'i Özgürleştirmek: Siyonizm, Yerleşimci Sömürgeciliği ve Tek Demokratik Devlet İçin Bir Öneri" (Londra: Pluto, 2021) adlı eserdir. Kendisine jeffhalper@gmail.com adresinden ulaşılabilir.

RUSYA VE ÇİN ARKTİK'TE: GÖRÜNDÜĞÜNDEN DAHA AZ

YAZAR: NICOLAS ZOUDAN-ZDENEK ROD

KAYNAK: WWW.COUNTERPUNCH.ORG/

TERCÜME: ALİ KARAKUŞ

Dostane söylemler, hırslı Pekin ile Arktik'teki ayrıcalıklarını korumaya çalışan Moskova arasındaki güvensizliği ve rekabeti gizliyor.

Nicolas Jouan, Zdenek Rod ve Martin Ruzicka

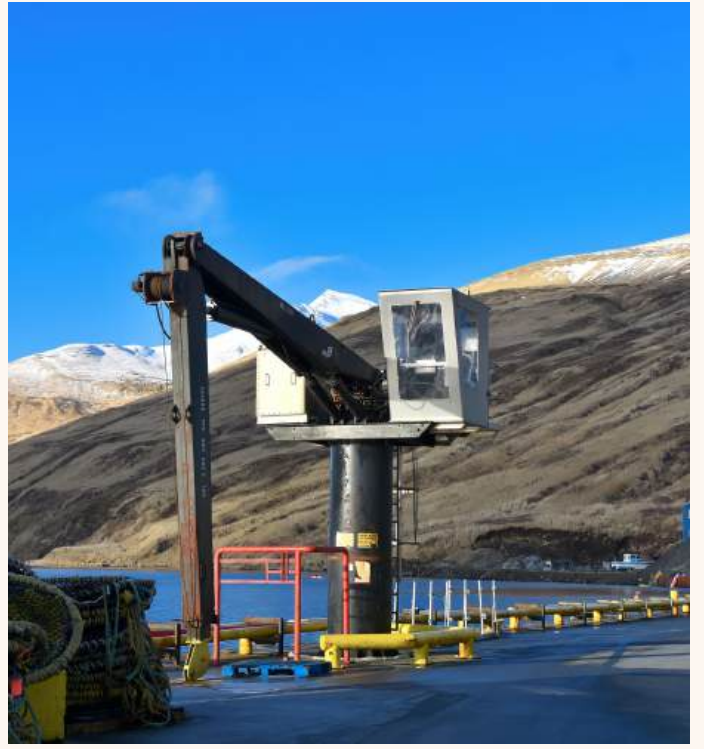
19 Eylül 2024

Rusya'nın Arktik'teki diğer ülkelerle iş birliğinin çöküşü, Pekin'in bölgede Moskova'nın birinci partneri olarak konumunu sağlamlaştırmasını kolaylaştırdı. İki tarafın da bir zamanlar "sınırsız" bir dostluk olarak övdüğü Çin-Rusya ilişkilerinde, özellikle Rusya, daha fazla doğal gaz satmayı ve büyük komşusuyla ticari ilişkilerini güçlendirmeyi umuyor. Çin için ise Arktik bölgesinin devasa doğal kaynak rezervleri ve Avrupa'ya daha kısa deniz yolları vaadi hala çekiciliğini koruyor.

Bölgeye ilişkin yaygın stratejik uyum anlatısına rağmen, iki ülke görüldüğü kadar yakın değil. Dahası gerçek olan şu ki, Çin'in Arktik'teki faaliyetleri öncelikle fırsatçılık, faaliyet çıkarları ve ekonomik fayda beklentisi tarafından yönlendiriliyor. Çin'in 2018 Arktik Stratejisi'nde, Rusya sadece iki kez geçmektedir ve söz konusu bu strateji dokümanı Rusya'yı açık ve özel bir iş birliği olmaksızın birden fazla potansiyel partnerden

sadece biri olarak nitelendirdi. O zamandan beri Çin'in bölgeye ilgisi, öncelikle ticaret ve doğal kaynaklar açısından umulan faydalar tarafından yönlendirildi; bu durum Rusya'nın çıkarlarıyla kesişebilse de üzerinde uzlaşmış benzerlikte değildir. Çin'in Rusya Arktik'ine yönelik yatırımlarının zaman çizelgesi, 2014'ten sonra hızlandı – ki bu tarih Rusya'nın Kırım'ı ilhak ettiği yıldır – ve bu durum, Moskova ile Batı arasındaki bozulan ilişkilerin Çin için jeostratejik bir dengeleme aracından ziyade bir ekonomik fırsat olarak görüldüğünü gösteriyor. Pekin'in Arktik'teki fırsatçılığı yeni bir şey değil. Çin'in Arktik'teki yatırımları, eskiden Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Danimarka aracılığıyla Grönland gibi Batı ülkelerine yönelikti. Ancak 2010'larda Çin, Kanada'nın Yukon bölgesindeki bir çinko madeninin iflas edip çevresel bir felakete dönüşmesi gibi bir dizi olayla itibarını yitirdikçe bu yatırımlar yavaşladı. Kanada'nın kuzey bölgesinde bulunan Nunavut'taki 230 milyon dolarlık altın madenciliği projesi veya Grönland'da kullanılmayan bir deniz üssünün satın alınması gibi diğer projeler, Çin'in bir güvenlik tehdidi olarak algılanmaya başlamasıyla engellendi.

Bu nedenle Çin, dikkatini Rusya'ya çevirmek zorunda kaldı. Rusya ise 2014'ten sonra Batı yaptırımları artmaya başladı. Çin yatırımlarını memnuniyetle karşıladı. Arktik'teki Çin-Rusya iş birliği büyük ölçüde son 10 yılda genişledi. Bu iş birliği, artık altyapı, enerji güvenliği, askeri tatbikatlar ve Arktik Konseyi içinde diplomatik koordinasyon gibi alanlarda ortak girişimleri kapsıyor. Çin'in Rusya Arktik'ine yönelik büyük ölçekli yatırımları, 2013 yılında devlete ait China National Petroleum Corporation'ın Rusya'nın Yamal LNG doğal gaz işleme projesinin yüzde 20'sini satın almasıyla başladı. 2017'de Rusya ve Çin, Kuşak ve Yol Girişimi'nin bir parçası olarak Kuzey Denizi Rotası boyunca Kutup İpek Yolu'nu geliştirmeyi kabul etti. İki yıl sonra, Çinli şirketler LNG-2 adlı bir doğal gaz işleme projesinin yüzde 20'sini satın aldı. 2020'de Rusya, Arktik bölgesini Özel Ekonomik Bölge ilan ederek, önemli vergi teşvikleriyle Çin yatırımlarını büyük ölçüde kolaylaştırdı. Rusya'nın 2022'de Ukrayna'yı tam ölçekli işgalinin ardından, Batı yatırımları Rusya Arktik'inde tamamen durdu. Rusya'nın Arktik stratejisinde belirtilen bir hedef olan Arktik'i stratejik bir kaynak üssü olarak geliştirmek için gereken fonlar tükendi. Çin yatırımları daha da arttı. 2023 yılında Çin, Rusya'ya bağlı özerk Komi Cumhuriyeti'ndeki titanyum madenciliğine yatırım yaparak kritik minerallere ilgi gösterdi. Moskova-Kazan yüksek hızlı demiryolu gibi diğer altyapı projeleri ise bağlantıyı artırmayı ve ticaret, yatırım, enerji ve imalat alanlarında iş birliğini güçlendirmeyi hedefledi. Aynı yıl, güvenlik ve askeri iş birliğinde de artış görüldü. Nisan 2023'te Çin ve Rusya, terörizm, kaçakçılık, yasa dışı göç ve deniz kaynaklarını koruma odaklı deniz hukuku uygulama iş birliğini geliştirmeye yönelik iş birliği mutabakatı zaptı imzaladı. Rusya'nın Arktik Sahil Güvenliği Forumu başkanlığı sırasında, Arktik Devriye 2023 tatbikatları düzenlendi ve Çin Sahil Güvenliği temsilcileri bu tatbikatlara gözlemci olarak katıldı. Ancak, en azından bugüne kadar gerçekleştirilen Çin-Rusya ortak tatbikatlarının büyük ölçüde sanatsal ve gösteri amaçlı olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Bu faaliyetler, pratik bir birlikte çalışabilirlik geliştirmekten ziyade daha çok bir mesaj verme çabası olarak hizmet etmekte ve iki ülke arasındaki güven eksikliğini yansıtmaktadırlar. Eğer bu tatbikatlar, operasyonel performans ve iş birliği oluşturan operasyonlara dönüşürse, bu durum askeri ilişkilerinde önemli ve dikkat çekici bir değişimi işaret edecektir. Ayrıca, Çin yatırımları Rusya Arktik'ini etkileyen ciddi altyapı eksiklikleri sorununu çözmedi. Şu anda Çin ve Rusya, hâlâ zahiren Arktik konteyner taşımacılığı bağlantılarını genişletmeye odaklanıyor. Bunun bir örneği, taşıma süresini bir hafta azaltacak şekilde Arhangelsk ve Kuzey Buz Denizi üzerinden geçen ve Moskova'dan Çin'e deniz-demiryolu hizmeti sunan Arctic Express No. 1'in başlatılmasıdır. Ancak Kutup İpek Yolu projesi, Rusya'nın Ukrayna'yı işgali ve bunun

sonucunda Avrupa'dan gelen düşmanlık nedeniyle sekteye uğradı ve bu durum, Rusya toprakları üzerinden ticaret yollarının geliştirilmesini Çin için daha az cazip hale getirdi.

COSCO (Çin Okyanus Taşımacılığı Şirketi) 2021'de bu rotada rekor seferler kaydetmiş olsa da, yaptırımlar ve yüksek maliyetler nedeniyle 2022'de hiçbir Çin gemisi bu rotayı kullanmadı. Sonuç olarak, Çin'in Rusya'ya yönelik sözlü desteği devam etse de, Kutup İpek Yolu projesi hızlı bir şekilde resmi Çin söyleminden çıktı.

Enerji alanında da anlaşmazlıklar ortaya çıkmaktadır. Yıllardır Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Yamal Yarımadası'nın doğal gaz kaynaklarını Power of Siberia 2 boru hattı aracılığıyla Çin'e bağlama hayali kuruyor. Ancak şu anda Yamal, Çin'e sıvılaştırılmış gaz göndermek zorunda. Bu boru hattı, Rusya'nın Avrupa gaz pazarlarına erişiminin büyük ölçüde kesilmesinin ardından hükümet için çok ihtiyaç duyulan istikrarlı bir finansman kaynağı sağlayacaktı. Ancak ortak proje, şu anda gazın satış fiyatı ve hacmi ile Rusya'nın talep ettiği Çinli bankalarla tercihli iş birliği konularındaki anlaşmazlıklar nedeniyle durma noktasındadır.

Rusya'nın Ukrayna ile savaşının daha da belirginleştirdiği Çin'in Rusya üzerindeki ekonomik baskısını göz önünde bulundurduğumuzda, iki ülke arasındaki gelecekteki müzakerelerde daha fazla anlaşmazlık ve potansiyel olarak Çin'in baskıcı tavırlar sergilemesi beklenebilir.

Pekin'in Arktik'teki hedefleri, Rusya ile uyum anlatısından daha incelikli görünüyor. Çin'in Kanada ve Norveç gibi diğer Arktik ülkeleriyle ekonomik ve ticari ilişkileri, daha fazla denetime rağmen devam ediyor.

Çin, Rusya ile ortaklığını sürdürecektir olsa da ve iki ülke arasında nifak sokma çabaları ABD ve müttefikleri için hâlâ uzak bir ihtimal olsa da, Çin'in Arktik bölgesinde seçeneklerini açık tutmak istediği giderek daha belirgin hale geliyor.

PENTAGON'DAKİ GİZLİ SAVAŞ

YAZAR: MICHAEL KLARE

KAYNAK: [HTTPS://TOMDISPATCH.COM](https://tomdispatch.com)

Yeni Bir Askeri-Endüstriyel Kompleks Ortaya Çıkıyor
Geçtiğimiz Nisan ayında, medyada neredeyse hiç yankı bulmayan bir hamleyle, Hava Kuvvetleri, önerilen İşbirlikçi Muharebe Uçağı (Collaborative Combat Aircraft – CCA) projesinin prototiplerini üretmek üzere iki az bilinen drone üreticisini seçtiğini duyurdu: Costa Mesa, Kaliforniya merkezli Anduril Industries ve San Diego merkezli General Atomics. Bu gelişmenin göz ardı edilmesi şaşırtıcıydı; zira Hava Kuvvetleri, önümüzdeki on yıl içinde her biri yaklaşık 30 milyon dolara mal olacak en az 1.000 CCA satın almayı planlıyor ve bu da Pentagon'un en pahalı yeni projelerinden biri haline getiriyor. Ancak medyanın gözden kaçırdığı en küçük detayın bu olduğunu düşünün. CCA ihalesini kazanan Anduril ve General Atomics, ülkenin en büyük ve en güçlü üç savunma yüklenicisini—Boeing, Lockheed Martin ve Northrop Grumman'ı—geride bırakarak mevcut askeri-endüstriyel kompleksin (military-industrial complex – MIC) süregelen hakimiyetine ciddi bir tehdit oluşturdu. On yıllardır, Boeing, Lockheed Martin ve Northrop Grumman gibi birkaç dev şirket, Pentagon'un silah ihalelerinin aslan payını alarak her yıl aynı uçakları, gemileri ve füzeleri üretmeye devam etti ve sahiplerine büyük kârlar sağladı. Ancak, Silikon Vadisi'nde doğan ya da onun yıkıcı (disruptive) anlayışını benimseyen bir dizi yeni şirket, Pentagon'un kârlı

ihalelerine erişim konusunda bu köklü devlere meydan okumaya başladı. Bu süreçte, ana akım medyada neredeyse hiç yer bulmasa da çığır açan bir gelişme yaşanıyor: yeni bir askeri-endüstriyel kompleks (MIC) doğuyor. Üstelik bu yeni MIC'nin, mevcut olanla kıyaslandığında çok farklı hedefleri ve kâr sağlayıcıları olabilir. Eski ve yeni MIC'ler arasındaki kaçınılmaz mücadelelerin nasıl sonuçlanacağını kestirmek zor, ancak şundan emin olabilirsiniz: Önümüzdeki yıllarda ciddi siyasi çalkantılara yol açacaklar.

“Askeri-endüstriyel kompleks” kavramı, büyük savunma yüklenicileri ile Kongre ve ordu içindeki güçlü figürler arasındaki bağlantıyı tanımlayan bir terim olarak, ilk kez 17 Ocak 1961'de Başkan Dwight D. Eisenhower tarafından, Kongre'ye ve Amerikan halkına veda konuşması sırasında dile getirildi.

Soğuk Savaş'ın hüküm sürdüğü o dönemde, güçlü dış tehditlere yanıt olarak “devasa boyutlarda kalıcı bir silahlanma endüstrisi yaratmak zorunda kaldık” diye belirtti. Ancak, bu ifadeyi ilk kez kullanırken şu uyarıyı da ekledi:

“Askeri-endüstriyel kompleksin, ister talep edilerek ister edilmeden, yersiz bir nüfuz kazanmasına karşı korunmalıyız. Yanlış yere yerleştirilmiş gücün felaketle sonuçlanabilecek bir yükseliş potansiyeli mevcuttur ve varlığını sürdürecektir.”

O günden bu yana, askeri-endüstriyel kompleksin (MIC) giderek artan gücü Amerikan siyasetinde hararetli tartışmalara yol açtı. Birçok siyasetçi ve önde gelen kamuoyu figürü, ABD'nin Vietnam, Kamboçya, Laos, Irak, Afganistan ve diğer ülkelerde girdiği yıkıcı savaşlar zincirini, bu kompleksin politika üzerindeki aşırı etkisinin bir sonucu olarak değerlendirdi. Ancak, bu tür iddialar ve eleştiriler, MIC'in Pentagon'un silah alımları üzerindeki demir pençesini gevşetmeyi hiçbir zaman başaramadı.

Bu yıl, yaklaşık 850 milyar dolarla rekor seviyeye ulaşan savunma bütçesinin 143,2 milyar doları araştırma ve geliştirmeye, 167,5 milyar doları ise silah tedarikine ayrılmış durumda. Bu 311 milyar doların büyük bölümü dev savunma şirketlerine aktarılacak ve bu rakam, dünyanın geri kalan tüm ülkelerinin toplam savunma harcamalarını aşmaktadır.

Zamanla, milyar dolarlık Pentagon sözleşmeleri için yaşanan rekabet, askeri-endüstriyel kompleksin (MIC) ekosisteminde bir daralmaya yol açarak birkaç büyük sanayi devinin hakimiyetini pekiştirdi. 2024 yılı itibarıyla sadece beş şirket—Lockheed Martin (savunma gelirleri 64,7 milyar dolar), RTX (eski adıyla Raytheon, 40,6 milyar dolar), Northrop Grumman (35,2 milyar dolar), General Dynamics (33,7 milyar dolar) ve Boeing (32,7 milyar dolar)—Pentagon'un en büyük sözleşmelerinin çoğunu üstlendi. (Anduril ve General Atomics ise en büyük 100 sözleşme alıcısı listesinde bile yer almadı.)

Genellikle bu şirketler, Pentagon'un her yıl satın almaya devam ettiği büyük silah sistemlerinin ana yüklenicileri, yani "prime contractor"larıdır.

Örneğin, Lockheed Martin, Hava Kuvvetleri'nin en yüksek önceliğe sahip projesi olan F-35 hayalet savaş uçağının ana yüklenicisidir (bu uçak operasyonel olarak sıklıkla hayal kırıklığı yaratmıştır).

Northrop Grumman, B-21 hayalet bombardıman uçağını inşa ederken, Boeing F-15EX savaş jetini, General Dynamics ise Donanma'nın Los Angeles sınıfı saldırı denizaltılarını üretmektedir.

Bu tür "büyük biletli" (big-ticket) silah sistemleri genellikle uzun yıllar boyunca büyük miktarlarda satın alınır ve üreticilerine istikrarlı kârlar sağlar. Bu sistemlerin ilk alımları tamamlanmaya yaklaştığında, üreticileri genellikle aynı silahların yeni ya da geliştirilmiş versiyonlarını üretir ve Kongre'yi yeni tasarımları finanse etmeye ikna etmek için Washington'daki güçlü lobi kollarını devreye sokar.

Yıllar boyunca, Ulusal Öncelikler Projesi (National Priorities Project) ve Ulusal Mevzuat Dostları Komitesi (Friends Committee on National Legislation) gibi sivil toplum kuruluşları, yasa koyucuları MIC'in lobi faaliyetlerine direnmeye ve askeri harcamaları azaltmaya ikna etmek için büyük çaba sarf etti. Ancak bu girişimler kayda değer bir başarı sağlayamadı.

Şimdi ise yeni bir güç—Silikon Vadisi girişim kültürü—bu mücadeleye dahil oldu ve askeri-endüstriyel kompleks denklemini aniden dramatik bir şekilde değiştirmeye başladı.

Anduril Sahneye Çıkıyor

Geçtiğimiz Nisan ayında, üç büyük MIC devini geride bırakarak İşbirlikçi Muharebe Uçağı (Collaborative Combat Aircraft – CCA) prototipi üretme ihalesini kazanan iki radar altı şirketten biri olan Anduril Industries'i ele alalım.

Anduril (adı, J.R.R. Tolkien'in Yüzüklerin Efendisi romanında Aragorn'un taşıdığı kılıçtan alınmıştır), 2017 yılında sanal gerçeklik başlığı tasarımcısı Palmer Luckey tarafından, yapay zekayı yenilikçi silah sistemlerine entegre etmek amacıyla kuruldu. Luckey, bu girişiminde Founders Fund'dan Peter Thiel ve savunma odaklı bir diğer girişim olan Palantir'in kurucusu gibi önde gelen Silikon Vadisi yatırımcıları tarafından desteklendi. (Palantir'in adı da Yüzüklerin Efendisi'nden alınmıştır).

En başından beri Luckey ve ekibi, geleneksel savunma yüklenicilerini saf dışı bırakarak yüksek teknoloji odaklı girişimlerine alan açmayı hedefledi. Ancak, bu iki şirket ve diğer yeni teknoloji firmaları, uzun süredir MIC devlerinin lehine yazılmış sözleşmelerin getirdiği engellerle karşılaştı. Bu büyük firmalar, geniş avukat kadroları ve devlet bürokrasisindeki hakimiyetleri sayesinde, Pentagon'un en büyük ihalelerinde avantaj sağlıyordu.

2016 yılında Palantir, ABD Ordusu'na karşı dava açarak, büyük bir veri işleme sözleşmesi için değerlendirilmemesine itiraz etti ve mahkemede kazandı. Bu karar, Savunma Bakanlığı'nın gelecekteki sözleşmelerine teknoloji firmalarının da erişebilmesi için kapıyı araladı.

Anduril, agresif hukuki stratejisinin yanı sıra, kurucusu Palmer Luckey'nin açık sözlülüğü sayesinde de dikkat çekti. Diğer şirket yöneticileri, Savunma Bakanlığı'nın operasyonları hakkında konuşurken genellikle temkinli bir dil kullanırken, Luckey Pentagon'un köklü savunma yüklenicileriyle çalışma konusundaki geleneksel tercihlerini açıkça eleştirdi. Ona göre bu yaklaşım, Çin ve Rusya'yı olası bir gelecekteki çatışmada alt edebilmek için gereken ileri teknolojilere yapılması gereken yatırımları engelliyordu.

Luckey, bu tür ileri teknolojilerin yalnızca ticari teknoloji sektöründe bulunabileceğini savunuyordu. 2022 yılında yayımladıkları Misyon Belgesi'nde (Mission Document), Luckey ve üst düzey ortakları şu ifadeleri kullandı:

"En büyük savunma yüklenicileri vatansever insanlardan oluşuyor, ancak yine de ihtiyacımız olan teknolojiyi inşa edebilecek yazılım uzmanlığına veya iş modeline sahip değiller.

Bu şirketler yavaş çalışıyor, oysa en iyi [yazılım] mühendisleri hızla çalışmaktan keyif alıyor. Düşmanlarımızdan daha hızlı üretim yapabilecek yazılım mühendisliği yeteneği büyük savunma şirketlerinde değil, ticari sektörde bulunuyor."

Askeri modernizasyonun önündeki engelleri aşmak için, Luckey hükümetin sözleşme kurallarını gevşetmesi ve savunma girişimleri ile yazılım şirketlerinin Pentagon ile iş yapmasını kolaylaştırması gerektiğini savundu.

“Hızlı hareket eden savunma şirketlerine ihtiyacımız var. Bu, yalnızca istemekle gerçekleşmez; ancak şirketler, Pentagon’un çok daha esnek politikalarıyla harekete geçmeye teşvik edilirse mümkün olur.”

Bu tür argümanların yanı sıra, Peter Thiel gibi kilit isimlerin etkisiyle, Anduril askerden ve İç Güvenlik Bakanlığı’ndan (Department of Homeland Security) küçük ama stratejik sözleşmeler almaya başladı.

2019 yılında, Japonya ve ABD’deki askeri üslerde yapay zeka destekli çevre gözetleme sistemleri kurmak için küçük bir Deniz Piyadeleri (Marine Corps) sözleşmesi kazandı. Bir yıl sonra, ABD Gümrük ve Sınır Koruma Birimi’ne (CBP – Customs and Border Protection) bağlı olarak ABD-Meksika sınırında gözetleme kuleleri inşa etmek üzere beş yıllık, 25 milyon dolarlık bir sözleşme aldı. Eylül 2020’de ise, bu sınır boyunca ek nöbetçi kuleler inşa etmek için 36 milyon dolarlık bir başka CBP sözleşmesi kazandı.

Bundan sonra ise daha büyük sözleşmeler gelmeye başladı. Şubat 2023’te, Savunma Bakanlığı Ukrayna ordusuna teslim edilmek üzere Anduril’in Altius-600 gözetleme/saldırı drone’unu satın almaya başladı. Geçtiğimiz Eylül ayında ise ABD Ordusu, Anduril’in Ghost-X adlı drone’unu savaş alanı gözetleme operasyonları için satın alacağını duyurdu.

Ayrıca Anduril, Hava Kuvvetleri tarafından, orta boy bir insansız hava aracı olan ve daha küçük gözetleme ve saldırı drone’larından oluşan salvoları fırlatması amaçlanan “Enterprise Test Aracı”nın prototipini geliştirmek için seçilen dört şirketten biri oldu.

Anduril’in giderek daha büyük Pentagon sözleşmeleri kazanması, savunma odaklı girişimlerin büyümesinden kâr elde etme fırsatları arayan zengin yatırımcıların ilgisini çekti. Temmuz 2020’de, şirket Peter Thiel’in Founders Fund’ı ve önde gelen Silikon Vadisi yatırımcısı Andreessen Horowitz’dan 200 milyon dolarlık yeni yatırım aldı ve böylece şirketin değeri yaklaşık 2 milyar dolara yükseldi.

Bir yıl sonra, Anduril bu yatırımcılardan ve diğer risk sermayesi şirketlerinden 450 milyon dolar daha aldı ve tahmini piyasa değeri 4,5 milyar dolara çıktı (2020’deki değerinin iki katına). O zamandan bu yana Anduril’e daha fazla finans sermayesi aktı ve özel yatırımcıların savunma girişimlerinin yükselişini desteklemek ve büyümelerinden kâr elde etmek için büyük bir çabaya öncülük ettiği bir döneme girildi.

Çoğaltıcı Girişimi

Anduril, büyük savunma sözleşmelerini ve sermaye yatırımlarını çekmedeki başarısının yanı sıra, Pentagon’daki üst düzey yetkilileri de savunma girişimlerine ve teknoloji firmalarına daha fazla yer açmak için Savunma Bakanlığı’nın sözleşme operasyonlarında reform yapılması gerektiğine ikna etmeyi başardı.

28 Ağustos 2023’te, o dönemde Savunma Bakanlığı’nın en yüksek ikinci yetkilisi olan Savunma Bakan Yardımcısı Kathleen Hicks, “Çoğaltıcı” (Replicator) girişiminin başlatıldığını duyurdu. Bu girişim, ileri teknoloji

silahların silahlı kuvvetlere teslimini hızlandırmak amacıyla tasarlanmıştı.

Hicks, yaptığı açıklamada “[Bizim] bütçeleme ve bürokratik süreçlerimiz yavaş, hantal ve karmaşık” diyerek mevcut sistemin hantallığını kabul etti. Bu tür engellerin üstesinden gelmek için Çoğaltıcı girişiminin bürokrasiyi ortadan kaldıracağını ve son teknoloji silahların hızlı bir şekilde geliştirilmesi ve teslim edilmesi için sözleşmeleri doğrudan startup’lara vereceğini belirtti.

“Amacımız,” dedi, “inovasyonun tohumlarını atmak, ateşlemek ve alevlerini körüklemek.”

Hicks’in belirttiği gibi, Çoğaltıcı girişimi sözleşmeleri birbirini izleyen gruplar (tranches) halinde verilecekti. İlk dilim, geçtiğimiz Mayıs ayında duyuruldu ve AeroVironment Switchblade 600 kamikaze dronlarını içeriyordu (bu drone’lar, hedeflerine çarparak temas halinde patladıkları için bu şekilde adlandırılıyor).

13 Kasım’da açıklanan ikinci dilimde, Anduril üç ayrı sözleşme kazanarak büyük bir başarı elde etti. Savunma Bakanlığı’na göre bu paket şunları içeriyordu:

- Ordunun Ghost-X gözetleme dronlarını satın alması,
- Deniz Piyadeleri’nin Altius-600 kamikaze dronlarını edinmesi,
- Hava Kuvvetleri’nin Kurumsal Test Aracı’nın (Enterprise Test Vehicle) geliştirilmesi (bu projede Anduril, dört katılımcı tedarikçiden biri oldu).

Belki de en önemli gelişme, Hicks’in Palmer Luckey’nin Pentagon satın alma reformu planını benimsemesiydi. Kasım ayında yaptığı açıklamada, “Çoğaltıcı girişimi inovasyonun önündeki engelleri belirgin bir şekilde azaltıyor ve savaşçılara hızlı bir şekilde kabiliyetler sunuyor” dedi.

Ayrıca, “Hem geleneksel hem de geleneksel olmayan savunma ve teknoloji şirketleri için geniş fırsatlar yaratıyoruz... ve bunu tekrar tekrar yapabilecek kapasiteyi inşa ediyoruz.” diyerek bu sürecin devam edeceğini vurguladı.

Trumpçılar Devreye Giriyor

Donald Trump, 20 Ocak’ta Beyaz Saray’a geri döndüğünde, Kathleen Hicks savunma bakan yardımcılığı görevinden istifa etti ve onunla birlikte birçok üst düzey yardımcısı da görevden ayrıldı. Yeni yönetimin askeri tedarik politikalarını nasıl ele alacağı henüz belli değil, ancak Trump’ın yakın çevresindeki birçok isim—Elon Musk ve Başkan Yardımcısı J.D. Vance dahil—Silikon Vadisi ile güçlü bağlara sahip. Bu nedenle, Çoğaltıcı (Replicator) benzeri politikaları desteklemeleri muhtemel görünüyor. Savunma bakanı olarak yakın zamanda onaylanan eski Fox News sunucusu Pete Hegseth’in silah geliştirme konusunda bir geçmişi yok ve bu konu hakkında çok az şey söyledi. Ancak, Trump’ın bakan yardımcısı olarak seçtiği (ve Hicks’in yerine getirdiği) milyarder yatırımcı Stephen A. Feinberg, Cerberus Capital Management’ın baş yatırım sorumlusu olarak askeri girişim Stratolaunch’ı satın aldı.

Bu durum, onun Replicator gibi programların genişletilmesini destekleyebileceğini gösteriyor.

Bir bakıma, Trump dönemi, Pentagon söz konusu olduğunda Washington'un geçmişteki kalıplarına uyacaktır. Başkan ve Kongre'deki Cumhuriyetçi müttefikleri, askeri bütçenin halihazırda tüm zamanların en yüksek seviyesinde olmasına rağmen, savunma harcamalarında büyük bir artış için baskı yapacaktır.

Bu hamleden, ister geleneksel ana yükleniciler (prime contractors) ister Silikon Vadisi girişimleri olsun, her silah üreticisi kârlı çıkacaktır. Ancak, Trump ve Cumhuriyetçiler tarafından desteklenen vergi indirimleri ve diğer maliyetli önlemleri finanse etmek için savunma harcamaları mevcut seviyelerde tutulursa, askeri-endüstriyel kompleksin (MIC) iki versiyonu arasında şiddetli bir rekabet kolayca yeniden ortaya çıkabilir.

Bu durum, Trump'ın yakın çevresinde bölünmeleri tetikleyebilir ve eski MIC'e sadık olanlarla yeni MIC'yi destekleyenleri karşı karşıya getirebilir.

Genellikle seçim kampanyalarını finanse etmek için eski MIC şirketlerinden gelen bağışlara bel bağlayan Cumhuriyetçi milletvekillerinin çoğu, böyle bir rekabette büyük ana yüklenicileri desteklemek zorunda kalacaktır.

Ancak Trump'ın iki kilit danışmanı, J.D. Vance ve Elon Musk, onu aksi yönde yönlendirebilir.

- Vance, eski bir Silikon Vadisi yöneticisi olarak, Trump'ın başkan yardımcısı adayı olmasını Peter Thiel ve diğer teknoloji milyarderlerinin yoğun lobi faaliyetlerine borçlu.
- Bu nedenle, eski müttefikleri tarafından Anduril, Palantir ve ilgili şirketlere daha fazla Pentagon sözleşmesi yönlendirmeye teşvik edilmesi muhtemel.
- Bu da şaşırtıcı olmaz, çünkü Vance'in özel girişim fonu olan Narya Capital (evet, bir başka Yüzüklerin Efendisi referansı!), Anduril ve diğer askeri/uzay girişimlerine yatırım yapmış durumda.

Trump tarafından henüz kurulmamış olan Hükümetin Verimliliği Departmanı'nın (Department of Government Efficiency) başına atanmış olan Elon Musk, tıpkı Anduril'in Palmer Luckey'si gibi, Savunma Bakanlığı ile mücadele ederek şirketi SpaceX için sözleşmeler kazanmaya çalıştı ve Pentagon'un geleneksel iş yapma biçimine karşı derin bir küçümseme ifade etti.

Özellikle de yapay zeka destekli insansız hava araçlarının (AI-governed drones) giderek daha yetenekli hale geldiği bir dönemde, Lockheed Martin tarafından üretilen, son derece pahalı ve genellikle düşük performans gösteren F-35 savaş uçağını ağır şekilde eleştirdi.

Musk, sahibi olduğu sosyal medya platformu X'te, bu gelişmelere rağmen "bazı aptallar hâlâ F-35 gibi insanlı savaş uçakları üretiyor" diye yazdı.

Bir sonraki paylaşımında ise "insanlı savaş uçakları, insansız hava araçları çağında zaten modasının geçti" ifadesini ekledi.

Musk'ın F-35 hakkındaki eleştirisi, Hava Kuvvetleri'nde rahatsızlık yarattı ve Lockheed'in hisselerinin %3'ten

fazla değer kaybetmesine neden oldu.

Lockheed, Musk'ın tweetlerine şu yanıtı verdi:

"Dünyanın en gelişmiş uçağı olan F-35'i ve onun rakipsiz yeteneklerini, hükümet ve endüstri ortaklarımızla birlikte sunmaya kararlıyız."

Pentagon'da ise Hava Kuvvetleri Bakanı Frank Kendall şu açıklamayı yaptı:

"Elon Musk'a bir mühendis olarak büyük saygı duyuyorum. O bir savaşçı değil ve bence yaptığı gibi büyük duyurular yapmadan önce iş hakkında biraz daha fazla şey öğrenmesi gerekiyor."

Ardından şu eklemeyi yaptı:

"F-35'in değiştirileceğini düşünmüyorum. Satın almaya devam etmeliyiz ve geliştirmeye de devam etmeliyiz."

Başkan Trump, F-35 veya Pentagon'un bütçesindeki diğer yüksek maliyetli kalemler konusunda henüz bir tutum belirtmedi. Bu uçağın alımlarını yavaşlatma ve diğer projelere daha fazla yatırım yapma çağrısında bulunabilir (ya da bulunmayabilir).

Yine de Musk'ın ortaya çıkardığı bölünme—geleneksel savunma yüklenicileri tarafından üretilen pahalı insanlı silahlarla, Anduril, General Atomics ve AeroVironment gibi şirketler tarafından üretilen daha uygun maliyetli insansız sistemler arasındaki fark—önümüzdeki yıllarda daha da büyüyecek gibi görünüyor.

Yeni askeri-endüstriyel kompleksin (MIC) gücü ve serveti arttıkça, eski MIC'in bu tehdide nasıl yanıt vereceği henüz belli değil. Ancak milyarlarca dolarlık silah şirketlerinin savaşmadan kenara çekilmesi pek olası değil.

Ve bu mücadele, Trump evreninde yeni bir bölünmeye yol açabilir.

Beşar Esed'i Babasına İngiltere Varis Yaptırmış

YAZAR: AMER SULTAN

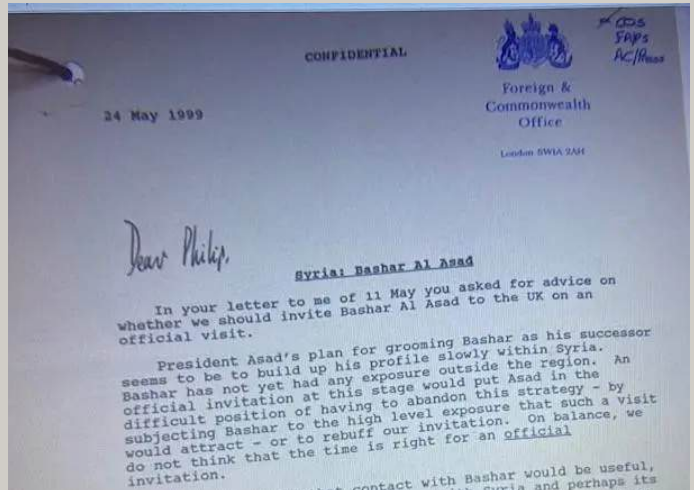
KAYNAK: MIDDLEEASTMONITOR.COM

İngiliz Belgeleri, Blair'in Hafız Esad'a Beşar'ı Cumhurbaşkanlığı Varisi Olarak Yetiştirmesi İçin Yardım Teklif Ettiğini Ortaya Koyuyor

Yeni yayımlanan İngiliz belgeleri, eski Birleşik Krallık Başbakanı Tony Blair'in, Suriye Devlet Başkanı Hafız Esad'a, oğlu Beşar'ı cumhurbaşkanlığını devralması için yetiştirmekte yardım etmeyi teklif ettiğini ortaya koyuyor. Birleşik Krallık Kabine Ofisi'nden Bilgi Edinme Özgürlüğü talebi yoluyla elde ettiğim belgeler, Beşar'ın iktidara gelmesinden kısa bir süre sonra Ürdün Kralı Abdullah'ın İngiliz yetkililere, Beşar'ın etrafındaki "atmosferi başarıyla dönüştürdüğünü" ve eski muhafızları "bir kenara ittiğini" konusunda güvence verdiğini de ortaya koyuyor. 1994 yılının başlarında, büyük oğlu ve ilk veliahtı Basil'in ölümü üzerine Hafız Esad, Beşar'ı halefi olarak yetiştirmeye başladı. Askeri bir subay olan Basil, bir trafik kazasında hayatını kaybetmişti. Beşar, göz doktoru olarak eğitim aldığı Birleşik Krallık'tan geri çağırıldı. Suriye'nin askeri akademisine katıldı ve 1998'e gelindiğinde Suriye'nin Lübnan'daki askeri ve siyasi varlığını yönetmeye başladı. Haziran 1999'da Blair, Beşar'ı "istediği herhangi bir sıfatla" Birleşik Krallık'ı ziyaret etmeye davet etti. Bu teklif, Blair'in Orta Doğu'daki kişisel temsilcisi Lord Levy

aracılığıyla, Şam'da Hafız Esad ile yapılan bir görüşme sırasında iletildi.

Suriye'deki İngiliz Büyükelçisi Basil Stephen Eastwood'un İngiliz Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği rapora göre, Lord Levy, Blair'in Beşar'a "Suriye tarafının belirleyeceği herhangi bir temelde" Birleşik Krallık'ı ziyaret etme davetini iletildiğini, bunun "resmi ya da gayri resmi olabileceğini" belirtti.

(Eski Birleşik Krallık Başbakanı Tony Blair'in, Suriye Devlet Başkanı Hafız Esad'a, Beşar'ı cumhurbaşkanlığı varisi olarak yetiştirmesi için yardım teklif ettiğini gösteren belgeler.)

Beşar, Suriye’de yürütülen yolsuzlukla mücadele kampanyasının başındaki rolüne ek olarak, Suriye Bilgisayar Derneği’nin başkanlığına da atanmıştı. Bu dernek, dünya genelinde Y2K olarak bilinen, 2000 yılı ve sonrası için takvim verilerinin biçimlendirilmesi ve saklanmasına ilişkin olası bilgisayar hatalarıyla ilgilenmekten sorumluydu.

Bu rol göz önüne alındığında, ziyaretin teknoloji konularına odaklanması önerildi. Ancak İngiliz yetkililer, ziyaretin “tamamen Dr. Beşar’ın tercihinine göre şekillendirilebileceğini” açıkça ifade etti.

İngiliz büyükelçisine göre Hafız Esad, daveti “büyük bir memnuniyetle” karşıladı. Büyükelçi, Beşar’ın “Birleşik Krallık’a özel bir bağlılığı olduğunu ve eğitimine orada iki yıl daha devam etmek istediğini” belirtti.

Eastwood ayrıca, Hafız Esad’ın oğlunu bu davete olumlu yanıt vermesi için teşvik etmesini bekliyordu.

Hafız Esad ile yaptığı görüşmelerin ardından Lord Levy, “nazıkçe” Beşar ile görüşmesinin mümkün olup olmadığını sordu, ancak “herhangi bir yanıt alamadı.”

Lord Levy’nin Suriye ziyareti öncesinde, Blair’in ofisi, İngiltere Dışişleri Bakanlığı’nın (FCO) Lord Levy’nin Başkan Hafız ile “Beşar’a gizli bir temas sağlama olasılığını araştırmasını” önerme fikrini “memnuniyetle” karşıladı.

Blair’in ofisi ayrıca FCO’dan, Beşar’ın Birleşik Krallık’a resmi bir ziyaret için davet edilip edilmemesi konusunda tavsiye istedi. Ancak Dışişleri Bakanlığı bu konuda isteksizdi ve bunun için doğru zaman olmadığını savundu. Yetkililer, böyle bir davetin Hafız Esad’ın Beşar’ın ülke içindeki profilini kademeli olarak yükseltme stratejisiyle çelişebileceğinden endişeliydi.

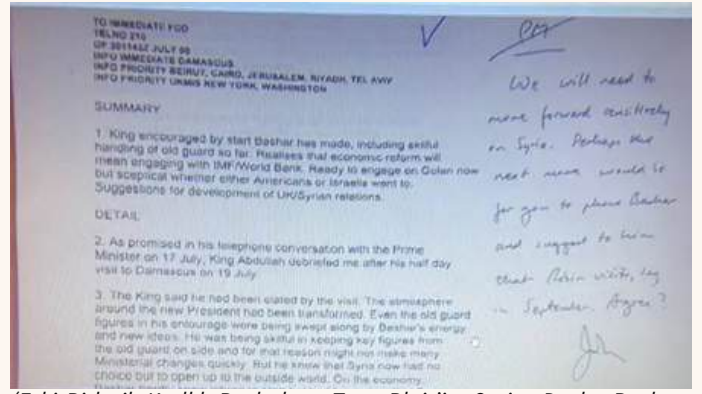
Dışişleri Bakanı’nın Özel Kalem Müdürü Sherard Cowper-Coles, Blair’in Özel Kalem Müdürü Philip Barton’a gönderdiği notta, Başkan Esad’ın Beşar’ı halefi olarak yetiştirme planının “Suriye içinde yavaş yavaş profilini yükseltmek gibi görüldüğünü” belirtti.

Cowper-Coles, Beşar’ın henüz bölge dışında herhangi bir resmi temasının olmadığını belirterek, bu aşamada kendisine yapılacak resmi bir davetin, böyle bir ziyaretin yaratacağı yüksek düzeydeki ilgi nedeniyle “Esad’ı (baba) bu stratejiden vazgeçmek zorunda bırakacak zor bir duruma sokacağını” ifade etti.

Ayrıca, bunun Beşar’ın “davetimizi geri çevirmesine” yol açabileceği konusunda uyardı.

FCO, tüm değerlendirmelerin ardından “genel olarak bakıldığında, resmi bir davet için doğru zaman olmadığı” sonucuna vardı.

Bununla birlikte, FCO Beşar ile temas kurulmasını tavsiye etti. Bunun yalnızca Suriye ve “belki de gelecekteki cumhurbaşkanı” ile ilişkiler açısından değil, aynı zamanda İngiltere’nin Orta Doğu Barış Süreci (MEPP) üzerindeki “Suriye’ye yönelik etkisi” açısından da “faydalı” olacağına karar verdi. FCO, resmi bir davet sunmak yerine, Beşar’ın Birleşik Krallık’a bir sonraki ziyaretinde “gizli bir temas sağlama seçeneklerinin araştırılmasını” önerdi. Yetkililer, daha düşük profilli bir yaklaşım benimseyerek, alt düzey bir bakanlık veya

(Eski Birleşik Krallık Başbakanı Tony Blair’in, Suriye Devlet Başkanı Hafız Esad’a, Beşar’ı cumhurbaşkanlığına hazırlaması için yardım teklif ettiğini gösteren belgeler.)

ticaretle ilgili temaslar kurulmasını tavsiye etti. Ayrıca, Y2K meselesine ilişkin bir ziyaretin Beşar’ın kendi ilgi alanlarına uygun olacağını düşündüler.

Blair’e, Lord Levy’nin bu seçeneği Başkan Hafız ile daha fazla araştırmasını tavsiye etmelerine rağmen, Başbakan, Levy’ye Beşar’a resmi bir ziyaret teklif etmesi talimatını verdi.

Şam’daki görüşmelerinin üzerinden bir yıl geçtikten sonra, Hafız Esad 10 Haziran 2000’de hayatını kaybetti. Ölümünden saatler sonra, Suriye Halk Meclisi, cumhurbaşkanlığı için asgari yaş sınırını 40’tan, Beşar’ın o dönemdeki yaşı olan 34’e indiren bir anayasa değişikliğini onayladı.

Sekiz gün sonra, Beşar iktidardaki Baas Partisi’nin Genel Sekreteri olarak atandı ve parti tarafından cumhurbaşkanlığı için aday gösterildi.

10 Temmuz’da Suriye Halk Meclisi, adaylığını onayladı ve Beşar, rakipsiz bir şekilde yedi yıllık cumhurbaşkanlığı görevine seçildi.

Göreve başlamasından dokuz gün sonra Ürdün Kralı Abdullah, yeni Cumhurbaşkanı Beşar Esad’ın başlangıcını övdü. Şam’da Beşar ile görüştüğten sonra Kral, İngiliz Büyükelçisi Edward Chaplin’e, Beşar’ın “eski muhafızları ustalıkla idare etmesinden” dolayı “cesaretlendiğini” söyledi.

Abdullah, Beşar’ın etrafındaki atmosferin “tamamen değiştiğini” değerlendirerek, “hatta çevresindeki eski muhafızların bile Beşar’ın enerjisi ve yeni fikirleri tarafından sürüklendiğini” ifade etti.

Ürdün Kralı ayrıca, Beşar’ın “Suriye’nin artık dış dünyaya açılmaktan başka bir seçeneği olmadığını bildiğini” belirtti.

Beşar, yemin töreninde yaptığı konuşmada, 1967 savaşından bu yana İsrail işgali altında bulunan Golan Tepeleri’nin kurtarılması konusuna odaklandı.

Suriye’nin uzun süredir karşı karşıya olduğu ekonomik sorunlara rağmen, Beşar Kral Abdullah’a “Golan’ın kurtarılmasına yapılan vurgunun, ekonominin modernleştirilmesine kıyasla halktan daha büyük bir destek gördüğünü fark etmesinin kendisini şaşırttığını” söyledi.

Ayrıca Abdullah’a, Suriye’nin “1967 sınırları temelinde İsraililerle yeni bir barışa” hazır olduğunu ifade etti. Ancak Beşar, o dönemdeki koşullar göz önüne

alındığında, Amerika Birleşik Devletleri ve İsrail'in Suriye meselesine zaman ve enerji ayırma konusunda istekli olup olmadığı konusunda "şüpheleri olduğunu" dile getirdi.

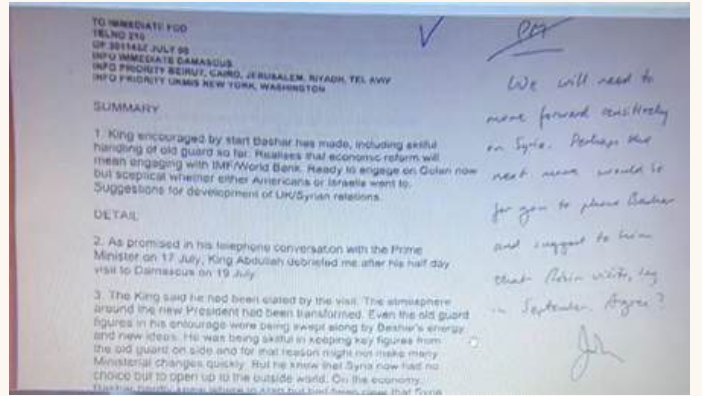
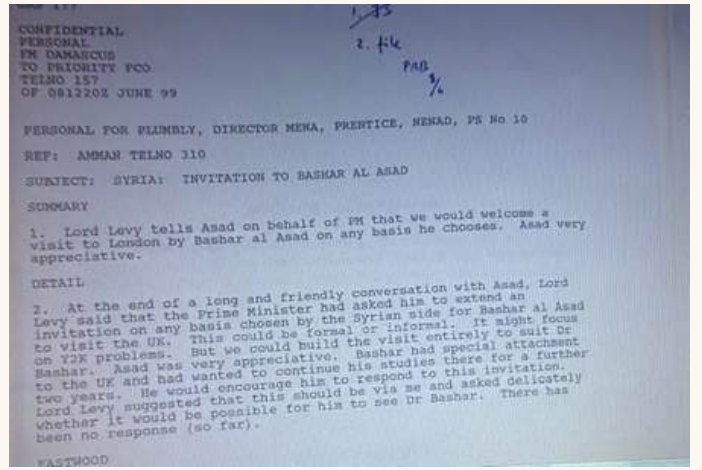
Ürdün Kralı Abdullah ile Beşar Esad arasındaki görüşmede, İngiltere-Suriye ilişkileri de ele alındı. Kral Abdullah, Beşar'ı bu ilişkileri geliştirmeye "teşvik etti".

Beşar ise konuğuna, "bu fikre tamamen açık olduğunu" ve Birleşik Krallık'a "büyük saygı duyduğunu" söyledi.

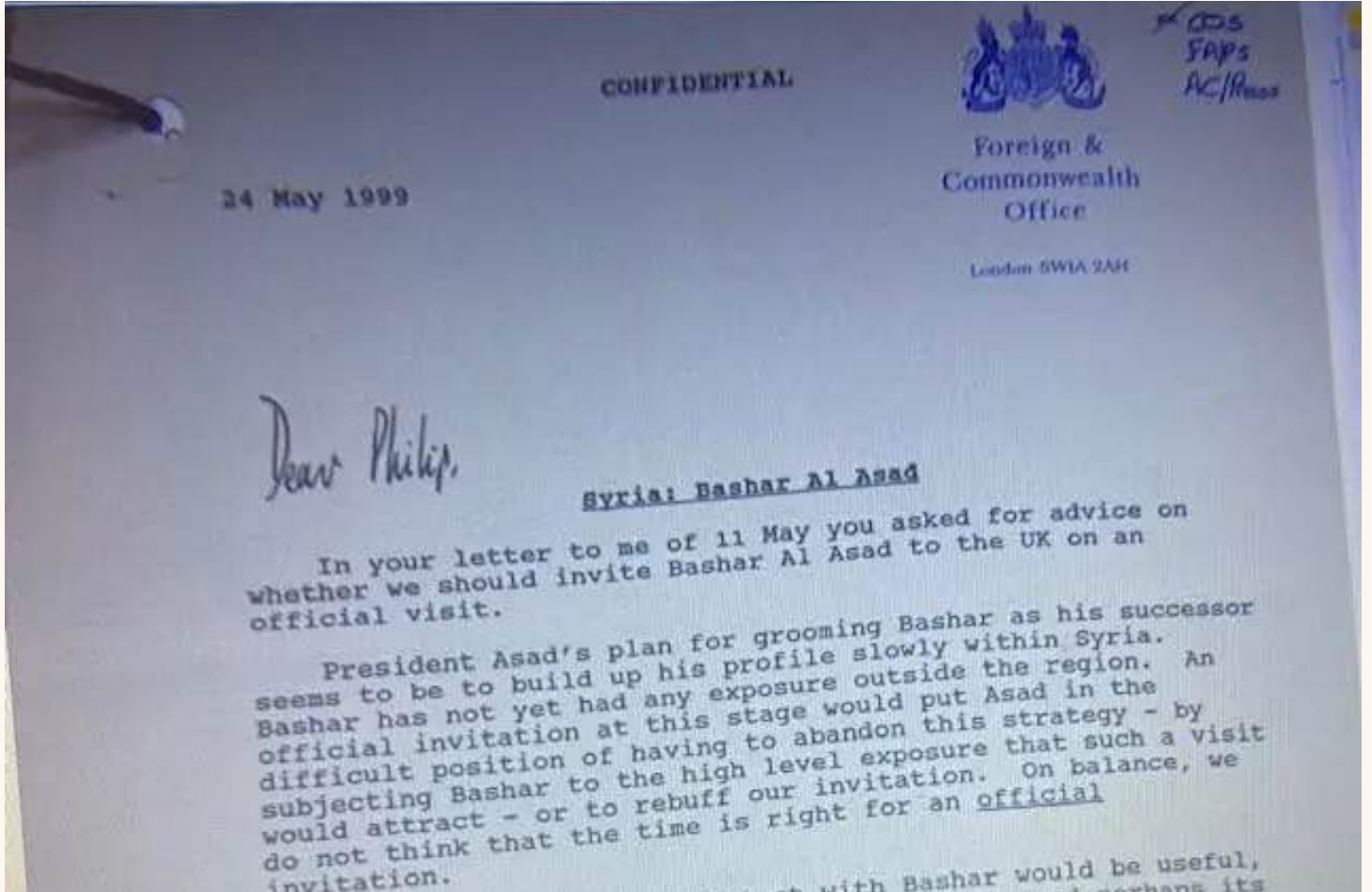
Ekim 2001'de Blair, Suriye'yi ziyaret eden ilk İngiliz Başbakanı oldu. On dört ay sonra, Beşar Esad, Birleşik Krallık'a davet edilerek, resmi ziyaret gerçekleştiren ilk Suriye lideri oldu.

Diğer belgeler, Blair hükümetinin, Arap Baharı devrimlerinden on yıl önce, Beşar Esad da dahil olmak üzere yeni nesil genç Arap liderlerin bölgedeki reform ve demokrasiyi teşvik edeceğine dair büyük umutlar beslediğini ortaya koyuyor.

Belgede, Bahreyn Emiri ve şu anki Kralı Şeyh Hamad Bin İsa El Halife tarafından "Arap Genç Yöneticiler Kulübü" olarak adlandırılan bir gruba atıfta bulunuluyor.

Eski Birleşik Krallık Başbakanı Tony Blair'in, Suriye Devlet Başkanı Hafız Esad'a, Beşar'ı cumhurbaşkanlığına hazırlaması için yardım teklif ettiğini gösteren belgeler.)

Musk Pentagon'ı İşgal Ettiğinde

YAZAR: MELVIN GOODMAN*

KAYNAK: COUNTERPUNCH.ORG

Bu hafta Washington Post'ta yayımlanan bir köşe yazısında, eski Deniz Kuvvetleri Bakanı Richard Danzig, Elon Musk ve Hükümet Verimliliği Departmanı'ndaki ekibinin Pentagon'a, "maliyetleri kırmak amacıyla değil", silah sistemlerimizin "etkinliğini artırmak" için gönderilmesini önerdi. Danzig, "ilk ulusal güvenlik önceliğimiz maliyetleri kırmak olmaması gerektiğine" inanıyor. Ben ise her ikisini de yapabileceğimize inanıyorum.

Musk, uzay ve otomotiv alanlarında "teknolojiyi eski sorunları yeni yollarla çözmek için uygulama" konusunda önemli bir geçmişe sahip. Ancak, Pentagon hibelerinden kendisi için milyarlarca dolar kazanması ve savunma harcamalarının artırılmasını desteklemesi nedeniyle büyük bir çıkar çatışması yaşıyor.

Amerika Birleşik Devletleri, ulusal savunmaya dünyanın geri kalanı kadar harcama yapıyor. Şu anda, Pentagon'a yaklaşık 900 milyar dolar harcanırken, Gaziler İdaresi, İç Güvenlik Bakanlığı, Enerji Bakanlığı ve İstihbarat Topluluğu gibi kilit kurumlara ek olarak 400 milyar dolar daha harcanıyor.

Silah alımlarında makul kesintiler yapılarak ve dünya genelinde bir dizi askeri üs ve tesis kapatılarak yüz milyarlarca dolar tasarruf edilebilir. Amerika Birleşik Devletleri'nin dünya çapında 700'den fazla üssü ve tesisi bulunmaktadır.

Çin'in Afrika Boynuzu'nda bir denizaşırı üssü varken, Rusya'nın Suriye'de, 55 yıllık Esad ailesi yönetiminin yerini alan Şam'daki yeni hükümet tarafından tehdit edilen iki üssü bulunmaktadır.

Pentagon bütçesinin her yönü—araştırma ve geliştirme, tedarik, operasyon ve bakım ile altyapı—ilave tasarruf fırsatları için detaylı bir şekilde incelenmelidir.

Askeri maaşlardaki artışların sınırlandırılması 17 milyar dolar, Savunma Bakanlığı'na bağlı sivil maaşların üç yıl boyunca dondurulması ise 15 milyar dolar tasarruf sağlayacaktır.

Son birkaç yıldır kontrolden çıkan operasyon ve tedarik maliyetleri, ek iki önemli harcama kalemi olmuştur. Özellikle lojistik altyapısı sınırlı ülkelerde askeri ekipmanlarımızın üslerimize taşınması, büyük lojistik maliyetlere neden olmaktadır.

Kongre Bütçe Ofisi (CBO) yıllar içinde, “silah geliştirme ve satın alma maliyetlerinin tarihsel olarak Pentagon’un tahminlerinden ortalama yüzde 20-30 daha yüksek olduğunu” tespit etmiştir. Her yıl on milyarlarca dolar, 21. yüzyılın ihtiyaçlarına uygun olmayan Soğuk Savaş sistemlerine harcanmaktadır. Maliyetli ve tartışmalı bir program olan F-35 savaş uçağı, Irak ya da Afganistan’da kullanılamayacak kadar sofistikeydi. Başkan Eisenhower’ın askeri-sanayi kompleksine yönelik uyarısına, F-35 Müşterek Taarruz Uçağı’nın tedarik geçmişinden daha iyi bir örnek yoktur. Deniz Piyadeleri’nin V-22 Osprey uçağında olduğu gibi, F-35 de maliyet aşırı, askeri kötü yönetim ve siyasi denetimin olmaması nedeniyle sorunlu bir program olmuştur. Yeni nesil silahlı insansız hava araçları ve hipersonik seyir füzeleri, birkaç bin sofistike savaş uçağına kıyasla daha fazla kullanım alanına sahip olup çok daha düşük maliyetlidir. Donanma ve Deniz Piyadeleri için üretilen F-35 varyantları asla inşa edilmemeliydi. Ancak insansız hava araçları, Hava Kuvvetleri için (pilot eksikliği nedeniyle) tıpkı Amiral Hyman Rickover’ın stratejik denizaltılarının Donanma için yarattığı sorunu (daha küçük mürettebat, daha az subay) yaratmaktadır. Deniz Piyadeleri’nin varlığı bile tartışmalıdır. Deniz Piyadeleri, Kore Savaşı’ndan bu yana—yani 70 yılı aşkın süredir—bir amfibi çıkarma gerçekleştirmemiştir. Bu da, İkinci Dünya Savaşı’ndan bu yana yapılan tek amfibi harekât olmuştur. Dünyada, sayı ve yetenek bakımından böyle bir Kolorduya sahip başka bir ülke yoktur. Başkan George H.W. Bush ve Savunma Bakanı Dick Cheney, 35 yıl önce Deniz Piyadeleri’nin Osprey programını sonlandırmaya çalıştı. Osprey üzerine yazılmış en önemli kitabın yazarı Richard Whittle’a göre, Deniz Piyadeleri’nin tepkisi “itaatsizlik sınırındaydı.” Genel Sorumluluk Ofisi, Osprey’in “yüksek tehdit içeren operasyonlarda” görev yapabilme yeteneği konusunda ciddi soru işaretleri ortaya koymuştur. Bu arada, Deniz Piyadeleri için ayrılan bütçe yaklaşık 55 milyar dolardır. Savunma harcamalarında maliyet tasarrufunun anahtarı, nükleer güçlerin azaltılmasında yatmaktadır. Son 75 yılın en iyi saklanan savunma sırlarından biri, nükleer silahların üretim ve bakım maliyetlerinin olağanüstü yüksek olmasıdır. Nükleer silahlara 7 trilyon dolardan fazla harcama yapıldı ve bu, toplam savunma harcamalarının dörtte biri ile üçte birine tekabül etmektedir. Önümüzdeki 7 yıl için de bir trilyon dolar daha tahsis edilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri nükleer silahları ilk geliştirmeye başladığında, askeri-sanayi kompleksi, nükleer sistemlere yapılan büyük yatırımın daha küçük bir ordu ve donanmayı mümkün kılacağı için genel bir tasarruf sağlayacağını (yanlış bir şekilde) öne sürdü. Ancak zamanla ordumuz (180 milyar dolar) ve donanmamız (230 milyar dolar) daha da büyüdü ve vergi mükellefleri için daha maliyetli hale geldi. Trump yönetimi, Uluslararası Kalkınma Ajansı’nı ve onun önemli ekonomik yardım programlarını yok etmeye çalışırken, çeşitli askeri yardım programları

büyümeye devam ediyor.

Amerika Birleşik Devletleri, askeri-sanayi-kongre kompleksinin bir başka yönünü temsil eden denizasıırı silah satışlarında dünya lideridir. İsrail ve Mısır, ciddi insan hakları ihlallerine rağmen yılda 4 milyar dolar askeri yardım almaktadır; oysa bu ihlaller, ABD’nin bu ülkelere askeri yardım sağlamasını engellemelidir.

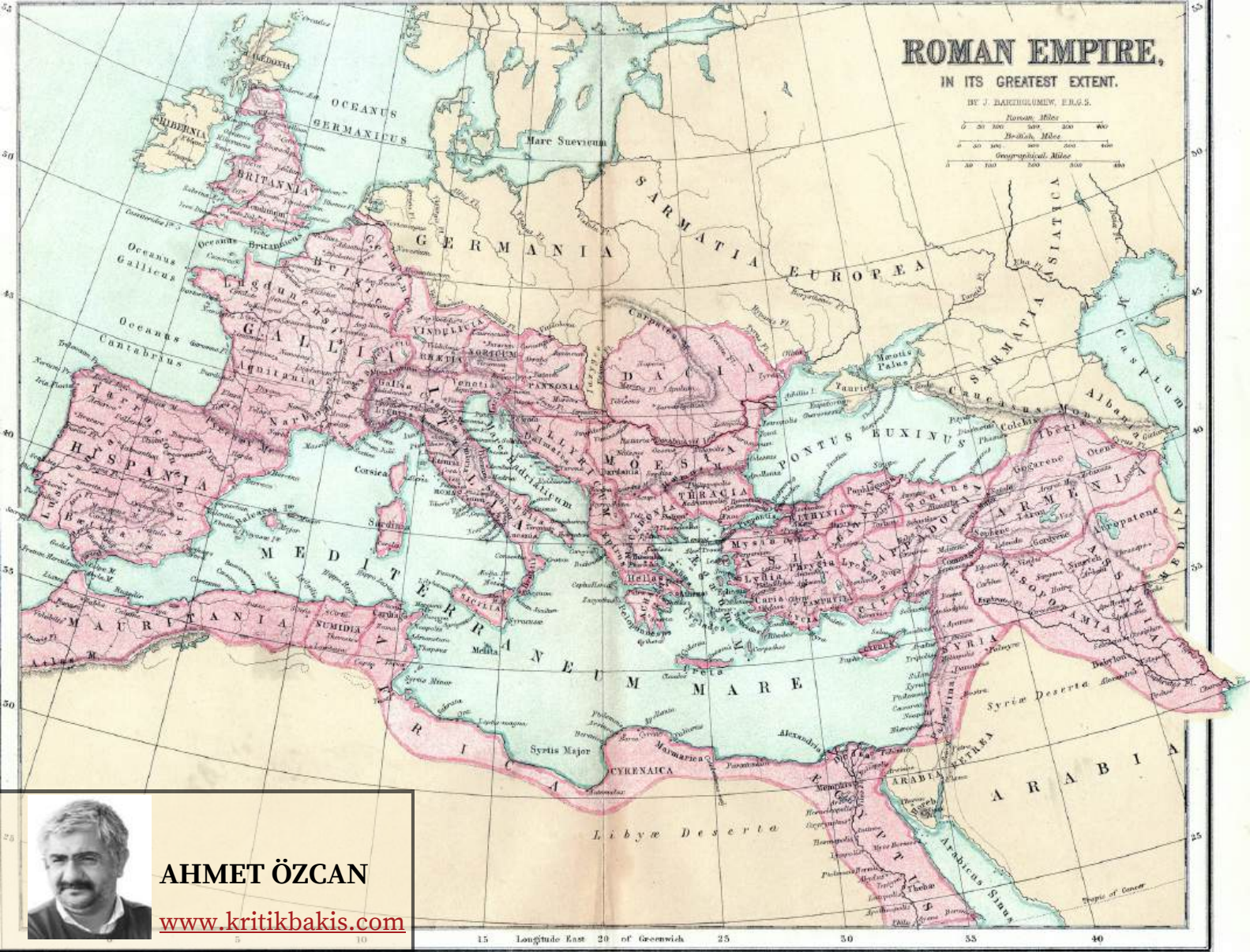
Askeri yardımın amaçlarından biri bölgesel istikrara katkıda bulunmaktır, ancak bu Orta Doğu’da pek gerçekleşmemiştir. Özellikle terörle mücadelede, askeri yardımlar son derece etkisiz kalmıştır.

Eisenhower’ın askeri-sanayi kompleksine yönelik uyarısından altmış beş yıl sonra, Amerika Birleşik Devletleri ordunun rolünü artırması, kutsal hale gelen askeri harcama kültürü ve dünyanın dört bir yanına yayılan ABD üsleriyle ilgili olarak yüzleşmek zorundadır. Eisenhower’ın, militarizmin tehlikelerine yönelik “demirden haç” benzetmesi, Amerikan yaşam tarzı için hiç bu kadar belirgin ya da tehdit edici olmamıştı.

Son olarak, Trump Kanada, Grönland, Panama Kanalı ve şimdi de Gazze ile ilgili toprak kazanımlarını gerçekleştirdiği takdirde, savunma harcamalarına ne olacak? Elon Musk ve çocuklarını Pentagon’a göndermeye gelince: Ne yanlış gidebilir ki?

Dipnot:

* Melvin A. Goodman, Uluslararası Politika Merkezi’nde kıdemli araştırmacı ve Johns Hopkins Üniversitesi’nde hükümet profesörüdür. Eski bir CIA analisti olan Goodman, *Failure of Intelligence: The Decline and Fall of the CIA*, *National Insecurity: The Cost of American Militarism* ve *A Whistleblower at the CIA* gibi kitapların yazarıdır. En yeni kitapları *American Carnage: The Wars of Donald Trump* (Opus Publishing, 2019) ve *Containing the National Security State* (Opus Publishing, 2021) isimleriyle yayımlanmıştır. Goodman, *counterpunch.org*’un ulusal güvenlik köşe yazarıdır.

MÜSLÜMAN ROMA; DEVLET-İ ÂLİYYE VE SENFONİK MİLLETLEŞME

Geçmişin arabalarıyla hiçbir yere gidemezsiniz.
Maksim Gorki

Cemal Süreya, Ziya Gökalp için, “geriye döndükçe toparlayıcı ama ileriye boş bakışlarla bakan düşünür” der. Türkiye, eski müesses düzenin dönüşümünü demokratik süreçle devam ettirirken memleketin birçok siyasi ve entelektüel figürünün bu zarif tanımdaki gibi, geleceğe dair hiçbir fikrinin ve tasavvurunun olmadığı görülüyor.

Eski düzen, geçmişin inkârı ve geleceğin belirsizliği üzerinden günü kurtarma telaşını ifade ediyordu. Ve bu geçmişten hala kurtulamayan zihinler yarını da konuşmayı bilmiyorlar.

Oysa şimdi ‘Gün’ kurtarıldı, yani büyük çöküşün üzerinden yüz yıl geçti ve artık geleceğe bakma zamanıdır.

Sürecin özü: Normalleşme

Kürt meselesinin çözümünü de içeren demokratikleşme süreci, aslında millet olarak yeniden geleceğe bakabilen bir özgüvenin tesisini sağlayacaktır. Bu, kelimenin tam anlamıyla bir normalleşme sürecidir. Anormal olanın yani eski Türkiye’nin korkular ve imtiyazlar üzerine kurulu iç-dış siyasetinin değiştirilmesi ve milletin her anlamda güçlendirilmesini içeren eşitlikçi bir demokratik düzenin kurumsallaştırılması, sürecin nihai hedefi olmalıdır. Değişim sürecinin tam ve kamil manada en az bir nesil sonra meyve vereceği unutulmadan, var olan dönemi en az hasarla, en az çatışmayla, en az gerilimle ve en önemlisi de en az hatayla atlatmaya çalışmak gerekiyor. Çünkü asıl büyük ve önemli işler bundan sonra yapılacaktır. Yaşanan süreç, zemin temizliği ve devletin millet tarafından temellükü tamamlanırken; milletin bütün unsurlarıyla daha fazla güçlendirilmesi, birikmiş enerjisinin heba edilmeden doğru kanallara akıtılması ve yaşadığı iyi-kötü deneyimlerin tecrübesiyle daha adil ve özgür bir düzenin kurucu iradesinin olgunlaştırılmasıyla tahkim edilecektir.

Ortadoğu'nun sosyal 'enerjisi'

İslam dünyasının kadim topluluklarını etnik kavramlarla kategorize edersek, Türkler, Araplar ve İranlılar, emperyalist kuşatma altında düşük yoğunluklu bir var kalma çabası ile boğuşmaktadırlar. Kürtler, Arnavutlar, Filistinliler ve Peştunlar gibi ümmet içinde tarih sahnesine daha etkili çıkmak için çaba gösteren, genç, dinamik topluluklar ise yeni enerji kaynakları gibidir. Doğru ve bir üst çatıda organize olma koşulları oluşmadığı için bu enerji halklar, şimdilik ilk buldukları dil, üslup ve örgütlenme tarzı olan Milliyetçiliğe sarılmış durumdadır. Çünkü bu halklar, Osmanlının yıkıntıları altında kalmamış, yani bu yıkımı bizzat değil, dolaylı olarak yaşamış bu nedenle de ümmet adına harekete geçirilebilecek bir topluluk enerjisini saklamış, ancak kendilerini 20. yüzyıl boyunca varoluşsal bir tehdit altında hissederek, fazladan var kalma çabasına yönelmiş halklardır. Bu açıdan, ümmet adına, batıyla büyük hesaplaşma davası yerine lokal ve yer yer de tüketici eylemlere yönelebilmekte, hatta var olma davalarını her şeylerinin önüne geçirebilmektedirler. Oysa tarihte hiçbir topluluk salt kendisi olarak, kendi kararıyla ve arzusuyla sahne almamıştır. Örneğin 20. yüzyıl boyunca var olan birçok halkın ve devletin kaderi, Stalin, Churchill ve Wilson'un iradesiyle şekillenmiştir.

Genelde İslam dünyasının özelde Mezopotamya-Akdeniz havzasının Osmanlı sonrası yaşadığı travmaya son vermek ve bütün kadim bölge halklarının yeniden ortak bir kader etrafında geleceğe yürümesini sağlamak için büyük bir çatıya ihtiyaç vardır. Bölgemizin geleceğini büyük güçlerin yeni strateji oyunlarına teslim etmemek için, bölgemizde bir büyük gücün inşası kaçınılmazdır. Bu bağlamda, Türkiye'nin de, Arap dünyasının da, Kafkaslar ve Balkanların da, Afrika ve Orta Asya'nın da büyük ve tarihsel bir ortak irade etrafında toparlanması, geleceğimizin en önemli sigortasıdır. Ancak böyle bir irade, bütün halkların toplumsal enerjilerini bir üst projede birleştirerek, var olma davalarını engellemek bir yana teşvik edici bir siyasetle doğru yöne kanalize edebilir. Bunu yapacak olan irade, tarihte kendi var oluşuna dönüp bakmalıdır.

Tarihte Selçuklu devri olarak bilinen dönem, derin İslam aklının Abbasi eliti üzerinden keşfettiği Türk enerjisinin ümmet adına örgütlenmesini ifade eder. Türk kabilelerinin iç savaşlarıyla tarihe çıkma çabası, var olma ve fethetme dinamiği üretmiş, bu dinamik ise Arap aklının açtığı kanallar sayesinde büyük bir imparatorluğa temel olmuştur.

Türkler, bölgeye ilk geldiklerinde, göçebe kimlikleriyle birçok yerli ama yozlaşmış asil sınıflar tarafından barbar-kölemen olarak aşağılanmış, hem İran, hem Arap, hem de Bizans yönetici sınıfları tarafından bir bela olarak görülmüştür. Ancak Abbasi hilafeti, büyük bir sağduyu ve vizyonla Türkleri dışlamak ve aşağılamak yerine, onore ederek ve onlara kendi yetenekleri doğrultusunda onurlu bir yer açarak değerlendirme yolunu seçmiş, böylece Arap, İran, Türk ve Kürtlerin

ortak iradesi olan Selçuklu sayesinde İslam dünyası büyük bir yok oluşun eşiğinden dönmüştür.

Aynı şekilde Osmanlı'nın kurucu unsuru Kayı Türk aşireti de; hem fetret döneminde Anadolu'daki kaotik ortamdan rahatsız olan ortalama Anadolu Müslüman ve Hristiyan orta sınıfların, hem de 1204-1270 yılları arasındaki Latin istilasından sonra Katolik Latin kalıntılarının yozlaşmış varlığına esir olmuş Ortodoks Bizans'ın yerli soylularının birlikte açtığı kredi sayesinde hızla güçlenmiştir. Böylece Osmanlılar, bir yandan batı Anadolu'da Latinize olmuş Bizans'ın tekfurlarının zulmünden Ortodoks Rum halkını kurtaran asil savaşçılar, öte yandan İslam kılıcını diğer beylikler yerine gavura karşı sallayan Müslüman dinamik olarak sahneye çıkmıştır.

Osmanlıların bu hızlı yükselişi de, tıpkı Selçuklular gibi, kendilerinden önce var olan sosyal-siyasi bir aklın yol vermesi, bu enerjiyi pozitif bir kanala akıtacak koşulları oluşturması sayesinde mümkün olabilmektedir. Doğu Roma, Müslüman Roma olmuştur.

Sonradan Osmanlı denilen Müslüman/Türk Roma'nın (Devlet-i Âliyye) devlet eliti de Fatih-Yavuz ve Kanuni dönemlerinde Kürtler, Ermeniler, Çerkezler, Arnavutlar ve Arapları, önemli misyonlarla devletin parçası, ortağı, sahibi olarak tarihte tutmuştur. Kırım Tatarları, Yunanlılar, Sırp ve Bulgarlar'da Osmanlı sayesinde tarihlerinin en özgür ve gelişkin devirlerini yaşamışlardır.

Bu bağlamda yeni bir fetret dönemi sayılabilecek olan ve bu özelliği ile hala devam eden 20. yüzyılda, tıpkı 11.-15. ve 17. yüzyıllarda yapıldığı gibi, İslam ümmetinin ve Doğu Roma'nın hala diri kalmış enerjisini temsil eden topluluklar, kendilerini tarih sahnesine çıkmaya iten etnik ve ideolojik kimliklerine bakılmaksızın, uzun vadeli bir vizyonla değerlendirilmeli, bu enerjinin bütün Roma dünyası adına pozitif bir tarihsel rol üstlenmesinin yolları aranmalıdır.

Bu manada, Kürt olgusuna, dar görüşlülük ve tasfiyecilikle malul müesses düzenin perspektifi ve kuru bir kardeşlik retoriğinin ötesinde, tarihsel birikim ve bütünleştirici bir iradeyle bakan yaklaşım şarttır.

Sorunun özü; Sahte devletler

Bilindiği gibi, Doğu Roma-Bizans düzeni, Anadolu'da Ermeni ve Rum halkların, Balkanlar da ise Bulgar ve Sırp'ların dengesi üzerine kurulmuştu. Osmanlı, İstanbul'un fethinden sonra, bu dengeyi korumakla birlikte, paralel olarak Müslüman halklardan oluşan ek bir denge oluşturdu. Osmanlı; Anadolu'da Türkmen aşiretler ve Kürtleri, Ermeni ve Rumları dengeleyecek bir şekilde, Balkanlarda ise Karaman'dan iskan ettiği Türkler, Arnavutlar ve Boşnakları, Yunan, Bulgar ve Sırp'ları dengeleyecek bir şekilde yeni düzeninin jeokültürel sacayakları olarak konumlandırmıştı. Bu denge siyaseti, toplamda doğu'da İran'a, batıda vatan-katolik dünyasına karşı bir iç tahkimat demektir.

Bizans, Anadolu'da Ermenilerle Rumların ayrışması ve çatışması nedeniyle hakimiyetini kaybetmişti. Osmanlı ise son dönemde Ermeni ve Rumları batılı güçlere kaptırmış, buna karşın Kürt ve Çerkez aşiretlerini özellikle doğuda Ermenilere karşı kullanarak Anadolu dengesini korumaya çalışmıştı. Batıda ise Yunan, Bulgar, Sırp ve Arnavutlar, milliyetçiliğin kara baharına kapılıp kendi devletlerine isyan ederek kendi devletleri sandıkları küçük kavim beyliklerine bölünmüşlerdi.

I.Dünya savaşı sonrası galip devletlerin bölgemizde kurdurduğu bütün bu sahte devletlere karşın, Türkiye, Anadolu'da kalan yeni demografi ve denge üzerine bina edildi.

Cumhuriyet, aslında Anadolu'da, yani elde kalan son vatan parçasında can havliyle Kürt-Türkmen demografisine yaslanmaktaydı. Fakat Avrupa icadı etnik kimlikler ve dar ulus perspektifi, yeniden milletleşme adına kadim millet geleneğini de tahrip etti ve halklarımıza milliyetçilik zehirini aşıladı. Sonuçta Eric Hobsbawm'ın "milliyetçilik, açıkça öyle olmayan şeye gereğinden fazla inancı gerektirir" sözünü doğrularcasına, Türk, Kürt, Arap, Arnavut, Çerkez kimlikleri nasyonalist temelde yeniden icat edilip birbiriyle rekabete sokuldu. Oysa bu kimliklerin içeriği bir yana, bu etnik kelimelerin yeni tanımları dahi batı icadıydı.

Sonuçta kendi coğrafyamıza, tarihimize, inançlarımıza ve geleneklerimize uymayan devlet, siyaset, kimlik, ırk, etnos ve ideolojilerle kuşatılıp bölünüp küçülen ve batı lehine birbiriyle uğraşan modern beylikler dönemi başlamıştı. Tıpkı 1204 Latin haçlı istilasından sonra Doğu Roma'nın parçalanması ve latinizasyonla kendine yabancılaşması gibi, 1920'lerden itibaren latinizasyon batılılaşma adıyla tekrar bölgemizi istila etti.

I.Dünya savaşının galipleri, Musul-Kerkük'e el koyarken, Kürtleri hem dört parçaya bölerek hem de yeni Türkiye'ye karşı bir şantaj unsuruymuş gibi sunarak, cumhuriyet elitlerinin bölünme ve yıkılma korkularını - bir şartlı refleks- gibi Kürtler üzerine yıktı. Cumhuriyeti bu korkularla yönetilebilir hale getiren batılı güçler için yapılan iş artık basitti; Kürtlüğü kışkırtıyormuş gibi yaparak devleti, devleti de Kürde karşı kışkırtarak Kürtleri yönettiler.

Cumhuriyet, Kürtlerle doğru ve olumlu bir ilişki

kuramadı. Gerek din politikası, gerekse Alevilik politikası, özünde Kürtleri tehdit olarak gören, daha doğrusu Ermeni ayrılıkçılığından bakiye bir bölünme endişesinin sonucuydu. Bu bakışın arka planında, Ermeni tehcirinin bir şekilde Kürtler üzerinden intikamının alınacağı düşüncesi, yani Kürtlerle araya mesafe koyarak Türklüğe dönük olası bir saldırının önüne geçmek ve yine İran'ın Kürtleri Türkiye'ye karşı kullanabileceğine dair içgüdüsel hesaplar da vardı.

Bu nedenle Cumhuriyetin müesses düzeni, ömrünü adeta Anadolu'yu yeniden fethetmek ve hükmetmek çabasıyla geçirdi. Bütün askeri-politik ve kültürel gücünü, merkezinde Kürtlerin olduğu Doğu'yu ve dolayısı ile köylü dindarlığını ve "öteki" gördüğü Kürtlerin dil ve kültürünü yok etme çabasına yöneltti. Batının İslam dünyasına genel bakışındaki oryantalist vizyonu adeta ödünç alarak, kendi çapında bir Şark meselesi icat etti.

Osmanlı sonrası sığınılan Anadolu'da yeni rejime uygun uluslaşma çabasıyla başlayan süreç, bizzat bu çabayla milletleşmeyi de kökünden sabote eden bir resmi politikanın kanıksanmasını, yerleşmesini ve kireçlenmesini sağladı.

Bu bağlam içinde ele alındığında eski devletin Kürt siyaseti, özünde millet ve din konusundaki tasfiyeci politikanın etnik temelde ifadesinden başka bir şey değildir. Cumhuriyet, milleti yeniden formatlayarak, belki güvenlik endişesiyle belki de gerçekten geri kalmışlıktan kurtulmanın bir yolu olarak batılılaştırmaya çalışmış, bunu yaparken de milletin senfonik-çoğulcu etnik yapısını kültür temelinde homojenleştirmeye-tabii Türklüğü de tahrip edip yeniden formatlayarak ladino- Türkleştirmeye- ve dini karakterini batıyı tehdit etmeyecek ve batılılaşma politikasına da engel olmayacak biçimde reforme etmeye-sekülerleştirmeye- yönelmiştir.

Sonuçta, millete dayanmayan bir ulus hakimiyeti, cumhura güvenmeyen bir cumhuriyetçilik, halkına dayanmayan bir halk partisi ve geleceğinden hep korkan bir korkular düzeni ortaya çıkmıştı.

Çözümün özü; Büyük çatı olarak Müslüman Roma-Devlet-i Âliyye

Sorunun özünü, yani Osmanlı sonrası batıya bağımlı self kolonizasyon düzenleri olarak halklarımıza dayatılmış bütün sahte devletleri dönüştürmeden, hiçbir yeni adımın atılamayacağını unutmamak gerekiyor.

Milleti birleştiren asli dinamiğin etnik, dini veya mezhebi kimlikler değil, adil ve ortak bir devlet (Devlet-i Âliyye) olduğu akıldan çıkartılmamalıdır. Özünden kopartılıp batıya rehin verilmiş devletin yeniden milletin mülküne dönüştürülmesine dönük genel, kuşatıcı ve adil bir devlet idraki, bütün sorunların çözümü için atılacak ilk adımdır.

Kürt sorunu da, onu kışkırtan batılı güçler ve işbirlikçisi olan yerli kolonizatörlerin bu köklü devletin yeniden ihyası sürecinde tasfiyesi ile çözülecektir.

Bu manada, Türklük, Kürtlük, millet, ulus tartışması yerine, gerçek bir devlet tartışması yürütülmelidir. Çünkü bu coğrafyanın gerçek-tarihsel Devletinin dini, ırkı, mezhebi, ideolojisi, sadece hürriyet, hukuk ve Adalettir. Müslüman Roma, bütün bölgenin ana rahmidir ve hürriyet ve adalet devletinin adıdır.

Bu anlamda adaleti, hukukun üstünlüğünü, hürriyetleri, insan olma ahlakını tartışmak, Türklük, Kürtlük, Araplık, Alevilik, Sünnilik gibi sosyal kimlik kavramları üzerinden çatışmaktan çok daha hayırlıdır. Zira adaletin nöbetini tutacak olan gerçek bir devlet, aynı anda hem büyük Türkiye, hem Kürdistan, hem Irak, Suriye, Filistin, Arabistan, hem Azerbaycan, Gürcistan, Çerkezistan, Arnavutluk, Bulgaristan, Yunanistan, Ermenistan, Boşnakistan...olacağı için, Wilson'un, Stalin'in, Churchill'in bütün sahte devletlerini onlara geri iade etmemizi sağlayacaktır. Navarin bozgununda başlayıp, Balkan faciasıyla süren, Reval toplantısında kararlaştırılıp Sykes-Picot ile sınırlara bölünen vatanımızın şark meselesi parantezi, ancak mevcudun bütününü gören geniş bir açıyla bakılarak kapatılabilir.

Senfonik Milletleşme

Adalet devletin idrakinin sosyal kökü, senfonik millet şuurudur. Çok kültürlü toplumlarımıza yakışır çok sesli senfonik bir milletleşme idraki ve bunu yönetecek bir üst devlet çatısı bütün çözümlerin anasıdır. Ulus anlamında kullanılan millet kavramının önüne arkasına etnik bir takı ekleyerek toplumu homojenleştirmenin birliği ve dirliği sağlayacağına olan inanç, 20. Yy ın düşük yoğunluklu iç savaşlarla geçirilmesine, on binlerce insanımızın ölmesine, bin bir acı, zulüm, katliam ve travmanın yaşanmasına sebep olmuştu. Hiç bunlar yaşanmamış gibi hala aynı sebebi çözüm diye sunan, hala etnik kavramlarla çok etnikli bir toplumu bir arada tutmaya çalışan iflah olmaz cehaletin kendini milliyetçilik veya millilik gibi sunması, gerçekten artık tartışmaya bile değmeyecek kadar bıkkınlık vermiştir. Ulus kavramı, uluslaşma, askeri-tarım imparatorluklarını yıkan burjuvazinin 19. Ve 20. Yüzyıl formülü olarak artık fiilen tükenmişken, batıda ve doğuda artık bölgesel bütünleşmeler, entegrasyonlar, ulus-ötesi birlik formülleri, hatta küresel vatandaşlık

teorileri tartışılırken, herkesin yeni doğan çocuğu böyle bir dünyaya büyürken, geçmişin arabalarından bir türlü inmeden geleceği konuşmanın hiçbir anlamı yoktur.

Her yeni formülü, fikri, projeyi, öneriyi Türklüğün (veya Kürtlüğün) yok edilmesine dönük bir hamle gibi algılayan bu refleks, Türklüğü (veya Kürtlüğü) fasit bir dairede sonsuza kadar dönüp duracak değişmez bir kaderin sabit değeri gibi görmektedir. Oysa var olan hiçbir şey kendini yenilemediği sürece asla ölümsüz değildir ve bu toplumlar ve devletler için de geçerlidir.

Ulus, öyle ya da böyle 20. Yy.ın siyasal formülü olarak tabii ki bir süre daha devam edecek bir realitedir ve bu gün bu realiteyi yok etmek kimsenin elinde değildir. Bu siyasal birimler tarihin eko-politik süreçlerinde şekillenir, değişir, gelişir veya işlevsizse yok olur. Bunu tartışmak bile abestir. Ama bir arada yaşama, farklılıkları tanıma, çokluk içinde bir olabilme, dilleri ve kültürleri yan yana, iç içe, koruyup yaşatma, etnogenezi, ortak toplamın bileşenine dönüştürme gibi başka gerçeklikler de vardır. Buna millet denir. İşte uluslaşma, aslında bu fiili millet gerçekliğiyle çelişki içindeyse bir soruna dönüşür ve Türkiye milletleşmesini tamamlamış-ve aslında başarılı- ama uluslaşmasını henüz tamamlayamamış bir ülkedir. Çünkü sorun, ulus devletin milleti uluslaştırmaya çalışmasından doğmuştur.

Ulus ve millet ayrımı yapmadan yürütülen her tartışma eksik, yanlış ve yanlış anlamaya müsaittir. Türk ulusu, uluslararası sistemle uyumlu resmi bir formülasyondur ve istenirse tek tipçi-homojen istenirse de bir çok başka ülkede olduğu gibi homojen olmayan daha esnek, çoğulcu bir entegrasyon biçimiyle de var olabilir. Türkiye Cumhuriyeti bilinen endişelerden dolayı birlik ve dirliği, üniteryan-homojenleştirme de gördüğü için Kürt kimliğini bastırma ve Türkleştirmeyi tercih etmiştir. Sonuçta, ulus, resmi, idari ve devlet merkezli bir şekillendirme sürecidir. Ama millet, tarihsel, kültürel ve dini bir terkinin adıdır ve devlete rağmen de var olabilen daha derin bir ana rahmidir. Kürtleri ve diğer farklı etnosları Türk kavramıyla birleme çabası, zoraki bir üniterlik var edebilir-kısmen etmiştir de ama, dirlik ve düzeni sağlayamamıştır. Millet kavramı ise devlet ve onun ulus'u şeklinde bir etnosla değil, İslamla tanımlanabilir ve İslam, etnosun da mezhep veya başka bir ideolojik kimliğin de üstündedir. İslam milletinin ırkı da etnik kimliği de mezhebi de sadece İslamdır. Bu nedenle Türkçü, Kürtçü, ulusalcı, solcu, Mezhepçi bütün faşizan unsurlar, İslamofobiktir. Batı istilasının tortuları olan bu unsurların İslam'a olan öfkесinin nedeni, istilacıların amaçladığı self kolonizasyonun İslam yüzünden bir türlü tam olarak sağlanamamasıdır. Bu unsurların çoğu, bu işlevlerinin bile farkında olmayacak bir şekilde sadece İslama değil, bu topraklara ve tarihe yabancılaştırmıştır. İslamın İ'sini anlayamadıkları gibi, milletin M'sini de hala anlayamamaktadırlar. Bu dramatik yabancılaştırma biçimi, ayrı bir bahis konusudur. Türkiye, İslam milletinin homojen terkininin payitahtıdır. Türk ulusu, Türk devleti, Türk ordusu, son

tahlilde Kürdün de Arabın da, çerkez, Gürcü, Arnavut vb. tüm millet bileşenlerinin yani Anadoludaki İslam milletinin resmi çatısıdır. Bu müesses ulusallık dahi, bütün varoluşunu, varlık ve bekasını bu İslam milletinin tarihsel varlığına borçludur. İşte modern ulus yaratma projesi, bunu unuttuğu veya bu özülle çatıştığı her durumda hem meşruiyeti tartışılır hem de dirlik ve düzeni bozulur. Nitekim Kürt sorunu başlığı ile olan biten trajedi, devleti yönetenlerin ayrılıkçı-bölücülerle çatışıp vatanın bütünlüğünü koruduklarını zannederken, aslında milletin özülle ters düşen bu ulusçuluk inadıyla milleti prosrüktes yatağına* sığdırma çabasının eseridir. Bütün bu yanlış politikalara rağmen hala milletin bölünmemesi ve ülkenin dirlik ve düzeninin demokratik zeminde sağlanabildiği vasatın olabilmemesinin temelinde İslam milleti şuurunun hala aktif olması yatmaktadır. Bu gerçek, batının, İngiltere'nin, Fransa'nın Rusya'nın veya Nato'nun tayin edebileceği veya silebileceği bir konu değildir. Bu nedenle bütün çabalara rağmen Türkiye İslam milleti, bütün farklılıklarıyla hala bir ve bütündür. Yani kendini İslam milleti olarak gören toplum çoğunluğunun her şeye rağmen etnik bir sorunu yoktur. Ama Türk ulusu, Kürt ulusçu kimliği karşısında, Kürt ulusçuluğu ise Türk ulus devleti karşısında tıkanmış ve çaresiz durumdadır. Çünkü milletin doğal varoluşunu, ulusun gayrı tabii kimliğinde erimeye veya ayrışmaya zorlamaktadırlar. Devlet politikası yapılarak üniter yapıyı koruma formülü olan Türk ulusçu yaklaşım, karşısında konumlanan benzer bir yanlış da teşvik ve tahrik etmiştir. Kürt milliyetçiliği, Kürt devleti talebiyle Kürt ulus devleti hevesine kapılmış, İslam milletinden bir alta, Kürt aşireti düzeyine inerek sadece Kürt ağalarla yönetilen ayrı Kürt konağı ister hale gelmiştir. Belki 20. Yy.lın başında her kavme bir ulus icat eden emperyalistler, diğerlerinin yanında Kürdistan ulus devletini de kurarak bugüne başka sorunlar hediye(!) bırakabilirdi ama galiba coğrafyayı o kadar değerli görmedikleri için veya Kürtleri fazla dindar buldukları ve Ermeniler ve Süryanilerle çatıştıkları için ya da dört devlete bitmeyen bir sorun yaşatmak için, bu iyiliği(!) yapmamışlar. Şimdi 20. yüzyıl bütün ürünleriyle biterken ve yeni binyıl çok başka dinamiklerle şekillenirken geçmişin arabasına binme heveslisi Kürt milliyetçilerinin bu gecikmiş heveslerini nasıl tatmin edeceği ciddi bir sorundur.

İnsanoğlunun en ontolojik varoluşu olan etnosun kendi doğal sonucunu yaşayamaz hale geldiği her durumda asla dinmeyecek bir etnik ana rahmi ihtiyacı vardır ve Kürtler de bu rahmi başka bir yerde göremezse tabiidir ki kendi rahimlerine çekilirler. Tıpkı 20.yy başındaki Türkler gibi. Kendini evinde hissetmeyen, kendine başka bir ev arar. Şimdi olan budur ve Kürt olmayanların bir türlü anlamak istemediği budur. Ortak ev, ortak çatı, ortak ana rahmi, mevcudun büyütülmesi ve tarihsel olan ölçeğe kavuşturulmasıyla kurulabilir. Bu büyümeyi, teritoryal bir emperyalizm zanneden batıcı ulusçu kafalar, Osmanlıcılık hevesi diye aşağılamaya çalışıp, ABD, İsrail, AB, Rusya, İran'ın grand

stratejilerine vermedikleri tepkiyi nedense Türkiye'ye, Türkiyeci vizyona vermekte, Sykes-Picot sınırlarına ilahi ve nihai harameyn muamelesi yapmaktadırlar. Belki de görevleri budur, bilemiyoruz ama bu kafaların Türklükle Kürtlükle Araplıkla İslam kimliği temelinde bir sorunları olduğu ve bu halklar arasında sınır çizip husumet mayınları döşemekten başka bir misyonları olmadığı açıktır. Ülkenin, devletin, Cumhuriyetin, Türklüğün veya Kürtlüğün ev sahibi edasıyla konuşarak bu bölücü misyonlarına aykırı her görüşe, kişiye, politikaya parmak sallayan eski dünyanın eski rejimin self-kolonizatör unsurlarının ülkemizin ve milletimizin geleceğine dair hiç bir konuda söz hakkı yoktur.

Senfonik milletleşme, bu mayınları özenle temizleyip, bin yıllık ortak tarihsel birikimin, deneyimin ve ortak kaderin İslam milleti ruhuyla devamını ifade eder. Yani İslam milleti, ortak ana rahmidir ve kendini İslam'dan ayırmaya çalışanların bu milletin içinde yeri yoktur. Dindar, dinsiz, inançsız veya farklı mezhepten olsa da İslam milletine aidiyet duyan herkes, bu ortak rahmin çocuğudur. Aidiyet duymayan ise, isterse dindar olsun, isterse Türk veya Kürt, Arap vb. olsun, bu İslam milletine mensup değildir.

Bu anlamda, Kürt ulus devleti isteyenler-ki silahlı mücadele ve yabancı devlet ajanlığı yapmadan herkesin her şeyi isteme, yapma, savunma hakkı vardır-İslam milletini ikna etmek zorundadır. Yani artık emperyalistleri değil, Türklerin, Arapların, Arnavut, Çerkez, Gürcü vb nin onayı olmadan etnik bir parçanın kendine başka bir ulus inşa etmesi, kendi kararı değil, mensup olduğu asıl ana rahminin, yani İslam milletinin kararıyla olabilir bir şeydir. Kürt milliyetçilerinin de anlamadığı budur.

Bu coğrafyada işler Wilsonun Stalinin ulusların kendi kaderini tayin hakkı türünden rakip imperiumları bölücü yemleri ile değil, İslam milletinin bin yıldır Haçlı-Moğol istilaları, beylik iç savaşları, mezhep savaşları, İran fitneli mezhepçi ayaklanmalar ve en son 1. Dünya savaşı yıkımından süzülerek oluşmuş hassasiyetleri ve varlık-beka şuuru ile sonuca bağlanır. Bu şuurdan kopup, ulusçu-seküler Türklük adına işlenmiş cinayetleri, melanetleri, zulümleri bahane ederek İslam milletini tedirgin eden ayrışmaların neden makes bulmadığını anlamayan, anlamamazlıktan gelen, herkesin yeminli Kürt düşmanı olduğunu zanneden, hatta öyle olsun isteyen Kürtçü çoban adaylarının bu detayı asla unutmaması gerekir. İslam milleti şuuru, olan biteni ayrışmak için değil, o yanlışları terk edilip olması gerektiği gibi bütünleşmeyi sağlayacak formüller için mazeret yapar. İşte bu şuur doğrultusunda, mevcut devletlerin uluslararası sisteme uygun fiziki varlığına dokunmadan, yani var olan üniter ulus devletleri ortak bir kazanım ve güç olarak korumakla birlikte ve 20. Yy da Osmanlı sonrası dışlanmış Kürtleri hakları olan her tür siyasi-kültürel-idari formüllerle entegre ederek, yine daha geniş bağlamda kaderini bölgedeki dost halklarıyla birleştiren azınlık halkları da katarak, bir üst çatıda entegrasyonu tartışmaya başlamak, ırk-mezhep-din

tartışmaktan daha hayırlı ve daha yaratıcıdır. Artık, ya o ya bu değil, hem o hem bu, diye düşünmeyi denemek gerekir.

Kürtlerin sırtından geçinen örgüt ve partilerin bu süreç adaptasyonu, Kürtleri, Türk ve Araplarla olan mesafe ve husumete düşür eden geçmişi aşarak kimsenin kazanıp kaybetmediği kirli savaşların kurbanları olan çocuklarımızın hatırına, bu coğrafyada kardeşçe yaşamının sahici formülleri üzerine özgürce tartışacak bir ortamın oluşmasını sağlayacaktır.

Türklerin bölünme endişesi de Kürtlerin hak talepleri de, ancak böyle bir ortamda daha sakin, sağlıklı, makul ve gerçekçi formüllerle tartışılarak sonuca bağlanabilir. Anca böyle bir vasatta, Kürt, Kürtçe, Kürdistan alerjisi de, Türk ve Türkiye alerjisi de geçmişte kalmış ders çıkarılması gereken kolektif hataların kötü anısına dönüşecektir.

Milliyetçilikler ise bir yanıyla pozitif bir asabiye dürtüsü, bir yanıyla kültürel bir aidiyet bağı olarak bölücü değil, bütünleyici-tamamlayıcı motivasyon dinamiğine dönüşebilecektir. 20. Yy göstermiştir ki, batının da teşvik ettiği etnikçi-mezhepçi ayrılıkçı projelerin kurbanı veya malzemesi olarak halklarımızı fitneleyen negatif bir milliyetçiliğin kimseye faydası yoktur.

Küresel güçlerin insanlığı hedef alan, bütün kadim değerleri tahrip ederek ilerleyen yeni istilasına karşı, en kadim olanda toplanıp, en kavi olan birliği tahkim etmek, Müslüman Roma'nın doğal mirasçısı olan Türkiye'ye yakışır. Bu nedenle, hem Türk ulusçuluğunun hem Kürt ulusçuluğunun, içine sokuldukları anakronik dünya algısından çıkıp, geçmişe değil geleceğe bakan, makul ve mümkün olanla imkansız olanı ayırt edebilecek bir ferasetle düşünmeyi denemesi gerekiyor.

Mevcut ulus devletler kalabilir, yenisi de kurulabilir ama bunlar geleceğin inşasında gerekli temel taşlarıdır. Geleceği inşa edecek olan, senfonik milletin tekrar ihya edeceği bir insanlık ümrani olarak büyük çatı yani Devlet-i Âliyye- Müslüman Roma hedefidir. Bu ümrân'ın özü ve iç kalesi, Türkiye Cumhuriyetidir. Büyük çatısının coğrafyası Mezopotamya-Akdeniz havzasıdır ama sınırları yoktur.

Bayrağı çoktur ama ortak bayrağı kırmızı ay yıldızlıdır. Dini Adalet, milleti İbrahim milleti, Kalpgâhı Anadolu, Başkenti Ankara, Payitahtı ise Darüselam yani İstanbul'dur. Girişinde şu yazar: 'Mazlumların koruyucusu, Devlet-i Âliyye'ye hoşgeldiniz.'

Denenmiş olan, en sahici olandır. 'Tarih tekerrür etmez ama kafiyeyle davranır'.

Türk, Kürt, Arap ve diğer halklar, ancak ve sadece böyle bir ülkede etnoslarını koruyabilir, dillerini kültürlerini geliştirip evrenselleştirebilir, inanç ve değerlerini yaşayabilir, kimliklerini haysiyet ve asaletin tecellisi olarak gururla taşıyabilirler. Aksi halde, küresel bir savaş halinde, topyekûn yenilme, topyekûn yok oluş kaçınılmazdır.

"İnsan geçmişin yok olması karşısında kolay avunur; asıl kaldırılamayan, geleceğin yok olmasıdır." (Amin Maalouf, Doğu'dan Uzakta)

Dipnot:

*Prosruktes yatağı; Eski Yunan masalında bir Prosruktes isimli bir canavar, kurbanlarını kaçırp evindeki, yatağa uzatmış, boyu büyük gelirse testereyle keser, küçük gelirse mengeneyle uzatmış. yani illa o yatağa sıdırmaya çalışmış.

TRUMP VE NETANYAHU, M. BİN SELMAN'I FİLİSTİN KONUSUNDA TAVIR ALMAYA MECBUR BIRAKTILAR

YAZAR: DAVID HEARST KAYNAK: [HTTPS://WWW.MIDDLEEASTEYE.NET/](https://www.middleeasteye.net/) TERCÜME: ALİ KARAKUŞ

Washington ve Tel Aviv'in, Filistin'de etnik temizlik planlarını onaylayan açıklamaları, Suudi dış politikasını Kral Faysal döneminin Arap milliyetçiliği çizgisine geri dönmeye zorladı.

İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu'nun Suudi Arabistan ile yıllardır sürdürdüğü iddia edilen gizli ilişkisi birkaç gün içinde ortaya çıktı.

Netanyahu, geçen hafta Washington'a yaptığı ziyaret sırasında Channel 14'e verdiği röportajda bu konuda açık konuştu.

"Yaklaşık üç yıl boyunca gizli ilişkilerimiz oldu. Bizim tarafımızdan, ben hariç üç kişi bunu biliyordu. Onların tarafında da çok az kişi bu sürece dahildi, Amerikalılar içinde de bilenler sınırlıydı," diye böbürleniyordu.

Eğer doğruysa ve Netanyahu'nun uydurmalarından biri değilse, bu tarz bir ilişkiyi ya karşı tarafın rızasıyla ya da sona erdiğinde ifşa edebilirsiniz. Üçüncü bir ihtimal ise bu ifadenin geçen haftaki birçok diğer açıklama gibi bir zorbanın (Netanyahu'nun) ifadesi olduğudur.

Ancak Krallık ile İsrail arasındaki ilişki, devletlerin hırsları kadar kişisel hırslara da dayanıyordu.

Kraliyet ailesinin güçlü üyelerinin sert muhalefetiyle karşı karşıya kalan genç ve bilinmeyen bir prens olarak Muhammed bin Selman (MBS), içeride iktidara giden yolun Tel Aviv ve Washington'dan geçtiğini fark etti.

Veliaht prens olarak atandıktan sonra Bin Selman, İsrail'e yakınlaşmaya devam etti ve 2017'de gizli bir ziyaret gerçekleştirdi. Filistin davası için küçümseyici manşetlerin atılmasına neden olacak şekilde Amerikan Yahudi kamuoyuna kendisini onlara yakın olarak tanıttı.

Bir yıl sonra, Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas'ı azarlayarak Filistinlilerin İsrail ile müzakere etmesi ya da "çenelerini kapatmaları" gerektiğini söyledi. Hamas'ın İsrail'e düzenlediği saldırılardan önce, MBS, İbrahim Anlaşmaları'na imza atmaya her zamankinden daha da yakınlaşmıştı. Hamas saldırılarından sonra bile, Suudi Arabistan sorun yokmuş gibi devam etti.

Manevraya Yer Yok

Tam 15 ay boyunca, Filistin yanlısı hiçbir protestoya izin verilmedi ve Gazze kan ağlarken Suudi Arabistan'da festivaller devam etti. Mekke'de hacıların Filistin bayrağı açması veya Gazze için dua etmesi bile yasaklandı.

Ne Gazze'deki ölüm sayısı ne Lübnan'ın işgali ne de Batı Şeria'daki askeri operasyonlar Suudilerin tutumunu değiştirebildi.

Veliaht prens, ABD Başkanı Donald Trump'ın elinde bir dereceye kadar aşağılanmaya bile katlanmaya hazır. Kendisine ilk olarak hangi ülkeyi ziyaret edeceği sorulduğunda Trump, Suudi Arabistan'ın bu ayrıcalık için ABD ile 500 milyar dolarlık anlaşmalar yapması gerektiğini söyledi.

MBS'nin sıcak bir telefon görüşmesi yapmasının ardından Suudi Arabistan 600 milyar dolar taahhüt etti. Trump daha sonra talebi artırarak bu rakamın 1 trilyon dolara daha yakın olması gerektiğini belirtti.

Trump, İsviçre'nin Davos kentindeki Dünya Ekonomik Forumu sırasında "Sanırım bunu yapacaklar çünkü onlara çok iyi davrandık" dedi.

Trump, Filistinlilerin toplu olarak yer değiştirmesinden sonra Gazze'yi sahiplenme planını açıkladığında, temizlik operasyonunun faturasının Körfez ülkelerine – yani Suudi Arabistan'a – çıkacağını söyledi. Bu söylem özellikle Riyad'ı kızdırdı.

Trump ayrıca Suudi Arabistan'ın, bir Filistin devleti olmadan İsrail ile normalleşeceğini ifade ederek böbürlendi. "Suudi Arabistan çok yardımcı olacak. Ve zaten çok yardımcı oldular. Orta Doğu'da barış istiyorlar. Çok basit," dedi Trump.

Riyad, şafak açıklaması olarak bilinen yanıtını vermek için sadece 45 dakika bekledi.

Bildiri çok az manevra alanı bırakacak şekilde netti.

"Veliaht Prens, Suudi Arabistan'ın Doğu Kudüs'ün başkenti olduğu bağımsız bir Filistin devleti kurulması yönündeki kararlı çabalarını sürdüreceğini ve İsrail ile bu şartlar sağlanmadan ilişki kurmayacağını vurgulamıştır."

"Suudi Arabistan Krallığı ayrıca, İsrail'in yerleşim politikaları, toprak ilhakı veya Filistin halkını topraklarından etme girişimleri yoluyla olsun, Filistin halkının meşru haklarına yönelik herhangi bir ihlali kesin olarak reddettiğini bir kez daha teyit eder... Suudi Arabistan Krallığı, bu sarsılmaz tutumun müzakereye açık olmadığını ve hiçbir tavize konu edilemeyeceğini vurgulamaktadır."

Söz savaşı giderek kızıştı.

İsrail'in Kanal 14 televizyonuna verdiği röportajda Netanyahu, zafer kazanmış gibi konuştu. Suudi Arabistan'ın Filistin devleti kurmakta bu kadar hevesliyse bunu kendi topraklarında yapabileceğini söyledi. "Suudiler, Suudi Arabistan'da bir Filistin devleti kurabilirler; orada çok fazla toprakları var."

Bu sözler, Mısır, Ürdün, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Irak, Katar ve Kuveyt dahil olmak üzere Arap dünyasından büyük tepki aldı.

Pazar günü Riyad, hafta içindeki ikinci açıklamasında,

"Gazze'deki Filistinli kardeşlerimizin maruz kaldıkları etnik temizlik başta olmak üzere Filistinlilere karşı süregelen bir şekilde işlenen İsrail suçlarından dikkati başka yöne çekmeye yönelik ifadeleri kesin bir şekilde reddettiğini" belirtti.

Açıklama yine yoruma yer bırakmayacak açıklıktaydı: "Bu aşırı, işgalci zihniyet, Filistin topraklarının kardeş Filistin halkı için ne anlama geldiğini ve onların bu topraklarla olan duygusal, tarihi ve hukuki bağlarını anlamıyor."

Filistinlilerin kendi toprakları üzerinde hakları vardır ve "onlar; buraya sonradan gelen, istenildiği zaman acımasız İsrail işgali tarafından sınır dışı edilebilecek kişiler değildirlir."

Geride kalmış bir dönem

Trump ve Netanyahu, sadece birkaç gün içinde kendi inşa ettikleri süreci tersine çevirdi. BAE, Bahreyn, Sudan ve Fas'a İbrahim Anlaşmaları'nı imzalatmak için baskı yapan onlardı.

Netanyahu, Fox News röportajında bunu hiç saklamadı. Bu anlaşmaların Filistinlileri devre dışı bırakmak için yapıldığını söyledi ve Suudilerin hassasiyetlerini aşağıladı.

Netanyahu artık Arap dünyasına barışı zorla dayatacağını söylüyor, İsrail her şeyi fethettiğinde Arap dünyasının ona boyun eğeceğini iddia ediyor.

"Orta Doğu'daki değişimi tamamladığımızda, İran eksenini daha da küçülttüğümüzde, İran'ın nükleer silah edinmesini engellediğimizde, Hamas'ı yok ettiğimizde, bu Suudiler ve diğerleriyle ek bir anlaşmanın zeminini hazırlayacaktır."

"Bu arada, Müslüman dünyası için de aynısının olacağına inanıyorum. Çünkü bu, güç yoluyla barış demektir. Çok güçlü olduğumuzda ve birlikte durduğumuzda, şu anda aşılamaz olarak görülen engeller değişecek," dedi.

Bugüne kadar Netanyahu, MBS ve BAE Başkanı Muhammed bin Zayed'i, onlarla müttefik olarak ilişki kuracağınız diyerek anıyordu.

Şimdi ise barışı zorla kabul ettireceğini, bu ilişkinin eşitler arasında olmadığını ve Arap dünyasının İsrail her şeyi fethettiğinde ona teslim olacağını ilan ediyor.

Tüm bunlar, Suudi dış politikasını 50 yıl öncesine, Kral Faysal'ın Arap milliyetçiliği günlerine geri döndürdü.

Ve 15 ay sonra ilk kez, İsrail'e karşı sessiz kalan ülkelerden oluşan bir Arap devletleri cephesinin ortaya çıkma ihtimali doğdu.

Önemli bir detay olarak kefiye giyen eski Suudi İstihbarat Şefi Prens Türki el-Faysal, yalnızca Arap ve Müslüman dünyasının değil, Avrupa'nın da "ortak bir tepki" vereceği konusunda uyarıyordu.

Pazar akşamı Mısır, Trump'ın Gazze Şeridi'nden Filistinlileri Gazze dışında yeniden yerleştirme önerisinin ardından "yeni ve tehlikeli gelişmeleri" ele almak için 27 Şubat'ta acil bir Arap zirvesi düzenleyeceğini duyurdu.

Erişilemeyecek kadar uzak

Bu değişimi tetikleyen şey, Filistinlilerin toplu nüfus

transferine konu edilmelerinin İsrail ve ABD'nin resmi söylemi haline gelmesiydi.

Bu söylem onlarca yıldır, dini Siyonizmin aşırı kanatlarındaki siyasi tartışmaların tozlu raflarında dokunulmadan duruyordu. Ancak bu fikir artık İsrail ve ABD'nin ana politikası haline geldi.

İki milyon Filistinlinin zorla yer değiştirmesi sadece İsrail'in doğrudan komşularını değil, özellikle Suudi Arabistan olmak üzere bütün Arap ülkelerini etkileyebilir.

Trump toplu transfer konusundaki söylemini katlarken ve Netanyahu bunu "yılların en saf, en taze fikri" olarak adlandırırken, Arap başkentlerinde algılanan tehdit daha da arttı.

Dini Siyonist hareket, Lübnan, Suriye, Ürdün ve Mısır'ın mevcut sınırlarının çok ötesinde toprak talep ediyor. Yerleşimci hareketinin lideri Daniella Weiss, Tanrı'nın Yahudi ulusuna vaat ettiği toprakların sınırlarını ifade etmekten çekinmiyor.

"Bu, Tanrı'nın Yahudi ulusunun atalarına verdiği sözdür. Üç bin kilometrekaredir. Neredeyse Sahra Çölü kadar büyük. Irak, Suriye ve Suudi Arabistan'ın bir kısmını kapsıyor."

Eski aşırı sağcı Ulusal Güvenlik Bakanı Itamar Ben Gvir artık görevde olmasa bile, İsrail şu anda Gazze Şeridi'nden daha fazla Suriye toprağını işgal ediyor, işgal altındaki Golan Tepeleri hariç. Lübnan'dan çıkmayı reddediyor. Suriye'yi kantonlara bölme planını açıkça dile getiriyor ve Türkiye'ye karşı giderek daha düşmanca bir dil kullanıyor.

İsrail'in bölgesel genişlemesinin, Suudi Arabistan Krallığı için ağır sonuçları olacak şekilde, tüm bölgeyi istikrarsızlaştırması an meselesidir.

Bunun yanı sıra, Körfez ülkelerinin Filistin meselesi karşısındaki sessizliğini sağlayan faktörler, artık 2017'deki netliğiyle mevcut değil.

İsrail ve ilk Trump yönetimi, İbrahim Anlaşmaları'nı İran karşıtı bir pakt olarak pazarlamıştı.

Ancak şimdi, İran'ın direniş eksen, Suriye'nin kaybı ve Hizbullah'ın savaşta aldığı darbelerle zayıflarken, Suudiler İran'ı daha da köşeye sıkıştırmanın kendi çıkarlarına olmadığını doğru bir şekilde hesaplıyor.

Özellikle de İran'ın misilleme olarak düzenleyeceği ilk drone saldırılarının hedefi, Suudi Arabistan'daki petrol tesisleri olacaktır. Riyad ile yeni İran Cumhurbaşkanı arasındaki ilişkiler sıcak ve MBS bu durumu korumak istiyor.

Ayrıca MBS farklı bir konumda artık. Krallığı üzerinde tam bir kontrole sahip ve kendisinden daha genç olanlar tarafından popüler, modernleşmeci bir lider olarak görülüyor. Erişmek istediği gücün kaygan basamaklarını tırmanırken kullandığı baskı, şimdilik geride kalmış görünüyor.

İsrail'den uzaklaşmak ve Trump ile arasına mesafe koymak, ona ve Suudi Arabistan'a hem ahlaki hem de ekonomik açıdan Arap ve İslam dünyasının merkezi olma fırsatını sunuyor.

Krallık, MBS'nin iktidara geldiği dönemde olduğu gibi

artık Müslüman dünyadan izole değil. Türkiye ile sıcak ilişkiler içinde. Riyad, Ankara'dan savaş gemileri, tanklar ve füzeler almak için 6 milyar dolarlık bir anlaşma yapmaya hazırlanıyor. MBS ayrıca Filistin davasının Suudi halkı arasında ne kadar popüler hale geldiğini de fark etmiş durumda. The Atlantic'in, MSB'nin eski ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken ile yaptığı görüşmeye dair aktardığına göre, MBS Filistin meselesine kişisel olarak önem vermediğini, ancak halkının kendisinden genç olanlarının %70'inin bu konuya duyarlı olduğunu belirtiyor. "Onların çoğu Filistin meselesi hakkında gerçekten fazla bir şey bilmiyordu. Bu çatışma sayesinde ilk kez bu konuya maruz kalıyorlar. Bu büyük bir sorun. Filistin meselesini kişisel olarak önemsiyor muyum? Hayır, ama halkım önemsiyor, bu yüzden bunun anlamlı olmasını sağlamam gerekiyor," dediği bildiriliyor. MBS, Netanyahu'nun kanlı ellerini kamuoyu önünde sıkarak ne kazanır? Bugün, böyle bir fotoğraf karesinin onun açısından oluşturacağı sadece uzun bir olumsuzluklar listesi var.

Çok Geç

Ürdün Kralı II. Abdullah, Washington'a Arap dünyasından bir mesajla geldi. Trump'ın kulak vermesi gereken bir mesaj. Bu blöf değil. Zayıflıktan söylenmiş bir söz değil. Bu, gerçeğin ta kendisi.

İsrail'in Gazze'yi yerle bir etmesine, iki milyondan fazla insanı sürmesine, Ürdün ve Mısır'ı onları kabul etmeleri ve zengin Arap devletlerinin Gazze'yi yeniden inşa etmeleri için zorlamanın sonuçları, gerçekten de Orta Doğu'yu tamamen tanınmaz hale getirecektir. Netanyahu bu konuda haklı. Bu durum, ABD'yi Trump ve Netanyahu'nun mezara gömüldükten çok sonra bile kaynamaya devam edecek bir dini çatışmaya sürükleyecektir. Trump'ın içindeki pragmatist uyanmalı. Amerika'nın bu yüzyılda Cumhuriyetçi ve Demokrat başkanlar idaresinde yürüttüğü beyhude savaşlardan çıkarılacak tek ders, bu savaşların bir kesinlik içinde başlayıp kaos içinde sona erdiğidir. Ve her zaman Amerika'nın planladığından çok daha uzun sürmüşlerdir. Trump'ın görevi savaşı sonlandırmak olmalı. Netanyahu'nun açıkça ilan ettiği görev ise bu savaşı devam ettirmek ve tüm bölgeyi dizginlemek için genişletmek. Bu yüzden, içine kapanan, ulusalcı ve izolasyonist bir Amerika'nın çıkarına olan şey, Netanyahu'yu ve onun "Büyük İsrail" hayallerini bu günden terk etmektir.

Çünkü yarın çok geç olabilir.

Dipnot:

**David Hearst, Middle East Eye'in kurucu ortağı ve genel yayın yönetmenidir. Orta Doğu ve Suudi Arabistan üzerine yorumlar yapan bir analist ve konuşmacıdır. The Guardian gazetesinde dış haberler editörü olarak görev yapmış, ayrıca Rusya, Avrupa ve Belfast'ta muhabirlik yapmıştır. The Guardian'a, eğitim muhabiri olarak çalıştığı The Scotsman gazetesinden katılmıştır.*

ÇİN'İN ORTA DOĞU'DA RAKİPLER ARASINDAKİ TAKTİKSEL DANSI

YAZAR: DR. SİKA SADDODİN*

KAYNAK: [HTTPS://WWW.MIDDLEEASTMONITOR.COM/](https://www.middleeastmonitor.com/)

Korunma, Takoz ve İhtiyata Dönüş: Çin'in Orta Doğu'da İttifaklar ve Rakipler Arasındaki Taktiksel Dansı

“Gücünü sakla, zamanını bekle.” Çin'in reform hareketinin mimarı Deng Xiaoping'e atfedilen bu ünlü söz, 1992'den itibaren yirmi yılı aşkın bir süre boyunca Çin'in Orta Doğu politikasını şekillendiren temel ilke olarak görüldü. Bu söz, Çin'in bölgedeki “Stratejik Belirsizlik” ve sabır politikasını özetliyordu. Bu yaklaşım, Xi Jinping 2013'te iktidara gelene kadar yürürlükte kaldı. Xi ile birlikte Çin, kural koyuculuktan kural yapıcılığa geçiş sürecine giriyordu. Bu kez Xi, kendi deyimiyle “Çin'in hikayesini iyi anlatmaya” kararlıydı. Daha önce ip üzerinde dikkatle yürüyen, en ufak bir hatadan kaçınan temkinli ip cambazı, artık cesur akrobatik hareketleriyle izleyicileri büyülemek istiyordu.

Bu dönüşüm, Çin'in bölgedeki rolünün tam tarafsızlıktan seçici müdahaleye kaymasını gerektiriyordu. Bu da, yalnızca müdahalesinin yapıcı olabileceği durumlarda temkinli ve seçici bir

arabulucu olarak hareket etmek anlamına geliyordu. Çin için artık uzun vadeli korunma politikasından daha iddialı bir takoz politikasına geçme zamanı gelmişti. Ancak, 7 Ekim 2023'ten bu yana bölgede yaşanan hızlı ve öngörülemez gelişmeler, Xi Jinping'in Çin'ini bile geleneksel temkinli yaklaşımına geri dönmeye zorladı.

Peki, Çin yeniden gerçek bir arabulucudan sessiz bir mimara mı dönüşüyor? Çin'in Orta Doğu'daki stratejisi neden sürekli değişkenlik gösteriyor?

1950'ler ve 1960'larda Çin, Orta Doğu ülkeleri arasında sömürge karşıtı bir bilinç oluşturmayı ve bölgedeki Sovyet ve Batı etkisini dengelemek için siyasi destek kazanmayı hedefledi. 1978'de Deng Xiaoping'in ekonomik modernleşme politikasının başlamasıyla birlikte Çin, siyasi ve ideolojik hedeflerinin önemini azaltarak finansal çıkarlarını öncelik haline getirdi ve bölgesel stratejisinde köklü bir değişime gitti. Bu da Çin ile Orta Doğu'daki tüm ülkeler arasındaki ilişkilerin normalleşmesini sağladı.

Bu noktadan sonra Çin, korunma stratejisini benimseyerek bölgedeki etnik ve jeopolitik çatışmalarda taraf tutmaktan kaçındı. Tüm bölgesel güçlerle dengeli ve tarafsız bir ilişki yürütürken, baskın küresel güç olarak ABD ile karşı karşıya gelmemeye büyük özen gösterdi. Çin, Arap-İsrail çatışmasına yönelik tutumunu da değiştirdi. Bağımsız bir Filistin devleti kurulmasını desteklerken, aynı zamanda İsrail ile ekonomik ilişkiler geliştirdi ve ülkenin ileri tarım teknolojilerini kullanmaya yöneldi. Ocak 1992’de Çin, İsrail ile resmi diplomatik ilişkiler kurdu. Çin, 2000’li yıllar boyunca tarafsız kalma ve çatışmalardan uzak durma ilkesine bağlı kaldı. Xi’nin iktidara gelmesinden önce, ip cambazı için önemli olan şey, dikkatlice yürümekti—gösterişli hareketler yapmak değil. Xi’nin 2013 yılında iktidara gelmesiyle birlikte Çin’in dış politika yaklaşımı, Xi’nin iddialı vizyonundan etkilenecek köklü bir değişim geçirdi. “Çin halkı uzun zamandır kendi kaderinin efendisidir ve kimsenin bize zorbalık yapmasına, baskı uygulamasına ya da bizi boyunduruk altına almasına asla izin vermeyeceğiz.”

Xi, Çin’in herhangi bir yabancı güç tarafından aşağılanmasına asla müsaade etmemeye ve artık mevcut uluslararası düzeni olduğu gibi kabul etmek yerine, onu Çin’in çıkarlarını en üst düzeye çıkaracak şekilde değiştirmeye kararlıydı. Xi’nin yeni “Takoz Politikası”nın temel hedeflerinden biri, Orta Doğu da dahil olmak üzere dünya genelinde ABD’nin liderlik modelini zayıflatmaktır. Bu doğrultuda, kalkınma ve güvenlik için alternatif modeller sunmak üzere çeşitli girişimlerde bulundu ve ABD odaklı mevcut kurumlara rakip uluslararası yapılar kurmaya çalıştı. Ayrıca, Batı tarafından dikte edilen evrensel değerler yerine her ülkenin kendi yerel değerlerini ön plana çıkardı. Çin’in Orta Doğu’daki en önemli etki araçlarından biri de, bölgesel çatışmaların tarafları arasında arabuluculuk ve barış sağlama rolünün artmasıydı. Tabii ki Çin, bu arabuluculuk faaliyetlerini yalnızca jeostratejik ve ekonomik çıkarlarının ciddi risk altında olduğu durumlara sınırlı tuttu. Bunun en belirgin örneklerinden biri, her iki tarafla da derin mali bağlara sahip olduğu İran ve Suudi Arabistan arasındaki arabuluculuk çabasıydı. Çin, bu uzlaşmadaki yapıcı rolünün, kendisini bölgesel bir güç simsarı olarak konumlandırmasına yardımcı olacağına inanıyordu.

Ayrıca Çin, bu süreci takoz politikası kapsamında ABD ile bölgesel müttefiki Suudi Arabistan’ın arasını açmak için bir koz olarak kullanabilecekti. Daha önce ipte dikkatli yürüyen ihtiyatlı cambaz, Xi’nin cesur politikaları sayesinde göz alıcı bir akrobatik hareket sergilemeyi denedi—ve bunda başarılı oldu. 7 Ekim 2023 sonrası yaşananlar, Çin’i kriz anlarında gerçek bir süper güç olarak görmek için henüz erken olduğunu gösterse de, varlığı inkâr edilemez. Ancak Çin, henüz etki gücünün tamamını sahaya sürmüş değil. Kritik anlarda, atılganlık ve temkinlilik arasında hassas bir denge kuruyor. Ancak, Xi’nin liderliğinde bu kez “Yeniden Dengeleme”nin altında yatan asıl motivasyonun takoz politikası olduğu görülüyor. Gazze krizi, Çin’e bölgesel

çatışmalarda tarafsız ve tek taraflı hareket etmeyen bir süper güç olarak kendini sunma fırsatı tanıdı; özellikle Arap dünyasının gözünde, Çin’in gelişmekte olan ülkeler için bir model olabileceği fikrini güçlendirdi. ABD, yıllardır Çin’i Orta Doğu’daki varlığından faydalanmakla suçlarken, bölgeye herhangi bir katkı sunmadığını öne sürüyordu. Şimdi ise Çin, bu durumu tersine çevirmek için ABD’yi Orta Doğu’daki sicilini gözden geçirmeye zorlamaya çalışıyordu—bu sicil, hatalar ve taraflı politikalarla doluydu. Belki de savaşın uzaması, ABD’nin Orta Doğu halkları nezdindeki imajını daha da zedeleyecek ve bu durum Çin’in orta ve uzun vadeli çıkarlarına hizmet edecekti. Ayrıca savaş, ABD’nin dikkatini geçici olarak Doğu Asya’dan uzaklaştırarak Orta Doğu’ya yönelmesine neden oldu. Bu değişim, iki süper güç arasındaki rekabette Çin’in geniş çaplı stratejik çıkarlarıyla uyum içindeydi.

Öte yandan, Çin’in bu krizde etkili bir arabulucu rolü üstlenme olasılığı düşük olduğundan, bu durum onun İran ve Suudi Arabistan arasında benzer bir arabuluculuk yapma konusunda daha çekimser davranmasına yol açabilir. ABD’nin İsrail lehine doğrudan müdahil olması ve savaşın dinamiklerinin hızla değişmesi, Çin’in tarafsızlık ilkesine bağlı kalarak arabuluculuk yapmasını son derece zorlaştırdı.

Xi yönetimindeki Çin, Orta Doğu’da takoz politikasını uygulamaya çalışırken, Gazze krizinin hızlı ve öngörülemez gelişmeleri, ülkeyi Arap kamuoyunda popülerlik kazanmayı ve ABD ile bölgesel müttefikleri arasına bir kama sokmayı amaçlayan geleneksel korunma politikasına geri dönmeye zorladı.

İsrail-Filistin meselesi oldukça karmaşık ve kutuplaştırıcı bir konuydu. Bu nedenle Xi, kriz sona erdiğinde İran, Suudi Arabistan ve İsrail gibi bölgedeki kilit aktörlerle ilişkilerine zarar vermemek için son derece temkinli bir tutum sergiledi.

Çin için, enerji güvenliği açısından hayati önem taşıyan İran-Suudi geriliminin aksine, Filistin-İsrail çatışması doğrudan Çin’in çıkarlarını tehdit eden bir mesele değildi. Bu yüzden Xi, Gazze krizinden sonra Orta Doğu’daki dengeleri sessizce gözlemleyen bir strateji izlemeyi tercih etti. Bölgedeki güç dengelerinin nasıl değiştiğini izlemeyi, durumu çözmek için aktif bir rol üstlenmeye yeğledi.

Dolayısıyla, bu ip cambazı, İsrail ile ekonomik bağlarını ve Arap dünyasındaki ahlaki duruşunu dikkatlice dengeleyerek ilerledi—çünkü en ufak bir yanlış adım, Çin’in hassas jeopolitik konumunu sarsabilirdi.

Dipnot:

**Dr. Sika Sadoddin, Tahran Üniversitesi’nde Orta Doğu Çalışmaları alanında doktora yapmış bir akademisyendir. Tahran Üniversitesi, Shahid Beheshti Üniversitesi ve Kum Üniversitesi gibi çeşitli üniversitelerde ders vermiştir. Ayrıca ABD’de Portland Eyalet Üniversitesi’nde araştırmacı olarak görev yapmıştır. Araştırma alanları, özellikle Çin’in Orta Doğu politikası ve bölgedeki kilit aktörlerle ilişkileri üzerine yoğunlaşmaktadır.*

Roosevelt-İbn Suud Paktı'nın 80. Yılında ABD-Suudi İlişkileri

NECMETTİN ACAR

www.kritikbakis.com

14 Şubat 1945'te Kızıldeniz'deki Quincy zırhlısında, Suudi Arabistan Kralı Abdülaziz bin Suud ile dönemin ABD Başkanı Franklin D. Roosevelt arasında mutabık kalınan ve tarihe "petrol karşılığı güvenlik" olarak geçen zımnî paktın sekseninci yılında bir başka ABD başkanı Riyad'da ağırlanacak. Üstelik bu ziyaret ilk döneminde olduğu gibi Trump'ın ilk yurt dışı ziyareti. Roosevelt-İbn Suud Paktı ile ABD, Suudi Arabistan'ın rejim güvenliği ve toprak bütünlüğü garantisi karşılığında bölge petrol kaynaklarına serbest erişim elde etmişti. 2000'li yılların başlarına kadar taraflar arasında istikrarlı bir şekilde sürdürülen bu pakt, son dönemde çeşitli zorluklarla karşı karşıya bulunuyor.

Bu yazının amacı, sekseninci yılına giren Roosevelt-İbn Suud Paktı'nı değerlendirerek, iki aktör arasındaki gelecekteki ilişkilere dair bir perspektif sunmaktır. Yazının temel argümanı, iki ülke arasındaki mevcut güvensizlik ortamının derinleşerek süreceği yönündedir. Bu güvensizliğin temel kaynağı, ABD'nin özellikle Suudi Arabistan ve bölgedeki diğer ülkelerin güvenlik hassasiyetlerini göz ardı eden tek taraflı politikalarla geçmişte sağladığı fiili güvenlik garantilerinden sıyrılma girişimleridir. ABD'nin bu tutumunun doğurduğu güvensizlik, başta Suudi Arabistan olmak üzere bölge ülkelerini dış politikada daha fazla otonomi arayışına yöneltmiştir.

Roosvelt-İbn Suud Paktı ve ABD-Suudi stratejik ortaklığın doğuşu

İki savaş arası dönemde İngiltere'nin himayesi altında olan Suudi Arabistan, II. Dünya Savaşı sonrasında İngiltere'nin zayıflayarak bölge güvenlik mimarisindeki başat aktörlük rolünü kaybetmesiyle yeni bir ittifak arayışına girdi. Aynı dönemde, küresel siyasette yükselen bir profil çizen ve Orta Doğu ile kurduğu ilişkiler üzerinden küresel hegemonya tesis etmeyi hedefleyen ABD'nin bölgeye olan ilgisi belirgin bir şekilde artmıştı. Bu gelişmeler, Suudi Arabistan ve ABD'yi ortak bir zeminde buluşturan temel dinamikleri oluşturdu. 14 Şubat 1945'te Kızıldeniz'de demirleyen Quincy zırhlısında gerçekleştirilen Roosevelt-İbn Suud görüşmesi, "petrol karşılığı güvenlik" esasına dayanan zımni bir paktın ortaya çıkmasını sağladı. Savaş sonrası dönemde Suudileri ABD'ye yönelmeye teşvik eden beş temel faktörden bahsedilebilir. İlk olarak, savaş sırasında büyük ölçüde zayıflayan İngiltere'nin bölgeden kademeli olarak çekilme eğilimi, bölgede ciddi güç ve güvenlik boşluklarına yol açmıştı. Suudiler, bu boşluğun yarattığı belirsizlikten ve ülke güvenliğine yönelik risklerden önemli ölçüde rahatsızlık duydular. İkinci olarak, savaş sonrası dönemde Rusya'nın Orta Doğu'ya yönelik revizyonist eğilimleri Riyad'da derin bir güvensizlik hissine yol açtı. Üçüncü olarak, İngiltere himayesinde kurulan Ürdün ve Irak'taki Haşimi monarşileri ile Suudi hanedanı arasındaki rekabet, Suudileri uluslararası destek arayışına itti. Dördüncü olarak, Suudi Arabistan'ın iç politikada istikrar arayışı, ABD ile ilişkilerin önemli bir motivasyon kaynağı oldu. Petrol endüstrisinden elde edilecek yeni gelir kaynakları, yönetimi güçlü bir ekonomik temele kavuşturarak iç politik istikrarın sağlanmasında kritik bir rol oynayabilirdi. Son olarak, Suudiler, ABD ile kurulacak ittifak sayesinde, Basra Körfezi'nde İngiliz himayesi altında bulunan Bahrein, Katar, Kuveyt ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi küçük şeyhlikler üzerindeki Suudi hâkimiyetini güçlendirmek istedi. ABD açısından Suudilerle ittifak kurmanın da önemli stratejik gerekçeleri bulunmaktaydı. İlk olarak, Roosevelt, savaş sonrası dönemde İngiltere'nin bölgeden çekilmeye başlamasıyla oluşan güç ve güvenlik boşluklarının Rusya tarafından doldurulmasını engellemek istedi. Bölgedeki güçlü bir Rus varlığı, ABD'nin küresel hegemonyası önündeki en büyük tehdit olarak görülüyordu. İkinci olarak, ABD uzun süredir küresel petrol piyasalarında söz sahibi olmayı hedeflemekteydi. Savaş sonrası dönemde Irak petrollerinin yarısından fazlası ve İran petrollerinin dörtte üçü İngiltere kontrolündeydi. Suudi Arabistan ise zengin petrol rezervlerine sahip olmasına rağmen henüz gelişmiş bir petrol endüstrisine sahip değildi. ABD, Suudi Arabistan'la kurduğu ittifak sayesinde petrol piyasalarındaki liderliği İngiltere'nin elinden almayı hedeflemişti. Son olarak, Altın Standardı olarak bilinen Bretton Woods sisteminin işleyişi, petrol piyasalarındaki hâkimiyetle yakından ilişkiliydi. Petrolün dolarla alınıp satılmasını sağlamak, doların

hem rezerv para birimi hem de uluslararası değişim aracı olarak kabul edilmesinde kritik bir rol oynamıştır. Bu da ABD'nin küresel finansal gücünü pekiştiren önemli bir adım oldu.

Roosvelt-İbn Suud Paktı'nın tabi tutulduğu testler

1945 yılında başlayan bu temasla birlikte ABD-Suudi ilişkileri zamanla güçlü bir ittifaka dönüşmüş, Suudi Arabistan'ın petrol rezervlerine serbest erişim karşılığında ABD, krallığın rejim güvenliği ve toprak bütünlüğünün en önemli garantörü haline geldi. Yarım asrı aşkın bir süre tartışmasız bir şekilde devam eden bu fiili güvenlik garantileri, Suudi Arabistan'ı hem iç hem de dış tehditlere karşı korumayı başardı. Riyad için ilk tehdit, 1962 yılında Yemen'de monarşinin yıkılması ve sosyalist bir cumhuriyetin kurulmasıydı. Mısır lideri Nasır'ın devrim ihracı politikası çerçevesinde Yemen iç savaşına dâhil olması, Yemen'de yaklaşık yetmiş bin Mısır askerinin konuşlanması ve Suudi yerleşim yerlerine yönelik hava saldırıları Riyad'daki güvensizliği artırdı. Bu dönemde ABD, Suudi Arabistan'a güvenlik garantileri, silah ve mühimmat desteği sağladı, ayrıca Zahran ve Asir'de konuşlandığı savaş uçaklarıyla Yemen'den gelen tehdidi bertaraf etti. Riyad için en önemli ikinci tehdit, İran İslam Devrimi ve Humeyni'nin devrim ihracı politikası oldu. Şah döneminde dünyanın en güçlü beşinci ordusuna sahip olan İran'ın modern silahları, devrim sonrasında Humeyni'nin kontrolüne geçmişti. Humeyni'nin, bölgedeki Şiiler üzerinde kurduğu ideolojik ve politik nüfuz sayesinde onları rejimlere karşı kışkırtma gücü devrim ihracı politikasıyla birleşince bölgede çeşitli ayaklanmalar patlak verdi. Bu ayaklanmaların en tehlikelisi, Suudi Arabistan'ın petrol zengini Doğu Vilayeti'nde meydana geldi. Riyad yönetimi, ABD'nin aktif desteği sayesinde bu devrimci dalgayı bastırmayı başardı. İran Devrimi ile aynı döneme denk gelen Cuheyman el-Uteybi olayı, ABD-Suudi ittifakı için önemli bir sınav niteliği taşıyordu. 20 Kasım 1979'da Suudi Ulusal Muhafızları komutanı Cuheyman el-Uteybi, beraberindeki bir grup silahlı militanla Kâbe'yi basarak mescidin kontrolünü ele geçirmişti. Cuheyman, Suudi rejiminin yolsuzluklarını eleştirerek krallığın devrilmesi çağrısında bulundu. İsyanın Hicaz bölgesinde yayılma eğilimi göstermesi ve Suudi toplumunda güçlü bir destek bulması, Riyad yönetimi için ciddi bir tehdit oluşturdu. Bu isyan, ABD'nin sağladığı güçlü destek sayesinde bastırılarak Suudi rejiminin istikrarı garanti altına alınabilmişti. 1980'lerin başından itibaren artan Irak kaynaklı tehdit, ABD-Suudi ilişkileri açısından diğer bir sınav oldu. 1979 yılında Camp David Anlaşması'nı imzalayan Mısır'ın Arap dünyasında tecrit edilmesi ve aynı dönemde İran'da Şah rejiminin devrilmesi, iki önemli bölgesel aktörün zayıflamasına ve bölgesel güç denkleminde çekilmesine yol açmıştı. Bu güç boşluğunu doldurma çabası ve Saddam Hüseyin'in bölgesel liderlik iddiaları, Riyad için yeni bir güvenlik sorunu olarak ön plana çıkmıştı. Saddam'ın İran'a saldırarak zengin petrol rezervlerine sahip Huzistan bölgesini ele geçirme girişimi, sekiz yıl sürecek olan

İran-Irak Savaşı'nı başlattı. 1990 yılında Irak'ın Kuveyt'i işgali, Irak ordusunun bir sonraki hedefinin Suudi toprakları olabileceği yönündeki spekülasyonlara neden oldu ve Riyad'da derin bir güvensizlik duygusuna yol açtı. ABD'nin aktif müdahalesi ve Saddam rejiminin etkisizleştirilmesi sayesinde Suudi Arabistan'ın rejim güvenliği ve toprak bütünlüğü korundu. Sonuç olarak, 1945 yılında mutabık kalınan ve "petrol karşılığı güvenlik" olarak adlandırılan Roosevelt-İbn Suud Paktı, yarım asrı aşkın bir süre boyunca güçlü bir şekilde varlığını sürdürdü. Bu süreçte ABD, Suudi petrol endüstrisine serbest erişim karşılığında Suudi Arabistan'ın rejim güvenliği ve toprak bütünlüğünün garantörü oldu.

ABD-Suudi ilişkilerinin geleceği

2000'li yılların başlarına kadar geçerliliğini koruyan Roosevelt-İbn Suud Paktı'nın geçerliliği, 2010'lu yıllardan itibaren sorgulanmaya başlandı. ABD'nin Arap Baharı sürecinde Mısır'daki Mübarek rejimi başta olmak üzere Tunus, Yemen ve Bahreyn gibi Suudi yanlısı statükocu yönetimlerin görevden ayrılmasını destekleyen tutumu, Suudi Arabistan'da zamanı geldiğinde Suudi kralına da benzer bir uygulamanın yapılacağına dair endişelere yol açtı. Bu süreçte Riyad, savunma ve güvenlik konularında ABD'ye olan bağımlılığı azaltma ve güvenlik politikalarını çeşitlendirme adımlarına yöneldi. Rusya ve Çin gibi küresel aktörlerle geliştirilen yakın iş birliği, yerli ve milli bir savunma sanayii inşa etme çabaları ve ekonomide petrole bağımlılığı sona erdirmeyi hedefleyen "Vizyon 2030" planı, Suudi dış politikasının daha fazla otonomi arayışında olduğunun somut göstergeleri olarak değerlendirilebilir. Yarım yüzyıl aşkın süre sarsılmadan devam eden Roosevelt-İbn Suud Paktı'nı zorlayan üç temel faktörden bahsedilebilir. İlk olarak, küresel enerji piyasalarında yaşanan köklü dönüşümler, ABD'nin bölge petrollerine olan bağımlılığını sona erdirdiği gibi ABD'yi önemli bir petrol ihracatçısı haline de getirdi. Kaya gazı devrimi sayesinde ABD, büyük bir enerji üreticisine dönüşerek Orta Doğu'ya olan ilgisini kaybetmeye başladı. İkinci olarak, yükselen Çin tehdidini dengelemek amacıyla ABD'nin Asya-Pasifik bölgesine odaklanması, ABD-Suudi ilişkilerinin zayıflamasına neden oldu. Son olarak, Rusya ve Çin gibi aktörlerin Orta Doğu'ya artan ilgisi, Riyad için alternatif seçeneklerin çoğalmasına yol açtı. Özellikle 2010'lu yılların başından itibaren küresel ölçekte yükselen ekonomik koridor rekabeti, bölgenin jeopolitik önemini artırarak Suudi Arabistan'a yeni manevra alanları sağladı. Tüm bu unsurların yanı sıra, Roosevelt-İbn Suud Paktı'na yönelik en büyük tehdit şüphesiz Trump faktörüdür. Trump'ın dış politikada izlediği "sığ pragmatizm", Suudi Arabistan başta olmak üzere, bugüne kadar ABD'nin fiili güvenlik garantilerine güvenen aktörlerde ciddi bir paniğe yol açıyor. Rusya-Ukrayna savaşında Avrupa'nın güvenliğini göz ardı eden yaklaşımı, İsrail'in güvenliği uğruna Ürdün ve Mısır gibi geleneksel ABD müttefiklerini tehdit eden politikaları ve Münih Güvenlik Zirvesi'nde sergilediği tutumla Atlantik

ittifakında yol açtığı derin güvensizlik, Riyad'daki endişelerin temel nedenleri arasında yer alıyor. Son yıllarda Suudi Arabistan ile ABD arasında kapsamlı bir güvenlik paktı oluşturma yönünde yoğun müzakereler yürütülmekteydi. Trump'ın ilk döneminde bu konuda önemli adımlar atıldığına dair güçlü sinyaller ortaya çıktı. İlk yurtdışı ziyaretini Riyad'a yapan Trump, Suudi Arabistan'la yüz on milyar dolarlık bir savunma anlaşması imzalayarak krallığın askeri kapasitesini artırmaya yönelik bir politika izledi. Bu ziyaret sırasında Trump, Suudiler karşısında özerk bir dış politika izleyen Katar'ı baskı altına almak için uygulanan ablukanın da işaret fişğini ateşlemiş oldu. Ancak 2019 yılında Suudi ARAMCO tesislerine yapılan saldırılar, ABD'nin fiili güvenlik garantilerinin geçerliliğinin sorgulanmasına yol açtı. Bu saldırılar sonrasında Riyad, ABD'nin güvenlik desteğinden umudunu keserek yeni ittifak arayışlarına yöneldi. İran'la Pekin'de Çin arabuluculuğunda varılan normalleşme anlaşması, bu yeni dış politika stratejisinin en önemli adımlarından biri oldu. Suudiler Katar'a yönelik ablukadan, hiçbir talepleri karşılanmamış olmasına rağmen vazgeçti. Aynı dönemde Türkiye ile de ilişkilerin normalleştirilmesine yönelik adımlar atıldı. Trump'ın ikinci döneminde de ABD-Suudi ilişkilerine dair yaklaşımının stratejik ittifaktan çok "sığ pragmatizm" anlayışına dayanması, Suudi Arabistan ile ABD arasındaki gerilimlerin uzun vadeli bir sorun olarak devam edeceğine işaret ediyor. Bu yaklaşım, Suudi Arabistan'da ABD'ye olan güvenin daha da zayıflamasına neden olurken, Riyad'ı farklı küresel aktörlerle daha bağımsız ve çeşitlendirilmiş bir dış politika izlemeye yönlendirdi. Roosevelt-Suud Paktı, 1945'te imzalanmasından itibaren yaklaşık yarım yüzyıl boyunca "petrol karşılığı güvenlik" ilkesi çerçevesinde istikrarlı bir şekilde devam etti. Ancak 21. yüzyılın başlarından itibaren değişen küresel dinamikler bu ittifakı zayıflattı. ABD'nin kaya gazı devrimiyle enerji bağımsızlığı kazanması ve Orta Doğu petrollerine olan bağımlılığının sona ermesi, bu ilişkilerin temel dayanaklarından birini sarstı. Aynı zamanda ABD'nin Asya-Pasifik bölgesine ve Çin tehdidine odaklanması, Suudi Arabistan ve diğer Körfez ülkelerini daha otonom bir dış politika arayışına yöneltti. Rusya ve Çin gibi yeni küresel aktörlerin Körfez'e olan ilgisi, Suudi Arabistan'a alternatif güvenlik ve ekonomik iş birliği seçenekleri sundu. Çin'in "Bir Kuşak, Bir Yol" girişimi ve küresel ekonomik koridor rekabeti, Suudi Arabistan'ın jeopolitik önemini artırarak Riyad'a yeni fırsatlar yarattı. Bu durum Riyad'ın dış politika manevra alanını genişletti. Trump döneminde ise Suudi Arabistan'ın ABD'ye duyduğu güven, Trump'ın "sığ pragmatizm" olarak tanımlanan dış politika yaklaşımı nedeniyle ciddi şekilde sarsıldı. ABD'nin Rusya-Ukrayna savaşı ve Münih Güvenlik Zirvesi'ndeki belirsiz tutumları da Riyad'da stratejik ittifakın sürdürülebilirliğine dair soru işaretleri doğurdu. Tüm bu gelişmeler ışığında, Roosevelt-İbn Suud Paktı'nın mevcut haliyle sürdürülemeyeceği gibi ABD ile Suudi Arabistan arasında Roosevelt-İbn Suud Paktı'nın yerini alabilecek kapsamlı bir güvenlik ittifakının da kurulmasının zor olduğu değerlendirilmektedir.

Ahlak Devrimcidir!

PROF. DR. EROL GÖKA

www.kritikbakis.com

Bu başlık altında aşağıda ifade edeceğim görüşler, gençlik yıllarımda yaşadığım manevi dönüşümden sonra yazdığım bir yazıdan alınmıştır. Bunlar o günden beri ve şimdi de kararlılıkla savunageldiğim fikirler manzumesidir. Bu yazıda dile getirilen “Ahlâkî özün her insanda olduğu gibi, her tarihsel dönemde, her gelenek ve kültürde bulunduğu ve gerçekte devrimci, değiştirici-dönüştürücü ve özgürleştirici olanın, Yaratıcı ve Kutsal ile bağlantılı bu öz olduğu” tezlerinden vazgeçmemiz için hiçbir neden yoktur. Ancak “Kalpten: Varoluş Merkezimiz Kalp ve temel Eylemi Merhamet” (Kapı Yayınları, 2020) kitabımızda ifade ettiğimiz gibi, gençlik dönemi yazımızda eksik olan, insanda ahlâkın kaynağının yerinin neresi olduğu üzerinde durmamamızdır. Bir süreden beri, her insanda “maddi kalp”ten ayrı olarak bir de “manevi kalp” bulunduğunu, hakikat arayışı, ahlaki ve güzel olana yönelmenin bu sayede insanın ontolojik bir gerçekliği olarak hayata geçtiğini düşünüyorum. Öyle sanıyorum ki, aşağıda okuyacağınız gençlik metni, “manevi kalp” kavramı ekseninde yeniden formatlansaydı, gerek değişimin temel dinamiklerinin her insanın içinde olması ve onun Yaratıcı ile irtibatı gerekse insanı manevi olgunlaşmadan, toplumu adil bir dönüşümden alıkoyan şeyin insanın iradesine bağlı bulunması anlamında daha ikna edici olabilirdi.

Bugün geriye dönüp baktığımda şunu daha rahat görebiliyorum: “Manevi kalp”in önemini anlayınca, düşünce sistemimde tüm insanlarda var olan ve evrensel ahlâkî değerlerin nüvelerini barındıran “kalb”e hususi bir yer ayırmaya kadar bir yanda modern psikolojik bilimlerdeki analizler, diğer yanda geçmişe ve tarihsel devamlılığa gönderme yapan “gelenek” arasında kalakalmışım. Her ne kadar mütemadiyen “nostaljik bir anti-modernizmden yana olmadığımı” sürekli belirtsem de, nihayetinde onlarla aynı çizgiye düşmüş, çarenin, geçmişin yeniden ihya edilmesinde olduğunu vurgulamaktan öte gidememişim. Oysa “kalp” kavramı hakkıyla idrak edebilmiş olsaydım, çarenin geçmişe değil “kalb”e dönüşte olduğu, ancak bu sayede gelenek ile kopmuş olan bağlar yeniden kurularak tarihsel devamlılığın sağlanabileceği daha berrak biçimde anlatabilirdim. “Kalbe dönüş”ün manevi olgunlaşmaya ve kişilik gelişimine önem vermek, ailede, siyasette,

ekonomide, hayatın her alanında ahlâklı olmayı esas almak anlamına geldiğini daha iyi ifade edebildim.

“Kalb”i bakışımızın merkezine alabilmiş olsaydık, içimizdeki kötülüğü yenmekle, aşka fedakârlık ve mahcubiyet katabilmenin ve toplumdaki sosyopati kutbunu alt edebilmenin ancak ahlâk sayesinde mümkün olabileceğini, bunun için de ahlâkın ve erdemlerin eylem alanı olan kalbimizi marazlardan uzak ve selim tutabilmek gerektiğini daha iyi dile getirebilirdim. “Kalb”i yeterince idrak edebilmiş olsaydım, onu temiz, arı duru tutmaya çalışmayı birinci vazifemiz olarak görür; öteki insanlara ve hatta tüm canlılara, tüm varlığa Allah’ın yarattıkları olarak bakmak, onlara kıyamamak manasına gelen merhamet hissimizi güçlendirmeye çalışırdım. Merhametimizi yitirirsek, kalbimizin kararacağından, marazlı kılan hallere düşeceğinden çok ama çok korkardım. Ahlâk, en nihayetinde öteki sorunu, ötekine ne yapacağımız meselesidir. Bu toprakların temel şiarlarından olan “Allah’ın ahlâkıyla ahlâklanmak”, davranışlarımızı kalbimizin süzgecinden geçirmek demektir. Ahlâkın önemini fark edip de kalbe uzanamamak, sadece şanssızlık değildir. Geçmişte benim ve birçoklarının son tahlilde siyaseti, toplumsal dönüşümü, kişisel ahlaki olgunlaşmanın önüne almasının, siyasete hak ettiğinden daha çok anlam yüklemesinin kökeninde de kalbi yeterince anlayamamanın bulunduğu kanaatindeyim.

Bu şekilde bir özeleştiriyaptıktan sonra, bundan sonraki yazılarımda başta temel eylemi merhamet olmak üzere manevi kalbin işleyişini ele alma sözü vererek sizi gençlik yazımla baş başa bırakıyorum.

Ahlak devrimcidir!

Dostoyevski'nin kahramanın 'Tanrı yoksa her şey mübahdır' şeklindeki ünlü sözü, sanatla felsefi düşünce arasında sağlam bir geçiş köprüsü bulunduğunun delilidir. Bu sözden hareketle Nicolai Berdyaev, Dostoyevski'nin romanlarından yola çıkarak, çok özgün bir Hıristiyanî varoluş felsefesi geliştirebilmiştir. Her şeyin mubahlaşması, bir değerler buharlaşmasının, derin bir ahlâkî krizin anlatımıdır ki buna felsefe dilinde 'nihilizm' adı verilir. Dosto'nun kahramanının ağzından dökülveren bu sözler, romancının iç-görüşü sayesinde, modern felsefenin kilit sorunlarından birini kavramamızı kolaylaştırmaktadır. İki yüz yıl önce Batı'dan başlayan ve bugünün teknomedyatik dünyasının temeli olan modernlik, bir bakıma Tanrı'nın ölümüne (Nietzsche) ve büyü bozumuna (Weber) karşılık gelen bir süreçtir. Tanrı'nın ölümü ve büyü bozumu ile kastedilen, insanın hayat tarzına bundan böyle esasen vahye göre değil de kendi aklına ve sözüm ona özgür iradesine göre biçim verme mecburiyetinin hâsıl olmasıdır.

Aydınlanma yanlısı düşünürler, Tanrı'nın ölümünü, insanın kendi kaderini kendisinin belirleyebilmesi için olağanüstü bir fırsat doğduğu gerekçesiyle selamlamışlar; artık her şeyin mubah olduğunu hiç akıllarına getirmeden, insanlığın yepyeni bir bilimsel ve teknik ilerleme ve ahlâkî gelişme rotasına gireceğini tasavvur etmişlerdir. Modernliğin her türlü görünümüne karşı, kendince soylu bir mücadele başlatan Nietzsche de tamamen Aydınlanma yanlısıdır ve kendisini Aydınlanma ütopyasına ait hissetmektedir. Onu çileden çıkaran şey ise modernliğin bu ütopyaya ihanet edişi, Dostoyevski'yi haklı çıkaracak bir şekilde, nihilizm batağına saplanıp kalmasıdır. Ona göre, Tanrı ölmesine ölmüştür ama bir türlü kendi kaderini belirleme yeteneğine sahip Eski Yunan'ın trajik insanı tarihi yırtarcasına çıkıp gelememiştir.

Tam tersine hayat dünyaları akılcılık (rasyonalite) tarafından sömürgeleştirilen sürü insanın kendisini vicdan azabı, çileci ideal ve hınç etiği şeklinde gösteren, yaşamı inkâr eden Hıristiyan ahlâkını ve nihilizmi hâkim olmuştur.

Modern nihilizm krizine karşı, önerilen birtakım çözüm yolları olmuştur. Bunlardan birincisi, Nietzsche tarafından savunulan, başta müzik olmak üzere, kendimizi aklın kısıtlayıcılıklarına karşı, sanatın sahiciliğe imkân tanıyan yaratıcı kollarına bırakıvermek, yani estetik pasifliğe çekilme. Ahlâkın esteteze edilmesi sayesinde, bireysel tecrübenin zenginleştirilerek ahlâkî çıkmazlara bir çözüm bulunabileceği fikri, son dönem post-modernizm tartışmalarında yeniden gündeme gelmektedir.

Değerlerin buharlaşmasının veya değerler alanında modern bir putperestliğin ortaya çıkmasının önlenmesi için en çok bilinen çözüm yolu ise, siyasetçi ve bilimci rollerine odaklanarak bir sorumluluk ahlâkî geliştirilmesine çalışmak olmuştur. 'Siyasi ahlâk', 'bilim ahlâk' gibi kavramlaştırmalar bu çözüm

anlayışının ürünleri olarak gündeme gelmişlerdir. İlk bakışta makul görünen bu kavramlar, biraz eşelendiklerinde, pek de öyle güvenilir bir yanları olmadıkları, geriye kof bir retorikten başka bir şey kalmadığı hemen kendini hissettirmektedir. Bugüne kadar bilimden nasıl ahlâk türetilceğine, bilimcinin kendisini nasıl olup da bilimsel etik kurulun alacağı kararlara uymaya mecbur hissedeceğine dair, ikna edici bir kanıt sunulamamıştır. Pozitivizmin kurucusu Auguste Comte bile kendisini bir 'bilim dini' kurmak mecburiyetinde hissetmiştir. Mesela kürtağla veya suni dölleme ile ilgili olarak kamuoyunu da yakından ilgilendiren tartışmalarda, tıbbi etik kurulun bilim çevrelerinde ve toplumda genel kabul görececek ahlâkî bir ilke üretmeye muktedir olmadığı açıkça görülmektedir.

Yine biçimsel temsili demokrasiye yönelik haklı eleştirilerden ve pratikte olup bitenlerden, siyasi ahlâkın çoğu kere sözde kaldığı, pek de öyle siyasetçinin veya vatandaşın bir toplumun yönetilmesi için icap eden sorumluluk bilincine sahip olmalarının gerekmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Weber ve Comte'dan Freud'a, Marx ve Lenin'den liberal düşünürlerle kadar birçok kimsenin öne sürdükleri görüşlerin temeli olan, ahlâkî boşlukla ilgili bu ikinci çözüm önerisinin, bütün şıklığına rağmen, ayakları havada kalmaktadır.

Nihilistik tahribata karşı sözde çözüm yollarından üçüncüsü, bizim en çok önem verdiğimiz ve kendi tavrımızın gelişmesinde çok şey borçlu olduğumuz nostaljik bir anti-modernizmdir.

Nostaljik anti-modernizm, tüm iyi zamanların geçmişte kaldığını, modernlikle birlikte her şeyi tuzla buz olduğunu savunur. Onlara göre 'Saadet Asrı' geride kalmıştır ve bir daha o güzel günlerin yaşanmasına imkân yoktur. Modernliğin reddedilerek geleneksel hayatın ahlâka kaynaklık etmiş dinî ve toplumsal pratiklerine dönüşmesi istenir. Sokrat öncesi Yunan dünyasını özleyen Heidegger'den, durmaksızın Rönesans öncesi geleneksel dünyaya gönderme yapan René Guénon, Fritjof Schuon ve Mircae Eliade gibi gelenekselci düşünürlerle, Ferdinand Tönnies gibi sosyologlardan Alasdair McIntyre gibi filozoflara, fundamentalist Protestanlardan kimi İslâmî anlayışlara kadar geniş bir yelpazede bu nostaljik anti-modernizmin çarpıcı etkileri görülmektedir.

Biz nostaljik anti-modernizmi gerçekten kopuk, "olamayacak işe amin" diyen bir tutum olarak görüyoruz. Ancak bu tür fikirlerin çok etkili olduklarını da kabul ediyoruz.

Ahlâkî idealleri, gelecekte ulaşılacak ütöpik bir durum olmaktan ziyade, geçmiş bir zamanda kemale ermiş ve zaman geçtikçe dejenerasyona uğramış olarak gören ve mesihanik bir sonsuz bekleyiş dışında insanlığa somut bir alternatif sunamayan bu düşüncelerden ve özellikle Müslümanlar tarafından savunulanlarından, inançlı bir insanın olumlu bir biçimde etkilenmemesi, kendi içinde bu düşüncelere karşı bir yakınlık hissetmemesi mümkün değildir. Çünkü nostaljik anti-modernizm, hem nostaljisinde hem anti-modernizminde, duygular ve tepkiler bağlamında sonuna kadar haklıdır. Yine de

nostaljik anti-modernizmin bir çözüm olmadığı kabul edilmelidir; zira yalnızca duygular ve tepkiler bağlamındaki haklılıklar, uzun süreli tavır alışlar açısından bakıldığında yeterli olamamaktadır.

Duygular ve tepkiler bağlamındaki haklılıklar, ancak 'şimdi'yi, 'bugün yaşanan gündelik problemleri' çözebilecek bir düşüncenin refakatinde, pratiğe taşınabildiğinde, gerçekten insanlık için bir müjde olabileceklerdir.

Değerlerin modern nihilizmine karşı, nostaljik anti-modernizmin zaaflarını aşan bir tavır için ilk kavramamız gereken, ahlâkî değerlerin nitelikleridir. Ahlâkî değerler, geçmişte, insandan çok uzakta kalmış, kuru ve soğuk normlar ve komutlardan ibaret değildir.

Ahlâkî değerler, insanın diğer insanlarla, tabiatla ve Yaratıcısıyla ilişkilerini nesiller boyunca düzenleyen ve bu anlamda ahistorik olan; insana 'şah damarından daha yakın' olacak kadar yakın bir kaynaktan gelen; değişen her tarihi ve toplumsal şart altında mutlaka yeniden çiçeklenecek canlılık ve dinamizme sahip bulunan özellikler taşırlar.

Ahlâk, insanın iç dünyasında yer alan, hem kendi içindeki kötülüğe hem dünyadaki kötülöklere isyan için ona güç veren kaynaktır.

Bu anlamda, dünyanın iyiye doğru değişmesinin motoru ve gerçek anlamda tek devrimci güç, ahlâktır.

Ahlâk, her coğrafyada ve her iklimde değişik biçimlerde bitkiselşen, bir ağacın filogenetik özü gibidir.

Ağaç, her iklimde farklı görünömler gösterebilir, değişik türde çiçekler açabilir ama eninde sonunda aynı ağaçtır.

Bugün dünyanın her yerinde, mesela adalet için yürütölen mücadelelerin bu yüzden ortak ahlâkî bir paydası vardır. Adalet için, toplumun ve insanın hakları için ayağa kalkıldığında bizi canlandıran içimizdeki ahlâkî özdür.

'zalimin zulmü varsa garibin Allah'ı var' sözü, tüm söylediklerimizin en iyi anlatımıdır.

Bizim hem değerleri hem toplumsal değişimi ve özgürleşmeyi aynı anda savunabilmemizin imkânlarını da ahlâkın bu devrimci niteliğı sağlıyor.

İnsanlar ahlâklıysa ve ahlâk devrimciyse, insanlardan, geleneklerden ve toplumdan yana olmak; insana güvenmek, onun özgürlüğünü savunmak, toplumun kendiliğinden değişimine inanmak, topluma dayatılan her türlü ideolojiye direnmek gerekiyor.

O yüzden teknomedyatik dünyanın kötölüklerini, bize ve ilişkilerimize ettiklerini anlatırken aşka ve ahlâka güvendiğimizi söylöyoruz.

O yüzden kadın-erkek ilişkilerinde, aşk ve mahremiyet alanında yaşanan problemlerin çözümü ancak ve ancak devrimci bir ahlâk anlayışında aranmalıdır diye ahlâk konusunda bu kadar söz ediyoruz...

R. LEVENT IŞIK

www.kritikbakis.com

CBDC: Yeni Dünyanın Beklenen Kurtarıcısı

Cental Bank DigitalCurrency olarak adlandırılan ve CBDS kısaltmasıyla son dört yıldır sıkça karşımıza çıkan Merkez Bankası Dijital Parası kavramı, müthiş bir hızla devrimsel dönüşümler yaşayan dünyamızın önümüzdeki birkaç yıllık yolculuğunda ekonomik gelişmeler açısından en önemli aktörlerden biri olarak sahneye çıkmaya hazırlanıyor.

Peki, nedir bu CBDC olarak andığımız Merkez Bankası Dijital Parası? Dünya genelinde merkez bankaları tarafından oluşturulan, oluşturulduğu ülkenin yasal para birimini dijital olarak temsil eden (çoğu zaman) dağıtık defter teknolojisi tabanlı olarak oluşturduğu varlıklara Merkez Bankası Dijital Parası diyoruz. Yani bir ülkenin kendi nakdî/kaydı parası yerine koyduğu dijital paralar... Açıklamanın zihnimizde uyandırdığı çağrışımlar son yılların popüler aktörleri olan kripto paraları akla getirse de CBDC'lerin olayı her ne kadar teknoloji açısından kuzen sayılacak kadar yakın olsalar da kripto paralara göre baya bir farklı.

WWW.KRITIKBAKIS.COM

Popüler kripto varlıkların ağları tüm katılımcıların erişim sağlayabildiği ve işlem kaydedebildiği, izne dayalı olmayan açık blockchain ağlarını temsil ediyor. Yani tamamen merkeziyetsiz bir yapıya sahipler. CBDC'ler ise bir ülkenin merkez bankası gibi merkezi oluşumlar tarafından kontrol edilen projeler. Kendilerine ait blockchain ağlarında sadece yetkili kişiler düzenleme yapabiliyor. Yani merkez var, kontrol var, müdahale var. Hasılı Merkez Bankaları diledikleri işlemi iptal etme, diledikleri hesapları dondurma, diledikleri transferleri durdurma vs. gücünü elinde tutuyorlar.

Bir başka önemli fark da rezerv meselesinde karşımıza çıkıyor.

Kripto paralarda herhangi bir rezerv mantığı yokken CBDC'ler aynı bugün olduğu gibi değerlerini koruma konusunda altın, döviz vs. gibi değerlerin rezerv tutulmasına muhtaç şekilde hayatlarına başlayıp sonrasında belki ortak bir rezerv dijital paraya bağlı olarak değerlendirilecekler.

Bankalarda bulunan ve hiç elle tutmadan, gözle görmeden oradan oraya transfer ettiğimiz paralardan farkı ise o paraların bankalar tarafından üretilen kaydi paralar olmasına rağmen (bu konuyu daha sonra kapsamlı bir yazı ile sizlere anlatacağım.) bu yazıya konu dijital paraların, doğrudan merkez bankalarının üretilmesi nedeniyle; transferinden kaydına, muhafazasından takibine, dondurulmasından yok edilmesine kadar tamamen her şeyin merkez bankalarının gözetimi ve yetkisinde olmasında saklı. Özetle, işlev açısından dijital olmalarından başka bugün kullandığımız nakit/kaydi paralardan pek farklı olmayan, fakat çok daha güçlü bir şekilde merkez bankalarının ve dolayısıyla üst otoritelerin müdahalesine açık olan bir para sistemi ile her şeyin kayıt altına alındığı bir sisteme doğru gidiyoruz. İlerleyen süreçte ortak bir dijital para biriminin oluşturulması marifetiyle eski dünyanın, başta hızla çöküşe giden dolar rezerv sisteminin boyunduruğundan kurtarılıp bambaşka bir düzene davet edildiğine, bu yeni düzenin finansal sisteminin de bu paralar üzerinden şekillendirileceğine şahit olacağız.

Bu yeni para sistemimin mimarı olan, merkez bankalarının merkez bankası kabul edilen BIS yani Bank for International Settlements'in(Uluslararası Ödemeler Bankası) ülkelere kendi CBDC'lerini oluşturma konusundaki desteklerinin yanında rezerv para yerine geçecek ortak bir CBDC oluşturma konusundaki programları da hızla devam ediyor.

BIS'e ait mBridge isimli platform üzerinden testleri devam eden CBDC'leringeliştirilmesinde HSBC, ICBC, Goldman Sachs, Dubai Islamic Bank, Standard Chartered gibi küresel birçok bankanın proje paydaşı olmasının yanında her ay FED, BoE, IMF, WEF, ECB gibi kurumların yetkililerinin ağzından konuyla alakalı açıklamaların yapılması meselenin önemini anlama açısından son derece önemli.

Tüm dünya merkez bankaları gibi TCMB'nin de Hazine ve Maliye Bakanlığı, TUBİTAK-BİLGEM, ASELSAN ve HAVELSAN desteği ile gerçekleştirdiği dijital para çalışmaları uzun süredir devam ediyor.

Sistem, özellikle doların boyunduruğunun kırılması adına ortak bir rezerv paranın oluşturulmasıyla ABD'nin elinden dolar silahının alınması açısından son derece önemli olduğu gibi; özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin döviz piyasalarında kurlardaki oynaklıklar üzerinden sürekli hâlde gerçekleştirilen milyarlarca dolarlık spekülasyonların durdurulması için de müthiş önem arz ediyor.

Meselenin tartışılan tarafları da yok değil.

Nakdin peyderpey ortadan kaldırıldığı bir sistemde her ne kadar her şey kanunlarla sınırlanacak ve belirlenecek olsa da servetlerin güvenliğinin, paranın doğrudan doğruya merkez bankalarının kontrolünde olmasından ötürü müdahale edilebilir, el koyulabilir, dondurulabilir vs. bir formda tehlikede olacağı ve bunun süreç içerisinde ciddi problemlere sebep olabileceği öngörülmekte.

Bu karamsar görüşlere sahip olanların da en büyük kanıt olarak öne sürdükleri argüman, Çin'deki sosyal kredi puanı uygulaması...

Bu çerçevede toparlayacak olursak:

Dolar sisteminin hızla sonuna geliyoruz ve yeni sistem olarak önümüzdeki en güçlü alternatif şu an için CBDC sistemi. İlerleyen dönemde önce merkez bankaları kendi dijital paralarını üretecek ardından Keynes'in Bretton Woods'ta önerdiği üzere ortak bir rezerv para dijital bir formda üretilecek. Bu para sistemi küreselciler tarafından kurgulandı ama Trump'ın gelişile işler değişti. Onlar doları yeni formuyla son ana kadar bir sömürü aracı olarak yaşatıp finansal piyasalardaki hırsızlıklarını devam ettirmeyi planlarken Trump bambaşka bir planla yola devam ediyor. Doların ve kâğıt üzerinde inanılmaz finansallaşan piyasaların yutmak üzere olduğu ABD'yi güçlü bir para birimiyle küresel rekabette yeniden söz sahibi bir ülke haline getirmenin yanında yüz yıldır dünyayı soymada aracı olan klasik doların yok oluşu esnasında bedel ödemekten kaçınmak istiyor. Yani küreselcilerin ekindeki en büyük koz olan ama artık patlamaya hazır bir atom bombasına dönüşen, zorla dayatılan rezerv para dolardan ziyade üretimle, petrolle, altınla, bitcoin ile desteklenen, piyasaların kendi isteği ile rezerv olarak niteleyip elinde tutacağı bir dolar istiyor. Tabi arkasında 36,5 trilyon dolar kamu borcunu kuyruk yapmış bir ABD'ye dünya böyle bir fırsatı güle oynaya verir mi? O da ayrı bir muamma. Hasılı küreselcilerin başlattığı bu iş Trump'ın çılgın adımlarıyla bambaşka bir tarafa sürüklenirken eninde önemli bir rol oynayacak, küreselcilerin mabedi Dünya Ekonomik Forumu'nun yol haritasındaki Büyük Sıfırlama başlığının en önemli uygulamalarından biri ister gerçekten düşmanca bir karşı atakla olsun ister bir kayıkçı kavgasıyla, netice itibarıyla gerçekleşmeye doğru adım adım ilerliyor. Yani hem klasik doların hem de nakit paranın devri yavaş yavaş kapanıyor. Bu süreçteki en önemli mesele ABD'nin yeni parasına neyin güvence sağlayacağı. Trump bu işin altın ve bitcoin rezervleriyle yapılmasını istiyor. Bitcoin konusundaki adımlarını şimdi 50 yıldır kimsenin cesaret edemediği bir adımla, altın rezervleri açısından bir tabuya dönüşmüş olan rezervlerin denetimi adımıyla desteklemeye çalışıyor. Evet, CBDC sürecinin hızlanmasında en etkili olacak meselelerin sıralanışı bu denetim çerçevesinde ortaya çıkacak. Fort Knox'ta olduğu iddia edilen 8000 tonluk ABD altın rezervinin denetimiyle....

En son 1974 yılında, rezervlerin 1/15'lik kısmının denetlenmesi haricinde, kamunun bilgisi dahilinde kimse bir kez olsun denetim niyetiyle Fort Knox'un kapısından içeri giremedi.

Bu konuda haber yapan Amerikalı iki gazeteci şaibeli şekilde vefat etti.

Reagan'ın bu konunun üzerine gittiği için suikaste uğradığını iddia eden çok sayıda saygın araştırmacı var. Gerçekten dünya iktisadi ve finansal tarihi inanılmaz derecede önemli günlerden geçiyoruz.

Gözümüz kulağımız piyasalarda....

TİKA'nın Yeniden Yapılanmaya Katkıları; Somali'den Suriye'ye

DR. ENSAR KIVRAK

www.kritikbakis.com

TİKA'nın Suriye'de Devletin Yeniden Yapılanmasına Muhtemel Katkıları: Somali Deneyimi Işığında Bir Değerlendirme

Türkiye'nin uluslararası kalkınma işbirliği alanındaki faaliyetlerini yürüten kurumu TİKA (Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı), kuruluşundan bu yana dünyanın dört bir köşesinde kalkınma, insani yardım ve kurumsal kapasite geliştirme odaklı çok sayıda projeye imza atmıştır. Türkiye'nin "Afrika açılımı" politikaları çerçevesinde TİKA vasıtasıyla özellikle 2011 yılından itibaren Somali'ye yaptığı yoğun yatırım, aslında Türkiye'nin Afrika kıtasında kendisine bölgesel bir müttefik ve stratejik bir ortak inşa etme çabasının son derece önemli bir parçasıydı. Somali'de devlet kapasitesinin neredeyse tamamen çökme noktasına geldiği bir dönemde, başta altyapı, sağlık ve eğitim

olmak üzere birçok alanda TİKA'nın yürüttüğü projeler, Somali Devleti'nin yeniden yapılanma sürecine kayda değer katkılar sundu. Bu çabalar aynı zamanda Türkiye'nin Afrika Boynuzu'nda nüfuz kazanmasının ve Somali ile stratejik ortaklığın inşasının önünü açmış oldu. Aradan geçen yaklaşık 15 yılın sonunda, bugün Somali-Türkiye ilişkileri tam anlamıyla bir başarı hikayesini yansıtıyor.

Bugün ise geline nokta, Suriye'de yaşanan uzun süreli iç savaşın ardından, Beşar Esad yönetiminin ülkeden kaçması ve HTŞ önderliğinde muhaliflerin kontrolü sağlaması, yeni bir "devletin yeniden yapılanması" sürecini gündeme getirmiştir.

Zira Esad rejimi, Suriye'de "kurumsal bir yapı olarak devlet" adına arkasında tam bir enkaz bıraktı. Sınır komşumuz olması nedeniyle Türkiye açısından büyük bir önem taşıyan Suriye'de devletin yeniden yapılanması, potansiyel olarak Türkiye'nin bölgede "müttefik komşu" edinmesi bakımından son derece önemli bir fırsat sunmaktadır.

Zira Türkiye, cumhuriyet tarihimiz boyunca komşularıyla çoğunlukla statükoya dayalı ve mesafeli ve hatta çoğu zaman Ermenistan veya Yunanistan örneklerinin gösterdiği gibi çatışmalı bir ilişkiye sahip olmuştur. Bu bakımdan değerlendirildiğinde günümüzde Türkiye'nin en uzun sınırlara sahip komşusu ile müttefiklik düzeyinde bir ilişkiye sahip olması ihtimali, ülkemiz için son derece önemli bir fırsattır. Tam bu noktada, TİKA'nın geçmişte Somali'de yürüttüğüne benzer kapsamlı bir kalkınma ve insani yardım stratejisi devreye girebilir. Suriye'de devletin temel fonksiyonlarının yeniden tesis edilmesi, kurumsal yapının güçlendirilmesi ve alt yapının onarılması gibi kritik aşamalarda TİKA'nın deneyimi, Türkiye'nin diplomatik ve stratejik hedefleriyle de örtüşen bir çerçeve ortaya koyma potansiyeline sahiptir.

TİKA'nın Afrika Deneyimi ve Somali Modeli

TİKA, 1992 yılında kuruluşunun ardından ilk olarak Orta Asya ve Balkanlar'da etki alanını genişletmiş, 2000'li yıllarda ise Afrika'nın çeşitli bölgelerinde faaliyet göstermeye başlamıştır. 2011'de kurumsal ölçekte yeniden yapılanmayla birlikte TİKA, dünyanın pek çok ülke ve bölgesinde faaliyetlerde bulunmaya başlamıştır. Türkiye'nin Afrika'ya açılım politikasıyla uyumlu şekilde, kıta ülkeleriyle ilişkileri derinleştirme hedefi doğrultusunda Somali, özellikle öne çıkan bir örnek olmuştur. Somali'de devlet otoritesinin neredeyse tamamen ortadan kalktığı, kronik güvensizlik ortamının ve insani krizin hâkim olduğu bir dönemde TİKA, "çökmüş devlet" yapısını onarmaya yönelik kapsamlı projeler gerçekleştirdi. Hastane yapımı veya onarımı, sağlık personelinin eğitimi, okul inşası ve restorasyonu, tarımsal üretimi destekleyici faaliyetler ve kamu kurumlarının kurumsal kapasitesini artırmaya dönük çalışmalar, bu projelerin ana omurgasını oluşturuyordu. Türkiye, Somali'de yürüttüğü çalışmaları yalnızca insani yardım çerçevesiyle sınırlamamış; politik, ekonomik ve toplumsal açıdan güçlü bir stratejik ortak yaratma politikası benimsemiştir. Bu strateji, Türkiye'ye bölgede hem itibarlı bir aktör rolü hem de Somali üzerinden diplomatik ve ekonomik nüfuz kazandırmıştır. Bugün bunun en somut örneklerinden birini Türkiye'nin Somali ile Etiyopya arasındaki arabuluculuk rolünde de görmek mümkündür. Dolayısıyla TİKA'nın Somali'de üstlendiği misyon, yalnızca kalkınma ve insani yardım faaliyetleriyle sınırlı kalmamış, Türkiye'nin küresel ölçekteki stratejik hedeflerini de kapsayacak şekilde genişlemiştir. Bugün elde edilen sonuç, Somali ile Türkiye'nin güçlü ikili ilişkileri ve Türkiye'nin bölgedeki etkili nüfuzudur.

Somali Modelinden Suriye'ye: Potansiyel Fırsatlar ve Riskler

Suriye'de Esad'ın 8 Aralık 2024'te ülkeden kaçmasını müteakiben Şam'ın fethi, yeni bir dönemin başlangıcıydı. Ülke geneline yayılan çatışmaların geride bıraktığı yıkım, şehir altyapılarından kamu kurumlarına kadar pek çok unsuru işlemez hâle getirmişti. Şimdi yeni yönetimin karşı karşıya olduğu acil sorunlar, temel

kamu hizmetlerinin yeniden canlandırılması, mültecilerin geri dönüşünün sağlanması ve ekonominin istikrara kavuşması gibi ciddi zorlukları içeriyor. Suriye'nin bu yeni dönemi, ülkemiz için de son derece önemli bir fırsat penceresi açmış durumda. TİKA, geçmişte Somali'de olduğu gibi, Suriye'nin her anlamda yeniden yapılanmasını destekleyecek projelerin sahadaki en önemli uygulayıcılarından biri hâline gelebilir; gelmelidir de. Zaten TİKA'nın geçtiğimiz günlerden Suriye'de yeniden faaliyetlerine başlamış olması, buna işaret etmektedir. Öncelik, savaş nedeniyle tahrip olmuş altyapının onarılmasına ve insani krizin hafifletilmesine dönük acil müdahaleler olmalıdır. Hastanelerin yeniden inşası veya onarımı, su ve kanalizasyon sistemlerinin işlevsel hale getirilmesi, elektrik şebekelerinin kurulması ve barınma ihtiyaçlarının karşılanması gibi kamusal hizmetler, devletin toplum nezdindeki meşruiyetinin ilk basamaklarını oluşturur. Sağlık ve eğitim projeleri de bu aşamada büyük önem taşır. Türkiye, Somali'de ve dünyanın pek çok başka yerinde hastane ve okul vb. yapılar inşa etme deneyimine sahip olduğundan, TİKA aracılığıyla Suriye'de de benzer çalışmalar yürütebilir. Burada atılacak adımlar, yerelde istihdam yaratma ve insani durumun iyileşmesi bakımından kısa sürede görünür sonuçlar doğuracaktır. Bir diğer kritik boyut, devlet kurumlarının işlevsel hâle getirilmesi ve kurumsal kapasite inşasıdır. Maliye, yargı, güvenlik, yerel yönetimler vb. devletin temel organlarında yetişmiş insan kaynağı eksikliği, geçmişte Somali'de olduğu gibi günümüzde Suriye'de de ciddi bir sorundur. TİKA, Türkiye'deki kamu kurumları ve üniversitelerle yapacağı iş birliği aracılığıyla başta Suriye'ye dönmek isteyen ülkemizdeki Suriyelilerin söz konusu alanlarda teknik eğitimini organize edebilir; teknik altyapı konusunda destek verebilir. Yeni yönetimin uluslararası destekçilerle kuracağı ilişkilerde düzenli mali takibin ve şeffaflığın sağlanması da bu kapasite geliştirme projelerinin bir parçası olabilir. Somali örneğinde, devlet dairelerinin temel hizmetleri yerine getirmesiyle birlikte hem iç politikada hem de uluslararası arenada devletin meşruiyeti ve itibarı artmıştı. Suriye'de de benzer bir etkinin oluşması mümkündür. Türkiye'nin Suriye'de bir "müttefik komşu" inşa etme politikası doğrultusunda, TİKA'nın kalkınma projeleri kamu diplomasisi aracı olarak da işlev görecektir. Bir yandan insani ve teknik yardımlar aracılığıyla sahada somut sonuçlar üretmek, diğer yandan siyasi alanda iki ülke arasındaki yakınlaşmayı her anlamda güçlendirmek mümkündür. Ancak bu sürecin başarıya ulaşması, TİKA'nın önünde birkaç önemli riski de barındırmaktadır. İlki, ülkenin bazı bölgelerinde çatışma ortamının tamamen sonlanmamış olması ve özellikle PYD-YPG'nin geleceğinin belirsizliği nedeniyle halen güvenlik risklerinin devam etmesidir. Saha faaliyetlerinin emniyet içinde yürütülebilmesi, hem TİKA personelinin hem de yerel paydaşların korunmasını zorunlu kılar. İkinci önemli konu ise yeni

yönetimin uluslararası meşruiyetiyle ilgilidir. HTŞ liderliğindeki yeni hükûmetin, uluslararası toplum tarafından hangi ölçüde kabul göreceği henüz netleşmiş değil. Bazı ülkeler bu yönetime yönelik çekincelerini sürdürebilir, yaptırım uygulayabilir veya insani yardımları belli koşullara bağlayabilir. ABD'nin Sezar Yaptırımlarını kaldırmaması, bu duruma bir örnektir. TİKA'nın uluslararası kuruluşlar ve diğer bağışçı devletlerle koordinasyon ihtiyacı, bu nedenle daha da ön plana çıkacaktır. Ayrıca, büyük ölçekli yeniden yapılandırma faaliyetleri için yalnızca Türkiye'nin desteği yeterli olmayabilir; çok taraflı finansman mekanizmaları ve işbirlikleri zorunludur. Bu bağlamda Türkiye'nin Suriye konusunda daha yakın bir politika izlediği Katar gibi ülkelerle işbirliği daha da önem taşımaktadır.

Sonuç

Suriye'de Esad'ın ülkeden kaçması ve HTŞ liderliğindeki muhaliflerin iktidarı ele geçirmesi, yeni bir dönemi başlatmıştır. Ülke, uzun süren çatışmaların yarattığı yıkımın ardından kapsamlı bir yeniden yapılanma sürecine ihtiyaç duymaktadır. Türkiye'nin Somali'de "çökmüş devlet" durumundaki bir ülkenin yeniden ayağa kalkmasını destekleme konusunda edindiği deneyimler, bugün Suriye için önemli dersler içermektedir. TİKA'nın Somali'de uyguladığı model sağlık, eğitim ve altyapı gibi temel alanlarda hızlı sonuçlar elde etmenin yanı sıra, yerel kurumların kapasitesini güçlendirmeye yönelik uzun vadeli bir perspektife de sahipti. Aynı yaklaşımın Suriye'de de benimsenmesi, yeni yönetimin ülke genelinde kamu hizmetlerini sunabilmesini ve halk nezdinde meşruiyet kazanmasını kolaylaştıracaktır.

Bu çabanın, Türkiye'nin "müttefik komşu" edinme stratejisiyle uyumlu olduğu açıktır.

TİKA'nın projeleri, sadece kalkınma yardımı bağlamında değil, aynı zamanda bölgedeki diplomatik ve siyasi etkinliği pekiştiren adımlar olarak işlev görecektir.

Bu sürecin yönetimi, uluslararası aktörlerle koordinasyondan saha güvenliğine kadar pek çok karmaşık boyut içeriyor.

Yine de doğru kurgulanan ve yüksek düzeyde siyasi iradeyle desteklenen bir strateji sayesinde TİKA, Suriye'de devletin yeniden inşasına güçlü bir katkı sunacaktır.

Somali deneyimi göstermiştir ki kısa vadede sağlık ve eğitim altyapısını iyileştirmek, ardından kurumsal kapasiteyi geliştirmek ve ekonomik imkânları artırmak, çökmüş devlet yapılarının hızla toparlanmasında etkilidir.

Suriye'de de benzer bir yol haritası uygulanması, yeni yönetime yönelik toplumsal desteği güçlendirecektir. Bu sayede geriye göç kolaylaşacak ve uzun vadede ülke ekonomisinin ayağa kalkmasına katkıda bulunacaktır. Bütün bu süreç, Türkiye'nin güvenlik ve istikrar arayışını olumlu yönde destekleyecek, Suriye ile komşuluk ilişkilerinin yeni bir zeminde gelişmesine ve "müttefik komşu" olma politikasına katkı sağlayacaktır.

TİKA, böylesi büyük bir dönüşümde hem insani hem de stratejik hedefleri bir arada hayata geçirebilecek kapasite ve deneyime sahip bir kurumumuzdur.

Bu sürecin sonunda, cumhuriyet tarihimizde ilk kez "müttefik komşu"ya sahip olmamız ve bu müttefikin gerçekten güçlü bir aktör olarak bölgesel istikrarın sağlanmasında Türkiye'yi destekleyecek potansiyele sahip olması, ülkemiz için tarihi bir fırsattır.

KritikBakış

AKIL-FİKİR-ERDEM

WWW.KRİTİKBAKIŞ.COM